

Načrt upravljanja

2022 - 2031

KAZALO

I.	poglavje	
	Uvod	8
1.1.	Osebna izkaznica parka	9
1.2.	Proces priprave načrta upravljanja	10
II.	poglavje	
	Osnovni podatki o krajinskem parku Zgornja Idrijca	13
2.1.	Pravna izhodišča za zavarovanje in upravljanje	14
2.2.	Vloga in vsebina načrta upravljanja	16
2.3.	Splošni opis krajinskega parka Zgornja Idrijca	17
2.3.1.	Upravni status in lastništvo zemljišč	20
2.3.2.	Organiziranost upravljavca Krajinskega parka Zgornja Idrijca	23
2.4.	Pomen krajinskega parka Zgornja Idrijca	25
2.4.1.	Državni pomen	25
2.4.2.	Mednarodni pomen	26
III.	poglavje	
	Izhodišča za načrt upravljanja	29
3.1.	Naravne značilnosti	30
3.1.1.	Neživa narava	30
	Geomorfološke značilnosti	30
	Klimatske razmere in podnebne spremembe	31
	Prsti	33
	Geološka zgradba	33
	Hidrološke značilnosti	35
3.1.2.	Živa narava	36
	Rastlinske združbe in habitatni tipi	36
	Gozdna vegetacija	39

	Rastlinstvo	41
	Živalstvo	43
3.1.3.	Območja z naravovarstvenim statusom v Krajinskem parku Zgornja Idrijca .	51
	Ožja zavarovana območja in naravne vrednote (NV)	51
	Ekološko pomembna območja (EPO)	56
	Območja Natura 2000	58
3.1.4.	Krajinska pestrost.....	59
3.2.	KULTURNA DEDIŠČINA	61
3.3.	KLJUČNE RABE IN DEJAVNOSTI	68
3.3.1.	Kmetijstvo	68
3.3.2.	Gozdarstvo	70
3.3.3.	Ribištvo.....	74
3.3.4.	Lovstvo	75
3.3.5.	Upravljanje voda.....	76
3.3.6.	Prometna, energetska in komunalna infrastruktura	77
3.3.7.	Turizem in pristočasne dejavnosti.....	79
	Gostinska dejavnost	80
	Kopanje	80
	Kampiranje, glamping, šotorišča, parkirišča za avtodome	80
	Kolesarjenje in gorsko kolesarjenje	81
	Pohodništvo	82
	Plezanje	83
	Vožnja z vozili na motorni ali električni pogon izven javnih cest	84
	Športne in druge prireditve	84
	Soteskanje	84
	Izobraževanje	85
	Turistična ponudba	85
IV.	poglavje	
	Program Upravljanja krajinskega parka	
	Zgornja Idrijca	87
4.1.	Varstvene in razvojne usmeritve.....	88
4.1.1.	Kmetijstvo	88
4.1.2.	Gozdarstvo	89
4.1.3.	Ribištvo.....	91

4.1.4.	Lovstvo	92
4.1.5.	Upravljanje voda.....	92
4.1.6.	Prometna, komunalna in energetska infrastruktura	93
4.1.7.	Turizem in prostočasne dejavnosti.....	95
4.1.8.	Poselitev	98
4.1.9.	Varstvo narave	99
4.1.10.	Varstvo kulturne dediščine	102
4.2.	Strateški okvir.....	107
4.2.1.	Vizija	107
4.2.2.	Strateška karta razvoja območja	108
4.2.3.	Strateški cilji.....	109
4.3.	Cilji in ukrepi.....	110
V.	poglavje	
	Program izvajanja načrta upravljanja	139
5.1.	Načrt delovanja in razvoja javne službe.....	140
5.2.	Spremljanje izvajanja načrta upravljanja.....	142
5.3.	Finančni načrt za izvajanje načrta upravljanja	147
5.4.	Terminski načrt.....	151
VI.	poglavje	
	LITERATURA	154
VII.	poglavje	
	PRILOGE.....	158

Kazalo slik:

Slika 1: Časovnica priprave načrta upravljanja za Krajinski park Zgornja Idrijca v letu 2021	12
Slika 2: Delež površin ožjih zavarovanih območij in območij izven ožjih zavarovanih območij v Krajinskem parku Zgornja Idrijca (v %)	19
Slika 3: Lastništvo zemljišča v Krajinskem parku Zgornja Idrijca (v %) (Občina Idrija, november 2021)	21
Slika 4: Organigram Zavoda za turizem Idrija	24
Slika 5: Razdelitev finančnih sredstev po strateških ciljih	147
Slika 6: Razdelitev sredstev po virih financiranja	149

Kazalo tabel:

Tabela 1: Površina krajinskega parka Zgornja Idrijca in površina ožjih zavarovanih območij znotraj parka	19
Tabela 2: Kulturna dediščina v Krajinskem parku Zgornja Idrijca	19
Tabela 3: Število prebivalcev v Krajinskem parku Zgornja Idrijca po naseljih (CRP, marec 2022)	20
Tabela 4: Lastništvo zemljišč v Krajinskem parku Zgornja Idrijca	21
Tabela 5: Dejanska raba tal v Krajinskem parku Zgornja Idrijca (MKGP, 2021)	22
Tabela 6: Seznam habitatnih tipov Natura 2000	37
Tabela 7: Seznam rastlinskih vrst Natura 2000	41
Tabela 8: Seznam živalskih vrst Natura 2000	44
Tabela 9: Delež ožjih zavarovanih območij v Krajinskem parku Zgornja Idrijca	52
Tabela 10: Seznam naravnih vrednot v Krajinskem parku Zgornja Idrijca	52
Tabela 11: Ekološko pomembna območja v območju Krajinskega parka Zgornja Idrijca	56
Tabela 12: Območja Natura 2000 v Krajinskem parku Zgornja Idrijca	58
Tabela 13: Elementi kulturne dediščine in spomeniki z vplivnimi območji v Krajinskem parku Zgornja Idrijca (ZVKD OE Nova Gorica)	62
Tabela 14: Kadrovski načrt Zavoda za turizem Idrija za leto 2022	141
Tabela 15: Pregled načrtovanih kazalnikov	142
Tabela 16: Finančni okvir glede na strateške in specifične cilje ter vire financiranja v EUR	148
Tabela 17: Finančni okvir glede na vire financiranja po letih v EUR	150
Tabela 18: Terminski načrt izvajanja Načrta upravljanja	152

Kazalo kart:

Karta 1: Širši prikaz lege Krajinskega parka Zgornja Idrijca	18
Karta 2: Obseg krajinskega parka Zgornja Idrijca po naseljih	20
Karta 3: Lastništvo zemljišč	22
Karta 4: Dejanska raba tal	23
Karta 5: Območja spomenikov in vplivnih območij, vpisanih na UNESCO seznam svetovne dediščine v Krajinskem parku Zgornja Idrijca	27
Karta 6: Geološka karta Krajinskega parka Zgornja Idrijca	34

Karta 7: Vodna telesa vodotokov in stoječih voda.....	36
Karta 8: Naravni rezervat, naravni spomeniki in naravne vrednote	54
Karta 9: Ekološko pomembna območja	57
Karta 10: Natura 2000 območja	59
Karta 11: Enote kulturne dediščine	61
Karta 12: Kmetijske površine glede na dejansko rabo tal ter zemljišča v uporabi kmetijskih gospodarstev (GERK)	70
Karta 13: Lastništvo gozda (glede na dejansko rabo tal)	73
Karta 14: Vodotoki, vodovarstvena območja in lokacije zajema vode za potrebe mHE.....	76
Karta 15: Ceste in označena parkirna mesta	78
Karta 16: Električna energija in vodovodno omrežje	79
Karta 17: Ceste in Slovenska turnokolesarska pot.....	81
Karta 18: Planinske poti, tematske poti ter Via Alpina.....	83
Karta 19: Strateška karta razvoja območja	108

Kazalo prilog:

Priloga 1: Seznam ožjih zavarovanih območij v Krajinskem parku Zgornja Idrijca z oceno stanja in dejavniki ogrožanja	159
Priloga 2: Seznam naravnih vrednot v Krajinskem parku Zgornja Idrijca z oceno stanja in dejavniki ogrožanja.....	160
Priloga 3: Seznam elementov spomenikov, kulturne dediščine in vplivnih območij v Krajinskem parku Zgornja Idrijca z oceno stanja in dejavniki ogrožanja	168

Seznam kratic

CGP – celostna grafična podoba
CUDHg Idrija – Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija
EPO – ekološko pomembna območja
EŠD – evidenčna številka dediščine
ICRA – Idrijsko-cerkljanska razvojna agencija
IUCN – International Union for Conservation of Nature (Svetovna zveza za varstvo narave)
GERK – grafična enota rabe kmetijskega gospodarstva
GGE – gozdno gospodarska enota
KPZI – Krajinski park Zgornja Idrija
LAS – lokalna akcijska skupina
LZN – lovsko upravljavski načrt
LD – lovska družina
LUO – lovsko upravljavsko območje
mHE – mala hidroelektrarna
MOP – Ministrstvo za okolje in prostor
MGRT – Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MMI – Mestni muzej Idrija
NKD – nepremična kulturna dediščina
NOB – Narodnoosvobodilni boj
NUV – načrt upravljanja voda
OPN – Občinski prostorski načrt
POO – posebno ohranitveno območje
POV – posebno območje varstva
RD – ribiška družina
SiDG – Slovenski državni gozdovi
TIC – Turistični informacijski center
UNESCO – The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ZGS – Zavod za gozdove Slovenije
ZLD/LZ – zveza lovskih družin/lovska zveza
ZON – Zakon o ohranjanju narave
ZO – zavarovana območja
ZRSVN – Zavod RS za varstvo narave
ZZRS – Zavod za ribištvo Slovenije
ZVKDS – Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
ZTI – Zavod za turizem Idrija

I. poglavje

UVOD

1.1. OSEBNA IZKAZNICA PARKA

Informacije o zavarovanem območju	
Pravna podlaga za ustanovitev ZO	Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18 in 82/20) in 23. člena Statuta Občine Idrija (Uradni list RS, št. 75/10 – uradno prečiščeno besedilo, 107/13) in Odlok o razglasitvi Krajinskega parka Zgornja Idrija, (Uradni list RS, št. 11/93, 37/95, 36/14, 52/16, 62/18)
Datum ustanovitve ZO	5. marec 1993
Nacionalna kategorija zavarovanja	krajinski park
IUCN kategorija zavarovanja	V. kategorija (zavarovana krajina)
Mednarodni status	UNESCO seznam svetovne naravne in kulturne dediščine, Dediščina živega srebra Almaden Idrija (2012), UNESCO globalni geoparki; Geopark Idrija (2013) Natura 2000 območja; Trnovski gozd, Trnovski gozd - Nanos in Idrija s pritoki,
Ožja zavarovana območja	Naravni rezervat Bukov vrh (1993) Naravni spomeniki Bedrova grapa, Jama nad Kobilu, Kramaršca, Suha Idrija in Vrtači pod Petelinovim vrhom, Divje jezero (1993)
Širše zavarovano območje	Krajinski park Zgornja Idrija (1993)
Naravne vrednote	Na območju parka se nahaja kar 47 naravnih vrednot, od tega je 31 naravnih vrednot državnega pomena in 16 naravnih vrednot lokalnega pomena.
Kulturni spomeniki	Državnega pomena; Idrijska Bela – Belčne klavže, Idrijska Bela – Putrihove klavže, Vojsko – Idrijske klavže ter Idrija - Kamšt z vodnim kanalom in jezom.
Registrirana kulturna dediščina	V parku se nahaja 17 objektov registrirane kulturne dediščine (arheološka, memorialna, vrtnoarhitekturna, profana stavbna ali sakralna stavbna zvrst dediščine).
Lega ZO	Idrijsko hribovje, porečje zg. dela Idrijce in Belce, S rob Trnovskega gozda
Velikost ZO	4474 ha
Število naselji v ZO	6
Število prebivalcev v ZO	118 (Centralni register prebivalstva, marec 2022)

Informacije o načrtu upravljanja	
Organ sprejetja	Občinski svet Občine Idrija
Datum sprejetja	19. 5. 2022
Obdobje veljavnosti	10 let (19. 5. 2022 – 31. 12. 2031)
Informacije o upravljavcu	
Pravna podlaga za upravljanje	Odlok o razglasitvi Krajinskega parka Zgornja Idrija, (Uradni list RS, št. 11/93, 37/95, 36/14, 52/16, 62/18), Statut Občine Idrija (Uradni list RS, št. 75/10 - uradno prečiščeno besedilo, 107/13, 13/19), Sklep o določitvi upravljavca krajinskega parka Zgornja Idrija (Uradni list RS, št. 12/20)
Ime upravljavca	Zavod za turizem Idrija
Pravna podlaga o ustanovitvi zavoda	Odlok o ustanovitvi javnega zavoda - Zavod za turizem Idrija (Uradni list RS, št. 55/10, 73/10, 55/11, 84/11, 104/13, 20/19)
Datum imenovanja zavoda za upravljavca krajinskega parka	5. 3. 2020
Poslovni naslov	Mestni trg 2, 5280 Idrija
Naslov uprave parka	Mestni trg 2, 5280 Idrija
Telefon in faks	tel.: 05 373 40 70
Elektronski naslov	info@visit-idrija.si , info@geopark-idrija.si
Spletna stran	https://www.visit-idrija.si/ https://www.geopark-idrija.si/dozivetja/krajinski-park-zgornja-idrija/

1.2. PROCES PRIPRAVE NAČRTA UPRAVLJANJA

Priprava načrta upravljanja se je začela marca 2021 s celovito oceno stanja nežive in žive narave, varovanih območij narave in krajinske pestrosti ter pregledom ključnih rab in dejavnosti. Na podlagi razpoložljivih informacij in literature je bil ob podpori nosilcev urejanja prostora in z njihove strani podanih usmeritev in gradiv za pripravo načrta upravljanja Krajinskega parka Zgornja Idrija (KPZI) do začetka junija 2021 pripravljen osnoven pregled stanja okolja. Na podlagi delavnice z nosilci urejanja prostora¹ so bile zbrane informacije, ki so bile ključne pri pripravi varstvenih in razvojnih usmeritev za posamezne dejavnosti v parku kot tudi glede opredeljevanja dolgoročne

¹ Zavod za gozdove Slovenije OE Tolmin, Slovenski državni gozdovi (SiDG), CUDHg Idrija, ICRA Idrija d.o.o., Zavod za ribištvo Slovenije, ZRSVN OE Nova Gorica, ZVKDS OE Nova Gorica, Občina Idrija, Zavod za turizem Idrija.

vizije parka in konkretnih ukrepov, ki bodo izboljšali ali ohranili dobro stanje narave, okolja in kulturne dediščine.

V obdobju od 13. maja do 13. avgusta 2021 je bila izvedena spletna anketa. K izpolnjevanju so bili povabljeni lokalni prebivalci in tisti, ki so območje KPZI že obiskali. Anketo je vsaj delno izpolnilo 287 respondentov, rezultati pa so bili pomemben vir informacij za prepoznavanje navad obiskovanja parka, prepoznanih prioritet v parku, ki jih je treba varovati, mnenj glede trenutne ponudbe v parku, potenciala za njen razvoj ter pogled na dolgoročno vizijo razvoja parka in upravljaljskih pristopov za posamezna področja – varstvo narave, kulturne dediščine, upravljanje s kmetijskimi zemljišči, gozdom, vodami.

V fazi oblikovanja ukrepov je bilo izvedenih več pogovorov z lokalnimi društvi in organizacijami, ki na območju parka izvajajo dejavnosti, kar je omogočilo podroben vpogled v trenutno stanje, potrebe posameznih skupin uporabnikov prostora ter potencialov, ki ji ti prepoznavajo. Vključena so bila številna društva². Pridobljene informacije so bile ključne za opredeljevanje strateških ciljev in ukrepov, ključnih nosilcev aktivnosti ter sodelujočih.

6. oktobra 2021 je bila izvedena delavnica za lokalno prebivalstvo, kjer je bil predstavljen strateški okvir načrta ter osnutek izvedbenih ukrepov. Delavnice se je udeležilo 33 lokalnih prebivalcev. Prejete pripombe in komentarji so bili nato preneseni v načrt upravljanja v okviru določenih ukrepov.

23. decembra 2021 je potekala prva obravnava predloga Načrta upravljanja KPZI v okviru 25. redne seje Občinskega sveta občine Idrija. Svetniki so na predlog podali komentarje in pripombe in ga podprli ter s tem omogočili nadaljnjo obravnavo.

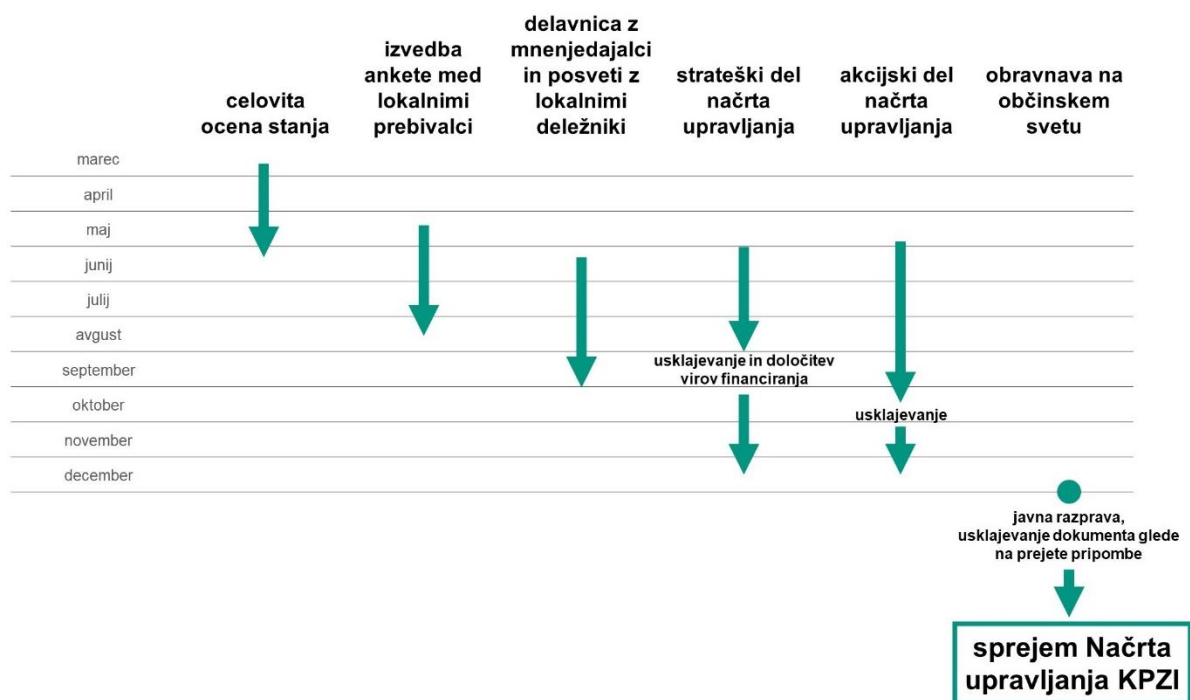
Po prvi obravnavi na seji občinskega sveta je bil dokument objavljen na spletni strani Zavoda za turizem Idrija v javni obravnavi in ponovno poslan nosilcem urejanja prostora. V obdobju do druge obravnave je potekalo dopolnjevanje samega dokumenta s strani prejetih komentarjev, ter usklajevanje finančnega in terminskega načrta.

Tekom celotnega procesa priprave načrta so bili po potrebi vključeni posamezni nosilci urejanja prostora, ki so prispevali k oblikovanju vsebine dokumenta.

---

² CUDHg Idrija, ICRA Idrija d.o.o., Lovska družina Krekovše, Ribiška družina Idrija, Mladinski center Idrija, Plezalno društvo Idrija, Klub idrijskih študentov, ID20, Društvo ZAKONcTEDNA, Tekaško smučarski klub Idrija, Košarkarski klub Hidria, Kolesarsko društvo Sloga, Zavod Hg trail, Plesni klub Idrija, Športno društvo Biba, Zgodovinsko društvo Rapalska meja, Okrepčevalnica Fežnar, Jamarski klub »Srečko Logar« Idrija, Planinsko društvo Idrija, Društvo tabornikov Rod srebrnih krtov Idrija, upravljalca gostišča na Lajštu, Vojni muzej Idrija, Muzejska zbirka 1. svetovne vojne Črni Vrh nad Idrijo.

Slika 1: Časovnica priprave načrta upravljanja za Krajski park Zgornja Idrija v letu 2021

II. poglavje

OSNOVNI PODATKI O KRAJINSKEM PARKU ZGORNJA IDRIJCA

2.1. PRAVNA IZHODIŠČA ZA ZAVAROVANJE IN UPRAVLJANJE

Temelj ohranjanja narave v Republiki Sloveniji je Zakon o ohranjanju narave - ZON (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20 in 3/22 - ZDeb), ki določa ukrepe, s katerimi se ureja ohranjanje biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave v Sloveniji. ZON določa pravila pri upravljanju zavarovanih območij, med katera kot širše zavarovano območje spada tudi Krajinski park Zgornja Idrija. Krajinski park je po ZON območje s poudarjenimi kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko in krajinsko vrednost, za katerega se z aktom o zavarovanju določijo podrobnejša pravila ravnanja na območju krajinskega parka.

Krajinski park Zgornja Idrija je bil ustanovljen 5. marca 1993 z Odlokom o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrija (Uradni list RS, št. 11/1993) (v nadaljevanju Odlok), ki je bil pripravljen na podlagi Strokovnih osnov za razglasitev Krajinskega parka Zgornja Idrija. Le-tega je februarja 1992 pripravil takratni Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Nova Gorica s sodelovanjem sodelavcev in konzultantov iz lokalnega okolja. Krajinski park Zgornja Idrija je ustanovila Občina Idrija na podlagi takrat veljavnega Zakona o naravni in kulturni dediščini (Uradni list SRS, št. 1/81 in 42/86, Uradni list RS, št. 26/92, 75/94 – ZUJIPK in 7/99 – ZVKD) ter Odloka o začasni ureditvi vprašanj v zvezi s pristojnostmi zborov in volitvami funkcionarjev občinske skupščine ter izvršnega sveta Skupščine Občine Idrija (Uradni list RS, št. 16/90, 26/90, 4/91 in 10/91). V Odloku je bila natančno opredeljena meja parka ter razglašeni naravni rezervat in kulturni ter naravni spomeniki, v območju katerih le-ta določa prepovedi različnih dejavnosti. Krajinski park do leta 2020 ni imel upravljavca, zato sta bila izvajanje in nadzor določil odloka v praksi slaba.

Odlok je bil prvič dopolnjen leta 1995 (Uradni list RS, št. 37/1995) z dopolnili glede sprejema izvedbenih predpisov za izvajanje prepovedi in omejitev v parku, določili višine nadomestila ter dopolnili organov, na predlog katerih organov se uvede postopek o prekršku.

Drugič je bil Odlok dopolnjen leta 2014 (Uradni list RS, št. 36/14) s členom, vezanim na vzpostavitev plačevanja vstopnine na območje krajinskega parka v poletnem času ob sobotah, nedeljah in praznikih ter izjeme plačevanja vstopnine. Naknadno je bilo ugotovljeno neskladje z veljavnimi pravnimi akti (ZON), zato se člen v nadaljevanju ni izvajal. Takrat je prenehala veljati Odredba o določitvi in o načinu pobiranja nadomestila za obremenitev krajinskega parka Zgornja Idrija (Uradni list RS, št. 44/13).

Tretja sprememba Odloka (Uradni list RS, št. 52/16) je natančneje uredila območje meje peskokopa Kresov grič zaradi koncesije rabe mineralnih surovin.

Četrta sprememba Odloka (Uradni list RS, št. 62/18) je izključila kulturne spomenike; v odloku so se obdržali naravni rezervati in naravni spomeniki. Kulturni in zgodovinski spomeniki ter naravne znamenitosti na območju občine Idrija se varujejo z Odlokom o razglasitvi kulturnih in

zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju Občine Idrija (Uradni list SRS, št. 16/86, 17/88, Uradni list RS, št. 56/93, 45/97, 131/03, 45/07, 115/07). Kulturni spomeniki državnega pomena se varujejo z Odlokom o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08, 20/09). Registrirana nepremična dediščina pa se varuje z določbami prostorskega akta - v območju krajinskega parka Idrija se varuje z Odlokom o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18).

Četrta sprememba Odloka o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrijca po novem določa tudi, da Občina zagotavlja upravljanje krajinskega parka Zgornja Idrijca v okviru javnega zavoda, ki ga določi s sklepom. Določen je tudi rok za pripravo Načrta upravljanja, in sicer 2 leti od določitve upravljavca. Dodatno je z novim 4.b členom določeno še financiranje upravljavca krajinskega parka ter nadzorna služba nad izvajanjem določb Odloka.

Na podlagi 4.a člena Odloka o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrijca (Uradni list RS, št. 11/93, 37/95, 36/14, 52/16, 62/18) in 23. člena Statuta Občine Idrija (Uradni list RS, št. 73/10 - neuradno prečiščeno besedilo, 107/13, 13/19 in 202/20) je Občinski svet Občine Idrija na redni seji 13. 2. 2020 s Sklepom o določitvi upravljavca krajinskega parka Zgornja Idrijca za upravljavca določil javni zavod - Zavod za turizem Idrija (Uradni list RS, št. 12/20). Ta sklep je v veljavo stopil 5. 3. 2020. Naloge upravljavca so določene v 4.a. členu Odloka o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrijca (Uradni list RS št. 62/18), in sicer varstvene, strokovne, nadzorne in upravljalvske naloge na zavarovanem območju.

Vse posege v prostor urejajo določbe Odloka o občinskem prostorskem načrtu občine Idrija (OPN) (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18), ki ga je treba upoštevati tudi pri upravljanju krajinskega parka. Za pripravo OPN je leta 2007 ZRSVN OE Nova Gorica pripravil Naravovarstvene smernice za Strategijo prostorskega razvoja Občine Idrija (SPRO) in Prostorski red Občine Idrija (PRO), ki so se uporabile za pripravo OPN, ki je stopil v veljavo 1. 6. 2011. V strateškem delu OPN splošne usmeritve za Krajinski park Zgornja Idrijca določajo ureditev prometnega režima tako, da bo večji poudarek na kolesarstvu in pohodništvu in manjši na avtomobilskem prometu ter izpostavlja pomen naravne in kulturne dediščine v parku, ki je namenjena razvoju turizma (za izlete, pohodništvo). Vstopna točka v Podroteji je določena kot mesto, kjer se v večji meri ustavlja avtomobilski promet in kjer se uredi informacijski center s parkirišči in prostorom za avtodome. Kopaljšče Lajšt se omenja kot pomembna programska točka z obogatim in nadgrajenim kopalnim, rekreativnim in športnim programom z novim objektom za potrebe kopaljšča in šotorišče. Določeno je še, da se v sklopu Geoparka ob geoloških znamenitostih uredi manjše zunanje ureditve s počivališči, razgledišči ter novimi potmi, ki se navezujejo na obstoječe poti in jih povezujejo z geološkimi znamenitostmi.

Prometni in parkirni režim v krajinskem parku ureja več predpisov. Parkiranje v Krajinskem parku Zgornja Idrijca ureja Odlok o določitvi javnih parkirnih površin v Občini Idrija, na katerih se plačuje parkirnina (Uradni list Republike Slovenije št. 37/16, 16/17, 74/21). Javne parkirne površine, kjer

se plačuje parkirnina in višino parkirnine določi Občinski svet Občine Idrija s sklepom. V Odloku o spremembah in dopolnitvah Odloka o določitvi javnih parkirnih površin v Občini Idrija, na katerih se plačuje parkirnina (Uradni list RS št. 74/21) je določeno, da je upravljavec javnih parkirnih površin v Krajinskem parku Zgornja Idrija javni zavod – Zavod za turizem Idrija. Prometni režim v viških turistične sezone (julij – avgust) na podlagi določil 207. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06-UPB, 105/06-ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13, 175/20 – ZIUOPDVE in 3/22 – ZDeb) in Odloka o občinskih cestah v Občini Idrija (Uradni list RS, št. 50/18) z odločbo ureja Občina Idrija.

Ker je krajinski park območje, kjer se vzdržuje ravnovesje med ohranjanjem, doživljanjem in razvojem območja, so za upravljanje pomembne tudi določbe glede dopustnega hrupa v okolju. Zakonsko to področje urejata Zakon o varstvu javnega reda in miru (Uradni list RS, št. 70/06, 139/20) in Uredba o mejnih vrednostih kazalcev hrupa v okolju (Uradni list RS, št. 43/18, 59/19), ki je bila pripravljena na podlagi Zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16, 61/17 – GZ, 21/18 – ZNOrg, 84/18 – ZIURKOE, 158/20). Dovoljenja za prekomerno obremenitev s hrupom izdaja lokalna skupnost glede na namensko rabo prostora. To področje za območje občine Idrija se ureja v OPN, kjer se povzema določbe področne zakonodaje in se za zavarovana območja določa I. stopnja varstva pred hrupom.

Zaradi sprememb na področju ohranjanja narave in kulturne dediščine je potrebna novelacija Odloka o razglasitvi Krajinskega parka Zgornja Idrija z namenom uskladitve vsebin z veljavno zakonodajo.

2.2. VLOGA IN VSEBINA NAČRTA UPRAVLJANJA

Načrt upravljanja upravljavca usmerja pri izvajanju varstvenih, strokovnih, nadzornih in upravljaljskih nalog na zavarovanem območju, omogoča usklajeno upravljanje z zavarovanim območjem ter ureja in usmerja izvajanje aktivnosti v parku ob predpostavki ohranjanja narave in v konsenzu z lokalnim prebivalstvom.

Upravljanje zavarovanega območja se izvaja na podlagi načrta upravljanja zavarovanega območja, kot določa akt o zavarovanju. Načrt upravljanja je programski dokument, s katerim se določijo razvojne usmeritve, način izvajanja varstva, rabe in upravljanja zavarovanega območja ter podrobnejše usmeritve za varstvo naravnih vrednot na zavarovanem območju ob upoštevanju potreb lokalnega prebivalstva. Načrt upravljanja je tudi podlaga za urejanje prostora in rabo naravnih dobrin.

Obvezna vsebina načrta upravljanja je natančneje določena v 61. členu ZON. ZON poleg tega določa, da lokalne skupnosti na zavarovanem območju sodelujejo v postopku sprejemanja načrta upravljanja z mnenjem. Predlog načrta upravljanja zavarovanega območja pripravi upravljavec na podlagi akta o zavarovanju in ob strokovni pomoči organizacije, pristojne za ohranjanje narave.

Na podlagi akta o zavarovanju načrt upravljanja zavarovanega območja sprejme organ, ki je sprejel akt o zavarovanju, to je Občinski svet Občine Idrija.

ZON določa, da se morajo posegi in dejavnosti na zavarovanem območju izvajati tudi v skladu z načrtom upravljanja. Na območju parka se posegi in dejavnosti izvajajo v skladu z v odloku o zavarovanju predpisanimi varstvenimi režimi in usmeritvami v skladu z veljavnimi predpisi in občinskim prostorskim načrtom.

Pri ravnanjih, posegih in dejavnostih je treba upoštevati z *Odlokom o razglasitvi Krajinskega parka Zgornja Idrija* predpisane varstvene režime. Na zavarovanem območju se škodljivost nekaterih posegov ali dejavnosti ugotavlja v okviru predpisanih postopkov celovite presoje vplivov na okolje, presoje vplivov na okolje, presoje sprejemljivosti in v drugih postopkih, ki urejajo varstvo okolja, upravljanje voda, ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine. Pri tem se za vsak primer posebej ugotavlja, ali bi poseg ali načrt lahko ogrozil varstvene cilje parka.

Do imenovanja upravljavca je naloge v zvezi z upravljanjem zavarovanega območja krajinskega parka vršila Občina Idrija v okviru svojih rednih zadolžitvev in finančnih sredstev na posebni postavki za krajinski park. Posegi so bili izvedeni v soglasju vseh pristojnih institucij. Za promocijo, predstavitev dediščine in razvoj turističnih dejavnosti je skrbelo več inštitucij – Zavod za turizem Idrija, CUDHg Idrija, ICRA d.o.o., Mestni muzej Idrija in druge. Dejavnosti v parku so bile le deloma nadzorovane. Upravljavca Krajinskega parka Zgornja Idrija, Zavod za turizem Idrija, je pripravil predmetni dokument, prvi Načrt upravljanja Krajinskega parka Zgornja Idrija.

Glede na več desetletno neusklajeno upravljanje z zavarovanim območjem je najpomembnejši cilj prvega 10-letnega obdobja, ki ga pokriva predmetni dokument, predvsem vzpostavitev upravljalvske strukture, ki bo lahko uspešno izvajala z načrtom zastavljene ukrepe preko učinkovite komunikacije in z vključevanjem ter koordinacijo vseh pristojnih in zainteresiranih organizacij in posameznikov. Ta vključuje lokalno prebivalstvo, obiskovalce ter organizacije in društva, ki območje obiskujejo in tam izvajajo določene aktivnosti kot tudi mnenjedajalce, ki na podlagi pravnih aktov podajajo mnenja in soglasja.

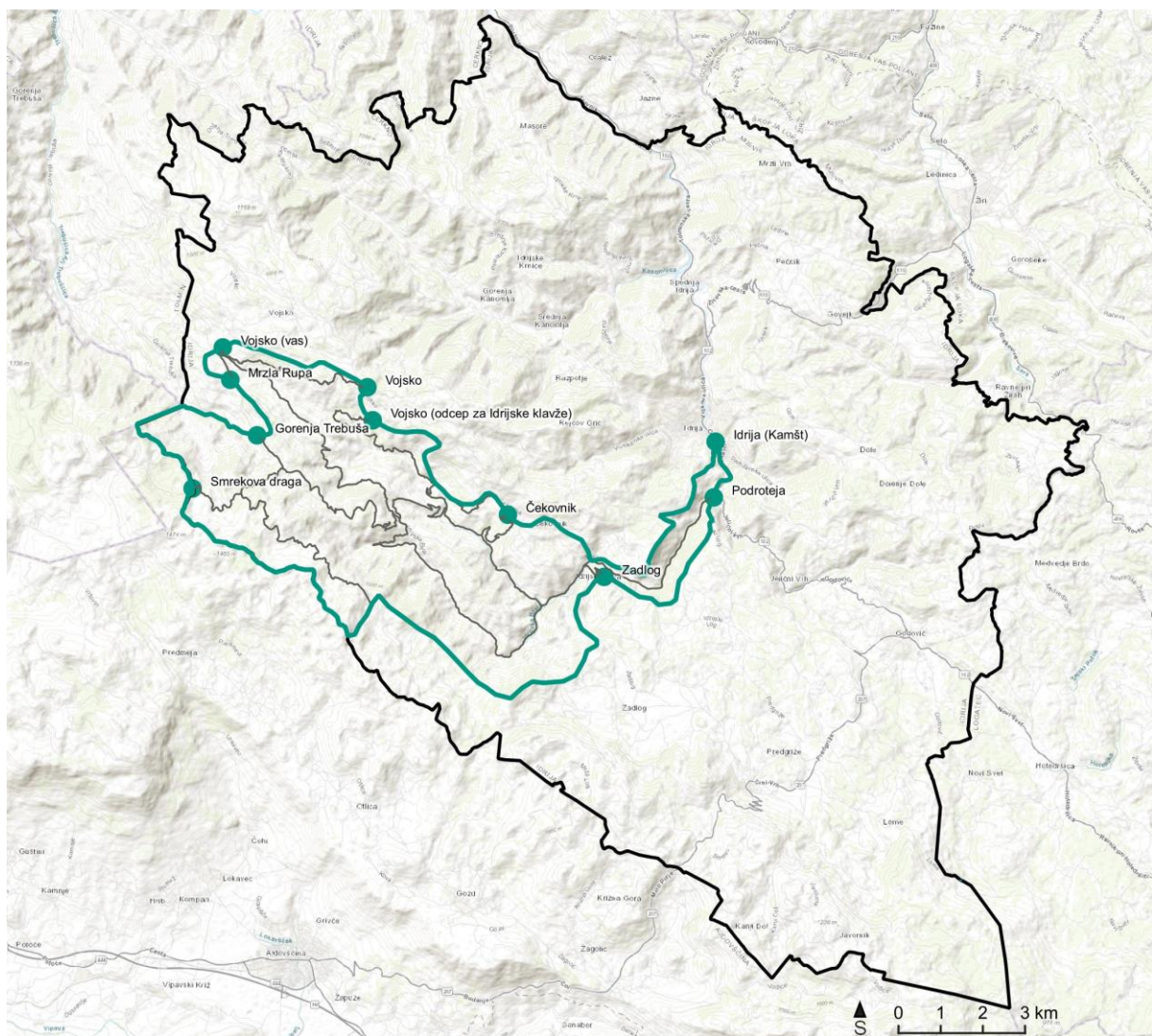
2.3. SPLOŠNI OPIS KRAJINSKEGA PARKA ZGORNJA IDRIJCA

Krajinski park obsega pokrajino na zahodnem delu Slovenije, kjer se dinaridi stikajo s predalpskim svetom. Območje Krajinskega parka Zgornja Idrija leži na območju dveh kompleksnih geografskih naravnih območjih. Večji del pripada Idrijsko - Cerkljanskemu hribovju, jugozahodni del parka pa zajema severozahodni robni del Trnovskega gozda. Fizično geografsko je teren zelo razgiban, z ozkimi in globokimi dolinami, kjer se pobočja zarezujejo v kraške planote in se spuščajo do globokih dolin Idrijce, Belce in njunih pritokov. Območje parka v grobem predstavlja porečje Zgornje Idrijce od njenega izvira do mesta Idrija. Meja krajinskega parka je natančno določena v aktu o ustanovitvi (*Odloku o razglasitvi Krajinskega parka Zgornja Idrija*) in poteka

večinoma po razvodju. Celotna površina parka obsega 4.474 ha. Površino pretežno pokrivajo strnji gozdovi, tako to območje spada med najbolj gozdnata in najbolj namočena področja v Sloveniji. Najnižja točka parka je pri mestu Idrija (320 n.m.v), pod Golaki pa doseže višino 1.450 m nad morjem, kar kaže na reliefno raznolikost in pestrost parka.

Krajinski park Zgornja Idrija je širše zavarovano območje, v katerem so z aktom o razglasitvi predpisane splošne prepovedi. Znotraj krajinskega parka pa so razglašena še ožja zavarovana območja (naravni rezervati in naravni spomeniki), v katerih so z aktom o razglasitvi predpisani varstveni režimi. Površine ožjih zavarovanih območij predstavljajo 2,48 % površine Krajinskega parka Zgornja Idrija. V krajinskem parku se nahaja še 47 naravnih vrednot, od tega kar 31 naravnih vrednot državnega pomena.

Karta 1: Širši prikaz lege Krajinskega parka Zgornja Idrija

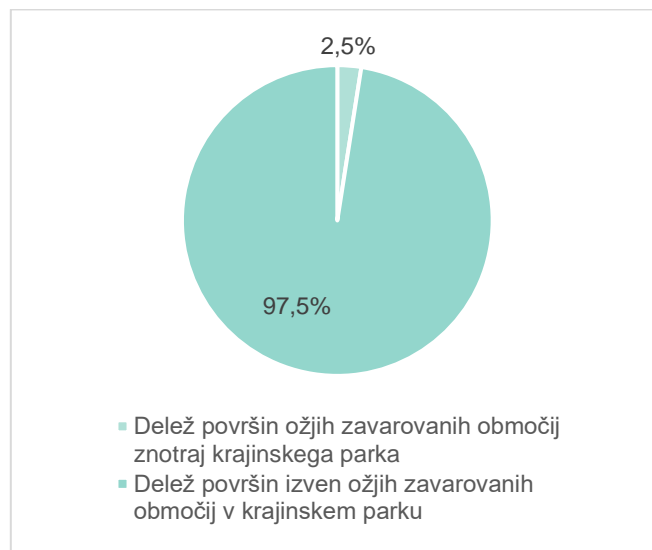
Legenda

- občina Idrija
- Krajinski park Zgornja Idrija
- vstopna točka
- ključna prometnica za obiskovanje parka

Tabela 1: Površina krajinskega parka Zgornja Idrijca in površina ožjih zavarovanih območij znotraj parka

	Površina (ha)	Delež površine (%)
Krajinski park Zgornja Idrijca	4474	100
Površina ožjih zavarovanih območij znotraj parka	110,76	2,48
Površina izven ožjih zavarovanih območij v parku	4363,24	97,52

Slika 2: Delež površin ožjih zavarovanih območij in območij izven ožjih zavarovanih območij v Krajinskem parku Zgornja Idrijca (v %)

Krajinski park poleg naravnih znamenitosti vsebinsko dopolnjujejo številni relikti kulturne dediščine, izmed katerih je najpomembnejših 12 kulturnih spomenikov ter 17 objektov dediščine (arheološka, memorialna, vrtnoarhitekturna, profana stavbna ali sakralna stavbna zvrst dediščine).

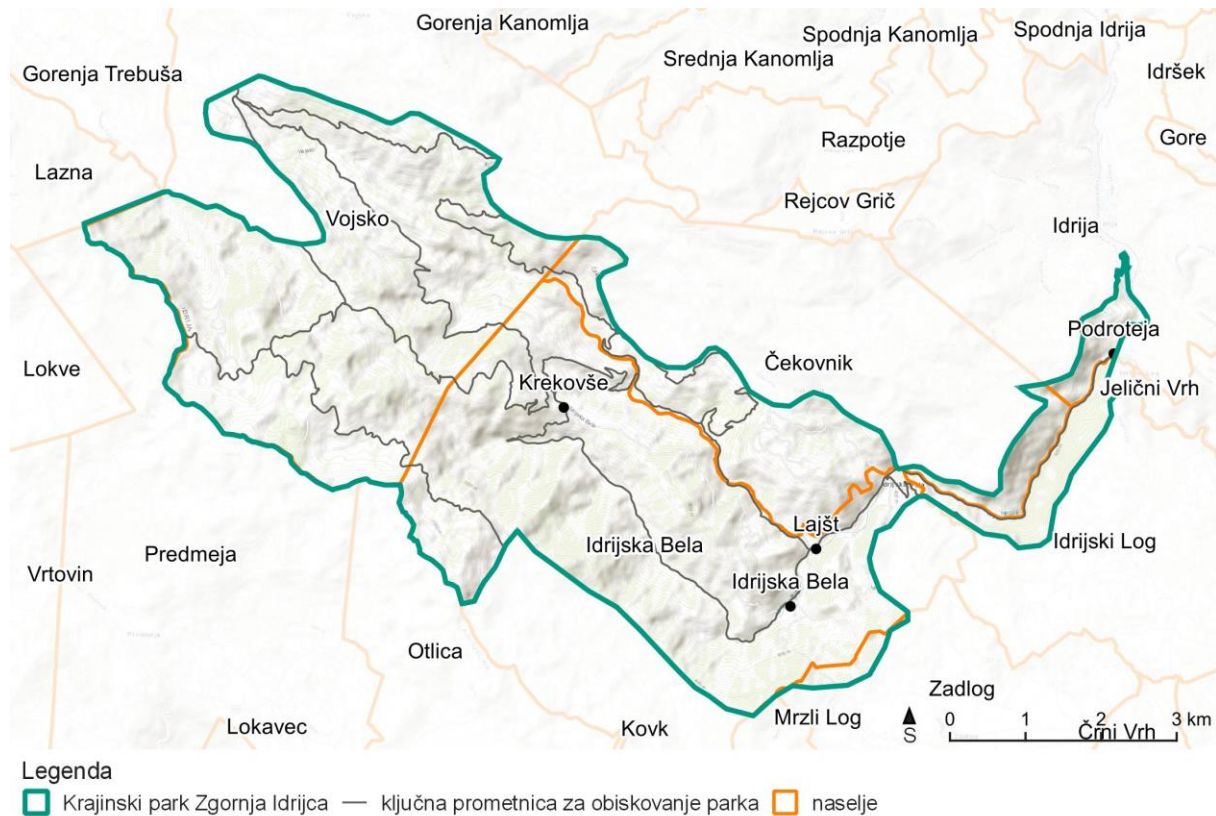
Tabela 2: Kulturna dediščina v Krajinskem parku Zgornja Idrijca

ZVRST	REŽIM		SKUPAJ
	dediščina	spomeniki državnega pomena	
arheološka dediščina	2		2
memorialna dediščina	6		6
vrtnoarhitekturna dediščina	1		1
profana stavbna dediščina	3	12	15
sakralna stavbna dediščina	5		5
SKUPAJ	17	12	29

2.3.1. Upravni status in lastništvo zemljišč

Krajinski park Zgornja Idrija v celoti sega na območje Občine Idrija. Deloma sega v naselja Idrijska Bela, Čekovnik, Idrija, Vojsko, Idrijski Log in Zadlog.

Karta 2: Obseg krajinskega parka Zgornja Idrija po naseljih

Po podatkih Občine Idrija ima v letu 2022 na območju krajinskega parka Zgornja Idrija svoje bivališče registrirano 118 prebivalcev, od tega 14 začasno (Centralni register prebivalstva, marec 2022). Prebivalci živijo v 58 gospodinjstvih, v štirih naseljih: Idrijska Bela, Čekovnik, Vojsko in Idrija.

Tabela 3: Število prebivalcev v Krajinskem parku Zgornja Idrija po naseljih (CRP, marec 2022)

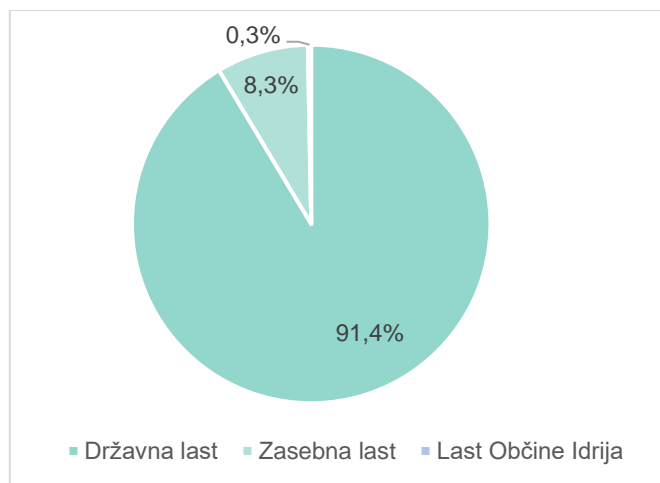
Naselje	Število prebivalcev	Število gospodinjstev
Čekovnik	4	2
Idrija	54	28
Idrijska Bela	57	25
Vojsko	3	3
SKUPAJ	118	58

Skupna površina krajinskega parka znaša 4.474 ha. V državni lasti je 91,4%, v lasti Občine Idrija je 0,3% ter v zasebni lasti je 8,3% zemljišča.

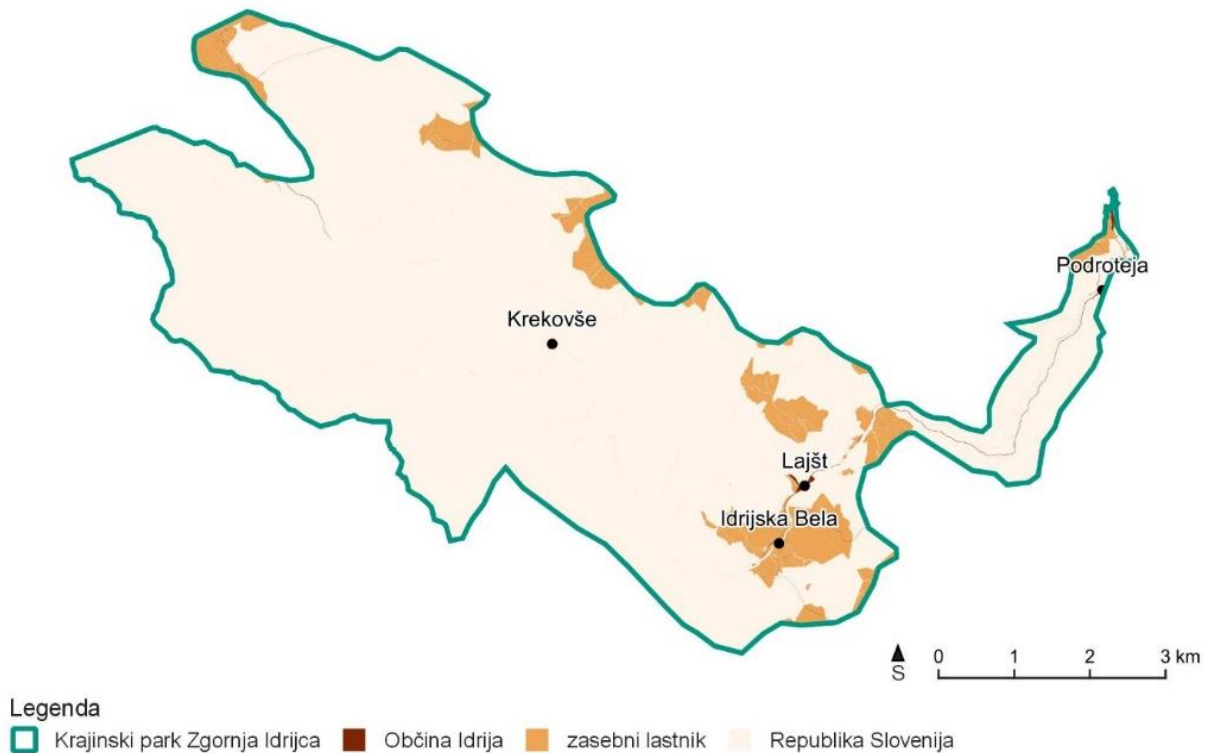
Tabela 4: Lastništvo zemljišč v Krajinskem parku Zgornja Idrija

Lastništvo zemljišča	Delež v %
Državna last	91,4
Zasebna last	8,3
Last Občine Idrija	0,3

Slika 3: Lastništvo zemljišča v Krajinskem parku Zgornja Idrija (v %) (Občina Idrija, november 2021)

Karta 3: Lastništvo zemljišč

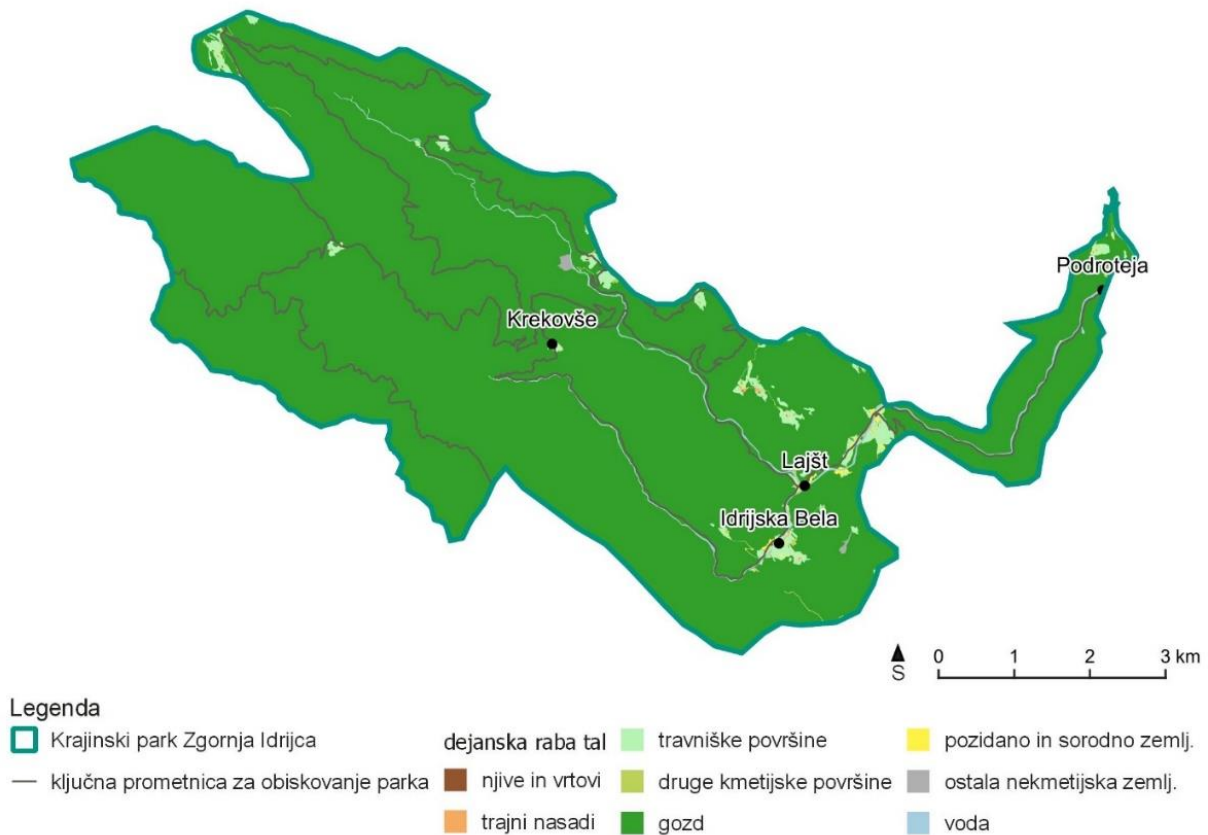

Glede na dejansko rabo tal skoraj 97% površin zavzema gozd. Kmetijskih zemljišče je dobra 2%. Pozidana in sorodna zemljišča predstavljajo 0,61% površine parka ter voda, ki pokriva 0,74% površin.

Tabela 5: Dejanska raba tal v Krajinskem parku Zgornja Idrija (MKGP, 2021)

Raba zemljišča	Delež v %
Gozd	96,6
Trajni travnik	1,7
Voda	0,74
Pozidano in sorodno zemljišče	0,61
Kmetijsko zemljišče v zaraščanju	0,1
Suhoodprto zemljišče s posebnim rastlinskim pokrovom	0,09
Drevesa in grmičevje	0,08
Ekstenzivni ozroma travniški sadovnjak	0,04
Neobdelano kmetijsko zemljišče	0,03
Njiva	0,02
Kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem	0,01

Karta 4: Dejanska raba tal

2.3.2. Organiziranost upravljavca Krajinskega parka Zgornja Idrija

Na podlagi Sklepa o določitvi upravljavca krajinskega parka Zgornja Idrija je za upravljavca določen javni zavod - Zavod za turizem Idrija. Organa Zavoda sta svet zavoda in direktor. Organiziranost Zavoda je podrobneje določena v *Odloku o ustanovitvi javnega zavoda - Zavod za turizem Idrija (Uradni list RS, št. 55/10, 73/10, 55/11, 84/11, 104/13, 20/19)*.

Svet zavoda je najvišji organ upravljanja. Sestavlja ga 7 članov, od katerih so štirje predstavniki Občine Idrija z izkušnjami iz področja dejavnosti, ki jih pokriva zavod, dva predstavnika turističnih ponudnikov - enega imenuje Mestni muzej Idrija (MMI), enega pa Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija (CUDHg Idrija) ter en predstavnik zaposlenih v zavodu.

Organizacijske enote v Zavodu so:

- Turizem in prireditve,
- UNESCO globalni geopark Idrija in
- Turistično informacijski center.

Delo zavoda se opravlja na sedežu zavoda in v Turistično informacijskem centru, ki obsega tudi Center za obiskovalce.

Slika 4: Organigram Zavoda za turizem Idrija

Naloge, povezane z vlogo upravljalca krajinskega parka Zgornja Idrija se, poleg drugih nalog, opredeljenih v 3. členu Odloka o ustanovitvi javnega zavoda Zavod za turizem Idrija ter aktivnosti vezane na upravljanje s kolektivno blagovno znamko Idrija Izbrano, opravljajo v organizacijski enoti UNESCO globalni geopark Idrija. Dela se opravljajo v skladu s planom in programom dela, ki ga na letni ravni odreja direktor zavoda.

Zavod za turizem Idrija je krovni upravljavec turistične destinacije Idrija, ki povezuje in usklajuje aktivnosti na področju turizma ter njihove akterje, hkrati pa upravljaec UNESCO globalnega geoparka Idrija, Krajinskega parka Zgornja Idrija in kolektivne blagovne znamke Geopark Idrija - Idrija Izbrano. Aktivnosti zavoda so izrazito povezovalne, komunikacijsko orientirane in učinkovito organizirane. Zaposleni pri svojem delu in nalogah skrbijo za povezovanje turističnih produktov in akterjev, krepijo zaupanje med njimi, jih izobražujejo, seznanjajo z novostmi na področju turizma ter spodbujajo k inovativnemu in kreativnemu poslovanju. S celovitim delovanjem ima zavod celoten pregled nad turistično destinacijo, njenimi potrebami in

priložnostmi ter tako izhodišča za učinkovito promocijo in trženje tako na domačem kot na tujem trgu.

Glavno poslanstvo ZTI je zato vzpostaviti turistično destinacijo, ki ne bo več poznana samo po rudniku, čipki in žlikrofih temveč tudi po svoji čudoviti in ohranjeni naravni in kulturni dediščini in ljudeh, ki v njem ustvarjajo kakovostne in tradicionalne lokalne izdelke. Hkrati si ZTI prizadeva, da v sodelovanju z Občino Idrija in občinskimi svetniki vzpostavi na destinaciji takšne razvojne pogoje na področju turizma, ki bodo za lokalno prebivalstvo delovali spodbudno in omogočali razvoj trajnostnega turizma.

2.4. POMEN KRAJINSKEGA PARKA ZGORNJA IDRIJCA

2.4.1. Državni pomen

Navkljub 500 letnem izkoriščanju in rudarjenju živega srebra ima zavedanje o pomenu ohranjanja narave za človeka v Idriji močne korenine. Zavedanje je bilo preneseno v dejanja v 70. letih preteklega stoletja, ko je bilo z Odločbo o razglasitvi Divjega jezera pri Idriji za naravno znamenitosti (Ur. l. SRS, 34/67) Divje jezero zavarovano kot naravna znamenitosti. Desetletje pozneje leta 1986 se je ohranjanje narave in kulture še bolj okrepilo z razglasitvijo kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju Občine Idrija in kasneje z razglasitvijo tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena leta 2001. Veliko pozornosti je bilo od začetka namenjene Divjemu jezeru, ki je kot naravna znamenitost zavarovano že od leta 1967 in s tem predstavlja najstarejše zavarovano območje v občini Idrija, danes pa je zavarovano tudi kot naravna vrednota državnega pomena. Od leta 1972 je urejeno za obisk kot prvi slovenski muzej v naravi. Ohranjeno naravno stanje narave na območju krajinskega parka, je rezultat večstoletnega skrbnega gospodarjenja z gozdovi, ki so bili glavni vir oskrbe rudnika z lesom. Dolga tradicija načrtovanega gospodarjenja z gozdovi na tem območju je zaznamovana z ohranjenimi gozdnogospodarskimi načrti iz konca 19. stoletja. Prvi podatki o ugotavljanju donosa lesa v idrijskih gozdnih segajo v leto 1724.

V parku je sedem ožjih zavarovanih območij, in sicer 1 naravni rezervat in 6 naravnih spomenikov ter 31 naravnih vrednot državnega pomena. Krajinski park pa poleg naravnih znamenitosti vsebinsko dopolnjujejo enote kulturne dediščine, 12 enot je zavarovanih kot kulturni spomenik državnega pomena.

V Občinskem prostorskem načrtu (OPN) Občine Idrija je Zgornja Idrijca (krajinski park) zaradi tehniške kulturne dediščine (klavže, Rake, itd), naravnega spomenika Divje jezero ter izredne naravne ohranjenosti prepoznano kot območje regionalne prepoznavnosti.

Krajinski park Zgornja Idrijca je zaradi svoje ohranjenosti, prvobitne narave ter naravnih in kulturni zanimivosti izrednega pomena tudi za razvoj turizma v občini Idrija. Pomen zelenega in trajnostnega turizma za občino Idrija je prepoznan v Strategiji razvoja turizma Občine Idrija 2019-2023, kjer je vizija destinacije opisana kot:

“Idrija je zelena butična zakladnica dediščine svetovnih razsežnosti, ki zna povezati izročilo prejšnjih rodov z novo ustvarjalnostjo. V mestu obiskovalci širijo horizonte svojih znanj, v okolici pa se prepuščajo rekreaciji in miru v atraktivni in slikoviti, predvsem pa neokrnjeni naravi.”

Med drugim je med načeli upravljanja in razvoja turizma na destinaciji Idrija jasno zapisano, da ima kakovostna turistična izkušnja prednost pred množičnim turizmom ter gradi na prednosti svetovno prepoznane dediščine, vpisane na UNESCO seznam, in ne na cenovni prednosti. Kot nosilni turistični produkt za privabljanje turistov v destinacijo je v strategiji Rudnik živega srebra. Na drugi ravni hierarhije pa so turistični produkti razdeljeni v štiri stebre idrijskega turizma:

- Dediščina živega srebra – UNESCO Svetovna dediščina (interes obiskovalcev: zgodovina in tehnika);
- Idrijska čipka – UNESCO Nesnovna dediščina človeštva (interes obiskovalcev: umetnost in dizajn);
- Idrijski žlikrofi (interes obiskovalcev: gastronomija);
- Geopark Idrija – UNESCO globalni geopark (interes obiskovalcev: narava in rekreacija).

Vsebine, povezane z naravo in rekreacijo, sodijo v zadnji steber in jih podrobneje pokriva UNESCO globalni geopark Idrija, katerega koordinator je prav tako Zavod za turizem Idrija.

2.4.2. Mednarodni pomen

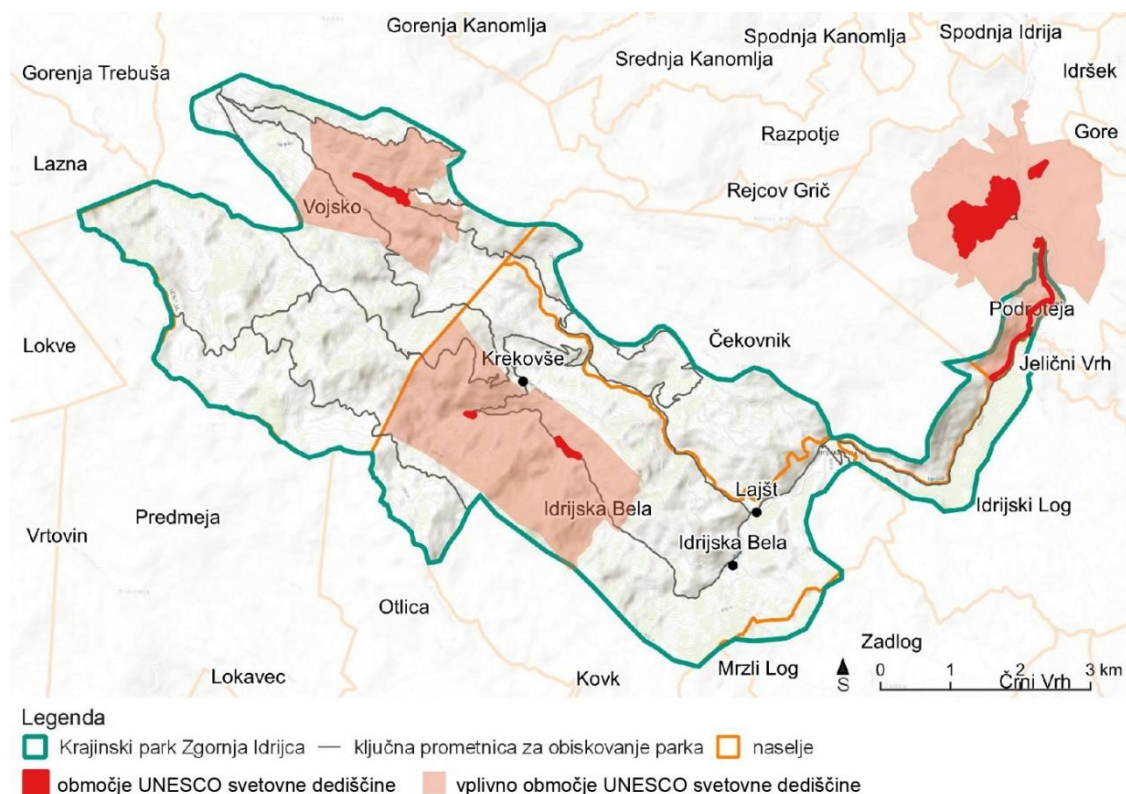
Celotno območje Idrijskega in s tem tudi Krajinski park ima velik mednarodni pomen, kar je potrdila tudi organizacija UNESCO z vpisom nominacije *Dediščina živega srebra, Almadén in Idrija* na UNESCO seznam svetovne dediščine dediščine ter podelitvijo statusa UNESCO globalnega geoparka Idrija.

Skupno nominacijo dediščine živega srebra v španskem Almadénu in Idriji je UNESCO leta 2012 umestil na Seznam svetovne dediščine zaradi njene univerzalne vrednosti, ki jo ima za človeštvo. Le-ta se kaže v zgodovinskih povezavah, ki so se vzpostavile zaradi trgovanja z živim srebrom in vplivom oblikovanja kulture na obeh straneh Atlantika. Vpis na seznam svetovne dediščine vsebuje tako izjemne kulturne vrednote iz stališča zgodovine, znanosti in tehnologije, ki presega meje držav in je univerzalnega pomena za sedanje in prihodnje generacije.

Objekti kulturne dediščine, vpisani na UNESCO seznam svetovne dediščine na območju Krajinskega parka Zgornja Idrijca so:

- Kamšt z vodnim kanalom in jezom (del spomenika in vplivnega območja enote kulturne dediščine),
- Idrijske klavže (spomenik in vplivno območje enote kulturne dediščine),
- Belčne klavže (spomenik in vplivno območje enote kulturne dediščine),
- Putrihove klavže (spomenik in vplivno območje enote kulturne dediščine).

Karta 5: Območja spomenikov in vplivnih območij, vpisanih na UNESCO seznam svetovne dediščine v Krajinskem parku Zgornja Idrija

Geopark Idrija zajema območje celotne občine Idrija v površini 294 km², ki je bilo zaradi svoje naravne in kulturne dediščine ter edinstvenim prepletom narave, kulture ter bivanjem človeka v tem območju, leta 2013 razglašen za UNESCO globalni geopark Idrija. UNESCO globalni geopark je po definiciji območje z izjemnimi geološkimi in drugimi naravnimi danostmi in znamenitostmi, v katerem se lokalno prebivalstvo poveže z namenom varovati naravo in izobraževati o njeni redkosti in posebnosti. Divje jezero je ena izmed točk, ki je v sklopu UNESCO globalnega geoparka Idrija prepoznano kot točka mednarodnega pomena, preostale tri so še Antonijev rov, Idrijsko rudišče živega srebra in Idrijski prelom. Te štiri naravne znamenitosti dajejo idrijskemu območju edinstven izgled v svetovnem merilu.

Vse aktivnosti v okviru delovanja Geoparka Idrija se pripravljajo v okviru letnega Programa dela Zavoda za turizem Idrija. Področja delovanja Geoparka Idrija so:

- koordinacija Geoparka Idrija,
- razvoj podeželja in aktivnosti Kolektivne blagovne znamke Idrija izbrano,
- interpretacija dediščine in tematske poti (vključno s Centrom za obiskovalce UNESCO globalnega geoparka Idrija),
- izvajanje šolskih in obšolskih dejavnosti,
- informiranje, promoviranje ter trženje.

V letni program Geoparka Idrija se umešča tudi upravljanje Krajinskega parka Zgornja Idrija, ki bo v prihodnje usklajeno z Načrtom upravljanja krajinskega parka. Iz tega izhaja, da načrt upravljanja krajinskega parka prispeva tudi k načrtu upravljanja UNESCO globalnega geoparka Idrija.

Mednarodni pomen območju krajinskega parka daje tudi gospodarjenje z gozdovi, ki je zaznamovano z dolgo zgodovino. Le ta je otipljiva in jasno razvidna na celotni površini parka. Zunanja prostorska omejitev Krajinskega parka Zgornja Idrija večinoma temelji na notranji členitvi oziroma razmejitvi nekdanjih rudniških eraričnih gozdov. Njena izvedba v prostoru z mogočnimi preseki in mejniki z vklesanim grbom rudnika (Merkur), zaporednimi številkami ter letnico spoštljive starosti pa sredi gozda deluje kot spomenik slavne preteklosti in gospodarskega vzpona.

V zvezi z mednarodnim pomenom gozdov v krajinskem parku velja omeniti tudi predpis iz leta 1857, ki ga je izdala Avstro-Ogrska za vse svoje kronske dežele in se nanaša na omejitev in zagotovitev trajnosti mej državnih gozdov. Takrat so se obnovile tudi zunanje meje Idrijskih rudniških gozdov ter vzpostavila podrobna notranja razmejitev gozdov na oddelke in odseke. Kartografsko gradivo razmejitve skupaj s kasnejšimi gozdnogospodarskimi načrti, ki so bili tesno povezani s trajnostnim zagotavljanjem lesa kot nepogrešljive surovine za obstoj in delovanje idrijskega rudnika živega srebra, predstavlja tudi iz mednarodnega vidika enega prvih modelov trajnostnega gospodarjenja z obnovljivimi viri. Ta je danes ključno vodilo prihodnjega razvoja v praktično vseh gospodarskih panogah.

Geopark v sodelovanju s prebivalci in lokalnimi turističnimi ponudniki na podlagi dediščine in lokalnih zgodb razvija različne (geo)turistične aktivnosti in s tem spodbuja trajnostni razvoj območja. Krajinski park Zgornja Idrija predstavlja eno izmed osrednjih in najpomembnejših območij v Geoparku Idrija, kjer se v praksi implicira ukrepe ohranjanja ter na drugi strani trajnostnega razvoja območja in lahko služi kot primer dobre prakse pri izvajanju ukrepov na celotnem območju Geoparka Idrija in obratno.

Na območju najdemo več rastlinskih in živalskih vrst, zavarovanih z direktivama Nature 2000 - Direktivo o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (92/43/EEC) ter Direktivo o ohranjanju prostoživečih ptic (79/409/EEC). Od rastlinskih vrst izpostavimo kranjski jeglič (*Primula carniolica*), ki je bil v okolici Divjega jezera prvič najden in predstavlja slovenski endemit ter lepi čeveljc (*Cypripedium calceolus*). Od živalskih vrst izpostavimo avtohtono vrsto rib v Idrijci, in sicer soško postrv tipa Zgornja Idrija (*Salmo marmoratus*), navadnega koščaka (*Austropotamobius torrentium*) in pa človeško ribico (*Proteus anguinus*), ki prebiva v kraškem podzemlju (opažena je bila v jamskem rovu pod Divjim jezerom) in predstavlja endemično vrsto Dinarskega krasa.

Na območju parka sta dve posebni ohranitveni območji Natura 2000, in sicer Idrija s pritoki in Trnovski gozd – Nanos, pomembni za vodna in obvodna okolja, jame, ter gozdnato območje Trnovskega gozda in Nanosa, ter eno posebno območje varstva – Trnovski gozd, kot območje pomembno za ptice in obsega severovzhodna pobočja pod Trnovskim gozdom.

III. poglavje

IZHODIŠČA ZA NAČRT UPRAVLJANJA

3.1. NARAVNE ZNAČILNOSTI

3.1.1. Neživa narava

Geomorfološke značilnosti

Idrijsko hribovje je reliefno zelo razgibano. Nekdaj je to bil planotast svet, v katerega je Idrijca s pritoki zarezala globoke doline s strmimi pobočji. Nad rečnimi dolinami in planotami se dvigajo redki večji in manjši zaobljeni vrhovi (Bukov vrh nad Hudim poljem, Orlovski vrh, Špičasti vrh, idr.).

Planote so med globoko vrezanimi debrskimi dolinami ter grapami povečini izredno dobro ohranjene ter ravne. Niso široke, so pa dokaj dolge, kakor potoki in doline večinoma potekajo v dinarski smeri. Že na prvi pogled dajejo vtis, da so deli nekdanjega prostranega ravnika. Zakrasevanje jih je razmeroma malo preoblikovalo, nastale so vrtače s kotlički na apniški površini, brezna in jame, saj se je vodni odtok prestavil v podzemlje.

V dolinah se zelo opazno uveljavljajo učinki geološko – litoloških razlik. Pobočja, ki so vrezana v apnenčevo dolomitne hribine, so strma, povečini zelo strma, tudi prepadna, zelo nerazgibana in nerazčlenjena s terasami. Pobočja, izoblikovana v skrilavcu in peščenjaku, so dosti bolj razgibana. Značilnost pobočij v Idrijskem hribovju je ta, da so izredno dolga. Dno dolin je povsod zelo ozko. Uravnanega dna je skrajno malo, prisoten je ob sotočjih vodotokov (npr. Idrijce in Belce).

Za Trnovski gozd, visoko kraško planoto, je značilno obilo uravnanega površja, toda v celem se svet dviguje neenakomerno visoko (ravniki zaporednih višin, vmesna podolja, nizki vrhovi). Ker je apnenčeva gmota Trnovskega gozda izredno debela, zelo pretrta in prepokana, dvignjena visoko nad erozijsko osnovo, poleg tega pa je apnenec zelo čist, je zakrasevanje zelo napredovalo. Zakrasevanje je ustvarilo številne kraške oblike, od katerih so mnoge nastale kot glaciokraške ali nivalne, ob součinkovanju mehničnega preperevanja. Tipično kraški relief je nepregleden v zmedu številnih kraških oblik.

Ozemlje, ki pripada krajinskemu parku, iz krasoslovne plati ni enotno. Po hidrografske rajonizaciji krasa v Sloveniji (P. Habič, 1969) prištevamo severno obrobje Zadloške planote, Idrijskega loga, okolico Divjega jezera, ozemlje, ki ga gradi zakrasel apnenec pred Strugom in Gladkimi skalami nad Idrijo ter severovzhodni rob Trnovskega gozda med globoki kras. Na tem ozemlju so kraški pojavi klasično razviti in njihove značilnosti lahko združimo v tri točke (Čar, 1972):

- specifični vodni režim – pretakanje vode globoko pod površino,
- razvita je tipična kraška morfologija,
- razvite so vse možne kombinacije podzemeljskih prostorov.

V ostalem delu krajinskega parka je razvit t.i. osamljeni kras. Kraški pojavi so tu redko posejani, vendar predstavlja vsak zase svojevrsten fenomen. Glavne karakteristike lahko zajamemo v naslednjih točkah (Čar, 1972):

- teren ima normalno hidrografska mrežo z malenkostnim plitvim pretakanjem,
- normalno morfologijo terena,
- kraški objekti so redko posejani.

Klimatske razmere in podnebne spremembe

Za Občino Idrija je značilno prekrivanje atlantske in sredozemske zračne cirkulacije, ki ustvarjata posebne podnebne razmere z vremenom tako imenovanega interferenčnega klimatskega tipa (Gams 1972; Bat s sodelavci 1996, cit. po Topole & Zorn, 2010). Tu se med seboj mešajo tople vode in vlažne morske in hladne celinske mase.

Submediteranski podnebni vplivi bi bili lahko glede na bližino Jadranskega morja (Tržaški zaliv je od občine v zračni liniji oddaljen le 40 km) še precej močnejši, če ne bi morske zračne mase na jugozahodu in jugu naletele na reliefno oviro, na v dinarski smeri potekajoče kraške planote Trnovski gozd, Hrušica in Nanos. Za to območje je značilna namočenost (do 3000 padavin letno) ter srednja januarska temperatura pod 0°C. Po Vojskarski planoti poteka tako imenovana linija kontinentalnosti³.

Morski zračni vplivi segajo v notranjost po dolinah Soče in Idrijce, vendar njegov vpliv oslabi ob severni meji idrijske občine. Vsekakor bližina morja pomembno prispeva k burnosti vremenskega dogajanja znotraj meja občine Idrija.

Na podnebje v občini vplivajo tudi krajevne reliefne značilnosti – izredna razčlenjenost površja, velike relativne višinske razlike, usmerjenost dolin, ekspozicija pobočij in tip reliefa. Močno razčlenjen relief pospešuje vertikalno mešanje zraka. Mrzel zrak spolzi z večjih višin v globoko vrezane doline in kotline in se tam ujame; nastane topel obrat. Temperature so v dnu dolin nižje kot tiste par sto metrov višje. Na planotah pa se mrzel zrak ujame v kraške kotanje, zato so te hladnejše kot višji svet. Temperaturni obrat je najbolj izrazit decembra, pogost pa tudi januarja in februarja.

Letna povprečna temperatura zraka v občini je v referenčnem obdobju 1981—2010 znašala 8,7 °C, z zimsko povprečno temperaturo 0,1 °C ter poletno povprečno temperaturo 17,4 °C. Povprečna temperatura zraka je močno pogojena z nadmorsko višino, temperatura se v povprečju zniža za 1 °C na vsakih 180 metrov dviga.

Povprečna temperatura zraka se je v občini v referenčnem obdobju 1981—2010 dvignila za 0,34 °C/desetletje, torej za 1,02 °C v tridesetletnem obdobju. Najbolj so se ogrela poletja (0,46 °C/desetletje) in pomladi (0,39 °C/desetletje), nekoliko manj zime (0,33 °C/desetletje), medtem ko jeseni ni zaznati sprememb povprečne dnevne temperature zraka.

Povprečna letna višina padavin v Občini Idrija je med najvišjimi v Sloveniji, med 1.800 in 3.000 mm. Padavine so razporejene skozi vse leto in jih je dovolj tudi v obdobju rasti. Zaradi možnih

---

³ Meja med območjema, kjer prevladuje celinski padavinski režim z več kot 50% padavin v toplejši polovici leta in območjem s prevlado sredozemskega padavinskega režima z več kot 50% padavin v hladnejši polovici leta (Meze 1987, 20, 22).

obilnih dnevnih padavin in hudourniškega značaja vodotokov lahko prihaja do poplav ter zemeljskih plazov. Intenzivnost padavin je največja v bližini grebena Trnovskega gozda, ki je glavna reliefna ovira za vodonosne zračne tokove. Tu so najvišje letne količine padavin v občini kjer so v preteklosti našli povprečno kar 45 neviht letno.

Najvišje dnevne količine padavin v referenčnem obdobju so bile izmerjene v Revenovšah (267,9 mm), sledijo pa Vojsko (237 mm), Mrzla Rupa (218,7 mm), Idrijska Bela (198,4 mm), Na Stanu (198,4 mm), Idrija (181,5 mm). Tako obilne padavine so značilne poleti ali jeseni ob nevihtah, ki so pogosto lokalno omejene. Povratne dobe intenzivnih padavin se zmanjšujejo proti vzhodu občine. Najmanj padavin je v avgustu, januarju in februarju. Količina padavin narašča v smeri proti visokim kraškim planotam na jugozahodu občine, na leto pa ima občina med 100 in 150 padavinskih dni (Bat s sodelavci 1996, 43).

Podnebne spremembe nakazuje trend povprečne količine padavin, ki se je v občini v obdobju 1981—2010 zmanjšal za 2,71 %/desetletje, torej v tridesetletnem obdobju so se letne padavine zmanjšale za približno 160 mm oz. 8,1 %. Največji padec padavin je zaznati poleti (-4,02 %/desetletje) in spomladi (-3,71 %/desetletje), nekoliko manjši padec pa jeseni (-2,81 %/desetletje) in pozimi (-1,44 %/desetletje).

Snežne razmere so glede na velike razlike v nadmorski višini dokaj različne. V obdobju 1981—2010 je zabeleženo povprečno število dni s snežno odejo: 65 dni na nadmorski višini 200 – 500 m, 77 dni na nadmorski višini 500 – 800 m ter 99 dni na nadmorski višini 800 – 1.500 m. Skupna višina snežne odeje se je v obdobju 1981—2010 zmanjšala za približno 10 do 20 % na desetletje, odvisno od nadmorske višine.

Med vremenskimi ujmani je pogost žled. Pojavlja se pozno jeseni ali pozno pozimi, ko se tople in vlažne morske zračne mase srečajo s hladnejšimi celinskimi in se na hitro ohladijo. Zapis o žledu najdemo že leta 1884, večje tovrstne ujme v zadnjem stoletju pa so bile decembra 1953, novembra 1968, marca in novembra 1975, februarja 1976, novembra 1984 in nazadnje februarja 2014, ko je gozdove v krajinskem parku prizadel po obsegu do sedaj največji žledolom. Najbolj ogrožena so pobočja ob zgornjem toku Idrijce in Belce.

Žled povzroči največ škode v gozdovih. Zaradi velikih količin nakopičenega ledu na vejah in deblih povzroči, da se le ta lomijo, ponekod pa velike količine ledu na plitvih tleh strmih pobočij izruvajo drevesa s koreninami vred. Pri tem pogosto pride do verižnega podiranja dreves v pasovih, ki ga sprožajo padajoča drevesa z udarci na sosednja drevesa. Poleg statičnih obremenitev zaradi teže ledenih oblog torej prihaja tudi do dinamičnih obremenitev.

Ekonomska škoda, ki jo povzroči žled je lahko zelo velika in ima različne razsežnosti. Poškodovana ali zlomljena drevesa imajo manjšo vrednost ali pa so lahko celo neuporabna in zato nezanimiva za spravlanje iz gozda. Odstraniti je potrebno tudi poškodovano drevje, ki še ni doseglo dovolj visoke starosti, zato nastane škoda tudi zaradi izpada vrednosti, ki bi jih sicer imelo odraslo drevje. Poškodbe na drevesih predstavljajo večjo nevarnost za napad škodljivcev (glive, insekti), ki se nato lahko preselijo tudi na bolj zdrava drevesa. Žled in polomljeno drevje lahko poškoduje infrastrukturo, daljnovode, objekte, ceste, zaradi česar so potrebne hitre sanacije.

Žled poškoduje reproduktivni del krošenj, zato poleg kompletnega izpada drevja večina še stoječega ne prispeva več k izmenjavi genetskega materiala. Velikost učinkovite populacije, ki se medsebojno oprašuje, je zmanjšana, zato je ponekod z vidika ohranjanja ali povečevanja genetske pestrosti gozda potrebna spolnitvena sadnja, kar dodatno poveča stroške sanacije po žledolomu.

Pojav žledoloma močno prizadene tudi ekološke in socialne, predvsem pa proizvodne funkcije gozda. V predelih, kjer so sestoji najbolj poškodovani, se negativni vplivi poškodovanega drevja odražajo v slabšem zagotavljanju varovanja zemljišč, erozije in povečanju labilnosti pobočij. Podrta in polomljena drevesa otežujejo prehodnost poti ter lahko predstavljajo potencialno nevarnost za obiskovalce KPZI. V teh predelih je zato potrebno zagotavljati sanacijo in vzpostaviti stabilnost sestojev, ki zagotavljajo ugodne razmere za delovanje vseh funkcij gozda.

V krajinskem parku je problematična tudi slana, ki je na tem območju pogostejša in močnejša ob Idrijci in pritokih ter nasplih v nižjih legah. To otežuje kmetovanje, predvsem pridelavo zelenjave.

Vetrovi na območju niso posebno močni. V občini sta v višinah dominantna vetrova burja in jugo, ki pihata prečno na prevladujočo slemenitev v občini.

Prsti

Lastnosti prsti so močne odvisne od kamninskih, reliefnih, vodnih in podnebnih razmer, na njihovo sestavo in kakovost pa odločilno vpliva tudi človek s svojimi posegi. Karbonatne kamnine zavzemajo kar tri četrtine idrijske občine, zato je najbolj razširjen tip prsti rendzina, ki pokriva skoraj 70% zemljišč, v krajinskem parku pa najdemo še ranker (vezan na klastične kamnine ob Zgornji Idrijci) in obrečno prst (ob Idrijci pod Divjim jezerom).

Geološka zgradba

Na območju krajinskega parka je značilna izjemno zapletena narivna zgradba (sistem narivnih pokrovov). Taka zgradba je posledica večjih prelomnih gub. V osrednjem delu Koševniške vmesne luske se nahaja tektonsko okno Strug, kjer je Idrijca razkrila eocenske sedimentne kamnine. Južni in osrednji del parka pokriva Čekovniška vmesna luska, ostali del pa pokriva Trnovski pokrov. Skrajnega severovzhodnega dela parka se dotika močan regionalni Idrijski prelom (v smeri SZ-JV), katerega spremljajo manjši prelomi. Ti prelomi sekajo park v bližini Idrije.

Idrijsko ozemlje spada med geološko zelo zapletena področja. Najstarejše kamnine na območju krajinskega parka so skrilavi glinavci karbonske starosti, ki jih v manjši meri vidimo ob Poti ob Rakah. Sledijo različni skitski (spodnji trias) litološki členi, in sicer dolomit, laporovci ter oolitni apnenci. Anizijske (spodnji del srednjega triasa) kamnine zastopa svetlosivi, mestoma luknjičasti dolomit, ki ga zasledimo pod pisanimi langobardskimi sedimenti. Poleg konglomeratov, peščenjakov in apnencev najdemo tudi tufe in tufite z roženci.

V ladinjskih (zgornji del srednjega triasa) apnencih so številni amoniti. Na teh sedimentnih kamninah leži bel cordevolski (podstopnja karnija, ki predstavlja spodnji del zgornjega triasa) zrnat dolomit, ki se vleče do Vojskega. V bližini Idrijskih klavž se nahajajo najzahodnejši izdanki magmatskih kamnin na Idrijskem (diabazi in diabazni tufi). Na njih ležijo karnijski peščenjaki, apnenec in dolomit, ki prehaja v zgornje triasni norijsko – retijski siv dolomit s skrilavimi vložki in številnimi fosilnimi ostanki amonitov. Ta dolomit gradi večji del ozemlja krajinskega parka.

Vzhodni del parka pri Podroteji gradijo zgornjekredni apnenci s številno rudistno favno. Posebej zanimivo je tektonsko okno Strug, kjer eocenske sedimentne kamnine (laporovec, peščenjak, apnenčeva breča) ležijo diskordantno na zgornjekrednih apnencih. V eocenski breči pri Kobili je nahajališče številnih numulitov.

Na območju parka je opaziti tudi sledove pleistocenske poledenitve. Najizrazitejši morenski nasipi so na Hudem polju. Morenski material zasledimo tudi drugje, kot na primer na Škrbini in v Črni dragi.

Skoraj vsi omenjeni stratigrafski členi so dokazani s fosili. Na območju krajinskega parka imamo nekaj markantnih nahajališč fosilov različnih starosti.

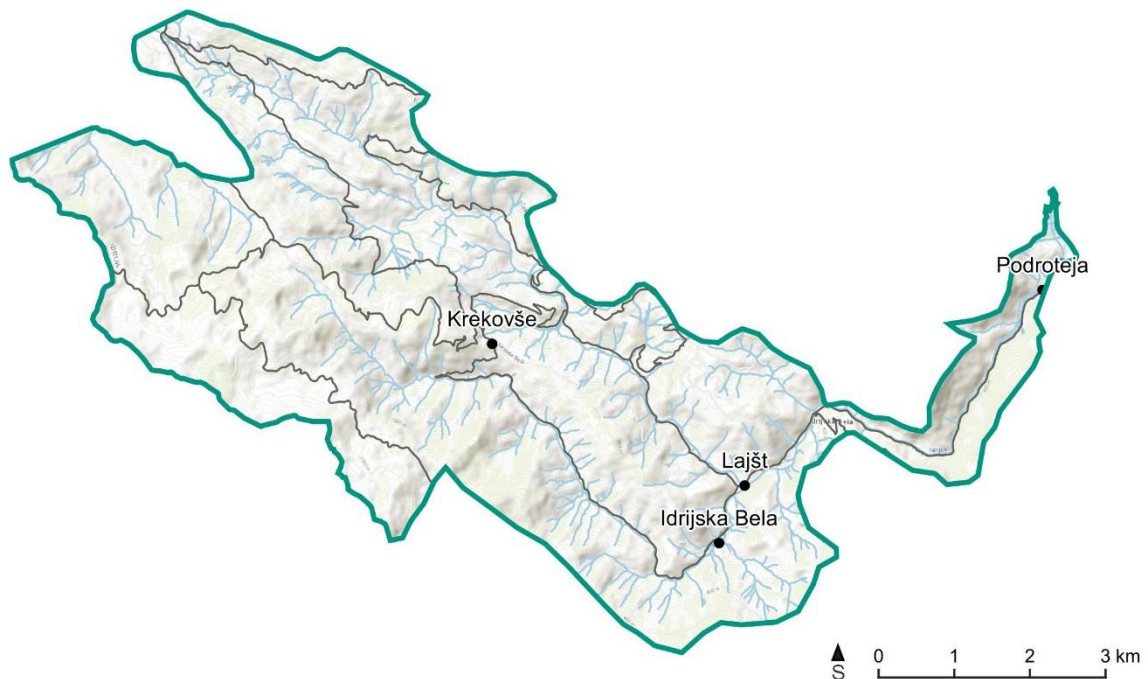
Hidrološke značilnosti

Krajinski park zaznamujeta vodotoka Belca in Zgornja Idrijca. Njuni pritoki so kratki in so predvsem hudourniške narave.

Izviri Idrijce, glavne odvodnice območja krajinskega parka, se nahajajo pod Mrzlo Rupco na nadmorski višini med 820 do 840 m. Idrijca najprej teče proti JV, po sotočju z Belco pa spremeni smer proti SV. Pri Fežnarju zopet dobi JV smer, ki pa se je ne drži dolgo. Na območju Struga zopet teče proti SV, ob vstopu v Idrijsko kotlino, kmalu po sotočju z Zalo pa zavije proti severu. Od izvira do sotočja z Belco, ki je na nadmorski višini okoli 390 m, se Idrijca spusti za kar 450 m, od tod do meje krajinskega parka na robu Idrijske kotline pa še za okoli 60 m.

Edino telo stoječe površinske vode je Divje jezero, ki je najlepši primer vokliškega kraškega izvira in eden najglobljih jamskih sifonov v Sloveniji. Jezero oz. izvir je nastalo ob enem izmed prelomov. Voda doteka v jezero s strmo spuščajočega se rova, skozi sifon. Iz izvira teče naprej reka Jezernica, najkrajša površinska tekoča reka v Sloveniji, ki se po 55 m izliva v reko Idrijco. Rov, skozi katerega doteka voda v jezero, je biospeleološko izjemno pomemben. Strme skalnate stene nad jezerom so zaradi različne lege in osončenosti botanično izjemno zanimive.

Karta 7: Vodna telesa vodotokov in stoječih voda

Legenda

- Krajinski park Zgornja Idrija
- ključna prometnica za obiskovanje parka
- vodotok
- Divje jezero

3.1.2. Živa narava

Rastlinske združbe in habitatni tipi

Specifične klimatske razmere, pestra geološka zgradba in razgibanost reliefa vplivajo na svojevrstno raznolikost gozdne vegetacije in pestrost flore. Fitogeografsko uvrščamo področje v dinarsko fitogeografsko območje, čutijo pa s vplivi tako alpskega kot submediteranskega prostora.

Razgiban svet, ki sta ga izdolbli reki Idrijska in Belca s pritoki, razkriva soteske, geološke preseke, slapove, tolmine in izvire vode. Značilno je menjavanje prepustnih in neprepustnih kamnin različne sestave, trdnosti, starosti. V prepustnih kamninah so se razvili kraški pojavi. Vsa ta raznolikost skupaj s prepletanjem mediteranskega in alpskega podnebja pripomore k pestrosti rastlinstva in živalstva. To so pomembni dejavniki pri razvoju značilnih habitatnih tipov na območju krajinskega parka. Med drugimi se tu pojavljajo habitatni tipi: Ilirski bukovi gozdovi (*Fagus sylvatica* (*Aremonio-Fagion*)), kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (*Vaccinio-Piceete*), jame, ki niso odprte za javnost, alpske reke in zelnata vegetacija vzdolž njihovih bregov, alpske reke in lesnata vegetacija s sivo vrbo (*Salix eleagnos*) vzdolž njihovih bregov, ki so vse v dobrem oziroma sprejemljivem stanju. Javorovi gozdovi (*Tilio-Acerion*) v grapah in na pobočnih gruščih je prepoznan kot habitat nezadostne kakovosti.

Na območju občine Idrija, torej tudi na območju krajinskega parka, popis habitatnih tipov ni bil izveden.

V tabeli so navedeni habitatni tipi, ki se nahajajo na območju Krajinskega parka Zgornja Idrija, ter so navedeni v Prilogi 1 Uredbe o habitatnih tipih ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst ter se prednostno ohranjajo.

Tabela 6: Seznam habitatnih tipov Natura 2000

Koda vrste HT	Vrsta HT	Skupina	Kakovost	Površina (ha)	Ime območja Natura2000
HT-3220	Alpske reke in zelnata vegetacija vzdolž njihovih bregov	sladke celinske vode	sprejemljiva	226,82	Idrija s pritoki
HT-3240	Alpske reke in lesnata vegetacija s sivo vrbo (<i>Salix eleagnos</i>) vzdolž njihovih bregov	sladke celinske vode	dobra	404,50	Idrija s pritoki
HT-8310	Jame, ki niso odprte za javnost	goličave (skalovja, melišča)	sprejemljiva	53.230,77	Trnovski gozd - Nanos
HT-9410	Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpinskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)	gozdni HT	dobra	214,02	Trnovski gozd - Nanos
HT-9530*	(Sub-)mediteranski gozdovi črnega bora	gozdni HT	dobra	483,36	Trnovski gozd - Nanos
HT-9180**	Javorovi gozdovi (<i>Tilio-Acerion</i>) v grapah in na pobočnih gruščih	gozdni HT	nezadostna	1.721,60	Trnovski gozd - Nanos
HT-91K0	Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremonio-Fagion</i>))	gozdni HT	dobra	28.037,92	Trnovski gozd - Nanos
HT-6430	Nižinske in montanske do alpske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem	grmišča in travišča	sprejemljiva	1.874,23	Trnovski gozd - Nanos

*prednostni habitatni tipi

Opis habitatnih tipov Natura 2000 in dejavniki ogrožanja:

Alpske reke in zelnata vegetacija vzdolž njihovih bregov

Alpske reke so vsi vodotoki, ki izvirajo v gorah, in sicer od izvira do nižinskih predelov. V gorah, kjer je reka še potok, njeno obalo pred odnašanjem štiti sklenjena ruša. Prodišča porašča redkejša vegetacija brez sklenjenih sestojev lesnih vrst, ob visoki vodi so lahko zalita. Kljub bližini vode je za habitatni tip značilna suša, vendar pa je voda stalno dostopna na določeni globini pod površjem. Hranil v tleh je malo. V krajinskem parku se ta habitatni tip razteza na območju Idrijce dolvodno od Podroteje proti Idriji. Za obstoj tega habitatnega tipa je potrebna ohranjena rečna dinamika. Ogrožajo ga predvsem regulacije rek ter izkopavanje proda.

Alpske reke in lesna vegetacija s sivo vrbo (*Salix eleagnos*) vzdolž njihovih bregov

Lesnata vegetacija s sivo vrbo uspeva na prodnati podlagi. Na strmih ali visokih bregovih se pojavlja neposredno ob vodi, na bolj položnih pa vmesni pas pogosto zasedajo združbe zelnatih rastlin. Kljub bližini vode je za habitatni tip značilna pogosta suša. Z vodo je zalit le ob zelo visokih vodah, ki prinesejo vanj droben pesek in mulj, ta pa se odlaga v manjših kotanjah med vegetacijo. V Krajinskem parku Zgornja Idrijca se nahaja na območju Idrijce dolvodno od Podroteje proti Idriji. Ogrožajo ga izkoriščanje proda, izgradnja hidroelektrarn oziroma zajezev za druge namene.

Jame, ki niso odprte za javnost

To so jame, vključno s pripadajočimi vodnimi telesi, ki niso odprte za javnost in so življenjski prostor specializiranih ali endemičnih vrst živali. Mednje sodijo različni nevretenčarji, zlasti hrošči, raki in mehkužci, ki imajo praviloma zelo omejeno razširjenost. Jame so prezimovališče in kotišče številnih netopirjev ter življenjski prostor človeške ribice. Habitatni tip je prisoten v celotnem krajinskem parku, razen v skrajnem severozahodnem delu parka, dolvodno od Podroteje. Ogrožajo ga onesnaževanje voda, nedovoljen vstop (npr. osvetlitev, vnos hranil, hrup) in ponekod tudi odlaganje odpadkov.

Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpinskega pasu (*Vaccinio-Piceetea*)

Pojavljajo se na karbonatni podlagi v hladnejšem podnebju. Mednje sodijo tako mrzliščni gozdovi v kraških depresijah kot tudi kisloljubni smrekovi gozdovi v pasu med 1.400-1.600 m nadmorske višine. Med drevesi prevladujejo smreka, macesen, bukev in gorski javor. V Krajinskem parku Zgornja Idrijca je prisoten na treh območjih, južno od Bukovega vrha, zahodno od Malega Golaka ter južno od Orlovskega vrha. Zaradi počasne regeneracije so zelo občutljivi na kakršnekoli posege.

(Sub-)mediteranski gozdovi črnega bora

(Sub)mediteranski gozdovi črnega bora rastejo na suhih, strmih apnenčastih in dolomitnih pobočjih v vlažnem in hladnem podnebju (padavin je nad 2.000 mm letno, povprečna letna temperatura je 6-8 °C). Tla so plitva, zelo podvržena eroziji, zato imajo ti gozdovi velik varovalni pomen. Drevesne vrste zastopata predvsem črni in rdeči bor. V krajinskem parku je prisoten na zelo majhni površini, vzhodno od Velikega Bukovca. Podvržen je številnim naravnim motnjam (erozija, vetrolomi, požari).

Javorovi gozdovi (*Tilio-Acerion*) v grapah in na pobočnih gruščih

Sem štejemo vse gozdove plemenitih listavcev od okoli 400 do 1.200 m nadmorske višine, ki se pojavljajo v obliki otokov znotraj bukovih združb. Poraščajo vlažna in hladna pobočja, skalnate jarke in vrtače, pretežno na karbonatni podlagi. V drevesni plasti prevladujejo gorski javor, veliki jesen in bukev, jelke se pojavljajo le posamič. Habitatni tip se je ohranil zlasti tam, kjer bukev ni konkurenčna. V krajinskem parku ga zasledimo pri dvanajstih otokih, razpršenih po območju. Ogroža ga spreminjanje v smrekove gozdove, ponekod mu pomlajevanje otežuje jelenjad.

Ilirski bukovi gozdovi (*Fagus sylvatica* (Aremonio-Fagion))

Ilirski bukovi gozdovi rastejo na karbonatni podlagi na nadmorski višini 600-1.400 m. Sestavlja jih več različnih združb (dinarski podgorski bukovi gozdovi, bukovi gozdovi z jelko, visokogorski bukovi gozdovi), zanje je značilna večja vrstna pestrost kot za ostale bukove gozdove. Habitatni tip pokriva več kot polovico območja krajinskega parka. V preteklosti jih je ponekod ogrožalo panjevsko gospodarjenje, steljarjenje in gozdna paša, sedaj pa mestoma pospeševanje smreke in oteženo pomlajevanje zaradi objedanja divjadi.

Nižinske in montanske do alpinske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem

Pojavlja se v Alpah in predgorju na stalno vlažnih, zasenčenih tleh ob zgornjih tokovih vodotokov in v senčnih dolinah med hribovjem, pogosto na neapneni podlagi. Habitatni tip je prisoten vzdolž vodotokov v parku. Ogrožajo ga posegi v alpske doline in potoke (ceste, regulacije, zajezitve, izsekavanje gozda, ki spremenijo hidrografske režim in vlažnostne razmere).

Gozdna vegetacija

Za idrijsko hribovje je značilna velika gozdnatost, saj s 85% gozdne površine sodi med najbolj gozdnata območja Slovenije. 96,6% območja krajinskega parka prekriva gozd. Pečat velike gozdnatosti so mu dali zlasti prevladujoča kraška narava zemljišč in posebne morfološke razmere. Zaradi takih lastnosti je večina področja neprimerna za kmetijsko obdelavo. Neporaščene z gozdom so le manjše travniške površine, zlasti okoli domačij. V osrednjem delu na triasnih dolomitih je mešan gozd pod vplivom gospodarjenja prišel v skoraj čiste enodobne bukove sestoje. Kakovost rastišč je večini povprečna in le na peščenjakih in tufih doseže vrhunsko proizvodno zmogljivost. Na zelo strmih skalnatih in prepadnih, južnih in jugozahodnih karbonatnih pobočjih pa zmogljivost rastišč pade na zelo nizko stopnjo.

Zaradi bližine toplega sredozemskega območja, tople in suhe karbonatne podlage in zlasti zaradi dolomitne podlage ima celotno področje rahel termofilni⁴ nadih. Ta rahla termofilnost se kaže večinoma v manjši razširjenosti termofilnih rastlinskih vrst po vsem Idrijskem hribovju. V ugodnejših legah so številnejše in oblikujejo celo termofilne združbe.

Drevesne vrste, ki oblikujejo lastne gozdne združbe ali pa so v njihovi sestavi navzoče in imajo pri tem pomembno biološko vlogo so: bukev, jelka, smreka, rdeči bor in plemeniti listavci. Med manj pomembne drevesne vrste sodijo še črni gaber, mali jesen, mokovec, beli gaber, maklen, trepetlika, breza, divja češnja, jerebika, siva jelša in alpski macesen. Najbolj pogosta je bukev (*Fagus sylvatica*), najbrž zato, ker prevladuje skoraj povsod od najnižjih do najvišjih leg. Manj razširjena je jelka (*Abies alba*). Z bukvi jo sestavlja pretežno mešane sestoje v čistih pa se pojavlja nekoliko bolj redko. Smreka (*Picea excelsa*) je naravno razširjena le v mraziščnih vrtačah in vrtačastih žlebovih na Poslušanju. Ponekod je primešana sestojem bukve in jelke. Med plemenitimi listavci je daleč najbolj razširjen gorski javor (*Acer pseudoplatanus*). Najdemo ga v skoraj vsaki združbi v teh gozdovih. Veliki jesen (*Fraxinus excelsior*) se pogosteje pojavlja v

---

⁴ Termofilni = toploljuben

dolinah in na vlažnih pobočjih, ker je zahteven glede vlage. Siva jelša (*Alnus incana*) raste le ob vodi (Idrijci, Belci).

Na obravnavanem območju nastopajo sledeče gozdne združbe:

- Klimatogene združbe:
  - Nižinski gozd gradna in belega gabra (*Abio albae- Carpinetum betuli*), ki se pojavlja v nižjih legah, na manjših površinah. Na območju parka nastopa zlasti ob rakah.
  - Predalpski in dinarski gorski bukov gozd (*Lamio-Orvalae Fagetum*) je razširjen na hladnih rastiščih. Raste na grebenih nad Idrijco in vhodno od Krekovš.
  - Dinarski gorski gozd bukve in jelke (*Omphalodo- Fagetum*) je precej razširjen, zlasti še na Tisovcu, Gnelicah, Poslušanju, Hudem polju, Razorih ter okoli Krekovš, v širši okolici Korenovš in v dolini Idrijce – v Strugu. Pojavlja se v številnih variantah.
  - Dinarski visokogorski bukov gozd (*Ranunculo Platiniifolii- Fagetum*) uspeva v vseh višjih legah od Tisovca do Poslušanja.
- Paraklimaksne (azonalne) združbe:
  - Bukovi gozdovi na rendzinah in humokarbonatnih tleh:
  - Bukov gozd s kresničevjem (*Arunco-Fagetum*), ki uspeva zlasti po bregovih Belce z neustaljenimi tlemi, v širši okolici Krekovš in drugod;
  - Termofilni bukovi gozdovi:
  - Gozd bukve in črnega gabra (*Ostryo-Fagetum*), ki je prisoten na sončnih pobočjih Belce, v Strugu v bližini Bele in v širši okolici Divjega jezera. Pojavlja se fragmentarno.
  - Trajno varovalni gozdovi ilirskih termofilnih listavcev:
  - Gozd črnega gabra in malega jesena (*Ostryo carpiniifoliae- Fraxinetum orní*) in gozd hrasta puhovca in črnega gabra (*Quercó pubescenti – Ostryetum*), ki se prav tako pojavlja fragmentarno v dolini Idrijce.
  - Mešani gozdovi plemenitih listavcev:
  - Gozd gorskega javorja in velikega jesena (*Haquetio-Fraxinetum excelsioris*) ter gozd gorskega javorja in gorskega bresta (*Omphalodo vernae – Aceretum pseudoplatani*), ta dva tipa se razprostirata po dolinah Idrijce in Belce in njihovih stranskih grapah.
  - Zmerno acidofilno bukovje:
  - Bukov gozd z rebrenjačo (*Blechno-Fagetum*), ki se pojavlja v povirju Idrijce, v Bedrovi in Pšenkovi grapi ter na levem bregu Idrijce v Majnškem.
  - Jelovi gozdovi:
  - Jelov gozd s praprotni (*Galio rotundifolii- Abietetum*) raste v širšem območju Lešnikove grape, v gozdu nad Usadi, v zgornjem delu potoka Knipajz ter na levem in desnem bregu Idrijce v Majnškem.
  - Smrekovi gozdovi:
  - Smrekov gozd z gladko šašuljico (*Lonicero caeruleae-Piceetum*) porašča polmraziščna obrežja vrtač na Poslušanju.
  - Borovje na silikatih:
  - Bazofilni borov gozd (*Genisto januensis-Pinetum*), ki uspeva na Malih Govcih.
  - Ruševje:
  - Grmičasti gozd rušja (*Hyperico grisebachii-Pinetum mugo*), ki uspeva na dnu nekaterih vrtač s temperaturno inverzijo na Poslušanju.

Rastlinstvo

Pestro in svojevrstno rastlinstvo s prisotnostjo dinarskih, alpskih in sumediterskih rastlinskih elementov je odraz specifičnih edafsko klimatskih razmer in pester geološke zgradbe. Strma pobočja doline Idrijce in Belce ter stranskih hudourniških grap so rastišča številnih rastlinskih vrst. Med njimi je precej botaničnih posebnosti od katerih velja omeniti zlasti vse tri vrste jegličev – kranjski jeglič (*Primula carniolica*) – slovenski endemit, avrikelj (*P. auricula*) in njun križanec idrijski jeglič (*Primula x venusta*). Tu uspevajo številne zavarovane vrste: lepi čeveljc (*Cypripedium calceolus*), klusijev svišč (*Gentiana clusii*), bodika (*Ilex aquifolium*), kranjska lilija (*Lilium carniolicum*), brstična lilija (*Lilium bulbiferum*), širokolistna lobodika (*Ruscus Hypoglossum*) in tisa (*Taxus baccata*). Najdemo tudi vrste, ki so uvrščene v Rdeči seznam ogroženih praprotnic in semenovk Slovenije: idrijski jeglič in okroglostna rosika (*Drosera rotundifolia*) ter številne druge. Specifične rastiščne razmere omogočajo uspevanje predstavnikom alpskega rastlinja, ki so se tu verjetno ohranili še iz ledene dobe: kranjski jeglič, klusijev svišč, dlakavi sleč (*Rhododendron hirsutum*), navadni slečnik (*Rhodothamnus chamaecistus*), alpska mastnica (*Pinguicula alpina*) in drugih. Osončena topla pobočja pa so rastišča termofilne flore: jesenček (*Dictamnus albus*), navadni ruj (*Cottinus coggygria*), piramidasta zvončica (*Campanula pyramidalis*) in drugih.

Več rastlinskih vrst je zavarovanih z direktivo Nature 2000 - Direktivo o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (92/43/EEC). Trnovski gozd – Nanos je gozdnato območje Trnovskega gozda in Nanosa s prisotnostjo habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo, življenjski prostor ogroženih rastlinskih vrst kot npr. rebrinčevlistna hladnikija (*Hladnikia pastinacifolia*), Bertolonijeva orlica (*Aquilegia bertolonii*).

Botanično najbolj zanimivi predeli so okolica Divjega jezera, Strug, Putrihove stene, Sončni rob, in Hudo Polje in Mali Govci (avtohtoni sestoji črnega bora – glacialni reliktni)..

Tabela 7: Seznam rastlinskih vrst Natura 2000

Koda vrste HT	Vrsta HT	Vrsta (lat.)	Skupina	Kakovost cone	Ime območja Natura2000
SP-1474	Bertolonijeva orlica	<i>Aquilegia bertolonii</i>	rastline	nezadostna	Trnovski gozd - Nanos
SP-4071	Zoisova zvončica	<i>Campanula zoysii</i>	rastline	nezadostna	Trnovski gozd - Nanos
SP-1902	lepi čeveljc	<i>Cypripedium calceolus</i>	rastline	nezadostna	Trnovski gozd - Nanos
SP-4108	kranjski jeglič	<i>Primula carniolica</i>	rastline	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-4108	kranjski jeglič	<i>Primula carniolica</i>	rastline	sprejemljiva	Idrijca s pritoki
SP-4117	rebrinčevolistna hladnikija	<i>Hladnikia pastinacifolia</i>	rastline	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos

Bertolonijeva orlica (*Aquilegia bertolonii*)

Bertolonijeva orlica je 10-30 cm visoka trajnica s pokončnim stebлом, ki je v spodnjem delu golo, v zgornjem pa žlezno puhasto dlakavo. Ima enega do dva kimasta svetova modre ali modrovijolične barve. Raste na kamnitih traviščih, na meliščih in v skalnih razpokah na nadmorski višini 600 do 2000 m, na apnencu in dolomitu. V parku je prisotno eno rastišče na skrajnem zahodnem delu parka, vzhodno od Velikega Bukovca. Ponekod jo ogrožajo naravno zaraščanje melišč, paša drobnice in množično planinarjenje.

Zoisova zvončica (*Campanula zoysii*)

Zoisova zvončica je 2 do 10 cm visoka trajnica, ki navadno raste v majhnih šopih in blazinah. Pritlični listi so jajčasti, zgornji pa eliptični do podolgovati. Vijoličasto modri cvetovi so trebušaste oblike, v eno- do štiricvetnih grozdih. Raste v skalnih razpokah dolomitnega apnenca na nadmorski višini 550 do 2750 m najpogostejša pa je med 1500 in 2500 m. Redkejša je na meliščih ali naplavljena na skalah ob alpskih rekah. Ponekod zaseda tudi sekundarne antropogene habitate, npr. zidove ob cestah. Je reliktni endemit. Rastišča vrste so prisotna na več delih parka: na pobočju desnega brega Belce gorvodno od Putrihovah klavž, jugovzhodno od Kozjega roba, v bližini Bedrove drage, vzhodno od Idrijske Bele, ter na treh lokacijah ob Idrijci med Fežnarjem in Lajštom.

Lepi čeveljc (*Cypripedium calceolus*)

Lepi čeveljc je 20-60 cm visoka zelnata trajnica z jajčastimi listi, ki so spiralasto nameščeni. Cvetovi so največji med evropskimi orhidejami, z živo rumeno medeno ustno vrečaste oblike, preostali listi cvetnega odevala so rdečerjavi, suličasti, zoženi v dolgo konico. Raste v svetlih bukovih in mešanih gozdovih in na robovih gozdov v submontanskem in montanskem pasu. Njena rastišča so polsenčna, na zračnih suhih tleh na karbonatni podlagi. Rastišče lepega čaveljca je opredeljeno na več kot polovici območja krajinskega parka, na vzhodnem delu z izjemo kmetijskih površin in območij naselij. Ogrožajo ga množično obiskovanje njegovih rastišč, nabiranje, onesnaževanje zraka z dušikovimi spojinami, pogozdovanje in naravno zaraščanje z lesnimi vrstami.

Kranjski jeglič (*Primula carniolica*)

Kranjski jeglič je 7-20 cm visoka trajnica z dolgo koreniko. Vsi listi so združeni v pritlično rozeto in nekoliko mesnati. Na vrhu stebela je kobilasto socvetje z 1-15 (najpogosteje 2-4) rožnatimi cvetovi. Raste na dolomitu in dolomitiziranem apnencu, redkeje na čistem apnencu, na vlažnem, lahko neposredno namočenem in senčnem skalovju, v grapah in soteskah, lahko tudi v vrtačah s temperaturnim obratom. Ponekod raste na skalnatih tleh v bukovem ali črno gabrovem gozdu, na sušnih, vlažnih kamnitih ali povirnih traviščih. Je slovenski endemit. Rastišče kranjskega jegliča je pričakovano na približno polovici območja krajinskega parka, na desnem bregu Idrijce. Najbolj znano in dostopno rastišče kranjskega jegliča je v neposredni okolici Divjega jezera. Sicer pa njegove populacije zaradi nedostopnosti rastišč zaenkrat niso ogrožene, vendar potencialne grožnje predstavljajo ljubiteljski gojitelji, spremembe v vodnatosti potokov, večje poseke in športni plezalci.

Rebrinčevolistna hladnikija (*Hladnikia pastinacifolia*)

Rebrinčevolistna hladnikija je do 40 cm visoka kobilnica, nekoliko podobna zeleni. Listi so bleščeči, pernato deljeni, cvetovi so beli. Raste na kamnitih traviščih, v skalnih razpokah in v svetlih gozdovih črnega bora na nadmorski višini 800-1300 m. Pogosto se naseli na sekundarna

rastišča, npr. na grušč ob cesti. Ustrezajo ji svetla, odprta rastišča v bolj hladnem gorskem podnebju. Je edini slovenski rodovni endemit. Rastišče vrste je prisotno na skrajnem zahodnem delu parka, vzhodno od Velikega Bukovca. Trenutno je njena populacija še dokaj vitalna in neogrožena, vendar je zaradi svoje redkosti in omejene razširjenosti zelo dojemljiva za negativne vplive (opuščanje ekstenzivne paše, pogozdovanje).

Živalstvo

Območje Krajinskega parka Zgornja Idrijca spada v dinarsko zoogeografsko območje.

Dolini Idrijce in Belce ter njune stranske grape s svojimi gozdnatimi pobočji ter grebeni s skalnimi stenami in vodotoki s čisto vodo predstavljajo raznolik življenjski prostor za živali. Ta pestrost habitatov pogojuje veliko številčnost živalskih vrst na razmeroma majhni površini.

Na celotnem območju Krajinskega parka Zgornja Idrijca je najštevilčnejša srnjad (*Capreolus capreolus*). Dostopna hrana za srnjad se z rastjo deleža gozda manjša. Za srnjad bolj ugodne razmere so zato v okolici kmetijskih površin na robu parka, v Idrijski Beli, proti Vojskemu in v Mrzli rupi. Bolj v notranjosti parka pa so razmere za srnjad manj ugodne. Zato je njena številčnost tam manjša. Pomembne pašne površine za srnjad so na travnikih na Krekovšah in Hudem polju.

Jelenjad (*Cervus eleaphus*) je stalno prisotna na celotnem področju krajinskega parka. Vsa jelenjad je del zahodno visoko kraške populacije. Na celotnem področju je bila v preteklem desetletju jelenjad v številčnem porastu, kar se je poznalo tudi z lokalno omejenimi večjimi škodami na gozdnem mladju. Ta se je ob zadnjem popisu leta 2017 močno zmanjšala, deloma zaradi povečanega izvzema jelenjadi v zadnjih letih, deloma pa zaradi povečane ponudbe prehrane (velik obseg pomlajenih površin). Pri jelenjadi imamo opravka z obratnim procesom, kakor pri srnjadi. Z zmanjševanjem biomase srnjadi se povečuje biomasa jelenjadi, saj so prehranske in bivalne razmere z večanjem deleža gozda vedno bolj ugodne za jelenjad. Prehranske in bivalne razmere so v parku za jelenjad ugodne. Pomembne pašne površine za jelenjad v krajinskem parku so na travnikih na Krekovšah in Hudem polju ter v oklici kmetijskih površin (Idrijska Bela, Vojsko, Tratnik).

Gams (*Rupicapra rupicapra*) je mozaično prisoten na celotnem področju Krajinskega parka Zgornja Idrijca. Številčnost gamsa je na vsem območju stabilna. Prehranske in bivalne razmere v gozdovih so prav tako ugodne za gamsa, zlasti na bolj strmih in skalovitih predelih. Vsekakor so danes prehranski in bivalni pogoji za gamsa ugodni in omogočajo stabilen razvoj populacije vsaj v takšnem obsegu kakor je danes.

Divji prašič (*Sus scrofa*) se v krajinskem parku pojavlja zelo redko in predvsem sezonsko v poletnih mesecih: juniju, juliju in avgustu, ko se sem umakne iz Vipavske doline in Trebuše. Divji prašič je izrazita vrsta, za katerega so postale bivalne in prehranske razmere izrazito ugodne na površinah zaraščanja in tvorbe novega gozda. Takšnih površin v Krajinskem parku Zgornja Idrijca ni, oziroma se skoraj ne pojavljajo, se pa pojavljajo v okolici parka (Trebuša, Vojsko). Številčnost prašiča se je tam zaradi ugodnih razmer povečala in prostorsko razširila. Obsežna zaraščena področja nudijo prašičem predvsem mir in zatočišče. Problem te ekspanzije je tudi širitev prašičev v habitate, ki so zanje povsem neprimerni. Zato se prašič iz robnih predelov vedno bolj pogosto širi tudi v notranjost parka.

Poljski zajec (*Lepus europaeus*) je sicer prisoten na celotnem Krajinskem parku Zgornja Idrijca, vendar je njegova številčnost še vedno v rahlem upadanju. Velika gozdnatost parka ter mestoma

zaraščanje kmetijskih površin in lazov znotraj parka še dodatno poslabšujeta že po naravi manj ugodne habitatne razmere za poljskega zajca.

Od psov je najštevilčnejša lisica (*Vulpes vulpes*), ki je zelo množično prisotna na celotni KPZI. Zaradi visoke številčnosti je podvržena tudi vplivom bolezni garjam in steklini.

Območje je življenjski prostor ogroženih živalskih vrst, zlasti zveri. Krajinski park je osrednji življenjski prostor rjavega medveda (*Ursus arctos*), volka (*Canis lupus*) in risa (*Lynx lynx*).

Več živalskih vrst je zavarovanih z direktivo Nature 2000 - Direktivo o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (92/43/EEC) ter Direktivo o ohranjanju prostoživečih ptic (79/409/EEC).

Trnovski gozd (območje v občini Idrija obsega severovzhodna pobočja pod Trnovskim gozdom) je pomembno območje za ptice: črna žolna (*Dryocopus martius*), divji petelin (*Tetrao urogalus*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), kozača (*Strix uralensis*), sršenar (*Pernis apivorus*) in triprsti detel (*Picoides tridactylus*).

Trnovski gozd – Nanos je gozdnato območje Trnovskega gozda in Nanosa (v občini Idrija se območje razprostira južno od Vojskega, Idrije in Godoviča proti Trnovskemu gozdu) s prisotnostjo habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo je življenjski prostor živalskih vrst ko npr. velikih zveri, nekaterih vrst netopirjev, rib: soška postrv (*Salmo marmoratus*), kapelj (*Cottus gobio*), raka: navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*), žuželk: črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*), bukov kozliček (*Morimus funereus*), jamskih živali.

Tabela 8: Seznam živalskih vrst Natura 2000

Koda vrste HT	Vrsta HT	Vrsta (lat.)	Skupina	Kakovost cone	Ime območja Natura2000
SP-1167	veliki pupek	Triturus carnifex	dvoživke	nezadostna	Trnovski gozd - Nanos
SP-1193	hribski urh	Bombina variegata	dvoživke	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-1186	močeril	Proteus anguinus	dvoživke	dobra	Trnovski gozd - Nanos
SP-4014	močvirski krešič	Carabus variolosus	hrošči	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-4019	drobnovratnik	Leptodirus hochenwarti	hrošči	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-1089	bukov kozliček	Morimus funereus	hrošči	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-1087	alpski kozliček	Rosalia alpina	hrošči	dobra	Trnovski gozd - Nanos
SP-1087	alpski kozliček	Rosalia alpina	hrošči	nezadostna	Trnovski gozd - Nanos

Koda vrste HT	Vrsta HT	Vrsta (lat.)	Skupina	Kakovost cone	Ime območja Natura2000
SP-1014	ozki vrtenec	Vertigo angustior	mehkužci	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-1078	črtasti medvedek	Callimorpha quadripunctaria	metulji	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
A223	koconogi čuk	Aegolius funereus	ptice	dobra	Trnovski gozd
A104	gozdni jereb	Bonasa bonasia	ptice	sprejemljiva	Trnovski gozd
A236	črna žolna	Dryocopus martius	ptice	dobra	Trnovski gozd
A239	belohrbti detel	Dendrocopos leucotos	ptice	sprejemljiva	Trnovski gozd
A217	mali skovik	Glaucidium passerinum	ptice	sprejemljiva	Trnovski gozd
A241	triprsti detel	Picoides tridactylus	ptice	dobra	Trnovski gozd
A108	divji petelin	Tetrao urogallus	ptice	sprejemljiva	Trnovski gozd
A220	kozača	Strix uralensis	ptice	dobra	Trnovski gozd
SP-1093	navadni koščak	Austropotamobius torrentium	raki	dobra	Trnovski gozd - Nanos
SP-1093	navadni koščak	Austropotamobius torrentium	raki	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-1163	kapelj	Cottus gobio	ribe	dobra	Trnovski gozd - Nanos
SP-1107	soška postrv	Salmo marmoratus	ribe	dobra	Trnovski gozd - Nanos
SP-1107	soša postrv	Salmo marmoratus	ribe	dobra	Idrijca s pritoki
SP-1308	širokouhi netopir	Barbastella barbastellus	netopirji	nezadostna	Trnovski gozd - Nanos
SP-1310	dolgokrili netopir	Miniopterus schreibersi	netopirji	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-1323	veliki navadni netopir	Myotis bechsteini	netopirji	nezadostna	Trnovski gozd - Nanos
SP-1303	mali podkovnjak	Rhinolophus hipposideros	netopirji	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-1316	dolgonogi netopir	Myotis capaccinii	netopirji	sprejemljiva	Trnovski gozd - Nanos
SP-1352	volk	Canis lupus	sesalci	dobra	Trnovski gozd - Nanos
SP-1354	rjavi medved	Ursus arctos	sesalci	dobra	Trnovski gozd - Nanos

Koda vrste HT	Vrsta HT	Vrsta (lat.)	Skupina	Kakovost cone	Ime območja Natura2000
SP-1361	navadni ris	Lynx lynx	sesalci	dobra	Trnovski gozd - Nanos
SP-1355	vidra	Lutra lutra	sesalci	dobra	Idrijca s pritoki

Veliki pupek (*Triturus carnifex*)

Največja vrsta pupkov v Evropi, ki zraste do 25 cm. Po videzu spominja na močerada, samec ima na hrbtu žagasto nazobčan greben, samica pa živo rumeno črto. Odrasel osebek se prehranjuje na kopnem, predvsem na ekstenzivnih vlažnih travnikih gričevnatega in hribovitega sveta. Prezimuje lahko na kopnem (v gozdu ali grmiščih v zavetju na vlažnih mestih pod kamni, v skalnih razpokah in luknjah, pod ali v razpadajočem lesu...) ali v vodi, kjer se tudi razmnožuje (kali in druge stoječe mirne vode). Ogroža ga uničevanje in onesnaževanje vodnih okolij, vlaganje rib, intenzivno kmetijstvo ter ceste in promet.

Hribski urh (*Bombina variegata*)

Po obliki spominja na žabo, zraste do 5 cm, po hrbtu pa ima bradavice. Ob nevarnosti se vrže na hrbet in pokaže rumeno-črn trebuh. Je gozdna vrsta, ki išče zavetje pod kamni in odmrli kosi lesa, v skalnih razpokah v grmovju ali v svetlih gozdnih robovih, kjer lahko preživi poletna obdobja mirovanja in prezimuje. Tipična mrestišča in življenjski prostor ličink (paglavcev) so nezasenčene občasne luže v ali blizu gozda (glinokopi, kamnolomi, kolesnice na cesti).

Človeška ribica - močeril (*Proteus anguinus*)

Človeška ribica je endemit voda v podzemlju dinarskega sveta. Ima močno podaljšano, cilindrično telo in stransko sploščen rep, na zatilju ima peresaste škrge, ki jih ohrani celo življenje, okončine so kratke. V dolžino zraste do 30 cm. Poleg človeške ribice, ki je bila opažena v idrijskem podzemlju – *Proteus a. anguinus* (rožnatobele barve), obstaja tudi črnosiva *Proteus a. parkelj*. Ocenjujejo, da močeril v naravnem okolju dočaka okoli 58 let (v ujetništvu pa celo do 70 let). Ogroženost močerila je povezana z onesnaženjem površinskih voda na kraškem svetu.

Močvirski krešič (*Carabus variolosus*)

Hrošč je velik okoli 3 cm, ima podolgovato, ovalno telo motnosvetleče črne barve z obokanimi, zgrbančenimi pokrovkami z jamicami. Je vlagoljubna vrsta, vezana na zamočvirjene gozdove v ravninah do višine okoli 1000 m, ki so večinoma porasle s črno ali sivo jelšo. Prezimijo v trhljem razpadajočem lesu ali zakopani v mehko zemljo nabrežin ob vodi. Ogrožajo ga posegi v gozdne potoke: urbanizacija območja, regulacije vodotokov, redčenje dreves na območju, onesnaževanje vodotokov.

Drobnovratnik (*Leptodirus hochenwarti*)

Jamski hrošček, velikosti do 11 mm. Njegovo telo izgleda sferične oblike zaradi velikega okroglega in obokano napihnjenega zadka. Glava in oprsje sta majhna in paličaste oblike, noge in tipalnice so zelo dolge. Živi v jamah s temperaturo nižjo od 10°C, tudi v ledenicah in snežnih jamah. Prisotnost je verjetno močno odvisna od trenutnih mikroklimatskih razmer v jami. Lahko ga ogrozi direktno onesnaževanjem jam, z odlaganjem raznovrstnih odpadkov v vhodne dele

jam in brezna ter onesnaževanje površinskih voda, ki se stekajo v jame. Problem predstavljajo tudi raziskovalci in amaterski zbiralci.

Bukov kozliček (*Morimus funereus*)

20 do 38 mm velik hrošč z robustnim, podolgovatim, sivomodrim telesom. Na vsaki pokrovki ima po dve črni pegi, noge in tipalnice so dolge in sivočrne. Odrasle privablja vonj ranjenih ali posekanih dreves predvsem bukve in jelke, v katerega samice tudi odlagajo jajčeca. Njegova življenjska doba je do 2 leti. Ker nimajo kril, je njihova mobilnost omejena, kljub temu pa prehodijo velike razdalje. Poleg naravnih ovir (npr. reke), ceste predstavljajo več mej med populacijami vrste. Vrsta v Sloveniji ne velja za ogroženo. Zaradi povpraševanja zbiralcev obstaja nevarnost izlavljanja hroščev v komercialne namene.

Alpski kozliček (*Rosalia alpina*)

15 do 38 mm velik hrošč s podolgovatim telesom in dolgimi členastimi tipalkami. Je modre barve, na pokrovkah ima po tri prečne črne pege in tudi sklepi členov tipalk so črni. Živijo v pasu bukve med 600 in 1200 m nadmorske višine. Hrošči so dnevnoaktivne živali in se pojavljajo na posekanem ali sveže poškodovanem lesu različnih listavcev (prevladuje bukev), kamor samice odlagajo jajčeca. Veliko nevarnost za vrsto predstavlja zadrževanje hlodov in cepljenic znotraj življenjskih območij v mesecu juliju in avgustu, v katere samice tudi zalegajo. Ta zarod je zaradi nadaljne predelave lesa, že v naprej obsojen na propad, kar je trenutno eden glavnih razlogov za upad številčnosti vrste pri nas.

Ozki vrtenec (*Vertigo angustior*)

Droben polžek s hišico s drobno rebrasto svetlečo, rdeče rjavo površino. Zadržuje se v visokih steblikah na močvirnih travnikih in dolinskih logih, v šašju in med mahovi na barjih, v stelji obvodnih grmišč. Pogosto živi na mejah različnih življenjskih okolij (med trstiščem in močvirjem ali v prehodni coni med traviščem in slanim močvirjem), lahko pa živi tudi v popolnoma suhih okoljih (npr. suhi gozdovi). Občutljiv je na hitre spremembe vlage v življenjskem prostoru, spremembe pašnih pogojev in na fizične motenje. Pomembno je, da se na poplavnih območjih ohranjajo višji predeli barij in trstišč, ki predstavljajo zavetišča ob poplavih.

Črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*)

Metulj s črnim telesom in značilnim črtastim vzorcem kril - vzorcem od svetlo rumene (na notranji strani) do umazano bele barve (na zunanji strani). Samice se ne razlikujejo od samcev, so le za spoznanje večje in imajo debelejši zadek. Vrsta potrebuje listnate do mešane presvetljene gozdove od nižin do 1.000 metrov nadmorske višine z visokim deležem vrzeli, jas in gozdnih robov z dobro zastopanim zeliščnim in grmovnim slojem ter vrstno bogatimi travniki v bližini. Metulji so aktivni podnevi in ponoči: podnevi se odrasli osebkovi hranijo, ponoči pa pariyo. Posamezne populacije so ogrožene zaradi pogoste košnje gozdnega roba ali zaradi uporabe pesticidov na površinah v bližini.

Koconogi čuk (*Aegolius funereus*)

Ta majhna, 10 do 23 centimetrov velika sova sivorjave barve z belimi pegami in kratkim repom je aktivna predvsem ponoči. Hrani se z voluharicami, podleski, redkeje pa z mišmi, rovkami in ptiči. Ob kopnenju snega pričnejo intenzivno prepevati odrasli samci koconogega čuka. Medtem ko samci ostajajo na svojem teritoriju celo leto, se samice zaradi ostrih zimskih razmer raje umaknejo

v nižje lege, kjer je hrana dostopnejša. Koconogi čuk gnezdi večinoma v luknjah, ki jih izdolbe črna žolna, v naravnih duplih in gnezdilnicah.

Gozdni jereb (*Tetrastes bonasia*)

Gozdni jereb se v nasprotju z drugimi koconogimi kurami celo leto zadržuje na zelo majhnem, nekaj 100 kvadratnih metrov velikem območju. Zelo težko ga je opaziti. Pogosteje ga lahko določimo po njegovem oglašanju, zelo značilnem visokem piskanju. Gozdni jereb je monogamna vrsta. Pri skrbi za mladiče sodelujeta oba starša.

Črna žolna (*Dryocopus martius*)

S svojimi 45 cm je največja med našimi žolnami. Je črne barve, razen belega kljuna in rdeče glave. Prebiva v skoraj vseh gozdovih, kjer lahko najde vsaj nekaj debelih, starih dreves, kamor si tudi izdolbe duplo, kjer gnezdi. Črna žolna ima zelo velike teritorije (več kot 100 hektarjev). Prehranjuje se z velikimi drevesnimi mravljami in ličinkami hroščev, ki vrtajo po lesu.

Belohrbti detel (*Dendrocopos leucotos*)

S svojimi 25 cm je največji med našimi detli. Težko ga opazimo, saj je zelo plah. Samec ima rdečo kapo in izrazitejšo proge na hrbtu. Prebiva v mešanem gozdu s starimi drevesi ter trohnečimi debli in štori, kjer tudi gnezdi. Belohrbti detel je redka vrsta, za kar je predvsem kriv gospodarjenje z gozdovi, ki ne zagotavlja zadostne količine padlega in odmrlega drevja preživetje te ptice.

Mali skovik (*Glaucidium passerinum*)

Komaj za pest velika sova v gozdu med pticami pevkami povzroči pravi preplah, saj so njen pogosti plen. Njegova hrana so tudi mali sesalci in zelo redko plazilci in žuželke. Mali skovik običajno gnezdi v opuščenih duplih velikega ali triprstega detla. Če samcu uspe v duplo zvbati samico, le-ta duplo očisti in vanj znese jajca. Samci branijo območje prek celega leta, v jeseni pa se jim pridruži tudi samica. Za razliko od drugih sov je pretežno dnevno aktiven. Skovikova razširjenost je pogosto omejena na predele brez prisotnosti njegovih glavnih plenilcev – lesne sove in skobca.

Triprsti detel (*Picoides tridactylus*)

Triprsti detel je posebež med detli, saj ima samec edini rumenkasto glavo, medtem ko imajo drugi na glavi rdeče perje. Svoje ime "triprsti" je dobil zato, ker je njegov prvi prst zakrnel. Živi na območju visokogorskih iglastih gozdov. Triprsti detel je precej zaupljiva vrsta, večkrat ga lahko opazujemo v okolici gnezda. Gnezdi v duplih starih in odmrlih dreves, s katerih je lubje večinoma že odpadlo.

Divji petelin (*Tetrao urogallus*)

Divji petelin je naša največja koconoga kura. Samec je črno-rjav in po velikosti spominja na purana. Samica je skoraj za pol manjša in grahasto rjava. Divji petelin prebiva v starih alpskih mešanih in iglastih gozdovih med 1.000 in 1.500 metri nadmorske višine.

Kozača (*Strix uralensis*)

Od manjše lesne sove jo ločijo dolg rep, rumen kljun in vzdolžno progasta peresa po telesu. Pojavljajo se tudi temneje obarvani osebk. Fran Erjavec je uralsko sovo krstil s slovenskim imenom kozača, ker naj bi meketala kakor koza. Kozača gnezdi v duplih, polduplih ali na vrhovih

odlomljenih dreves in v starih gnezdih večjih vrst gozdnih ptic, njena gnezda pa so našli tudi v stavbah, na tleh in v skalah. Pleni male sesalce, ptice, dvoživke in žuželke. Kot pri ostalih sovah tudi pri kozači mladiči poskačejo iz gnezda še preden poletijo.

Navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*)

Telesna dolžina tega raka redko preseže 10 cm. Hrbtna stran je ponavadi svetlo rjava, trebušna stran je svetlejša, motno bela; površina škarij zelo groba in z velikimi zrni. Prebiva v mrzlih, hitro tekočih, tudi gorskih potokih in se navadno skriva pod kamenjem. Izogiba se močno prodonosnim in hudourniškim potokom ter stoječim vodam. Ogrožajo ga mehanski posegi v vodotoke (regulacije, zadrževalniki) ter raba vode za različne namene (male hidro centrale).

Kapelj (*Cottus gobio*)

Kapelj je 8-18 cm dolga riba s ploščatim, gladkim in sluzastim telesom. Glava je široka in ploščata, gobec je velik. Na robu škržnega poklopca je trn. Prsne plavuti so velike in pahljačaste. Živi v čistih, hitro tekočih vodah in v hladnih jezerih s kamnitim dnom. Drsti se februarja do maja, samica prilepi ikre na kamen, samec pa jih čuva do izvalitve. Hrani se z ličinkami žuželk, polži, rakci in drugimi talnimi živalmi. Ogrožajo ga hidrorregulacije.

Soška postrv (*Salmo marmoratus*)

Je endemit jadranskega povodja, v Idrijci je avtohtona soška postrv tipa Zgornja Idrijca. Telo je podolgovato valjasto, z olivnorjavim ali olivnozelenim rumenkasto-sivkastim marmoriranim vzorcem, boki so rahlo bakreni, pri odraslih vedno brez temnih pik. Zraste tudi do 140 cm. Naseljuje vodotoke s poletno temperaturo do 15°C in zimsko med 2° do 3°C. Večje ribe se zadržujejo v globljih predelih in tolmunih, manjše pa v plitvejših neporaščenih delih s prodnatim dnom. Drsti se od konca oktobra do začetka januarja (v Soči se drstijo v novembru in decembru). Ogrožajo jo križanje (gensko onesnaženje) s potočno postrvjo, krivolov, regulacije vodotokov.

Širokouhi netopir (*Barbastella barbastellus*)

Razmeroma majhen netopir (trup z glavo meri 45-58 mm) z dolgo in svilnato dlako črne oz. črno rjave barve z belkastimi ali rumenkastimi konicami in sivo rjavim trebuhom. Letalna opna je črna, prhut je široka. Živi v gozdnatih območjih. Prezimi večinoma v jamah z nizkimi temperaturami (do 5°C in visoko zračno vlago). Poleti se čez dan zateče v drevesne dupline, stavbe ali jame, ki jih dnevno menja. Hrani se z žuželkami, med katerimi prevladujejo majhni nočni metulji, hrošči in mrežekrilci. Glavni vzrok ogroženosti je zatiranje žuželk v kmetijstvu in gozdarstvu.

Dolgokrili netopir (*Miniopterus schreibersi*)

Netopir s razmeroma majhno glavo s kratkim gobčkom in strmim čelom. Ima kratek in gost kožuh, na hrbtu sivo rjav, na trebuhu nekoliko svetlejši pretežno siv. Letalna opna je sivo rjava, prhut je dolga, ob telesu široka, proti koncu pa zožena. Živi do višine 1000 metrov, prezimuje v jamah, poletna zatočišča (poleg jam lahko še podstrešja stavb) pa si najde v prehransko bogatem okolju tudi več kot 100 km oddaljena od prezimovališč. Prehranjuje se z žuželkami v gozdu, na gozdnem robu in jasah. Vrsta je ranljiva zaradi ozkih ekoloških zahtev, zaradi katerih se na zelo omejenem prostoru zgnete pomemben del lokalne populacije. Ogroža ga pomanjkanje zatočišč ter vznemirjanje.

Veliki navadni netopir (*Myotis bechsteini*)

Srednje velik netopir (trup z glavo meri 40-56 mm) z golim rožnatim smrčkom in trikotnimi svetlo sivimi uhlji. Telo je pokrito z razmeroma dolgo dlako, ki je ob osnovi temnejša kot pri konici; hrbet je svetlo rjav do rdeče rjav, trebuh pa je sivkasto rjav, prhut je svetlo sivo rjava, kratka in široka. Živi v strukturno bogatih gozdovih, s slojem grmičevja in nizkih dreves, predvsem v dinarskih jelovo bukovi gozdovih do 1.800 m visoko. Prezimuje v stavbah in jamah oziroma umetnih rovih. Poleti si najde zatočišče v drevesnih duplih in gnezdilnicah, zatočišča pa menja vsak ali vsak drugi dan. Ogroža jo zmanjševanje gozdnih površin predvsem starih sestojev.

Dolgonogi netopir (*Myotis capaccinii*)

Srednje velik netopir (trup z glavo meri 42-61 mm) z rdečkasto rjavim gobčkom in ovalnimi zmerno dolgimi uhlji sivo rjave barve. Na hrbtu ima rdeče rjav kožuh, na trebuhu pa siv. Prhut je razmeroma kratka in široka s sivo rjavo letalno opno, ki je ob telesu na hrbtne in trebušni strani gosto porasla s kratko rjavo dlako. Živi v toplih gozdnatih območjih, na apnenčasti podlagi v bližini vode. Poleti in preko zime se zateka v jame; prezimuje v manjših skupinah in posamezno. Občutljiv je na vznemirjanje v jamah in uničevanje jamskih zatočišč.

Volk (*Canis lupus*)

Je največji predstavnik družine psov. Podnevi se zadržuje v skrivališčih v gosti podrasti ali na nepristopnih krajih. Je izreden, pretežno nočno dejaven plenilec, ki se združuje v krdela in se zaradi skupinskega lova loteva tudi večjih živali. V lovskih pohodih, ki so včasih dolgi tudi več sto kilometrov, plen navadno izčrpajo v utrujajočem pregonu. Prehranjuje se zlasti s srnjadjo, jelenjadjo in divjimi svinjami. Je zelo prilagodljiv, omejuje ga le človekova dejavnost (velika gostota naselij in prometnic). Že od nekdaj ga je človek preganjal zaradi napadov na drobnico, ki so bolj verjetni ob pomanjkanju parkljaste divjadi. Kljub slabemu slovesu človeku ni nevaren. Za preživetje vrste je pomembna povezanost populacij s koridorji.

Rjavi medved (*Ursus arctos*)

Poleg severnega medveda je rjavi medved največja danes živeča zver. Njegovo močno telo meri v dolžino 150-250 cm. Največji samci tehtajo pri nas več kot 200 kg, samice pa so občutno manjše. Je samotarska žival, ki lahko živi tudi do 35 let. Živi v bukovo-jelovih gozdovih dinarskega visokega krasa. Prehrana: pretežno (90%) rastlinojed (plodovi bukve, hrasta, kostanja, leske, oreha, drena, jerebika, maline, jagode, borovnice, robide, hruške, jabolka, slive,..., trava, gobe,...), mravlje, mrhovina, mladiči rastlinojedov ipd. Zaradi velikosti telesa in pretežno rastlinske prehrane, ki ni energetsko bogata, mora medved pojesti veliko količino hrane, kar pomeni, da potrebuje veliko časa, da jo najde. Pri tem prehodi velike razdalje ter se seli. Zimo prespi, vendar to ni pravo zimsko spanje. Brlog, ki ne sme biti izpostavljen motnjam, je ključnega pomena za izbiro življenjskega prostora. To še posebej velja za samice, ki pozimi v njih kotijo mladiče. Pomembni so tudi mladi stadiji gozda, kjer uspevajo plodonosne vrste. Na izbiro življenjskega prostora močno vpliva človek.

Navadni ris (*Lynx lynx*)

Za to vrsto mačke so značilni čopi dolgih dlak na koncu uhljev. Samci so večji in težji od samic. Razen v času parjenja je samotar. Je specializiran plenilec, ki lovi iz zasede. Najpogostejši plen so manjši parkljarji (srnjad, gamsi), lahko pa pleni tudi jelenjad, divje prašiče, jazbece, zajce, divje mačke ter gozdne jerebe. Gozd, v katerem živi je lahko prekinjen s kmetijskimi površinami. Za preživetje so ključni zadostna količina plena ter strpnost s strani ljudi. Ris je plašna žival in

človeku ni nevaren. Za njegovo ohranitev je nujna vzpostavitev povezave med izoliranimi populacijami v Evropi.

Vidra (*Lutra lutra*)

Večino časa preživijo v vodi, vendar se prav tako znajdejo na kopnem. Podolgovato, do 95 cm dolgo telo se nadaljuje v močan, do 55 cm dolg rep; klinasta glava je za razliko od ostalih kun nekoliko sploščena, gobec je opremljen z dolgimi tipalnimi brki, uhlji pa so majhni. Odrasla žival tehta povprečno okoli 10 kg. V Idrijci je bila opažena v toku navzdol od mesta Idrije. Del obrežja mora imeti sklenjeno vegetacijo (grmovje, drevje) ki služi kot prostor za počitek in razmnoževanje. Kmetijska raba zemlje ob reki ne sme biti intenzivna.

3.1.3. Območja z naravovarstvenim statusom v Krajinskem parku Zgornja Idrijca

Varovana območja narave (zavarovana območja, in posebna ekološka območja – območja Natura 2000) so posebna prostorska kategorija. Varovana območja narave so prednostna območja ohranjanja narave, vendar ne nujno negospodarska in neekonomska. Obravnavati jih je treba kot območja prednostnega varovanja in hkrati kot specifična razvojna območja. Ker so varovana območja postala izključno zaradi izjemnih naravnih vrednosti in velike biotske raznovrstnosti, so med endogenimi razvojnimi viri najbolj dragoceni naravni vir, zlati izjemne in nenadomestljive ekosistemске vloge (Leveque in Mounolou 2003, Plut 2008, cit. po Kosmač, 2014).

V Krajinskem parku Zgornja Idrijca so prisotna štiri ekološko pomembna območja: 50109 Divje jezero, 51300 Trnovski gozd in Nanos, 53200 Zgornja Idrijca in 80000 Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri.

Krajinski park Zgornja Idrijca je največje zavarovano območje v idrijski občini.

Ožja zavarovana območja in naravne vrednote (NV)

V parku je sedem ožjih zavarovanih območij: Naravni rezervat Bukov vrh in naravni spomeniki Divje jezero, Bedrova grapa, Jama nad Kobilu, Kramaršca, Suha Idrijca in Vrtači pod Petelinovim vrhom. Površine ožjih zavarovanih območij predstavljajo 2,48 % površin krajinskega parka Zgornja Idrijca (glej Tabelo 9). V krajinskem parku se nahaja še 47 naravnih vrednot različnih zvrsti (hidrološke, geomorfološke, geološke, botanične, zoološke, ekosistemске, drevesne, geomorfološke podzemne), ki so prikazane v Tabeli 10. Kar 31 je naravnih vrednot državnega pomena. Na območju krajinskega parka je 18 jam.

Tabela 9: Delež ožjih zavarovanih območij v Krajinskem parku Zgornja Idrijca

Zavarovano območje	Površina (ha)	Delež površine parka (%)
Širše zavarovano območje		
Krajinski park Zgornja Idrijca	4.474	100
Ožja zavarovana območja		
Naravni rezervat Bukov vrh	20	0,45
Naravni spomenik Divje jezero	8,13	0,18
Naravni spomenik Bedrova grapa	40,28	0,9
Naravni spomenik Jama nad Kobilu	/	/
Naravni spomenik Kramaršca	7,64	0,17
Naravni spomenik Suha Idrijca	13,59	0,3
Naravni spomenik Vrtači pod Petelinovim vrhom	21,12	0,47
Površina ožjih ZO	110,76	2,48

Tabela 10: Seznam naravnih vrednot v Krajinskem parku Zgornja Idrijca

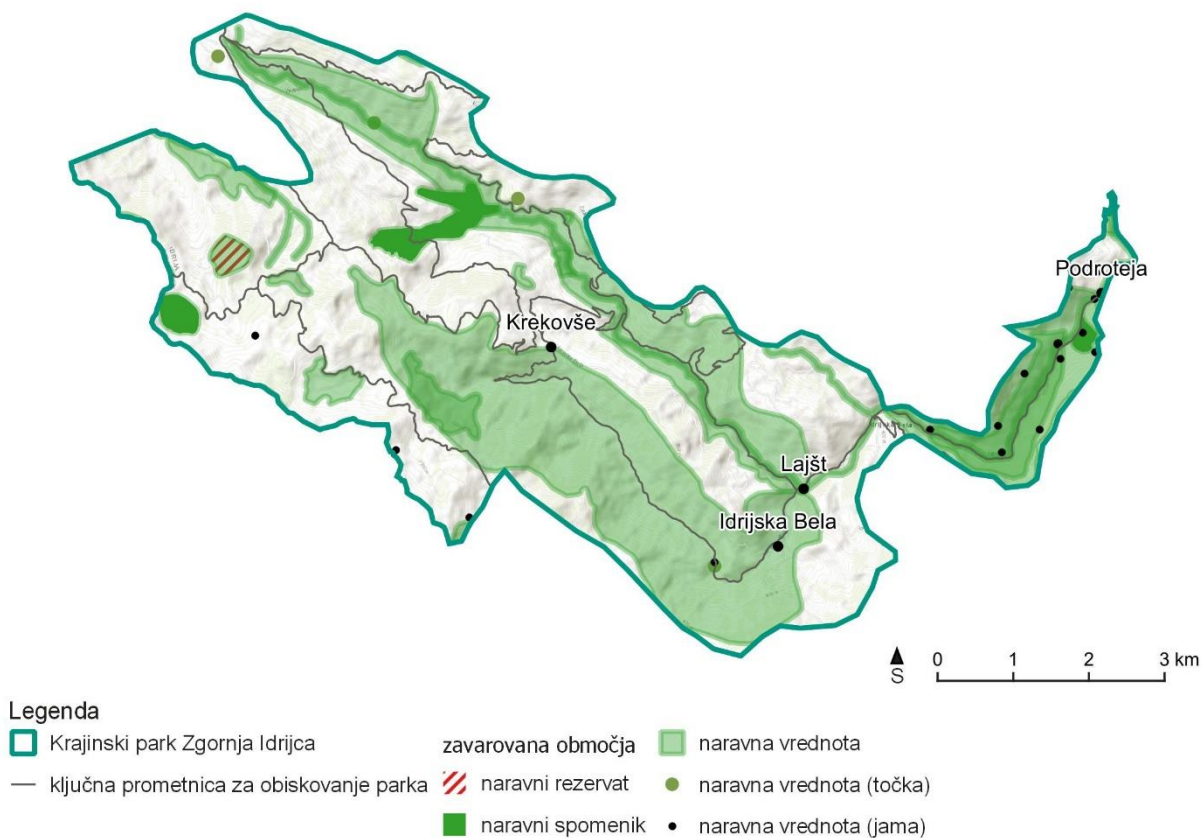
ID	IME	POMEN	ZVRST ⁵
41	Divje jezero	državni	HIDR, GEOMORF, GEOL, BOT, ZOO
75V	Idrijca s pritoki	državni	HIDR, GEOMORF, BOT, ZOO
3359V	Strug	lokalni	BOT
3509	Bedrova grapa	državni	HIDR, GEOMORF, BOT, GEOL
3517V	Belca - dolina	državni	HIDR, GEOMORF, GEOL, BOT, ZOO, EKOS
3530	Bukov vrh	lokalni	EKOS
3535	Črna draga	lokalni	GEOMORF, GEOL
3541V	Idrijca - dolina	državni	GEOMORF, HIDR, BOT, EKOS
3545	Tratnikovi usadi	državni	GEOL, GEOMORF
3549	Kramaršca	državni	GEOMORF, HIDR, GEOL, BOT
3575	Krekovše - nahajališče fosilov	državni	GEOL
3583	Mali Govci - sestoj črnega bora	lokalni	EKOS
3598	Sončni rob	lokalni	BOT
3600V	Strug - tektonsko okno	državni	GEOMORF, GEOL
3603	Suha Idrijca	državni	GEOMORF

⁵ GEOL – geološka, HIDR - hidološka, GEOMORF - geomorfološka, GEOMORFP – gomorfološka podzemna, BOT - botanična, ZOO – zoološka, EKOS – ekosistemska, DREV - drevesna

ID	IME	POMEN	ZVRST ⁵
3606	Ladinijske plasti pod Rižnikarjem	lokalni	GEOL
3607	Vrtači pod Petelinovim vrhom	lokalni	BOT, DREV
3711V	Trebuščica	državni	HIDR, GEOMORF, BOT, EKOS
4180	Putrihove stene	lokalni	BOT, GEOMORF
4501	Zala	državni	HIDR, EKOS
4644	Idrijsko rudišče	državni	GEOL
3503	Babji zob v dolini Belce	lokalni	GEOMORF
3538	Divji potok	lokalni	HIDR
3566	Jesen ob Rakah	lokalni	DREV
40547	Jama nad Kobilu	državni	GEOMORFP
41168	Jama pri Vojkovi plošči	državni	GEOMORFP
41169	Pod kevdrom	državni	GEOMORFP
41170	Ravbarska jama pri Idriji	državni	GEOMORFP
41171	Divji možje	državni	GEOMORFP
41172	Špranja nad Kobilu	državni	GEOMORFP
41975	Jama pri Kobili	državni	GEOMORFP
42046	Jama nad jezom pri Kobili	državni	GEOMORFP
42047	Jama nad studenčkom	državni	GEOMORFP
42076	Brezno nad Strugom	državni	GEOMORFP
42113	Brezno v Strugu	državni	GEOMORFP
42494	Brezno s tremi vhodi	državni	GEOMORFP
45000	Divje jezero	državni	GEOMORFP
45163	Izvir pri Podroteji	državni	GEOMORFP
49109	Ledenica pod Ciganskim vrhom	državni	GEOMORFP
49391	Brezno 2 pri Dol ledenici	državni	GEOMORFP
49389	Poslušanje 1	državni	GEOMORFP
4586	Vojsko - lipa pri hiši št. 94	lokalni	DREV
50924	Na Ključih 5	državni	GEOMORFP

Vsa ožja zavarovana območja so glede na stanje ocenjena kot dobro ohranjena, saj so še prisotne lastnosti, zaradi katerih so bila razglašena za zavarovana območja (Priloga 1). Naravne vrednote so povečini v dobrem stanju (Priloga 2). Ogroža jih povečana raba vodnih virov, prekomerno razvijanje rekreacijskih dejavnosti, prekomerno trganje in nabiranje rastlin.

Karta 8: Naravni rezervat, naravni spomeniki in naravne vrednote

Naravni rezervat Bukov vrh

Območje na skrajnem severnem robu Trnovske planote, vzhodno od Smrekove drage in severno od Golakov. Razprostira se na visokogorskem kraškem svetu, v veliki vrtači, ki jo obdajajo razgibana pobočja z manjšimi vrtačami. Geološka podlaga je triasni dolomitni apnenec. Osnovna značilnost pragozda je velika rastiščna pestrost na majhni površini, predvsem zaradi razgibanih geoloških in geomorfoloških razmer ter svojevrstnih klimatskih parametrov, ki jih določata geografski položaj in nadmorska višina. Prevladujoča vegetacijska združba je klimaksna gozdna združba bukve in jelke *Abieti-Fagetum dinaricum*. Na majhni površini ravnega sveta ob vzhodnem robu vrtače pod Bukovim vrhom nastopa še združba *Acerum Fagetum*. V pragozdu zasledimo vse razvojne faze značilne za pragozd (inicialno, optimalno in terminalno). Za današnje stanje je značilno, da se vse te faze med seboj prepletajo.

V pragozdnem rezervatu Bukov vrh že od leta 1985 poteka sistematično spremljanje stanja in razvoja rezervata preko zaporednih meritev različnih parametrov sestojev (razvojne faze, lesna zaloga, pomlajevanje, drevesna sestava, odmrla lesna masa) in je zaradi tega pomemben tako

iz raziskovalnega, kot tudi poučnega vidika. Izsledki in rezultati raziskav so objavljeni v strokovni gozdarski literaturi.

Uvrščamo ga med maloštevilne še popolnoma naravno ohranjene predele v Sloveniji. Na območju rezervata so prepovedani vsi posegi in gibanja, izjema je le znanstveno raziskovanje rezervata.

Naravni spomenik Bedrova grapa

Slikovita soteska, ki jo je izdelal potok Bedrove grape, desni pritok Idrijce, skozi katero se potok prebija v številnih skočnikih in brzicah. Na svoji poti je prerezal in razkril več različno starih kamninskih plasti. Tako so v grapi lepo razviti statigrafsko popolni in kamninsko bogati preseki triasnih plasti. Tu so tudi bogata nahajališča fosilov. Na strmih pobočjih in prepadnih stenah zgornjega dela grape raste pestra flora. Območje grape je imelo pomembno vlogo tako v NOB, kot tudi v času obratovanja rudnika. Iz tega obdobja so v grapi še vidni ostanki lesenih klavž.

Naravni spomenik Jama nad Kobilu

Območje v strmem pobočju nad cesto doline Idrijce. Jama je aktiven bruhalnik, katerega napaja voda ob močnem deževju, ki se preliva skozi jamo in nato v slapu izteka v Idrijco. Jama služi kot pomemben življenjski prostor netopirjem.

Naravni spomenik Kramaršca

Slikovita soteska Idrijce nad stičiščem Bedrove in Pšenkove grape ter Črnega potoka in Idrijce. Na obrobju soteske se nahaja najzahodnejši ostanek magmatskih kamnin v Sloveniji. Soteska je tudi pomembno rastišče endemitov ter zavarovanih vrst.

Naravni spomenik Suha Idrijca

Slikovita, naravno ohranjena soteske spodnjega dela Črnega potoka, ki se v številnih slapovih in brzicah spušča v Idrijco. Soteska je dolga približno 600 metrov in široka okoli 100 metrov.

Naravni spomenik vrtači pod Petelinovim vrhom

Leži na območju jugovzhodno od Smrekove drage. Uvrščamo ga med posebne, klimatsko pogojene kraške oblike, nastale v posebnih morfoloških in geoloških razmerah. Nastale so v goratem kraškem svetu, ki je bil v preteklosti večkrat pokrit z ledom. Kontam podobne vrtače, ki so se po oblikovanosti in velikosti bistveno razlikujejo od drugih tipov manjših kraških depresij, so tudi sicer zelo številne v osrednjem, najvišjem delu Trnovskega gozda. Po večini so izoblikovane na bolj uravnanih površinah in so v veliki meri navezane na razpoke in prelome. Gre za globoki vrtači – zahodna je globoka 38 metrov, vzhodna pa okoli 26 metrov. Globina in sklenjen obod vrtače, precejšnja nadmorska višina, ki je že blizu gozdne meje in osojna lega pod Golaki so vzrok temperaturnemu obratu. Posledica le-tega in tudi ekstremnih talnih razmer je vegetacijski obrat z značilno mraziščno vegetacijo na dnu vrtače. Od dna do vrha si sledijo pas ruševja (*Hyperico grisebachii-Pinetum mugo*), ki v celoti porašča dno. V podrasti uspeva borovnica (*Vaccinium*

myrtilus) in brusnica (*Vaccinium vitis idea*), posebno bogata in pestra je smreka (*Villosae piceetum subalpinum*), ki sega precej visoko, kar kaže na ostre mrzliščne pogoje. Pas bukve in jelke (*Omphalodo-Fagetum*) porašča pobočja proti vrhu.

Naravni spomenik Divje jezero

Kraško sifonsko jezero in obenem tudi močan kraški izvir vokliškega tipa, saj priteka voda v jezero iz strmo spuščajočega se rova, ki so ga raziskali do globine 160 m. Rov, skozi katerega doteka vodo v jezero, je biospeleološko izjemno pomemben. Strme skalnate stene nad jezerom so zaradi različne lege in osončenosti botanično izjemno zanimive. Območje je dobro naravno ohranjeno. Neposredna okolica jezera je od leta 1972 urejena kot »muzej v naravi«. Okoli njega je iz obeh strani možen dostop po kratki učni poti z interpretacijskimi tablami, na koncu pa je urejeno razgledišče.

Ekološko pomembna območja (EPO)

Na območju Krajinskega parka Zgornja Idrija se nahajajo 4 EPO območja.

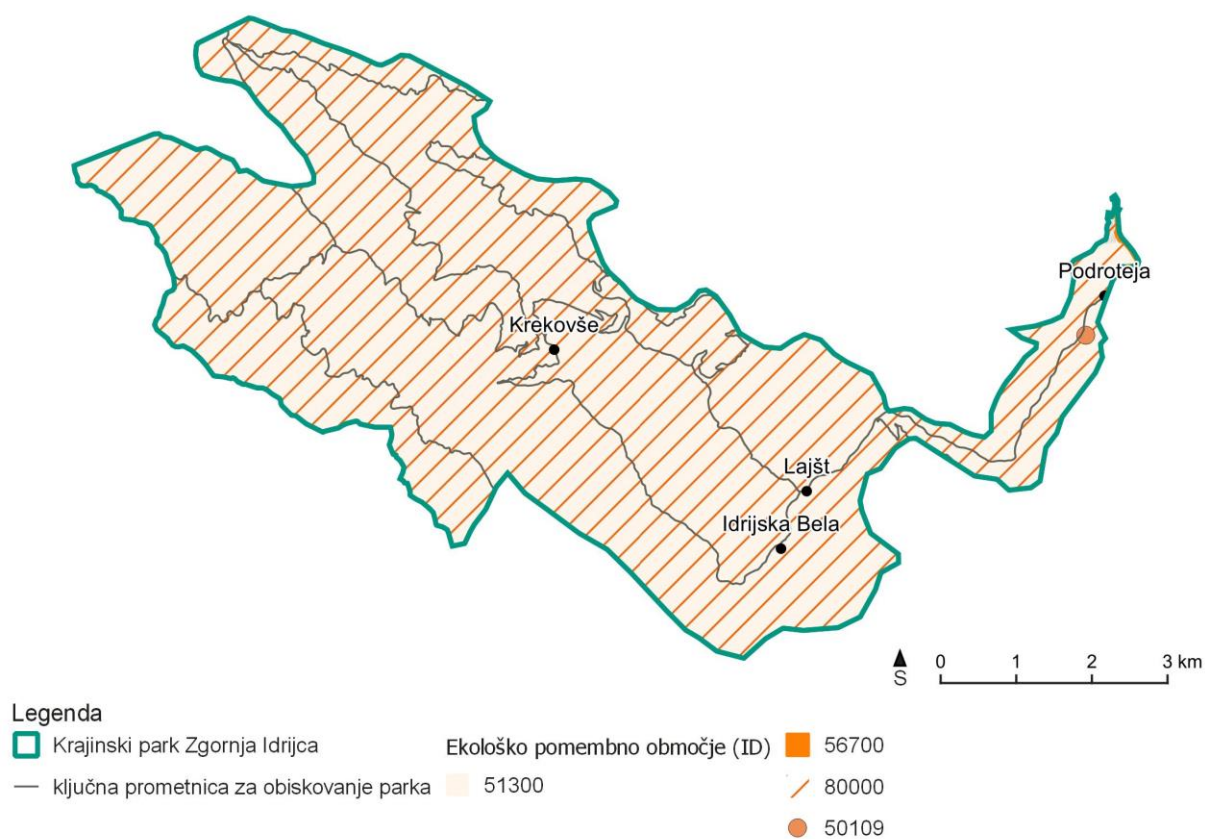
Tabela 11: Ekološko pomembna območja v območju Krajinskega parka Zgornja Idrija

Zap. št.	Ime	Koda	Skupna površina (ha)	Površina v parku (ha)	Delež območja v parku (%)	Delež površine parka (%)	Značilnosti in ocena stanja
1	Divje jezero	50109	točka	točka	100	točka	Kraško jezero pri Idriji, življenjski prostor ogroženih in zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst. Območje je razmeroma dobro naravno ohranjeno. Urejeno je kot »muzej v naravi«
2	Trnovski gozd in Nanos	51300	64780,6	4463,4	6,9	99,8	Dinarski visoki kraški planoti s številnimi jamami in brezni ter ostanki ledeniškega delovanja. Območje porašča velika sklenjena gozdna površina. Življenjski prostor ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. Dobro naravno ohranjeno območje, ki ga vse bolj ogroža prekomerno razvijanje rekreacijskih dejavnosti in povečevanje motornega prometa.
3	Zgornja Idrija	56700	1012,4	4,4	0,4	0,1	Hriboviti svet v porečju zgornje Idrije in Belce. Življenjski prostor treh vrst jegličev (kranjski jeglič,

Zap. št.	Ime	Koda	Skupna površina (ha)	Površina v parku (ha)	Delež območja v parku (%)	Delež površine parka (%)	Značilnosti in ocena stanja
							avrikelj in idrijski jeglič). Območje je dobro naravno ohranjeno, ogroža jo morebitna povečana raba vodnih virov, prekomerno razvijanje rekreacijskih dejavnosti, povečevanje motornega prometa.
4	Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	80000	347993,3	4471,3	1,3	99,9	Obsežno območje življenjskega prostora rjavega medveda (<i>Ursus arctos</i>), volka (<i>Canis lupus</i>) in risa (<i>Lynx lynx</i>). Območje obsega južni del parka.

Karta 9: Ekološko pomembna območja

Območja Natura 2000

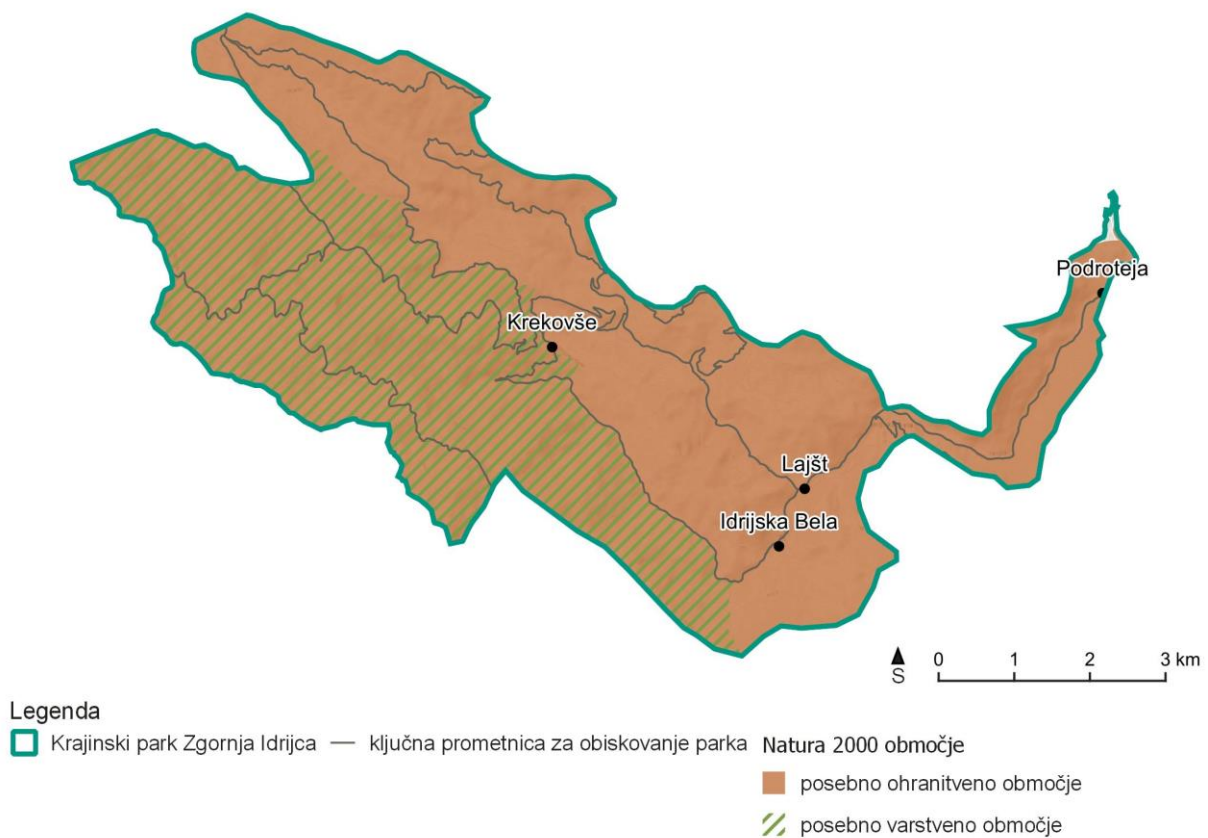
Omrežje Natura 2000 v KPZI je sestavljeno iz dveh tipov območij: dve posebni območji varstva (POV), kateri opredeljuje Direktiva o ohranjanju prostoživečih ptic (oz. Direktiva o pticah) in eno posebno ohranitveno območje (POO), katero opredeljuje Direktiva o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (Direktiva o habitatih).

Na območju Krajinskega parka Zgornja Idrija se nahajajo 3 posebna varstvena območja Natura 2000.

Tabela 12: Območja Natura 2000 v Krajinskem parku Zgornja Idrija

Zap. št.	Ime območja NATURA 2000	Tip območja	Skupna površina (ha)	Površina in delež v parku (ha/%)	Delež območja v parku (%)	Značilnosti in ocena stanja
1	Trnovski gozd (SI5000025)	POV	10.527,5	4.463,4 / 99,8	42,4	Območje pomembno za ptice: črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>), divji petelin (<i>Tetrao urogalus</i>), gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>), koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>), kozača (<i>Strix uralensis</i>), sršenar (<i>Pernis apivorus</i>) in tripsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>). Območje v občini Idrija obsega severovzhodna pobočja pod Trnovskim gozdom. Dobro naravno ohranjeno območje, ki ga vse bolj ogroža prekomerno razvijanje rekreacijskih dejavnosti in povečevanje motornega prometa.
2	Idrija s pritoki (SI3000230)	POO	404,5	4,4 / 0,1	1,1	Območje pomembno za ribe, vidro (<i>Lutra lutra</i>), reke in obrečno vegetacijo ter za lepi čevljec (<i>Cypripedium calceolus</i>) in jame. V občini Idrija obsega reko Idrijo s pritoki. Vodotoki so zaenkrat razmeroma dobro naravno ohranjeni. Ogrožajo jih načrtovane rabe voda (npr. energetska raba). Idrijo ogroža tudi promet, saj ob vodotoku poteka regionalna cesta.
3	Trnovski gozd – Nanos (SI3000255)	POO	53.235,0	2.016 / 45,1	3,8	Gozdno območje Trnovskega gozda in Nanosa s prisotnostjo habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo (npr. vzhodna submediteranska suha travišča, ilirski bukovi gozdovi, črna borovja) in je življenjski prostor ogroženih rastlinskih vrst kot npr. rebrinčevolistna hladnikija (<i>Hladnikia pastinacifolia</i>), Bertolonijeva ortica (<i>Aquilegia bertolonii</i>) in živalskih vrst kot npr. velikih zveri, nekaterih vrst netopirjev, rib: soška postrv (<i>Salmo marmoratus</i>), kapelj (<i>Cottus gobio</i>), raka: navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium</i>), žuželk: črtasti medvedek (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>), bukov kozliček (<i>Mormus funereus</i>), jamskih živali in habitatnih tipov itd. V občini Idriji se območje razprostira južno od Vojskega, Idrije in Godoviča proti Trnovskemu gozdu. Dobro naravno ohranjeno območje, ki ga vse bolj ogroža prekomerno razvijanje rekreacijskih dejavnosti in povečevanje motornega prometa.

Karta 10: Natura 2000 območja

3.1.4. Krajinska pestrost

Krajinska pestrost je posledica naravnih danosti (npr. relief, mikroklimatske razmere), ki se odražajo v številčnih krajinskih prvinah in krajinskih značilnostih, ki so pomembne za ohranjanje biotske raznovrstnosti. To so zlasti:

- obsežni gozdovi na območju Visokega krasa in Idrijskega hribovja,
- položnejša prisojna pobočja in terase v hribovju ter uravnani predeli kraških planot, kjer se prepletajo travniške, pašniške in gozdne površine,
- mokrišča ob vodotokih,
- tekoče in stoječe vode in
- kraško podzemlje.

Po Regionalni razdelitvi krajinskih tipov v Sloveniji (Marušič, 1998) se na območju občine Idrija stikajo krajine predalpske regije in kraške krajine notranje Slovenije.

Krajinski park Zgornja Idrija spada pretežno krajinsko širšo enoto Zahodnoslovensko predalpsko hribovje. Dotikata se ga tudi Trnovsko-Nanoška planota in Pivško-Cerkniška planota.

V večjem delu območje parka sovpada s krajinsko enoto Idrijsko-Cerkljansko hribovje, katerega ključne značilnosti so:

- ozke doline z vodotoki, visoke planote,
- značilna arhitektura, celki, travinje,
- razčlenjenost, gozdnatost,
- rudarjenje, odmaknjenost,
- klavže, spomeniki druge svetovne vojne.

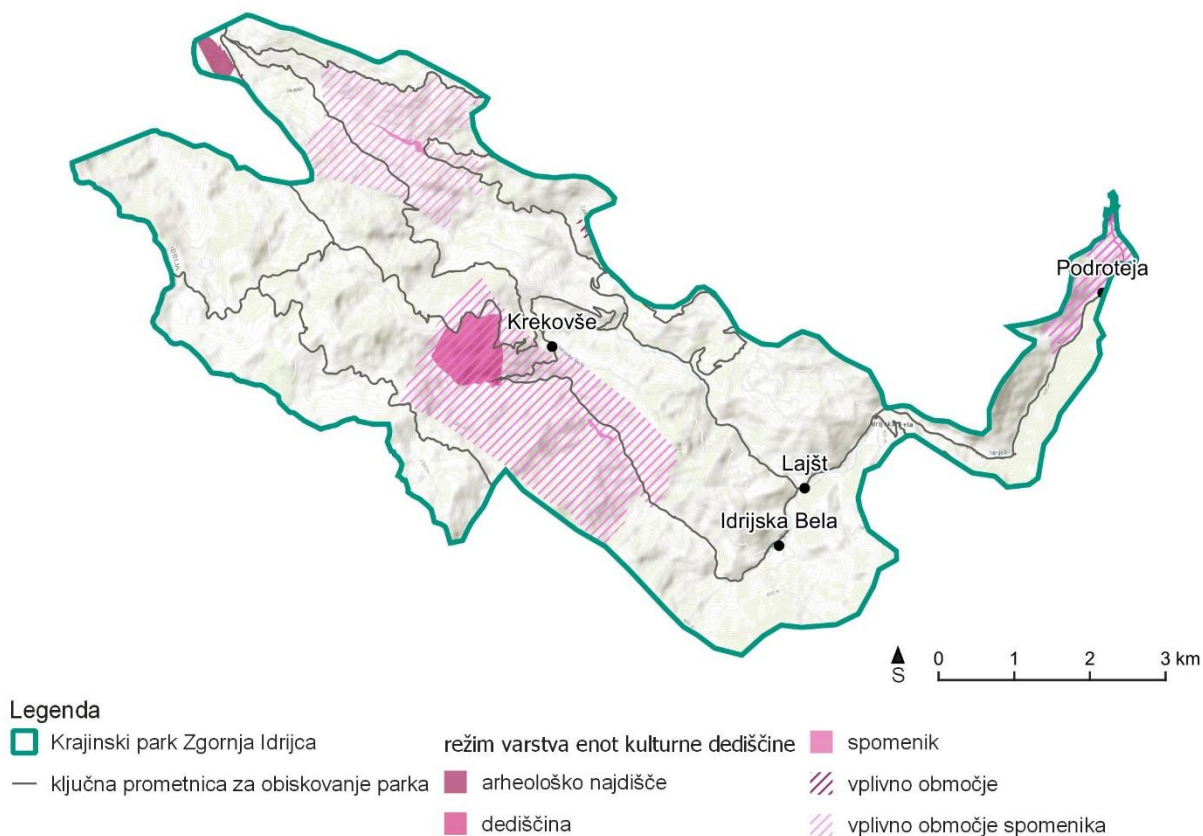
Večina parka (78 % površine parka) spada v krajinsko podenoto Idrija z zgornjo Idrijco, za katero je ocenjeno dobro stanje krajinske podenote. Vključuje dolino Idrijce – ozko dolino z značilno razpršeno poselitvijo, kmetijskimi zemljišči in poraščenimi območji, ki prehaja v položne hrbte.

Zgradbo prostora gradi glavna dolina, dolina Idrijce s stranskimi pritoki, vejami, ki dajejo prostoru jugovzhodno-severozahodno usmeritev. Značilno za enoto je tudi zaporedje hribovitih, visokih planot in gozdnatih hrbtov kot tudi prisotnost strmih pobočij, globokih dolin in številnih grap. Na splošna prostorska razmerja pa je v tej enoti močno vplival tudi človek, in to predvsem z rudarjenjem v Idriji. Relief označuje globoke doline izrazite »V« oblike s številnimi stranskimi in tudi globoko vrezanimi grapami ter visoke planote. Vode tečejo po številnih dolinah in grapah, same planote pa so brez površinskih vod ali zgolj s posameznimi izviri in potočki. Strma pobočja dolin poraščajo gozdovi, ki so večinoma bukovi. V ozkih dolinah je malo možnosti za njivsko obdelavo, čeprav se ponekod, predvsem v dolinah rek, vsili tudi s pomočjo terasiranja. Dolinska dna so pretežno travnata, le redke in majhne njive jih členijo, so pa preprejena z razpršeno in redko poselitvijo. Manjše izravnave v pobočjih prepredajo celki.

3.2. KULTURNA DEDIŠČINA

Območja in enote kulturne dediščine so v območju krajinskega parka pogosti, kar je posledica bogate kulturne dediščine, ki je vezana predvsem na tehnične objekte, povezane z rudarjenjem, oglarjenjem ali zgodovinskimi dogodki na tem območju.

Karta 11: Enote kulturne dediščine

V območju krajinskega parka določa štiri kulturne spomenike državnega pomena, in sicer Idrijska Bela – Belčne klavže, Idrijska Bela – Putrihove klavže, Vojsko – Idrijske klavže ter Idrija - Kamšt z vodnim kanalom in jezom.

Krajinski park se na obrobju prekriva z vplivnimi območji več kulturnih spomenikov državnega pomena, vendar se ne pričakuje, da bodo predvideni ukrepi imeli vpliv na same spomenike. Ti spomeniki državnega pomena so: Idrija - Jožefov jašek, Idrija – Grad, Idrija – Rudarska hiša Bazoviška 4, Idrija – Rudniško gledališče, Idrija – Rudniški magacin, Idrija – Franciškov jašek, Idrija – Antonijev rov, Idrija – Topilnica rudnika živega srebra. Trenutno stanje in dejavniki ogrožanja so popisani v Prilogi 3.

V parku se nahaja še 17 objektov registrirane kulturne dediščine (arheološka, memorialna, vrtnoarhitekturna, profana stavbna ali sakralna stavbna zvrst dediščine).

Tabela 13: Elementi kulturne dediščine in spomeniki z vplivnimi območji v Krajinškem parku Zgornja Idrija (ZVKD OE Nova Gorica)

Zap. št.	EŠD	Ime enote NKD	Zvrst	Režim	Pomen	Predpis
1	12	Idrijska Bela - Belčne klavže	profana stavbna dediščina	spomenik in vplivno območje spomenika	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
2	183	Idrija - Grad	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
3	184	Idrija - Rudarska hiša Bazoviška 4	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
4	185	Idrija - Rudnik živega srebra	profana stavbna dediščina	dediščina (del)		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
5	186	Idrija - Rudniško gledališče	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)

Zap. št.	EŠD	Ime enote NKD	Zvrst	Režim	Pomen	Predpis
6	187	Idrija - Kamšt z vodnim kanalom in jezom	profana stavbna dediščina	spomenik in vplivno območje spomenika	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
7	189	Vojsko - Idrijske klavže	profana stavbna dediščina	spomenik in vplivno območje spomenika	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
8	593	Idrijska Bela - Putrihove klavže	profana stavbna dediščina	spomenik in vplivno območje spomenika	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
9	3134	Idrija - Jožefov jašek	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
10	4803	Vojsko pri Idriji - Partizanska bolnišnica Pavla	memorialna dediščina	dediščina		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
11	4805	Vojsko pri Idriji - Arheološko najdišče Drviše-Habe	arheološka dediščina	arheološko najdišče		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)

Zap. št.	EŠD	Ime enote NKD	Zvrst	Režim	Pomen	Predpis
12	4819	Idrija - Rudniški magacin	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
13	4822	Idrija - Frančiškov jašek	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
14	4826	Idrija - Antonijev rov	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
15	4932	Hudo polje - Spomenik partizanski bolnišnici Pavla	memorialna dediščina	dediščina in vplivno območje		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
16	7460	Idrija - Topilnica rudnika živega srebra	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 in 20/09)
17	13808	Idrija - Kapelica v Podroteji	sakralna stavbna dediščina	dediščina		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)

Zap. št.	EŠD	Ime enote NKD	Zvrst	Režim	Pomen	Predpis
18	15223	Idrija - Dobov drevored ob Rakah	vrtno-arhitekturna dediščina	dediščina		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
19	16820	Čekovnik - Domačija v Rižeh	profana stavbna dediščina	dediščina (del) in vplivno območje (del)		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
20	16829	Idrijska Bela - Znamenje pri Rupniku	sakralna stavbna dediščina	dediščina in vplivno območje		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
21	16832	Idrijska Bela - Znamenje pod Tršanovšami	sakralna stavbna dediščina	dediščina in vplivno območje		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
22	16842	Idrijska Bela - Kapelica v Manjšku	sakralna stavbna dediščina	dediščina		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
23	16878	Vojsko pri Idriji - Znamenje pri domačiji Omevkar	sakralna stavbna dediščina	dediščina in vplivno območje		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)

Zap. št.	EŠD	Ime enote NKD	Zvrst	Režim	Pomen	Predpis
24	19485	Vojsko pri Idriji - Spomenik kurirjem	memorialna dediščina	dediščina		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
25	19488	Vojsko pri Idriji - Spominska ploščča bitki NOB	memorialna dediščina	dediščina		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
26	21167	Idrijska Bela - Spominski plošči padlim borcem in talcem	memorialna dediščina	dediščina in vplivno območje		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
27	21169	Idrijski Log - Spominska ploščča Janku Premrlu-Vojku	memorialna dediščina	dediščina in vplivno območje		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
28	23188	Mrzla Rupa - Arheološko območje Tabrovše	arheološka dediščina	arheološko najdišče (del)		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)
29	11058	Vojsko pri Idriji - Zaklavžarjeva kašča	profana stavbna dediščina	dediščina in vplivno območje		42. člen Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18)

Poleg varstva naravne dediščine so pomemben razlog za zavarovanje tega območja, hkrati pa tudi nosilec potencialov za turistični razvoj, predvsem:

- Klavže na Belci – Brusove klavže – tehniški spomenik,
- Klavže na Belci – Putrihove klavže – tehniški spomenik,
- Klavže na Idrijci – Idrijske klavže – tehniški spomenik,
- Kamšt z vodnim kanalom in jezom – tehniški spomenik.

Klavže

Klavže so vodne pregrade, za katerimi se akumulira velika količina vode. Te tehnične naprave, s pomočjo katerih so od 17. do 20. stoletja po vodah v okolici Idrije plavili les za potrebe idrijskega rudnika živega srebra, so bile sprva izdelane iz lesa in kamnja, kasneje (po letu 1770) pa so jih nadomestile zidane. Po izračunih naj bi bilo v umetnem jezeru za jezom povprečno 100.000 m³ vode. Vodo so s hitrim odpiranjem vrat klavž spustili v strugo, v katero so naložili hlode, te pa je visok val vode odplaval do okrog 20 km oddaljenih »grabelj«, v vodo zabitih kolov pred mestom Idrija. Grablje so bile uničene v veliki povodnji leta 1926, s tem pa je bil sistem klavžarskega plavljenja lesa opuščen. Razlog za opustitev je bil tudi v izkoriščenosti gozdov in škoda, povzročena na obrežjih voda.

Klavže so stale na reki Idrijci in njenih pritokih Belca, Zala in Klavžarica:

- Klavže na Idrijci (tudi Idrijske klavže) so po dimenzijah in zmogljivosti največje. Zgrajene so bile leta 1772, široke so 10,8 m, razdalja med bregovima reke je 41,4 m, za njimi pa je nastalo jezero v dolžini 785 m in omogočalo zajetje do 210.000 m³ vode. 20 km dolgo pot do Idrije je voda, ki je nesla les, opravila v 20 minutah.
- Putrihove klavže (na Belci) so bile zgrajene 1779 leta po načrtih Jožefa Mraka. Njihove dimenzije so 7,2 m višine, 8,5 m debine in 44 m dolžina krone.. Pred tem so bile klavže lesene. Zaprta zajezev je zdržala okrog 20.000 m³ vode, ki je po odprtju zapornic odplaknila skladovnico debel, zloženih pod njo, po Belci navzdol proti Idriji. Putrihove klavže so bile zgrajene za dopolnitev vloge Brusovih klavž približno 2 km dolvodno.
- Brusove klavže (tudi Belčne klavže, na Belci) so danes prenovljene v celoti. Po načrtih domačina Ivana Mraka so strugo zajezili s kamnito pregrado, zaščiteno z lesenim nadstreškom. V njej je obokana odprtina, ki je bila zaprta z lesenimi vrati. Klavže na Belci so sezidali okoli leta 1750.

Vodni kanal Rake s kamštjo

Energetski sistem za črpanje vode iz rudnika živega srebra iz zadnje četrtine 18. stoletja. Sestavljajo ga: jez pri Kobili na Idrijci, vodni kanal v dolžini 2,5 km in leseno vodno kolo (premer 13,6 m) za pogon jamske črpalke. Sistem za črpanje vode poteka v ozkem kanjonu ob reki Idrijci, od Jezu pri Kobili do glavnega Jožefovega jaška rudnika živega srebra v Idriji.

Gozdarska tehniška dediščina

Pomembno gozdarsko tehniško kulturno dediščino v parku poleg klavž predstavljata tudi lauf in idrijski izvlek, ki sta v parku na ogled predstavljena kot maketi.

Notranja členitev in razmejitev nekdanjih rudniških gozdov skupaj z ohranjenim kartografskim gradivom predstavlja pomembno ohranjeno kulturno dediščino, ki jo velja v bodoče podrobneje predstaviti ter ohranjati za bodoče rodove. Pri razmejitvah so sodelovali tudi znani idrijski kartografi in zemljemerci, ki so svoje znanje iz rudarskih jamomerskih izkušenj prenašali tudi na področje izmere gozdov. Tako je za južni del idrijskih gozdov poznana tako imenovana Mrakova razmejitev iz leta 1769. Imenovala se je po Jožefu Mraku (1709-1786), znamenitemu idrijskemu jamomercu in zemljemercu.

3.3. KLJUČNE RABE IN DEJAVNOSTI

Poselitveni vzorec v območju Krajinskega parka Zgornja Idrija ustreza tipologiji razpršene poselitve (ne govorimo o pojavu razpršene gradnje).

V območju parka prevladujejo enote razpršene poselitve vzdolž lokalnih cest (Idrijska Bela, Podroteja) ter razložene, samotne kmetije v hribovitih predelih krajinskega parka. Slednje se pojavljajo v celkih z razpršeno poselitvijo. Po podatkih občine Idrija (marec 2022) ima v letu 2022 na območju KPZI svoje bivališče registrirano 118 prebivalcev, od tega 14 začasno. Prebivalci živijo v 58 gospodinjstvih v širih naseljih. V območju krajinskega parka je 123 stavbnih objektov, od tega je stanovanjskih 54 objektov. Število hiš s hišno številko je 57 (Vir: Centralni register prebivalstva, marec 2022).

Krajinski park predstavlja ključno naravno območje za izvajanje pristočasnih in rekreacijskih aktivnosti prebivalcev mesta Idrija in širše. Aktivnosti v njem izvaja kar nekaj društev in organizacij (Društvo ZAKONcTEDNA, Plezalno društvo Idrija, Zavod ID20, Mladinski center Idrija, Ribiška družina), ki med seboj tudi sodelujejo oziroma njihove aktivnosti povezujemo na Zavodu za turizem v skupne turistične pakete in prireditve.

Večina lokalnih prebivalcev želi še naprej živeti v krajinskem parku, ne izkazujejo pa velikega interesa v vključevanje razvojnih priložnosti (ekoturizem, kmečki turizem, gostinska dejavnost, različne druge storitve za obiskovalce). Prebivalci po večini pričakujejo prijazno upravljano okolje z manj birokratskih ovir, svetovalno pomoč pri razvoju, urejeno infrastrukturo ter predvsem celovit nadzor nad območjem.

3.3.1. Kmetijstvo

Kmetijstvo se je v zadnjih desetih letih močno spremenilo. Osnovni cilj kmetovanja izpred devetdesetih let, ki je bil usmerjen v razvoj visoko produktivnega kmetijstva, se danes dopolnjuje s cilji trajnostno naravnega kmetijstva.

Na območju Krajinskega parka Zgornja Idrija, ki je uvrščeno med območja z omejenimi možnostmi za kmetijstvo, so »dodatne« funkcije kmetijstva še posebej pomembne. Kmetijstvo na obravnavanem območju zaradi reliefnih, pedogeografskih in hidrografskega značilnosti ter zaradi prevlade gozda, že v preteklosti ni imelo pomembnejše gospodarske vloge. Zaradi prisotnosti

enega največjih sklenjenih gozdnih kompleksov v Sloveniji je gospodarsko pomembnejše gozdarstvo.

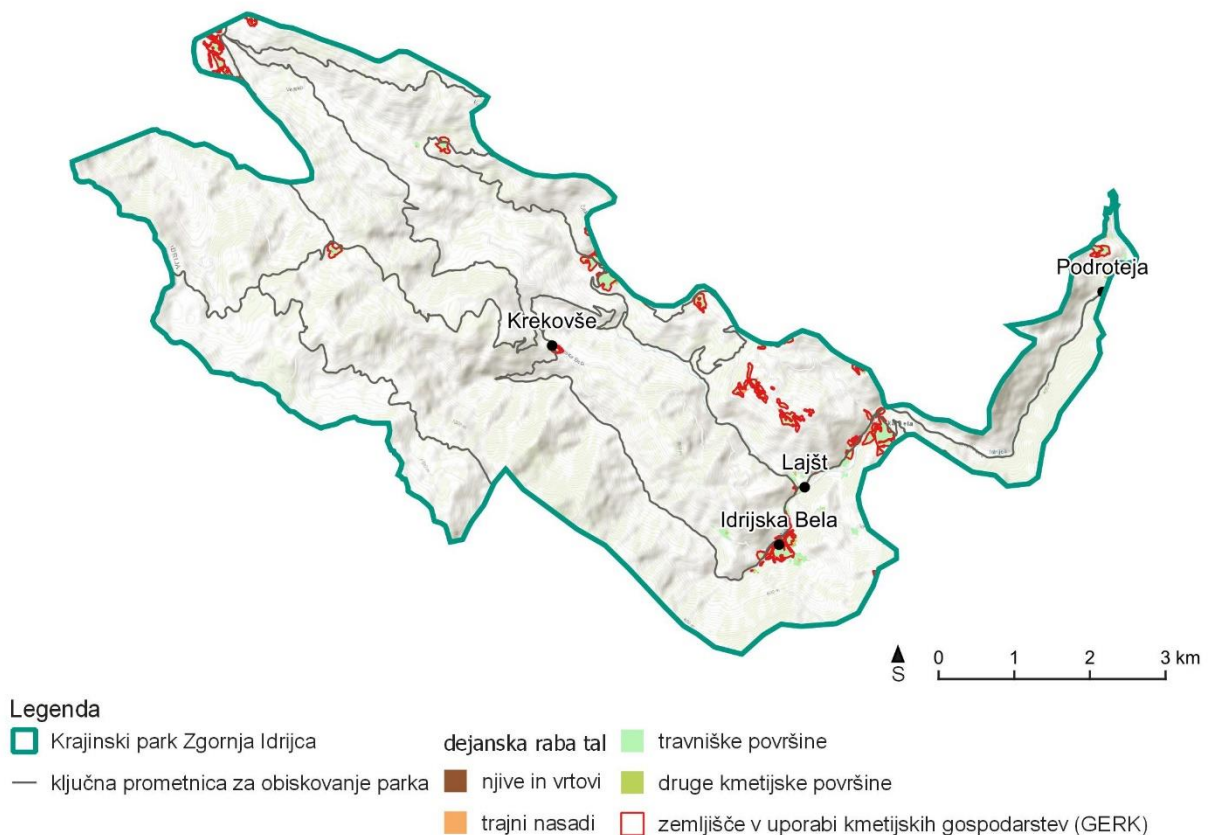
Kmetijske površine se povezujejo z redko poselitvijo na planotah in v rečnih dolinah ter celki na gozdnih pobočjih. Razporeditev kmetijskih površin je razvidna iz karte kmetijskih površin glede na dejansko rabo tal ter zemljišča v uporabi kmetijskih gospodarstev (GERK).

Razvojni problemi so predvsem naravni omejitveni dejavniki za intenzivnejšo kmetovanje:

- relief, razgibanost krajine, večji nakloni zemljišč, erozija,
- velika gozdnatost,
- majhnost in razdrobljenost kmetij,
- relativno nizek interes nosilcev kmetijske dejavnosti za razvoj dopolnilnih dejavnosti,
- neurejene ceste za dostop do gozdnih in kmetijskih površin,
- nasprotje interesov med prebivalci (kmetijstvo, turizem, bivalno okolje).
- pomanjkanje lokacij za nove stanovanjske gradnje,
- malo možnosti za zaposlovanje mladih,
- zaraščanje kmetijskih površin,
- nadmorska višina, plitka tla, neustrezna razporeditev in količina padavin, slab vodni režim.

Na območju krajinskega parka je zaznaven trend opuščanja kmetijske dejavnosti in zaraščanja kmetijskih zemljišč. Razvojne možnosti kmetijstva na območju krajinskega parka so omejene tudi zaradi naravnih pogojev, prav tako ni pravega interesa za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah oziroma razvoja turistične dejavnosti.

Karta 12: Kmetijske površine glede na dejansko rabo tal ter zemljišča v uporabi kmetijskih gospodarstev (GERK)

Ključni pogoj za ohranitev kmetijske pridelave je, da pridelava omogoča kmetom doseganje primerne dohodka za vloženo delo. Ohranjanje kmetijskih zemljišč je neposredno povezano s kulturno krajino, ki pa ni naravna danost in je zato spremenljiva kategorija prostora, ki je odraz konkretne kmetijske in gozdarske rabe podeželskega prostora.

Pomembna je tudi vizualna oz. estetska vrednost kulturne krajine, predvsem urejenost in obdelanost zemljišč. Vzdrževanje kulturne krajine je realno možno samo z rednim obdelovanjem kmetijskih zemljišč, kar zahteva prisotnost zadostnega števila kmetov. Uresničevanje tega razvojnega cilja torej zahteva ohranitev poseljenosti tudi na bolj odmaknjenih območjih in ohranitev kmetijske proizvodnje tudi na ekonomsko marginalnih zemljiščih.

3.3.2. Gozdarstvo

Ohranjeni gozdnogospodarski načrti izkazujejo zelo dolgo tradicijo gozdnogospodarskega načrtovanja. Vpogled v preteklo gospodarjenje dobro povzema knjiga Idrijski gozdovi skozi stoletja (Kordiš, 1986) ter tudi analize gospodarjenja v posameznih novejših gozdnogospodarskih načrtih.

V 16. stoletju ko se je pričel razvoj rudnika v Idriji, so bili gozdovi v okolici v lasti različnih gospodstev. Rudnik je gozdove od njih odkupil za svoje lastne potrebe. Zunanje meje gozdov, ki so bili v lasti rudnika so se vzpostavljale v 17. in 18. stoletju. Na terenu so se vzpostavili mejniki, kamni z vklesanim križem, ter umetne preseke, ki so se kasneje tudi obnavljale. Te meje so se obdržale vse do današnjih dni, ko so gozdovi državna last.

Ob pripravi gozdnogospodarskih načrtov za GGE Idrija I in Idrija II pred letom 1880 so za obe GGE izdelali temeljno notranjo delitev. Razdelitev je potekala od leta 1875 do 1880. Ta se je z nekaterimi popravki ohranila vse do današnjih dni. Na presekih, na mejah oddelkov ter na mejah GGE so postavili tako imenovane varnostne kamne, ki na zunanji meji služijo tudi kot mejniki. Na vsakem mejnem kamnu je vklesana zaporedna številka kamna in znak K.K (cesarsko kraljevi gozdovi), ki je označeval posest rudniških gozdov. Ob prihodu Italijanov so znak K.K spremenili v D.F (Domania Forestale).

Ob nastanku rudnika je bilo gospodarjenje v idrijskih gozdovih tesno povezano z delom in razvojem rudnika, predvsem z enim ciljem - zagotoviti dovolj lesne surovine za potrebe rudnika in razvijajočega mesta. Sečnje v začetnem obdobju rudarjenja so v nekaterih ohranjenih zapisih poimenovane kot prebiralne sečnje, vendar je iz istih opisov mogoče sklepati, da so bili tedanji načini sečenj bližji oplodnim sečnjam, kot današnjemu pojmovanju prebiralnih sečenj. V sestoje so s sečnjo posegali vsaj dvakrat, na večji površini in s tem dosegli naravno obnovo gozda. S postopnim oddaljevanjem sečenj v notranjost gozdov pa so postopno zamenjali prvotni način gospodarjenja z golosečnjo, ki je v 18 st. in začetku 19 st. postal prevladujoč način gospodarjenja. Gole površine niso pogozdovali, temveč večinoma prepuščali naravni obnovi. Kot posledica takega gospodarjenja se je v gozdovih stalno zmanjševal delež jelke, pri bukvi pa so se širili panjevski gozdovi.

Gospodarjenje z gozdovi se je izboljšalo s prihodom Balasitza, ki je v svojem načrtu, izdelanim v obdobju 1840 - 1846 vpeljal tako imenovano oplodno sečnjo. Oplodna sečnja je zajemala zastorno sečnjo (sečnjo za nasemenitev, svetlobno sečnjo (dovajanje svetlobe pomladku), in končni posek (posek preostalega drevja), ki so se zvrstile v obdobju desetih let. Ta način sečnje se v praksi zaradi težkih spravnih razmer ni povsem dosledno uporabljal; temveč največkrat v kombinaciji s sečnjami na golo. Z gozdnogospodarskimi načrti koncem 19 st. so za te gozdove znova predpisali gospodarjenje z oplodno sečnjo. Izraz naj bi pomenil skupinsko postopno gospodarjenje, v resnici pa je šlo za velikopovršinsko oplodno sečnjo s postopnim izvajanjem sečenj v že omenjenih treh stopnjah. Tak način gospodarjenja so dosledno načrtovali in izvajali Avstrijci in po letu 1919 tudi Italijani. Gospodarjenje z velikopovršinsko oplodno sečnjo se je nadaljevalo tudi po drugi svetovni vojni. V šestdesetih letih 20. stoletja je ob pojavu velikih škod od žleda sledila dokaj hitra preusmeritev na skupinsko postopno gospodarjenje z daljšo pomladitveno dobo, ki naj bi utrdile od žleda ogrožene sestoje.

S pogozdovanjem iglavcev so v idrijskih gozdovih začeli že v 18. stoletju. Sadnja v tistem času ni bila preveč uspešna, ker so kasneje zanemarjali nego, zato so smreke utonile v bukovih goščah in bujnih visokih zeliščih in grmovju. Uspešnost sajenja se je izboljšala v drugi polovici 19. stoletja, ker so si tudi z nego prizadevali doseči zaželeno zmes drevesnih vrst. Sadili so predvsem iglavce, smreko, jelko, na nižjih območjih pa tudi črni in rdeči bor, v manjših primerih pa tudi macesen. V sestojih iglavcev so mestoma sadili tudi bukev, gorski javor, veliki jesen in gorski brest. Okoli leta 1900 so začeli v drevesnicah gojiti tudi jelko, ki so jo kasneje uspešno sadili. Jelka je uspešno zamenjala smreko v višjih predelih nad 600 m, ker je tam smreko zelo ogrožal sneg. Poleg sadnje so uporabljali tudi setev. Po vojni so bile drevesnice v Beli, v Mrzli rupi, na Krekovšah in v Razorih.

Po letu 1960 pa je ostala le še drevesnica v Beli. Ta je danes opuščena, sadike pa prihajajo iz drevesnic po Sloveniji.

V letu 1880 so prvič oblikovali obratovalne razrede. Podlaga za razvrstitev gozdov v obratovalne razrede je bil način gospodarjenja ali pa delitev na gospodarske in varovalne gozdove. Urejevalci so v načrte vseskozi vključevali nova dognanja pri gospodarjenju z gozdovi, pa tudi svoje lastne poglede.

Prvi podatki o ugotavljanju donosa lesa v idrijskih gozdovih segajo v leto 1724, kar omenja Balasitz v gozdnogospodarskem načrtu 1879-1888 za GGE Idrija II. Donos lesa naj bi ugotavljali tudi leta 1792, kar naj bi zahteval terezijanski gozdni red.

Osnovne gozdnogospodarske podatke za obravnavane gozdove lahko spremljamo za obdobje, ko se je uveljavilo gozdnogospodarsko načrtovanje, to je od leta 1880 naprej. Metode ugotavljanja dendrometrijskih kazalcev so se v tem obdobju precej spreminjale, pa vendar omogočajo grobe primerjave o stanju gozdnih sestojev v različnih obdobjih.

Na osnovi kakovostnih in kontinuiranih podatkov je tako mogoče za celotno območje GGE Idrija II, ki predstavlja večino območja KPZI spremljati podatke o lesni zalogi, prirastku in letnemu realiziranemu poseku od leta 1879 dalje.

V KPZI prevladujejo zahtevne terenske razmere. Prevladujejo strma pobočja, ozke doline in soteske, velika skalovitost in kraški teren. Takšne razmere otežujejo pridobivanje lesa in gradnjo gozdnih prometnic.

Zahtevne terenske razmere so že v preteklosti vplivale na razvoj spravila lesa, ki je specifičen za to področje. Od leta 1550 naprej je skozi stoletja v rudniških gozdovih nastajal in se izpopolnjeval edinstven sistem naprav (klavže, grablje) za plavljenje lesa, ki je odprl za spravilo do 70% površine rudniških gozdov in v stoletjih do leta 1926 (opustitev plavljenja lesa) omogočil spravilo skoraj 4 milijone prostorninskih metrov. lesa iz okoliških gozdov do mesta Idrije. Les se je do vodnih poti v 19. st. spravil na različne načine, tudi z gravitacijsko gozdno železnico (Idrijski lauf), ki je bila po znanih podatkih prva gozdna železnica na svetu. Kasneje, konec 19. stoletja, se je v idrijskih gozdovih prvič uporabilo žično spravilo, tako imenovani idrijski izvlek, ki so ga razvili domači gozdni delavci.

Danes je prevladujoče mehanizirano spravilno sredstvo žičnica, ki prevladuje na strmih in težko dostopnih območjih. Na planotastih, ravninskih in blago nagnjenih predelih je spravilo lesa traktorsko. Konjsko spravilo prevladuje pri redčenjih v drogovnjakih na strmih in težko dostopnih predelih. Uporablja se predvsem za nošenje metrskih drv iz gozda do kamionske ceste. Ročno spravilo se uporablja predvsem kot pedspravilo (koncentracija) do trase žičnic ali do vravnih linij pri traktorskem spravilu.

Slabša odprtost s traktorskimi vlakami je v strmejših predelih nad Idrijco in Belco, kar narekuje izgradnjo novih vlak v prihodnosti, oziroma uporabo spravila z žičnico. Skladno z načrtovanjem sečnje v teh predelih se načrtujejo vlake za vlačenje in prevoz lesa do kamionskih cest. Rekonstrukcija vlak je potrebna zlasti na starih vlakah na strmih predelih, ki so poškodovane zaradi erozije ter na predelih, kjer se že dalj časa niso uporabljale.

Gozdovi v Krajinskem parku Zgornja Idrija zagotavljajo poleg lesnoproizvodne funkcije tudi ekološke funkcije, med katerimi so najpomembnejše varovalna, hidrološka in funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti, med socialnimi pa zlasti rekreacijska funkcija ter funkcija varovanja

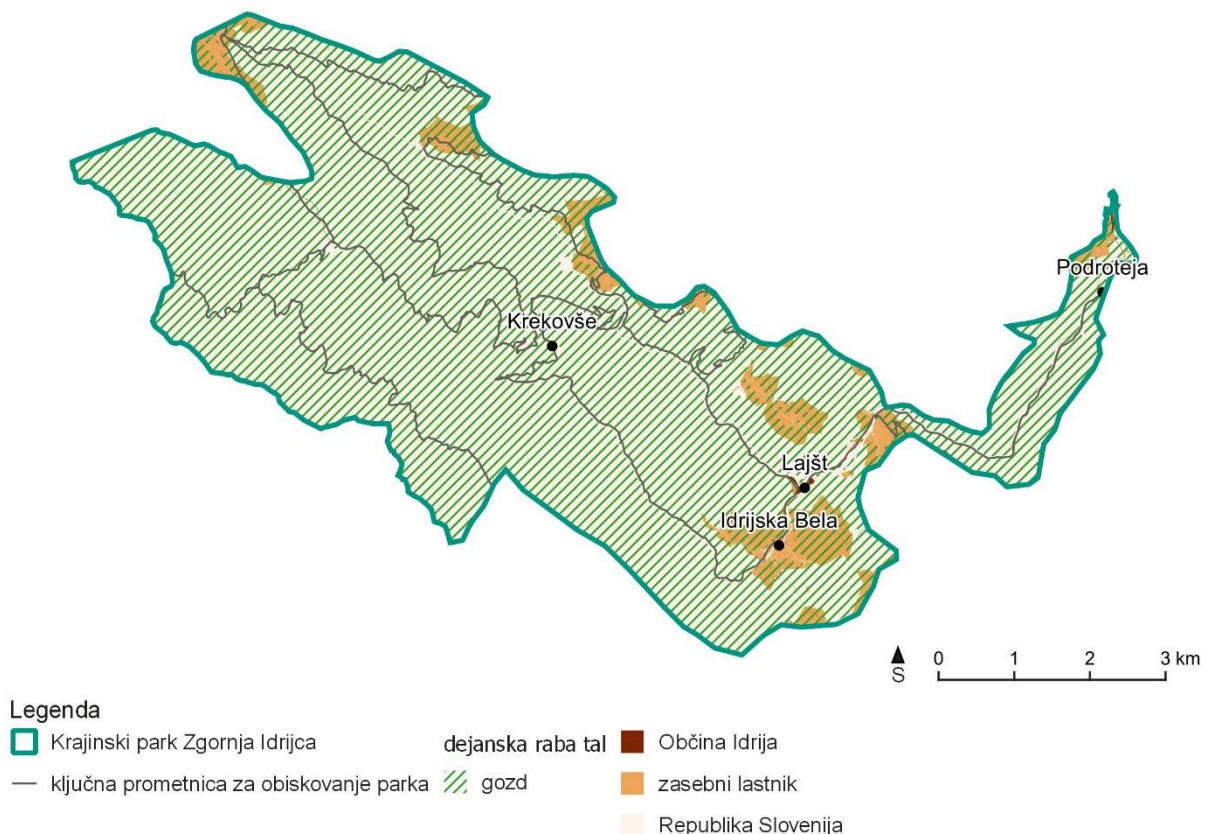

naravne dediščine. Koncept prihodnjega gospodarjenja s temi gozdovi zahteva upoštevanje vseh funkcij gozdov v okviru izraženih potreb, naravnih danosti in ustreznih gozdnogospodarskih ukrepov.

Območje krajinskega parka je opredeljeno kot gozdna krajina, s strnjnimi gozdovi Zgornje Idrije, Čekovnika in Črnovrške planote. Po Uredbi o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05) so nekateri gozdovi v parku razglašeni za gozdove s posebnim namenom. Znotraj območja se namreč pojavljajo varovalni gozdovi in gozdni rezervati z izredno poudarjeno varovalno funkcijo. Razporeditev in funkcije gozdov so razvidne iz karte lastništva gozda (glede na dejansko rabo tal). Gozdovi na obravnavnem območju so skoraj v celoti v državni lasti.

Varovanje gozdne krajine v krajinskem parku je treba še posebej varovati tudi zato, ker se v njej gibljejo zaščitene živalske vrste (ris, medved, volk).

Karta 13: Lastništvo gozda (glede na dejansko rabo tal)

Zaradi žleda v letu 2014 je bilo na območju krajinskega parka vzpostavljenih veliko gozdnih vlak. Prav tako se pojavljajo na območju (zaradi odprave posledic žledoloma) pritiski zaradi preobremenjenosti cest s kamioni in mehanizacijo za spravilo lesa ter posledično zapore določenih cest zaradi dela.

Ne smemo pozabiti, da predstavlja gozdarstvo tudi del dediščine rudarjenja, saj je bil les pomemben gradbeni element v rudarstvu in tudi dolgo kot glavni vir energije za žganje rude.

Funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti je zelo prepletena. V strnjem gozdnem prostoru so to mirne cone za prostoživeče divje živali, ožja območja rastišč ogroženih vrst ter območja Nature 2000.

3.3.3. Ribišтво

Idrija in Belca spadata v Idrijski ribiški okoliš, s katerim upravlja Ribiška družina Idrija, ki skrbi tudi za varovanje voda ter vodnih in obvodnih sistemov kot dela naravnega okolja ter izvajanje, sodeluje z Zavodom za ribišтво Slovenije in drugimi organizacijami ter institucijami, ki se strokovno ali znanstveno ukvarjajo s sladkovodnim ribolovom in varovanjem okolja.

Ribiška družina Idrija organizira tudi športni in turistični ribolov ter sodeluje pri oblikovanju razvoja sladkovodnega ribišťva v Sloveniji.

V načrtu ribiškega upravljanja se določajo temeljne usmeritve za ohranitev in trajnostno rabo rib v ribiškem območju, ukrepi za ohranjanje populacij domorodnih vrst rib, varstvo vrst in habitatnih tipov zaradi katerih so opredeljena območja Natura 2000, ukrepi v delih ribiškega območja, ki imajo v skladu s predpisi o ohranjanju narave poseben status in usmeritve za trajnostno rabo rib. Podlaga za izvajanje ribiškega upravljanja v vodah posebnega pomena je srednjeročni načrt ribiškega upravljanja v vodah posebnega pomena (v nadaljnjem besedilu: načrt), ki se izdelava v skladu z načrtom izvajanja ribiškega upravljanja ribiškega območja, znotraj katerega se nahajajo posamezni revirji voda posebnega pomena.

Ribiško upravljanje se izvaja na način, da se ne poslabša stanja ogroženih in zavarovanih vrst ter habitatnih tipov. V primeru, da se ugotovi negativen vpliv ribiškega upravljanja na stanje ogroženih in zavarovanih vrst rib, se temu prilagodi način izvajanja ribiškega upravljanja. Upošteva se usmeritve za varstvo biotske raznovrstnosti v območjih z naravovarstvenim statusom.

Trajnostna raba rib pomeni izvajanje ribolova v obsegu, na način in v času, da se z naravnim samoobnavljanjem ali z ukrepi ribiškega upravljanja dolgoročno ohranjajo ribe ter se pri tem ne poslabšuje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst. Izvajanje ribiškega upravljanja v idrijskim ribiškem območju je načrtovano v skladu z načeli trajnostne rabe ribjih populacij. Posegi vanjo so možni le do višine ugotovljenega letnega lovnega prirasta posameznih lovnih vrst rib. S tem je omogočeno, da se populacije rib v določenem vodnem okolju reproducirajo in vzdržujejo. Število ribolovnih dni (izdanih ribolovnih dovolilnic) v posameznih ribiških območjih je prilagojeno specifičnim ekosistemskim značilnostim območja in načinu izvajanja ribiškega upravljanja, tako da je zagotovljena trajnostna raba ribolovnih virov. Ribiško upravljanje je usmerjeno v ohranitev domorodnih ribjih populacij tako, da se ohranja njihova velikost in starostna struktura ter njihovo dolgoročno preživetje.

Doseganje cilja trajnostne rabe rib je poleg poribljavanj omogočeno s prilagoditvijo obsega in načina ribolova, ki se določi z ribolovnim režimom. Ribolovni režimi v posameznih ribiških

območjih so prilagojeni specifičnim lastnostim območja in načinu izvajanja ribiškega upravljanja, tako da je zagotovljena trajnostna raba ribolovnih virov. Ribolovni režimi v posameznih ribiških območjih, ribiških okoliših ali revirjih se zaradi razlik med posameznimi prostorskimi enotami razlikujejo od splošno veljavnega predpisanega s pravilnikom.

Ogrožene vrste rib in rakov so soška postrv, jadranski lipan, kapelj in rak koščak.

3.3.4. Lovstvo

Zveza lovskih družin Idrija (ZLD Idrija/LZ) združuje 368 članov lovcev združenih v sedem lovskih družin. Zveza je bila ustanovljena leta 1967 in ves ta čas uspešno združuje lovce in lovske družine svojega območja.

ZLD Idrija/LZ je samostojna lovska in naravovarstvena organizacija, ki deluje v interesu svojih članic. Članice ZLD/LZ so:

- lovske družine, upravljavke lovišč,
- lovske družine in lovska društva, ki ne upravljajo z loviščem in
- druga društva, katerih dejavnost je povezana z divjadjo, lovstvom in varstvom narave, če njihovi cilji in delovanja niso v nasprotju s cilji ZLD/LZ.

Naloge ZLD Idrija/LZ so tesno povezane z varovanjem in ohranjanjem narave, izobraževanjem, naravovarstvenim ozaveščanjem, s pripravo strokovnih podlag za ohranitev in varstvo narave kot s pripravo programov za strokovno in naravovarstveno izobraževanje članov in članic.

V krajinskem parku lovsko dejavnost izvajajo tri lovske družine:

- LD Idrija,
- LD Krekovše in
- LD Javornik.

Lovstvo se izvaja v skladu z načrtom lovsko upravljavskega območja.

V okviru lovsko upravljavskih območij (LUO) lovišča usklajujejo svoje gospodarjenje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem. Od leta 1995 dalje je načrtovanje gospodarjenja z divjadjo in njenim življenjskim okoljem prevzel Zavod za gozdove. Osnova načrtovanja večine vrst je tako LUO, oziroma zaokroženo populacijsko območje posamezne vrste, nikakor pa ni več osnova gospodarjenja lovišče. Vsa lovišča gospodarijo v okviru načrtov.

Največji problem pri gospodarjenju povzroča obseg škod po divjadi na kmetijskih površinah (divji prašiči, jelenjad). Lovske družine skrbijo za izvajanje ukrepov v populacijah prostoživečih živali in njihovem življenjskem okolju, ki so navedeni v lovsko upravljavskih načrtih. Zlasti je pomembno doseganje predpisanih planov odvzema divjadi, kar narekuje obseg škod na kmetijskih površinah in mestoma poškodbe sestojev v gozdu.

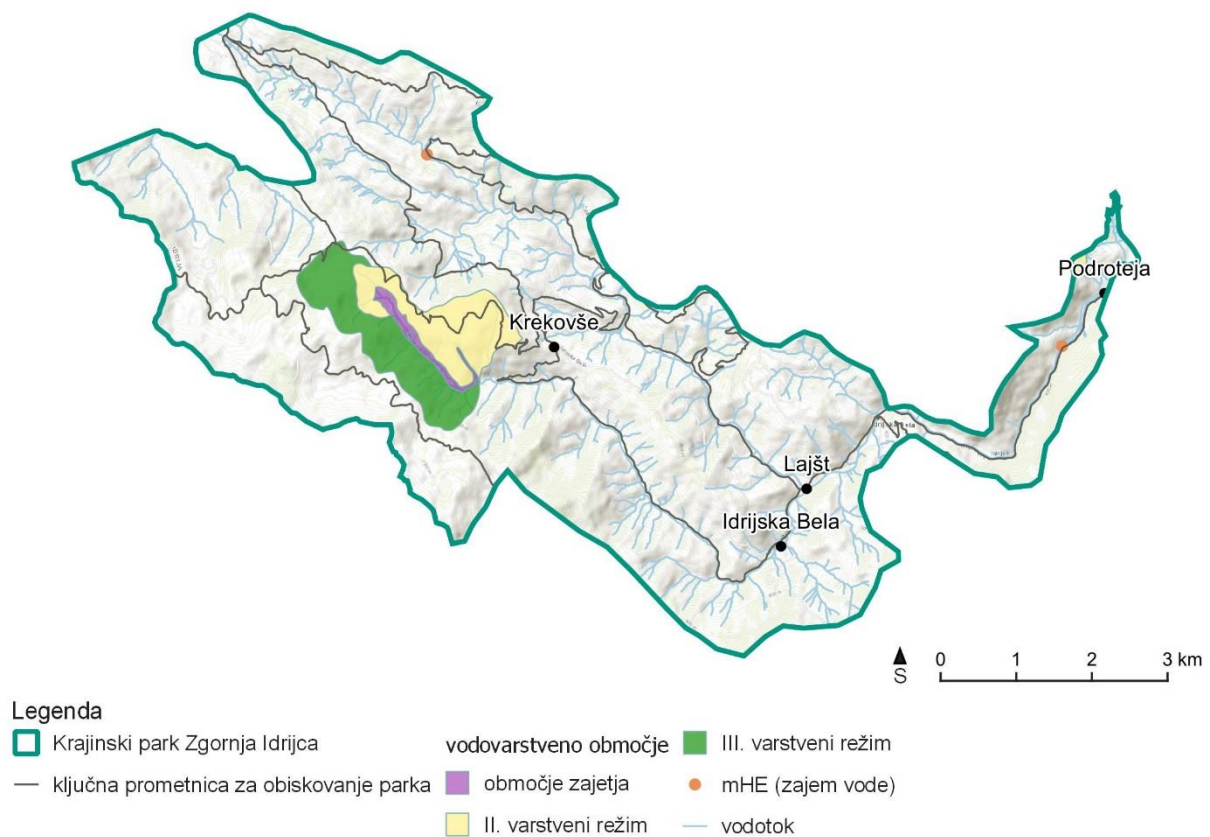
Kljub temu da se ZLD Idrija/LZ sooča s problemom podmladka, pa poleg glavnih nalog, s katerimi se ukvarja, vidi na območju krajinskega parka veliko priložnosti, kjer bi tudi sami radi aktivno sodelovali.

3.3.5. Upravljanje voda

Krajinski park zaznamujeta vodotoka Belca in Zgornja Idrija, ki imata značilni, strmi in ozki dolini. Njuni pritoki so kratki in so predvsem hudourniške narave.

Na območju vodotokov hudourniškega značaj je prisotno erozijsko delovanje voda z bočno in globinsko erozijo in nevarnost prenasičenosti zemlje z vodo in posledično spodkopavanje brežin, posedanje pobočij in plazenje. Območja ob naštetih vodotokih so poplavno ogrožena.

Karta 14: Vodotoki, vodovarstvena območja in lokacije zajema vode za potrebe mHE

Na območju krajinskega parka se nahaja kar nekaj izvirov, pomembnih iz hidrološkega vidika, ki so obravnavani kot enote varstva narave. Na območju krajinskega parka so prisotna vodovarstvena območja 1., 2. in 3. kategorije.

Na povodju Idrijce je prisotna raba vode za potrebe proizvodnje električne energije (male HE), v krajinskem parku se nahajata dve mali hidroelektrarni.

HE Idrija je bila zgrajena leta 1909, v svoji dolgi zgodovini pa je morala zaradi naravnih nesreč večkrat prekiniti delovanje, nazadnje po potresu leta 1976. Stavba je utrpela tako hude poškodbe, da je bila predvidena za rušenje. Soške elektrarne so zato začele leta 1979 na reki Idrijci graditi nadomestno elektrarno, ki je bila končana leta 1981. Jez na reki Idrijci pri Kobili in 400 let star kanal Rake še danes služita za dotok pogonske vode v HE Idrija (tudi znana kot HE Mesto).

HE Mrzla Rupa na reki Idrijci je bila končana leta 1989. Gre za elektrarno derivacijskega tipa, ki jo sestavljajo ločna pregrada z vtokom, tlačni cevovod in strojnica. Ob njeni gradnji je mestni muzej Idrija s pomočjo Soških elektrarn obnovil znamenite Idrijske klavže, slovensko posebnost in pravo tehnično mojstrovino, nekdanj namenjeno spravilu lesa. Zajetje je locirano pod obstoječo pregrado klavž.

Na območju kopališča Lajšt, pri Sotočju Belce in Idrijce, je s skalometom urejen del obrežja, kar omogoča kopalcem lažji dostop do vode. V času kopalne sezone se del reke Idrijce v dolžini 130 m zajezi, ter se na tak način poviša koto gladine ter ustvari (umeten) tolmun, ki je primeren za kopanje in zanimiv za različne aktivnosti obiskovalcev.

3.3.6. Prometna, energetska in komunalna infrastruktura

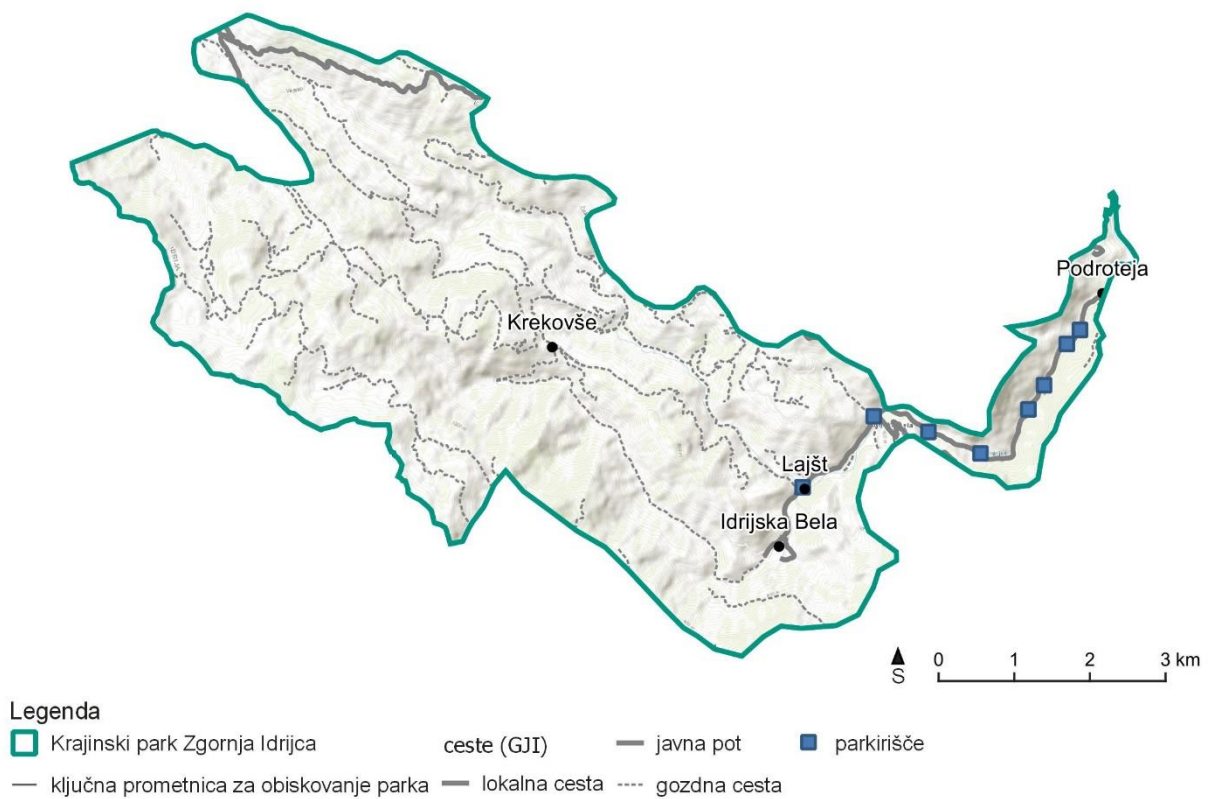
Prometna infrastruktura na območju Občine Idrija obsega cestni režim (državne regionalne ceste, lokalne ceste in javne poti), kolesarke in pešpoti ter površine za mirujoči promet. Za občino je značilna zgoščenost gospodarske in prometne infrastrukture v mestu Idrija, zaledje občine pa ima razpršeno infrastrukturno mrežo.

Glavni cilj prometa v občini je zagotoviti zadovoljiv nivo prometnih uslug, hkrati pa ekološka sanacija naselij in naravnega okolja. To pomeni sožitje med različnimi človekovimi dejavnostmi in varstvom narave. Enako velja za območje krajinskega parka. V letu 2021 je bila že narejena Študija nosilnih zmogljivosti za Krajinski park Zgornja Idrija, na podlagi katere se je v času poletne sezone prvič sprejelo ukrepe za umiritev prometa na relaciji Podroteja – Lajšt:

- brezplačni javni avtobusni prevoz na relaciji Idrija – Lajšt med vikendi v juliju in avgustu,
- organizacija Vikenda brez avtomobila v začetku meseca julija,
- plačljivo parkiranje na treh parkiriščih na območju kopališča Lajšt,
- označitev mest v Strugu, kjer je dovoljeno parkiranje.

Dejstvo je, da se število obiskovalcev v krajinskem parku letno povečuje, kar je razvidno tudi iz Študije nosilnih kapacitet (2021). Večina obiskovalcev še vedno prihaja v krajinski park z avtomobili iz smeri Podroteje, od tega se približno 15% motoriziranih obiskovalcev ustavi pri Divjem jezeru. Prav tako je močno obremenjena z obiskovalci cesta Zadlog – Fežnar in naprej proti Lajštu. Ta cesta predstavlja pomembno prometnico tudi izven turistične sezone ne le za prebivalce parka temveč tudi dnevne migrante iz smeri Črnega vrha in Vipavske doline, ki se vozijo v Idrijo na delo.

Karta 15: Ceste in označena parkirna mesta

Glavna prometnica v parku na odseku Podroteja – Fežnar je ozka, pri čemer se na eni strani dviga strma skalna in deloma z gozdom porasla brežina, na drugi strani pa rob ceste prehaja v strm rečni breg. Zaradi zavitosti ceste je preglednost otežena, srečevanje z drugimi vozili in prehitevanje počasnejših udeležencev v prometu (pohodnikov, kolesarjev, tekačev, ipd.) je nevarna.

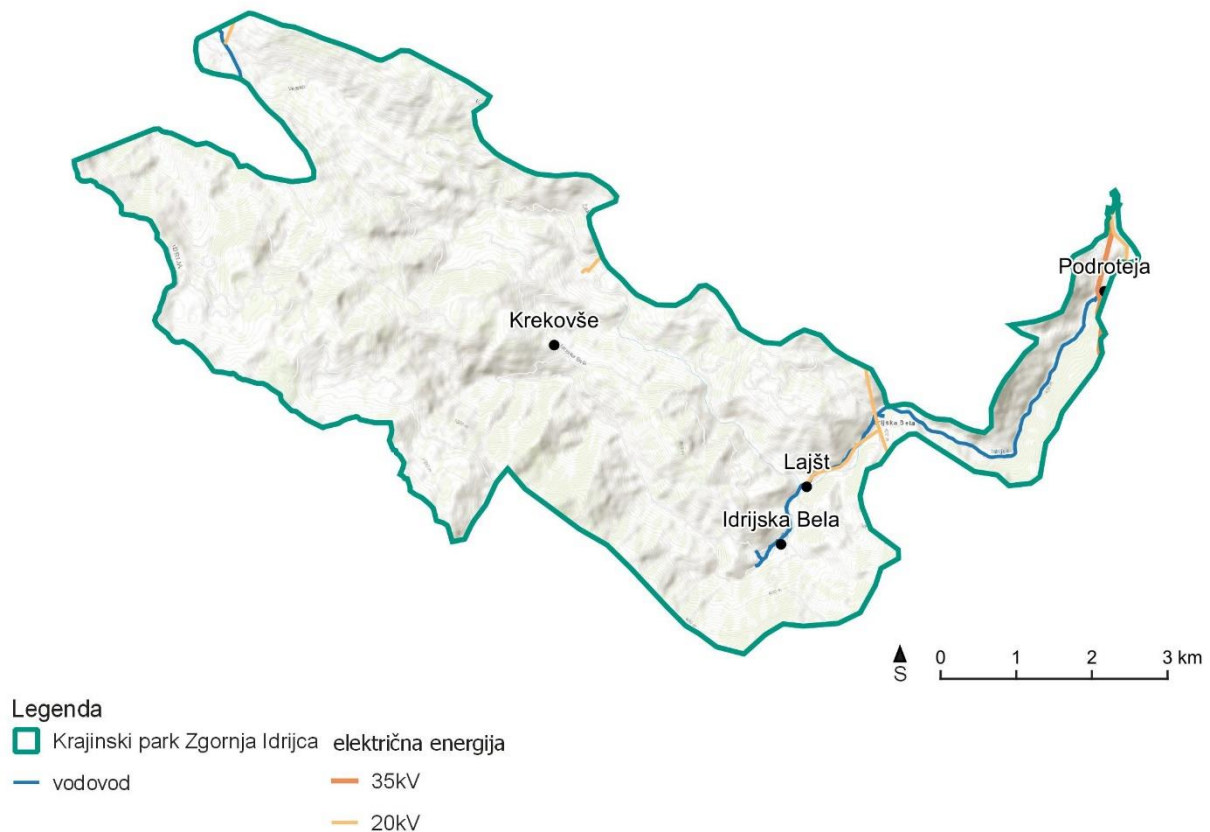
Približno 500 m pred območjem kopališča Lajšt se prometnica zoži med dvema stanovanjskima hišama. Cesta za prebivalce obeh stanovanjskih hiš predstavlja nevarnost, s povečanim hrupom in izpušnimi plini pa onemogoča normalno življenje, sploh med turističnimi konicami v poletnih mesecih.

Večjih parkirnišč, z izjemo parkirnišča v Idrijski Beli, ni. V letu 2021 je sicer občina uredila parkiranje na bankinah, v prihodnje pa bo park s svojimi ukrepi in aktivnostmi uvajanja trajnostne mobilnosti obiskovalce usmerjal k dostopu preko uporabe javnega prevoza, oziroma da park obišejo peš ali s kolesi.

Tudi upravljavci gozdov si, zaradi porasta prometa na gozdnih cestah, želijo omejitev motoriziranega prometa, saj jim otežuje izvajanje gozdnih del. Promet za motorizirana vozila je že več desetletij omejen na stranskih odcepkih gozdnih cest, tudi z namenom, da se zmanjša

vznemirjanje divjadi. Potrebne bodo še določene dopolnitve omrežja gozdnih cest (krajši odcepi cest) in omrežja gozdnih vlak.

Karta 16: Električna energija in vodovodno omrežje

Na območju krajinskega parka je bil leta 2013 zgrajen vodovod od Idrijske Bele do mesta Idrija. Gradnja druge infrastrukture zaenkrat ni predvidena, čeprav je problematična električna napeljava, ki poteka po daljnovodih. Zaradi vse bolj pogostih nepredvidljivih vremenskih razmer (nevihte, žledolomi, viharji) prihaja tudi do nevarnosti za obiskovalce in prebivalce. Če želimo prebivalcem in obiskovalcem omogočiti ustrezne pogoje bivanja in vzpodbujati ohranjanje poseljenosti območja, ki je tudi ključno za ohranjanje kulturne krajine in razvoj turizma, bo treba poskrbeti tudi za pravilno in predvsem varno infrastrukturo.

Komunalno je območje krajinskega parka slabo opremljeno, v prihodnosti pa je treba urediti (sanirati) zlasti odvajanje in čiščenje komunalnih voda.

3.3.7. Turizem in prostočasne dejavnosti

Obravnavano območje je zaradi naravnih danosti izjemno privlačno za športno-rekreativno in turistično rabo. Sprejemljive so take dejavnosti, ki ne predstavljajo velike obremenitve narave, kulturne dediščine ali upravljanja z zemljišči ter so v skladu z varstvenimi režimi.

Ključno vlogo pri razvoju rekreacije in turistične ponudbe na območju krajinskega parka imajo:

- Pot ob vodnem kanalu rake,
- Divje jezero,
- Feldban,
- Naravno kopališče Lajšt,
- Klavže,
- Krekovše.

Individualni obiskovalci z neupoštevanjem pravil obnašanja v krajinskem parku lahko nevede povzročajo škodo s hrupom, gibanjem izven urejenih poti, vznemirjanjem živali, odlaganjem smeti v naravi, ipd., zato so ključne aktivnosti dvigovanja okoljske ozaveščenosti obiskovalcev parka. Pri tem imajo poleg ciljno usmerjenih kampanj in dogodkov velik prispevek vodeni ogledi, ki v ogled vpletajo izobraževalne vsebine in prispevajo k upoštevanju bontona na zavarovanem območju.

Gostinska dejavnost

Gostinska dejavnost je na območju parka že prisotna, vendar ne v velikem obsegu (pri Fežnarju, pri kopališču Lajšt). Smiselno jo je ohraniti in nadgraditi ter predvsem z vidika upravljanja urediti na način, ki bo skladen z vizijo razvoja območja in pričakovani upravljavca parka. Dopustni objekti, merila in pogoji so opredeljeni v občinskem prostorskem načrtu.

Obstoječi gostinski objekt na območju kopališča Lajšt je treba nujno nadomestiti z novim, če želimo izboljšati kakovost ponudbe in vanjo vključiti lokalne ponudnike hrane in pijače.

Kopanje

Kopanje je prisotno predvsem na kopališču Lajšt, obiskovalci parka pa koristijo tudi možnosti za kopanje v tolmunih Idrijce in Belce. Na Idrijci s pritoki ni opredeljenih kopalnih voda. Lajšt je »divje kopališče«, kakovosti vode se ne spremlja, kot tudi ne vrši reševalne dejavnosti iz vode.

Na območju Lajšta, pri sotočju Belce in Idrijce, je s skalometom urejen del obrežja. V času kopalne sezone se del reke Idrijce v dolžini 130 metrov zajezi, s čimer se poviša koto gladine ter ustvari umeten tolmun, ki je primeren za kopanje.

Kampiranje, glamping, šotorišča, parkirišča za avtodome

Trenutno kampiranje, glamping, šotorjenje oziroma bivanje z avtodomi na območju krajinskega parka ni dovoljeno, saj za to ni ustrezne infrastrukture, je pa za izvajanje teh aktivnosti vsako leto večje povpraševanje.

Skladno z OPN se na območju kopališča Lajšt predvideva ureditev manjšega šotorišča s sanitarnim objektom.

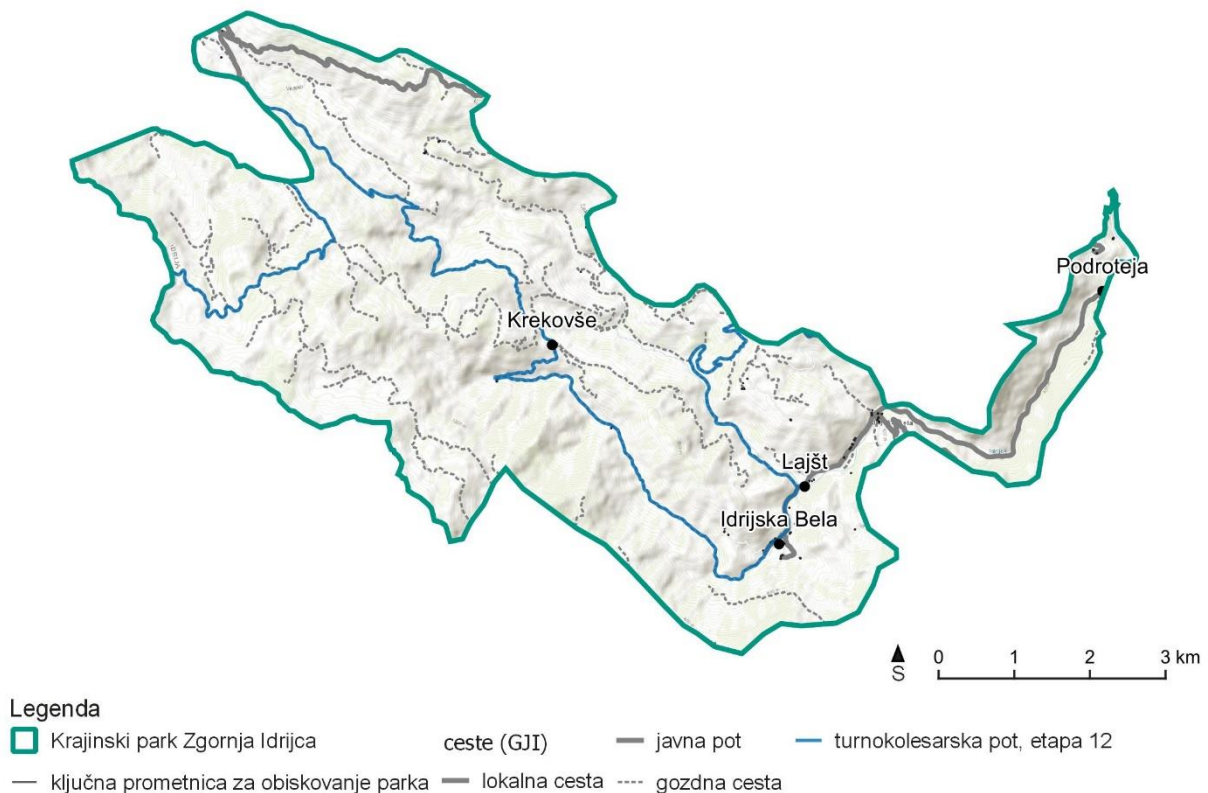
Kolesarjenje in gorsko kolesarjenje

Kolesarjenje v območju krajinskega parka je možno po lokalnih cestah (od mesta Idrija, po levem bregu Idrijce do Divjega jezera in naprej do Lajšta) in gozdnih cestah. Kolesarski promet večinoma poteka po vozišču skupaj z motornimi vozili. Interes občine je, da se z umirjanjem motoriziranega prometa in posledičnem izboljšanjem prometne varnosti spodbuja dostop s kolesom od Idrije, ter ga smiselno naveže na naravno kopališče Lajšt in načrtovano šotorišče. Od Lajšta gorvodno se kolesarjenje izvaja po gozdnih cestah.

Gorsko kolesarjenje v parku se sicer izvaja, vendar nobena izmed teh poti nima urejenega lastništva, dovoljenj in določenega upravljavca. S strani uporabnikov je na tem območju prepoznan velik potencial za razvoj dejavnosti. Prav tako na območju parka še ni vzpostavljenih dvonamenskih poti, čeprav bi katera od pešpoti lahko bila uvrščena mednje. Nekatera lokalna društva imajo za vzpostavitev poti in njihovo upravljanje interes, potrebujejo pa podporo odločevalcev.

Poleg tega park preči tudi Slovenska turnokolesarska pot (etapa 12), ki poteka od Koče na Hleviški planini do Iztokove kočje pod Golaki. Trenutno v prostoru še ni označena, jo pa Komisija za turno kolesarstvo Planinske zveze Slovenije namerava označiti v bližnji prihodnosti.

Karta 17: Ceste in Slovenska turnokolesarska pot

Urejene kolesarske poti pripomorejo k zmanjšanju rabe avtomobila in s tem k razbremenitvi bivalnega in naravnega okolja. Za pospeševanje in dvig standarda kolesarskega prometa je primerna tudi postavitve kolesarnic/postajališč in polnilnih postaj na prestopnih točkah za javni prevoz kot tudi na območju kopališča Lajšt.

Pohodništvo

V območju krajinskega parka se pohodništvo v veliki meri odvija po lokalnih cestah in gozdnih poteh. Večina lokalnih cest je brez pločnikov, kjer pešci hodijo po vozišču, ki je urejeno za motorni promet. To je ob prometnih konicah med vikendi v poletnem času nevarno, neudobno in nepriljubivo. Pešec je glede na osebni avtomobil v podrejenem položaju, saj mu ob cestah in ob njih nenehno grozi nevarnost prometnih nezgod.

Na območju parka potekajo tudi planinske poti, ki jih upravlja planinsko društvo Idrija, poleg tega pa so prisotne tudi poti, ki jih promovira Zavod za turizem Idrija. Te poti služijo predvsem rekreaciji oziroma pohodništvu, ki je ena od oblik turistične dejavnosti, ki ima vse več privrženecov. Krajinski park ima zaradi naravnih danosti velik potencial za razvoj pohodništva. Urejene in označene poti v parku so:

- Naravoslovna učna pot ob rakah Geoparka Idrija,
- Planinske poti (vključno s Slovensko planinsko potjo),
- Tematska pot po feldbanu,
- Idrijsko-Cerkljanska planinska pot in
- Via Alpina, ki prav tako preči krajinski park pri Podroteji.

Razen naravoslovne učne poti delno potekajo tudi po glavni cesti Podroteja – Fežnar.

Karta 18: Planinske poti, tematske poti ter Via Alpina

Poleg kolesarjenja je pohodništvo najbolj zaželen način obiska parka. Na odsekih, kjer bodo v prihodnje poti večnamenske, bo treba opozarjati na pravila bontona, poti pa ustrezno označiti, da ne bo prihajalo do konfliktov uporabnikov prostora.

Brošuri z zemljevidom kolesarskih in pohodnih poti po krajinskem parku že obstajata, prav tako so poti trasirane in digitalizirane na spletni strani Geoparka Idrija ter označene na geoparkovih informativnih tablah, ki stojijo v krajinskem parku.

Plezanje

V krajinskem parku je naravno plezališče Strug, ki je sicer navedeno na večini profesionalnih plezalnih portalov, vendar gre za bolj lokalno plezališče, ki ga obiskujejo večinoma lokalni plezalci. Tudi Plezalni klub Idrija si ne želi popularizacije plezališča in deluje v skladu z načeli ohranjanja narave.

Prepoznan je potencial za ureditev novega plezališča gorvodno od plezališča Strug, prav tako na levem bregu Idrijce.

Vožnja z vozili na motorni ali električni pogon izven javnih cest

Vožnja z vozili na motorni pogon v naravnem okolju je obravnavna v *Zakonu o ohranjanju narave*. V Sloveniji je vožnja v naravnem okolju po planinskih poteh opredeljena v *Zakonu o planinskih poteh*, ki ureja planinske poti, vožnjo v gozdnem prostoru v naravnem okolju pa določa *Zakon o gozdovih*.

Na območju krajinskega parka izven javnih cest vožnja z vozili na motorni ali električni pogon ni dovoljena. Niti ni urejenega poligona za vožnjo z vozili na motorni pogon, kjer bi bila le-ta dovoljena.

Trenutno sta z motornimi vozili najbolj obremenjena cestni odsek Podroteja – Fežnar in Fežnar – Idrijska Bela, zaradi množičnega obiska predvsem v poletnem času, ko obiskovalci prihajajo na kopališče Lajšt. Poleg tega je z motornimi vozili, predvsem mirujočim prometom, obremenjena gozdna cesta, ki poteka od Lajšta proti Idrijski Beli, Mrzli Rupi, na Krekovše ter mimo Idrijskih klavž nazaj do Lajšta ter proti Podroteji. Gre za najpogostejši potek obiska parka, ki še posebej v poletnem času predstavlja konflikte z lokalnimi prebivalci (prometna varnost, preobremenjenost cest) kot tudi drugimi uporabniki prostora (izvajalci gospodarskih dejavnosti, kolesarji in pohodniki).

Športne in druge prireditve

Po dosedanjih podatkih se na območju krajinskega parka že sedaj izvaja nekaj športnih prireditev in sicer:

- Kolesarjenje v Belo (nekajkrat na leto),
- Organizirano gorsko kolesarjenje (največ dvakrat na leto),
- Hg Trail (organiziran gorski tek),
- Organiziran voden pohod po Feldbanu (večkrat letno),
- Organiziran voden pohod po Naravoslovni učni poti ob Rakah,
- Vikend brez avtomobila in Aktivna bela (junij).

Za določene prireditve imajo organizatorji tudi interes, da jih razvijejo v večdnevne dogodke.

Želja občine in upravljavca je, da bi v prihodnosti na območju Lajšta organizirali tudi prireditev za otroke oziroma družine - Perkmandelčkov festival. Poleg družinskega programa bi imel tudi izobraževalno noto.

Soteskanje

Glede na naravne danosti bi bilo soteskanje na posameznih odsekih na Idrijci zelo atraktivno. Občasno se že izvaja v soteski Kramašce, vendar je izvajanje dejavnosti v zavarovanem delu soteske v nasprotju z varstvenimi režimi ožjega zavarovanega območja.

Za razvoj tovrstne dejavnosti bi bilo izven ožjih zavarovanih območij potrebno preveriti morebiten negativen vpliv na naravo ter na podlagi tega opredeliti upravljavca in pogoje za izvajanje dejavnosti.

Izobraževanje

Poleg rekreativnih dejavnosti so zelo zaželeni dejavnosti, povezane z izobraževanjem in ozaveščanjem o naravnih in kulturnih znamenitostih parka. Za izvedbo izobraževalnih vsebin je smiselno raziskati interes s strani lokalnih prebivalcev. Veliko lokalnih društev, ki izvajajo aktivnosti v krajinskem parku, je že izrazilo interes oziroma pripravljenost za vključevanje v tovrstne dejavnosti. Potencial, ki je bil še posebej izpostavljen, je organizacija naravoslovnih taborov za otroke. Za šole (in druge obiskovalce) ima velik pomen tudi naravoslovna učna pot ob Rakah, ki povezuje mesto z Divjim jezerom.

Vsekakor se tovrstna dejavnost že izvaja skozi organizirane vodene pohode in ogleda, tako s strani lokalnih vodnikov kot tudi upravljavca parka v sodelovanju z osnovnimi šolami.

Možnosti za izboljšavo so prepoznane pri umeščanju interpretativne infrastrukture, vzpostavitvi informacijske točke v Podroteji, ki bo vključevala tudi izobraževalne vsebine, ter krepitvi kapacitet lokalnih vodnikov. Z namenom celostnega pristopa k podajanju vsebin ciljnim skupinam je ključno da se čimprej izdelata načrt interpretacije, ki se ga nato dosledno zasleduje.

Največ izobraževalnih aktivnosti v krajinskem parku trenutno izvaja Geopark Idrija, ki tudi aktivno ozavešča obiskovalce o pravilih obnašanja v parku (letak s pravili obnašanja, videospot »Živa in Tonček«, ozaveščanje preko spletne strani in družabnih omrežij).

Turistična ponudba

Trenutno sta na območju parka dva gostinska objekta – gostilna pri Fežnarju, ki nudi gostom samo pijačo in možnost najema piknik prostora ter gostinski objekt na Lajštu, ki nudi gostom poleg pijače še hitro hrano (hamburgerji, pizze, ipd.). Nočitvenih zmogljivosti skorajda ni, razen enega ponudnika, ki oddaja brunarico za štiri osebe.

Po krajinskem parku je organizirana vodena turistična kolesarska tura z električnimi kolesi, ki jo trži Zavod za turizem v sodelovanju s Hostlom Idrija (v okviru Mladinskega centra Idrija), kjer lahko turisti kolesa tudi najamejo.

Enkrat letno Zavod za turizem organizira voden pohod po Feldbanu, V pohod je vključena malica - sendvič, ki je sestavljen iz sestavin lokalnih ponudnikov, dobitnikov certifikata Idrija izbrano.

V letu 2021 je Zavod za turizem v sodelovanju z Občino Idrija ter društvom ZAKONcTEDNA organiziral prvi Vikend brez avtomobila, s športnimi aktivnostmi pod imenom Aktivna bela (supanje, kajak, organizirano kolesarjenje iz Idrije do Lajšta, predstavitev Gorsko reševalne

službe, ipd.). Prav tako je bila prvič, v sodelovanju s Kulturno pustnim društvom Grapa, organizirana velika čistilna akcija na Lajštu.

Društva, ki so trenutno aktivna na območju Lajšta, so tekom priprave predmetnega načrta upravljanja izrazila želje po izvedbi raznovrstnih aktivnosti in dogodkov: hackathlona, geocachinga, krpjanja, zip-lina, želja pa je tudi urediti manjši adrenalinski park. ZTI bo kot upravljalec KPZI pri obravnavi tovrstnih pobud postopal v skladu s svojimi pristojnostmi, varstvenimi režimi in veljavnimi prostorskimi akti.

Na Lajštu je v okviru Geoparka Idrija za otroke urejeno »Igrišče je prodišče«, na območju parka pa dva samovodena pohoda s pomočjo aplikacije TeachOUT, in sicer po območju kopališča Lajšt in po krožni kolesarski poti po krajinskem parku.

IV. poglavje

PROGRAM UPRAVLJANJA KRAJINSKEGA PARKA ZGORNJA IDRIJCA

4.1. VARSTVENE IN RAZVOJNE USMERITVE

Varstvene in razvojne usmeritve predstavljajo odgovor na izzive, ki izhajajo iz trenutnega stanja in so orisane v izhodiščih načrta upravljanja, ob upoštevanju:

- področne zakonodaje in omejitev v prostoru (varstvenih režimov),
- veljavnih načrtov in programov, ki urejajo posamezno področje,
- mnenj nosilcev urejanja prostora, ki so jih podali tekom procesa priprave načrta upravljanja,
- vključevanja javnosti, predvsem lokalnega prebivalstva, v proces priprave načrta upravljanja.

Ob koncu posameznih podpoglavij so podani rezultati oziroma analiza izvedene ankete med obiskovalci parka (večina anketirancev so lokalni prebivalci).

4.1.1. Kmetijstvo

Ohranitev kmetijske pridelave je eden od glavnih pogojev za ohranitev poseljenosti, zato je pomembno, da se ohranijo v proizvodni funkciji vsa zemljišča, ki jih je mogoče proizvodno koristiti. Z ohranjanjem kmetijskih površin se zagotavlja ohranjanje biotske in krajinske pestrosti. Kmetijske površine, ki v območju parka sicer predstavljajo le majhen delež površin (manj kot 2%), se ohranja prek naslednjih usmeritev za izvajanje in razvoj kmetijske dejavnosti:

- Na območju krajinskega parka se z namenom preprečevanja zaraščanja kmetijskih površin spodbuja ohranjanje kmetijske dejavnosti (paša in košnja trajnih travnikov), ki prispeva tudi k ohranjanju značilne krajine.
- Kmetijska zemljišča naj se oblikujejo v obdelovalne komplekse, ki omogočajo racionalno rabo. Pri tem se uporabljajo naslednji mehanizmi racionalnega upravljanja s kmetijskimi zemljišči, kot so: menjava zemljišč, komasacije, zaokroževanje, ipd.
- Posegi v prostor se usmerjajo izven območij najboljših kmetijskih zemljišč.
- Lokalne produkte se vključuje v kolektivno blagovno znamko Idrija izbrano, ki jo upravljavec promovira in vključuje v lokalno gostinsko ponudbo. Spodbuja se predelava kmetijskih pridelkov v živila, kar zagotavlja dodano vrednost produktov.
- Spodbuja se reja avtohtonih pasem rastlinojedih domačih živali ter vzgoja domačih sort rastlin.
- Preprečuje se vnos tujerodnih, potencialno invazivnih rastlinskih in živalskih vrst, v primeru njihove prisotnosti v parku pa se pristopi k izvajanju ukrepov za njihovo odstranjevanje iz naravnega okolja.

Upravljavec parka naj nudi administrativno podporo in v okviru svojih zmožnosti, v sodelovanju z drugimi akterji na območju spodbuja, koordinira in usmerja lokalne prebivalce in posameznike k razvoju dopolnilnih dejavnosti na kmetijah (npr. na področju turizma) ter oblikuje izobraževalne vsebine o pomenu ohranjanja ekstenzivnega kmetijstva v parku.

Skoraj polovica anketirancev (49%) meni, da bi morali s kmetijskimi površinami gospodariti tako, da se ohranjajo obstoječe kmetijske površine – tradicionalna ekstenzivna pridelava, skoraj tretjina (34%) pa nadaljnje gospodarjenje vidi kot ohranjanje in povečevanje s čiščenjem zaraščenih kmetijskih površin – tradicionalna ekstenzivna pridelava.

31% anketirancev je navedlo, da je kulturna krajina kot posledica tradicionalne rabe zelo pomembna, 55% jih ocenjuje, da je pomembna kakovost parka, ki jo je treba ohranjati. Podobna ocena pomembnosti ohranjanja kakovosti je pripisana lokvam, travnikom in pašnikom, sadovnjakom, nekoliko nižji delež anketirancev (19%) pa kot zelo pomembno kakovost parka ocenjuje njive.

4.1.2. Gozdarstvo

Gozd v krajinskem parku je prevladujoč krajinski element hribovite idrijske krajine. Velik delež gozdov v krajini zagotavlja njeno ekološko stabilnost in veliko regeneracijsko sposobnost. Za gozdni ekosistem je značilna visoka proizvodnja biomase, ki se dolgo ohranja v ekosistemu, pestrost življenjskih oblik in relativna snovna zaprtost sistema. Gozd kot najbolj razvita življenjska skupnost spreminja vrednosti ekoloških dejavnikov in oblikuje svoje okolje (gozdna klima, gozdna tla). Uspešno gospodarjenje z gozdovi pomeni tudi uspešno gospodarjenje z gozdno krajino v krajinskem parku. Sonaravno gospodarjenje z gozdovi v parku povzroča le zmerna nihanja biomase in omogoča obstanek praktično vseh populacij rastlinskih in živalskih vrst.

Gospodarjenje z gozdovi v območju krajinskega parka se izvaja na podlagi desetletnih gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot Idrija I in Idrija II in gozdnogojitvenih načrtov, ki jih izdeluje Zavod za gozdove Slovenije (ZGS). ZGS poleg izdelave načrtov opravlja pripravo del v gozdovih (izbiro drevja za sečnjo) in spremlja izvedbo del sečnje in spravila lesa, gojitvenih del, gradnje vlak in vzdrževanja gozdnih cest ter načrtovanje gospodarjenja z divjadjo. ZGS izvaja gozdni nadzor in v manjšem obsegu tudi naravovarstveni nadzor. Državno podjetje Slovenski državni gozdovi (SiDG) kot upravljavec državnih gozdov poskrbi za izvedbo načrtovanih del z lastno izvedbo del ali z izvedbo z izbranimi izvajalci.

Gospodarjenje z gozdovi v Krajinskem parku Zgornja Idrijca temelji na načelih trajnosti, sonaravnosti in večnamenskosti. Načelo trajnosti je bilo v idrijskih gozdovih upoštevano in uveljavljeno že zelo zgodaj, med prvimi gozdovi v Sloveniji, z namenom zagotoviti trajne donose lesa za obratovanje rudnika, na tak način, da se obenem stanje gozdov izboljšuje, da ne bi prihajalo do škode in degradacije naravnega okolja. Zahvaljujoč upoštevanju tega načela imamo tudi danes, po več stoletjih gospodarjenja z gozdovi v parku, še vedno v veliki meri ohranjeno prvobitno naravo krajinskega parka. Sodobno razumevanje načela trajnosti, ki je del sedanjih gozdnogospodarskih načrtov, razširja pomen trajnosti z ožjega pomena - trajnost donosov lesa tudi na ohranjanje in krepitev vseh vlog gozdnih ekosistemov v krajini (ohranjanje vodnih virov, varovalne vloge, biotopske vloge in drugih vlog gozdov).

Za gozdove v krajinskem parku je pomembna krepitev stabilnosti gozdov in povečanje odpornosti gozdov na naravne ujme, predvsem na žled. Ta cilj se bo dosegalo postopno, s povečanjem starostne in vrstne pestrosti gozdov (diverzifikacija gozdnih sestojev), povečevanjem deleža jelke na primernih rastiščih ob zmanjšanju deleža smreke in s postopnim povečevanjem lesne zaloge gozdov. Za uspešno naravno obnovo gozdov je pomembna tudi skrb za usklajenost populacij rastlinojedih živalskih vrst z naravnim okoljem.

Sonaravno gospodarjenje z gozdovi od začetka druge polovice 20. st. naprej s poznavanjem gozdnih rastišč in gozdnih združb ter upoštevanjem zgodovine gospodarjenja in naravnih razvojnih tokov gozdov na posamičnih rastiščih omogoča v kar največji meri z relativno majhnimi vlaganji, doseganje prilagojenih ciljev gospodarjenja. Za gozdove v krajinskem parku je pomembna krepitev stabilnosti gozdov in povečanje odpornosti gozdov na naravne ujme, predvsem žled. Ta cilj se bo dosegalo postopno, s povečanjem starostne in vrstne pestrosti gozdov (diverzifikacija gozdnih sestojev), povečevanjem deleža jelke na primernih rastiščih ob zmanjšanju deleža smreke in s postopnim povečanjem lesne zaloge gozdov (starejši gozdovi so odpornejši na škode kot gozdovi srednje starosti). Za uspešno naravno obnovo gozdov je pomembna tudi usklajenost populacij rastlinojedih živalskih vrst z naravnim okoljem.

Gozdovi v sodobnem gospodarjenju z gozdovi niso le vir lesa, temveč opravljajo v gozdni krajini vrsto drugih vlog, katerih pomen narašča in so pogosto pomembnejše, kot je lesno proizvodni pomen gozdov. Velik del gozdov v območju krajinskega parka ima pomembne predvsem naslednje funkcije: varovalna, hidrološka, funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti in klimatska funkcija. Glede na ostale vloge gozdov pa so pomembne tudi naslednje funkcije: varovanje naravnih vrednot, varovanje kulturne dediščine, rekreacijska, turistična, poučna in raziskovalna. Ker se funkcije gozdov pogosto prekrivajo - določeni gozdni sestoji sočasno opravljajo več vlog v gozdnem prostoru, imenujemo tako gospodarjenje večnamensko. Lesno proizvodna vloga gozdov ima še vedno pomembno vlogo, prav tako ali bolj pomembne pa so tudi vse ostale funkcije gozdov. Gospodarjenje z gozdovi krajinskega parka je zato vse bolj raznoliko in zahtevno, pomembno je usklajevanje različnih interesov v gozdnem prostoru.

Glavni cilj urejanja in gospodarjenja z gozdnimi površinami je njihovo ohranjanje z vidika gozda kot obnovljivega naravnega bogastva in naravne dobrine, pomena za varstvo narave, zasnove rekreacije, kakovosti bivanjskega okolja, delovanja zelenega sistema ter krepitev varovalne, hidrološke, klimatske in ostalih funkcij gozda. V okviru tega se spodbuja:

- Gospodarjenje z gozdovi po načelih sonaravnosti, trajnosti in večnamenskosti, pri čemer je pomembno povezovanje interesov gozdarstva, lastnikov gozdov in prostorskega urejanja ter upoštevanje načel varstva okolja in varstva naravne ter kulturne dediščine.
- Postopno večanje fonda javnih gozdov (odkup gozdov) s poudarjenimi ekološkimi in socialnimi funkcijami, skladno s programom razvoja gozdov v Sloveniji.
- Turistično in rekreativno funkcijo gozdov, ki postavlja vse bolj pomembna, je treba usklajevati s potrebami funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti. Za usmerjanje obiska na za to zelo primerna območja in doseganje večje kakovosti doživljanja območja bi bilo treba ta prostor bolje opremiti s turistično infrastrukturo (usmerjevalne in informacijske table, poti, počivališča, ...).
- V gozdovih s posebnim namenom oz. gozdnih rezervatih s strogim varstvenim režimom so prepovedane vse gospodarske, rekreacijske in druge dejavnosti, ki bi lahko kakorkoli spremenile obstoječe naravno stanje in vplivale na nemoten naravni razvoj v prihodnosti.
- Posegi na gozdnih območjih v obvodnih pasovih morajo biti skrbno načrtovani in usklajeni z institucijami pristojnimi za varstvo voda in varstvo narave.
- Z namenom zmanjševanja konfliktov med uporabniki prostora, vpliva na degradacijo tal in naravnega okolja, je potrebno skrbno načrtovanje, usmerjanje in nadzor nad različnimi rabami prostora in aktivnostmi, ki se odvijajo na ali zunaj obstoječih gozdnih poti.

- Zaradi zagotavljanja izobraževalne in turistične funkcije se v gozdovih s posebnim namenom oz. gozdnih rezervatih z blažjim varstvenim režimom dovoli vzdrževanje gozdne ali ogledne učne poti ter postavitev interpretacijskih tabel.
- Na območju kopališča Lajšt se na območjih kopališča ter šotorišča ohranja obstoječa drevnina, brez goste podrasti, ki omogoča umestitev različnih programov brez večjega posega v naravo. Vitalnost posamičnega drevja, skupin dreves in gozdni rob na teh območjih se občasno pregleduje, vzdržuje in oblikuje; za vse posege v gozdni sestoj je pristojen lastnik ozemlja (lastništvo del Občina Idrija, del Republika Slovenija). Lastniku pri tem svetuje in posege evidentira Zavod za gozdove Slovenije.
- Zgodovina in tradicija upravljanja z gozdovi predstavlja pomemben del dediščine območja, ki naj se jo ustrezno vključuje v izobraževalne vsebine in ozaveščanje uporabnikov prostora.
- Izvajanje dejavnosti v prostoru se usklajuje na način, da gozdnogospodarska dela niso ovirana.

Skoraj polovica anketirancev (42%) meni, da bi morali nadaljevati s sedanjim trajnostnim gospodarjenjem z gozdovi, skoraj tretjina (31%) pa kot ustrezen način gospodarjenja prepoznava prilagajanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi na način, da se še bolj poudari funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti (oblikovanje ekocelic, puščanje večjega deleža odmrle mase v gozdovih...). Nekaj (16%) jih kot ustrezen način gospodarjenja vidi izvajanje sanitarne sečnje, brez drugega poseganja v gozdove. 59% anketirancev je navedlo, da so gozdovi in gozdni rezervati zelo pomembna kakovost parka, ki jo je treba ohranjati, 36% pa jih ocenjuje, da predstavljajo pomembno kakovost parka.

4.1.3. Ribištvo

Upravljanje v Krajinškem parku Zgornja Idrija naj ne posega na področje, ki je predmet ribiškega upravljanja. Ribolov v krajinškem parku se ne omejuje oz. je reguliran v skladu z Ribiškogojitvenim načrtom Ribiške družine Idrija. Poleg tega se upoštevajo naslednje usmeritve:

- Raba prostora se načrtuje na način, da se bo čim manj posegov izvajalo na območju vodnih in priobalnih zemljišč strug vodotokov.
- Vsak poseg v ribiški okoliš mora biti načrtovan in izveden na način, ki v največji meri zagotavlja ohranjanje rib, njihove vrstne pestrosti, starostne strukture in številčnosti (19. člen ZSRib) tako, da se struge, obrežja in dna vodotokov ohranja v čim bolj naravnem stanju, da se ohranja obstoječa dinamika, hidromorfološke lastnosti in raznolikost vodotokov, da se objekti gradijo na način, ki ribam omogoča prehod ter da se ohranja naravna osenčenost oz. osončenost struge in brežin.
- Dela na vodnih zemljiščih in v priobalnem pasu v krajinškem parku se izvajajo po principih sonaravnega urejanja voda. Dela naj bodo načrtovana in izvedena tako, da se ohranja povezanost oziroma celovitost vodnega prostora in s tem možnost prehajanja ribjih vrst po vodotokih.
- Ohranjajo se avtohtone vrste rib.
- Na območjih brežin vodotokov in stoječih voda brez drevesne in grmovne vegetacije naj bo načrtovana zasaditev brežin z višjimi drevesi. Zasaditev se naj izvaja v sodelovanju z ribiško družino, ZZRS na območjih kjer ni obstoječe zasenčenosti, ki bi omogočala obstoj skrivališč za ribe. Brežine naj se zasadi z avtohtonimi vrstami dreves in grmovja. Zasaditev brežin se mora izvajati na način, da bo obrežna vegetacija strnjena.

- Prepovedano je posegati oziroma vznemirjati ribe na drstiščih rib med drstenjem in v varstvenih revirjih. Dela na območju vodnih in priobalnih zemljišč, ki lahko vplivajo na kakovost vode in vodni režim, se mora načrtovati in opraviti izven drstnih dob ribjih vrst, ki poseljujejo vodni prostor vodotokov.
- Dela na posamezni lokaciji naj se izvajajo združeno, tako da ne bo prihajalo do ponovnih poseganj v struge vodotokov na istih lokacijah.

Skoraj polovica anketirancev (48%) meni, da bi moral biti ribolov urejen tako, kot je danes, tretjina (33%) pa področja ne pozna dovolj in zato nima mnenja. Eden izmed anketirancev pod kategorijo drugo izpostavlja, da bi bilo treba zagotoviti avtohtono življenje v porečju Idrijce.

4.1.4. Lovstvo

Lovstvo se izvaja v skladu z Lovsko upravljaljskim načrtom (LUN) za XII. Zahodno visoko Kraško lovsko upravljaljsko območje (2011 – 2020). Sprejem novega LUN za obdobje 2021 – 2030 je predviden do konca leta 2021.

Dolgoročni LUN za ZVK LUO za obdobje 2021-2030 je osnova za dvoletne načrte za ZVK LUO (DLUN ZVK LUO). Na osnovi dolgoročnega LUN za Zahodno visoko Kraško lovsko upravljaljsko območje upravljalci lovišč izdelajo letne načrte lovišč in na njihovi osnovi gospodarijo z loviščem.

Načrt določa upravljanje s posameznimi vrstami divjadi. Večina območja parka spada v lovišče Krekovše, lovsko dejavnost pa v skladu z LUN izvajajo tri lovske družine: LD Idrija, LD Krekovše in LD Javornik.

Vzpostavi se sodelovanje z lovsko družino, ki je zainteresirana za aktivno sodelovanje, predvsem na področju turizma (kulinarika, fotolov, organizirani pohodi, vzdrževanje poti, prireditve, digitalizacija) kot tudi na področju varovanja narave (prostovoljni naravovarstveni nadzorniki, izobraževanje).

Dobra tretjina anketirancev (37%) meni, da bi moral biti lov urejen tako, kot je danes, podobno število anketirancev (36%) pa področja ne pozna dovolj in zato nima mnenja.

4.1.5. Upravljanje voda

Upravljanje z vodami se izvaja skladno z Načrtom upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016 – 2021 (NUV II)⁶. Poleg upravljanja z vodami v skladu z NUV II se upoštevajo naslednje usmeritve:

- Na odsekih morebitnih načrtovanih posegov v vodotoke na območju krajinskega parka, kjer bo ugotovljeno slabo stanje vodnih habitatov, morajo biti načrtovani ukrepi za izboljšanje stanja vodnih habitatov. V čim večji meri se ohranjajo obstoječe naravne struge in brežine vodotokov in stoječih voda.

⁶ Sprejem Načrta upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2022 – 2027 (NUV III) je predviden do konca leta 2021.

- Odpadkov in gradbenega materiala se v vodotoke, na vodna in priobalna zemljišča, ne odlaga. V času izvajanja posegov v krajinskem parku morajo biti urejene začasne deponije na način, da bo preprečeno onesnaževanje voda.
- Morebitno premeščanje plavin (proda, gramoza, peska) se mora izvajati na način, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere za ribe, rake in druge vodne živali.
- Vsa morebitna betoniranja se izvajajo »v suhem«, kar pomeni vodotesno opaženje prostorov, kjer se bo vgrajeval beton. V primeru betoniranja je treba preprečiti izcejanje strupenih betonskih odplak v vodo.
- Vsi posegi se morajo izvajati tako, da bo preprečeno onesnaževanje vodotokov. Preprečeno mora biti izcejanje goriva, olj, zaščitnih premazov in drugih škodljivih in strupenih snovi v vodotoke ali na območje vodnega zemljišča.
- Načrtovana mora biti odstranitev vseh ostankov gradbenega materiala in kakršnih koli odpadkov na primerno deponijo. Med gradnjo in po njej se na območju vodnih zemljišč ali v sami strugi reke vodotokov ne sme odlagati nobene vrste materiala z območja delovišča v trdnem, tekočem ali plinskem stanju, ki se uporablja pri gradnji, in je potencialno strupen za ribe.
- Na območju brežin vodotokov in stoječih voda v krajinskem parku mora biti dolgoročno zagotovljen obstoj obrežne vegetacije. Na zgornjih delih brežin oz. na privodnih delih se v primeru morebitnih posegov ohrani domorodno grmovno in drevesno zarast. Kjer bo prišlo do odstranjevanja zarasti, se brežine v isti vegetacijski sezoni ponovno zasadi na zgornji tretjini brežin z drevesno vegetacijo, na srednji tretjini brežin pa z grmovno vegetacijo, ki jo visoka voda polega. Na ta način poplavna ogroženost ne bo povečana.
- Med izvajanjem gradbenih del se za izvedbo le – teh ne zajema vode iz vodotokov.
- Po Odloku o razglasitvi Krajinskega parka Zgornja Idrija izvajanje večjih regulacij in večjih gradbenih del v strugah vodotokov s posledico večje spremembe vodnega režima ali spremembe struge ni dovoljeno oz. je strogo prepovedano.

Za vsa območja, ki so na vodovarstvenem območju zajetij pitne vode, je treba pri načrtovanju dosledno upoštevati *Pravilnik o kriterijih za določitev vodo varstvenega območja (Uradni list RS, št. 64/04, 05/06)* ter omejitve in pogoje iz veljavnega predpisa.

Več kot polovica anketirancev (69%) meni, da so vodotoki kakovost parka, ki jih je treba ohranjati. Prav tako 70% anketirancev kot zelo pomembno kakovost izpostavlja varstvo izvirov. Po mnenju polovice anketirancev (52%) bi morali z vodotoki upravljati na način, da so izjemoma dovoljeni manjši nujni posegi za zagotavljanje prevoznosti cest, zagotavljanje poplavne varnosti in vzdrževanje obstoječe infrastrukture na Lajštu (pregrada za kopališče, utrjene brežine). Slaba četrtina (23%) meni, da bi morali biti dovoljeni vsi posegi, ki zagotavljajo varnost infrastrukture in turistični razvoj.

4.1.6. Prometna, komunalna in energetska infrastruktura

Vizija KPZI na področju prometa je zmanjšanje motoriziranega prometa obiskovalcev.

Za ureditev prometa znotraj krajinskega parka je tako ključnega pomena vzpostavitev prometnega režima, ki spodbuja uporabo trajnostne mobilnosti in zmanjšuje vstop obiskovalcev z osebnim avtomobilom in sicer iz vseh smeri vstopa v krajinski park. Zato je ključnega pomena temu primerna ureditev vstopne točke pri Podroteji s parkiriščem za osebne avtomobile, avtobus in prostorom za avtodome, ki bo med drugim delovala kot vozlišče trajnostnega prometa. Vstop v območje krajinskega parka peš ali s kolesom je dobrodošel, zato je treba temu primerno urediti

kolesarsko in pohodniško infrastrukturo (izposoja koles, prostori za parkiranje koles, polnilnice za e-kolesa).

Uvedba trajnostne mobilnosti v parku, določitev območij za parkiranje, izboljšanje dostopnosti z javnim avtobusom in kolesi bodo prispevali k zmanjšanju obremenitve parka z motoriziranim prometom in s tem posledično razbremenitev ceste. Ta predstavlja enega izmed pritiskov ne le na naravo, temveč tudi na doživljanje območja in prometno varnost. Pri upravljanju in nadaljnjem razvoju območja se upošteva naslednje usmeritve:

- Pod določenimi pogoji (prometni režim) omogočiti prometno dostopnost in varnost vsem prebivalcem, obiskovalcem in udeležencem v prometu. Zagotovi se povezovanje naselij, delovnih mest in turističnih območij z javnim potniškim prometom.
- Plačilo parkirnine na turističnih območjih se pobira od maja do oktobra.
- Prometno omrežje dograditi skladno s sedanjimi in prihodnjimi urbanističnimi potrebami naselij. Sanacija podstandardnih elementov lokalnih cest in javnih poti.
- Zmanjšati odvisnost od osebnega avtomobila pri obiskovanju parka, izboljšati prometno varnost. Predvidi se prestavitev dela lokalne ceste Podroteja – Lajšt. S tem se prispeva k umirjanju prometa skozi naselja in na najbolj obiskanih turističnih točkah. Uredi se pešpoti, kolesarske poti in površine za mešan promet.
- Ureditev izposojevalnice koles in polnilnic za e-kolesa v Podroteji in na Lajštu.
- Ureditev obračališča in parkirišča za osebna vozila pri šotorišču na Lajštu.
- Dolgoročno stremeti k temu, da bo energetska omrežje v parku potekalo po podzemnih električnih vodih (kablovodih).
- Vpeljevanje novih, trajnostnih možnosti komunalne opremljenosti (ekološke čistilne naprave, ipd.).
- Urejenost komunalne infrastrukture dvigniti na takšno raven, da ne bo prihajalo do negativnih vplivov na okolje in da bo prispevala k večji privlačnosti naselij.
- Umeščanje košev za smeti v parku ni zaželeno. Vzpostavi se ekološki otok na Lajštu ter na vstopni točki v Podroteji, drugje (razen ob objektih) se zbiranje smeti ukine. Z izobraževanjem, ozaveščanjem o bontonu v parku, se prispeva k temu, da obiskovalci smeti odnesejo s sabo.

15% anketirancev kot moteč dejavnik, takoj za številom obiskovalcev, navaja motorna vozila. Izpostavljena je predvsem gneča v poletni sezoni, prav tako pa tudi neorganiziranost dostopa oziroma prometa, ki ne zagotavlja prometne varnosti vseh uporabnikov oziroma obiskovalcev območja in lastnikov zemljišč.

Več kot polovica anketirancev (53%) meni, da bi bilo treba v glavni sezoni (junij-avgust) omejiti obisk. 75% anketirancev se strinja, da bi bilo treba omejiti motoriziran promet v parku. Največ anketirancev kot primerne opredeljuje naslednje ukrepe omejevanja motoriziranega prometa:

- v glavni sezoni se spodbuja dostopanje v park s kolesom in peš (99% anketirancev),
- v glavni sezoni naj se vzpostavi javni prevoz do kopališča Lajšt (96% anketirancev),
- spodbujanje parkiranja v Idriji in uporaba javnega prometa za dostopanje v park (P+R) (96% anketirancev),
- motorni promet v čim večji meri zaustaviti na vstopnih mestih (86% anketirancev) ter
- opredeliti sprejemljivo število vozil glede na razpoložljiva parkirna mesta (76% anketirancev).

Mnenja glede ostalih predlaganih ukrepov za omejevanje motoriziranega prometa so deljena, gre za:

- vožnja z motornimi vozili je dovoljena samo za prebivalce, lastnike gozda in kmetijskih zemljišč,
- vožnja z motornimi vozili je dovoljena samo za prebivalce, lastnike gozda in kmetijskih zemljišč ter organizirane skupine,
- vodene ogledne poti se izvajajo zgolj organizirano, vodeno in z javnim prevozom.

Več kot polovica anketirancev (65%) v park vstopa čez vstopno točko v Podroteji. Obiskovalci najpogosteje v park prihajajo z avtomobilom – s sopotniki (41% anketiranih), velik delež (32%) pa v park dostopa s kolesom. Več kot polovica (53%) navaja, da običajno parkira na Lajštu, ki je tudi najbolj obiskana točka v parku, le 13% vprašanih pa v Idriji. Večina (97%) bi bila za dnevno parkiranje pripravljena plačati do 10€, v povprečju pa 5,2€. Za ta denar bi pričakovali urejen sistem, urejeno in organizirano parkirišče, sanitarije in bližino gostinske ponudbe.

4.1.7. Turizem in prostochasne dejavnosti

Območje ima velik potencial za razvoj trajnostnega turizma, ki je zapisan tudi v Strategiji razvoja turizma v občini Idrija 2019 – 2023. Vnaprej je treba predvideti, kakšen tip obiskovalcev se na območju pričakuje ter oblikovati turistične produkte, ki bodo obiskovalcu nudili celostno ponudbo (lokalni ponudniki hrane, lokalni rokodelski proizvodi, nočitvene kapacitete, ipd.), ki pa se naj v čim večji meri spodbuja kot razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetiji. Razvoj turizma v območju parka naj se razvija v smeri butične ponudbe, s ciljem visoke kakovosti doživljanja naravne in kulturne dediščine v parku, zaradi katere je bil razglašen kot zavarovano območje. Zainteresirane lokalne deležnike upravljavec parka povezuje, motivira in daje podporo za razvoj butične ponudbe (npr. vodeni kolesarski ogledi, prenočitvene kapacitete v sklopu turističnih kmetij). Čeprav je glede na celotno število pobud le nekaj usmerjenih v turistično ponudbo, je treba le-to spodbujati.

Pri načrtovanju območij turizma in rekreacije naj se upoštevajo vsi varstveni režimi, ki so na območju prisotni (varstvo narave in ohranjanje biotske raznovrstnosti, kulturna dediščina, varstvo voda itd.) in omejitve, ki iz njih izhajajo. Pomembno je predvsem varovanje območij, ki so podvržena eroziji, kot tudi gozdnih rezervatov in varovalnih gozdov v skladu z zakonodajo, ki ureja varstvo gozdov.

Glede na to da dobrih 97% parka po dejanski rabi tal predstavlja gozd, je za urejanje infrastrukture za izvajanje rekreacijskih dejavnosti (npr. kolesarjenje, pohodništvo) treba upoštevati tudi conacijo gozdnega prostora. Ta opredeljuje območja, kjer se lahko ob pridobitvi soglasij lastnikov zemljišč ureja infrastrukturo za izvajanje dejavnosti.

Po planinskih poteh, ki ne potekajo po poljskih ali gozdnih prometnicah, ni dovoljenja vožnja z gorskimi kolesi. Prav tako ni dovoljena vožnja po planinskih poteh, ki potekajo po poljskih poteh ali gozdnih prometnicah, če je takšna vožnja prepovedana na podlagi predpisov, ki urejajo ohranjanje narave, gozdarstvo ali lovstvo. Kolesarstvo se v območju krajinskega parka dovoljuje le na označenih in urejenih poteh, kakršnokoli kolesarjenje izven poti in cest ni dovoljeno.

Krajinski park predstavlja tudi odlično izhodiščno točko za pohodnike iz samega centra mesta (park Mejca) po poti ob rakah, kamor bi s posodobitvijo naravoslovne učne poti lahko pritegnili še

več obiskovalcev. Kolesarji pa bodo iz centra Idrije v Krajinski park dostopali po novozgrajeni kolesarski poti. Prav tako pa ne smemo zanemariti izhodišče točke iz smeri Vojskega – Mrzla rupa, ki predstavlja odlično izhodišče za gorske kolesarje.

Turistična ponudba in infrastruktura za izvajanje rekreacije se načrtuje celostno, pri čemer se upošteva tudi spremljevalno infrastrukturo ali storitve (npr. dostopne poti, povezava z javnim prevozom, urbana oprema, gostinska ponudba in prenočitvene kapacitete). Ključna je preiščena umestitev usmerjevalne infrastrukture, ki bo zagotovila usmerjanje obiska in izboljšala orientacijo obiskovalcev v prostoru. Pri tem se upošteva določila iz izvedbenega dela OPN, ki podajajo pogoje za območje kopališča Lajšt, ki obsega območje kopališča, travnato igrišče za mali nogomet ter območje naravnega kopališča (kot zelene površine) ter parkirišče (kot parkirne površine). Na območju Krekovš se dopušča gradnja za namen turistično-informacijske točke Geoparka.

V času priprave NU KPZI je v teku postopek petih sprememb in dopolnitev OPN, ki se nanašajo na tekstualni del (odlok) in grafični del. V spremembah OPN se določila za posege v prostor dopolnjujejo:

- za območje kopališča Lajšt ter za območje parkirišča je pred izvedbo posegov zahtevana izdelava Strokovne podlage za določitev razredov poplavne nevarnosti,
- na travnatem igrišču za mali nogomet in na območju naravnega kopališča spreminjanje kote in gradnje stavb ni dovoljena, ker enoti ležita v poplavnem območju,
- v enoti, kjer je predvidena ureditev parkirišča se spreminja namenska raba iz parkirnih v zelene površine. Navedene so omejitve glede posegov na prodnate nanose in obvodno rastje,
- v enoti območje naravnega kopališča je dodano dovoljenje začasnega parkiranja vozil ob lokalni cesti.

Spodbuja se naj predvsem pohodništvo in kolesarjenje z vodenim ogledom naravne in kulturne dediščine, razni športni dnevi povezani z naravoslovnimi vsebinami, pikniki na za to namenjenih in urejenih prostorih, športni ribolov, geocaching, plezanje v Strugu, športi povezani z lokalnimi prireditvami (Hg Trail, Kolektorjevi športni dnevi, Vikend brez avtomobila, Aktivna bela, ipd.).

Smiselno je razvoj gostinske dejavnosti v okviru dopolnilne dejavnosti na kmetijah in v obstoječih objektih, ki niso v rabi, predstavljajo pa velik potencial za razvoj dejavnosti (gozdarska kočica na Krekovšah). Prav tako se prenočitvene kapacitete usmerja v okviru razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.

Usmeritve, ki jih je poleg zgoraj napisanega treba upoštevati pri razvoju turizma in rekreacijskih dejavnosti:

- Uredi se vstopna točka v park v Podroteji, ki deluje kot informacijska točka, vozlišče trajnostne mobilnosti (parkirišče, možnost izposoje koles) ter kjer je zbrana lokalna ponudba produktov, storitev in pridelkov.
- Načrtuje se prilagojene, nemnožične in neagresivne oblike turizma in rekreacije v naravnem okolju, pri čemer se turistično in rekreacijsko infrastrukturo praviloma načrtuje v navezavi z obstoječimi objekti / v naseljih znotraj parka.

- Ogled naravnih in kulturnih znamenitosti se omogoči tudi gibalno oviranim ter slepim in slabovidnim osebam, kar zahteva prilagoditve obstoječe in morebitne nove turistične infrastrukture (npr. dostopne poti, usmerjevalna infrastruktura, interpretativne table).
- Načrtuje se dejavnosti, ki ne zahtevajo posebne rekreacijske infrastrukture oziroma lahko v veliki meri koristijo že obstoječo (npr. kolesarjenje, pohodništvo).
- V parku bi bilo treba vzpostavili celovit sistem označenih poti za kolesarje oziroma dvonamenskih poti, kjer poti ustrezajo merilom za njihovo opredelitev. Zasnova kolesarskih poti bi morala temeljiti na krožnih poteh, ki sem med seboj na različnih točkah prepletajo in omogočajo izbiro poljubne trase, hkrati pa omogočajo ogled naravnih in kulturnih znamenitosti. Označevanje novih kolesarskih poti bi bilo v veliki meri možno po že obstoječih poteh in cestah.
- Predvsem bi bilo treba na novo označiti in urediti pešpot od jeza pri Kobili do Lajšta na desnem bregu Idrijce, s čimer bi se povečala varnost obiskovalcev, možna pa bi bila tudi ureditev drugih pohodnih in učnih poti, ki so lahko speljane po obstoječih poteh (cestah, kolovozih, poteh, ipd.).
- Vzpostavi se prometni režim, vpeljuje se trajnostno mobilnost in spodbuja dostopanje v park peš, s kolesom ali javnim prometom.
- Spodbuja se vodene ogledne poti z lokalnim vodniki (kolesarjenje, pohodništvo), v katere se vključuje ogled in interpretacijo kulturne in naravne dediščine.
- Zaradi žleda v letu 2014 je bilo na območju krajinskega parka vzpostavljenih veliko gozdnih vlak, pri čemer je treba paziti, da se le-te ne bodo v prihodnosti nenadzorovano uporabljale za druge namene (npr. vožnja z downhill s kolesi).
- Obiskovalce se tudi v prihodnosti usmerja na kopališče Lajšt, kjer se ustrezno uredi spremljajočo infrastrukturo (parkirišča, dostop z javnim prometom, urbana oprema, gostinski objekt, sanitarije, piknik prostore, športna igrišča, itd.). Novih kopališč se ne ureja, vendar se kopanja v tolmunih ne prepoveduje.
- Glede na pomanjkanje prenočitvenih kapacitet na celotnem območju občine je velik potencial v razvoju kampov, šotorišč in glampingov. Razvoj slednjih je potrebno podpirati v okviru dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in v sklopu gostinskih objektov, da se omogočajo neposredni prihodki za lokalno prebivalstvo.
- Športne in druge prireditve so sprejemljive ob soglasju pristojnih strokovnih služb ter organizaciji javnega prevoza na območju parka. Prireditve, ki bi generirale povečanje motoriziranega prometa ali povzročanje prekomernega hrupa, niso zaželeno.
- Omejujejo se dejavnosti, ki ne sledijo zastavljenim strateškim ciljem upravljanja območja oziroma viziji parka.
- Turistično ponudbo v parku, vključno z različnimi dejavnostmi, ki se v njem izvajajo, se načrtuje na način, da se bo dolgoročno lahko podaljšalo turistično sezono.

Anketiranci so med drugim ocenjevali trenutno ponudbo v parku (na lestvici 0 – ne vem/ne poznam stanja do 4 – s ponudbo sem zelo zadovoljen) in potencial za razvoj le-te. 16 % anketirancev je zelo zadovoljnih s pohodniškimi potmi, sicer za nobeno izmed ostale našete ponudbe niso izrazili visokega zadovoljstva oziroma je to izrazil majhen delež anketirancev. Zadovoljstvo s ponudbo veliko anketirancev navaja za pohodniške poti (42%), čitalnico na prostem – Bajtabukve (32%), kopališče (31%), parkirna mesta (24%) ter infrastrukturo za kolesarjenje (23%). Največji delež anketirancev možnosti za izboljšanje ponudbe vidi v ureditvi piknik prostorov (47%) in urbane opreme (mize, klopi, koši za smeti (47%), igrišč za skupinske športe (odbojka, košarka, nogomet), kopališča (44%) in gostinske ponudbe (44%) kot tudi parkirnih mest (42%) in infrastrukture za kolesarjenje (41%). Največji

delež nezadovoljstva s ponudbo so anketiranci izrazili nad kampom/šotoriščem (51%), parkiriščem za avtodome (47%), sanitarijami (45%), prireditvenim prostorom (37%) ter polnilnicami za e-avtomobile (33%) in kolesa (29%) ter gostinsko ponudbo (33%).

Visok delež, približno polovica anketiranih, ne ve oziroma ne pozna ponudbe s področja prenočevanja v sklopu turističnih kmetij, polnilnic za e-avtomobile, soteskanja, adrenalinskega parka in zip line, vodenja po parku ter aktivnih kmetij, ki vzdržujejo kulturno krajino.

Zelo velik potencial za razvoj je prepoznan za infrastrukturo za gorsko kolesarjenje (47%), infrastruktura za kolesarjenje (44%) ter kopališče (44%), pohodniške poti (46%), sanitarije (42%) ter kamp/šotorišče (42%), piknik prostore (41%) in izposajo koles (39%). Dobra tretjina sicer za vso ponudbo vidi potencial za razvoj, največ anketirancev ne vidi potenciala za vzpostavitev polnilnic za e-avtomobile (12%), parkirnih mest (10%), parkirišč za avtodome (9%) ter adrenalinskega parka oziroma zip -line (8%) oziroma meni, da je potencial za njihov razvoj majhen.

4.1.8. Poselitev

Za trajnostno upravljanje parka je ključno ohranjanje značilne poselitve območja ter lokalne skupnosti, ki na območju parka izvaja dejavnosti, upravlja s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči in bogati turistično ponudbo v parku. Upravljevec parka nudi podporo lokalnemu prebivalstvu pri razvoju novih dejavnosti, izvaja promocijske aktivnosti ter skrbi za povezovanje med deležniki.

Upoštevajo se naslednje usmeritve:

- Omogočiti nadaljnji razvoj naselij ob upoštevanju tradicionalnega vzorca poselitve (ob ohranjanju krajinske slike in tipologije stavb), izboljšati turistično ponudbo, ki sledi viziji razvoja parka, ter bivalno in delovno okolje.
- Preprečevati onesnaženje naravnega okolja krajinskega parka in preobremenitve s hrupom.
- Z vidika zagotavljanja ustreznih pogojev za življenje v parku (prometna varnost, preobremenitev z motoriziranimi vozili v sezoni) je določitev prometnega režima ter nadzor nad upoštevanjem le-tega ključen.
- Vzpostavi se redna komunikacija in povezovanje vseh zainteresiranih lokalnih deležnikov.
- V dejavnosti v parku, tudi prek različnih projektov, ki jih bo upravljevec parka izvajal, se aktivno vključuje zainteresirane (zlasti mlade) lokalne prebivalce, ki se jih spodbuja k razvoju dejavnosti znotraj parka in s tem k oblikovanju delovnih mest ter posledično ohranjanju poselitve.
- Prenova obstoječih ali gradnja novih objektov se izvaja na način, da se ohranja identiteta prostora in podoba naselij in stavb. Pri tem se upošteva Usmeritve za oblikovanje objektov, usmeritve za objekte za kratkotrajno bivanje, 2020, Urbanistični inštitut RS in publikacijo Naše hiše, priročnik za lastnike, načrtovalce in izvajalce novogradenj in prenov stanovanjskih stavb v občini Idrija, 2020, Urbanistični inštitut RS.

Za lokalne prebivalce je moteča predvsem gneča v višku, poletni sezoni, ko je zaradi prekomerne obremenitve parka z motoriziranim prometom zmanjšana prometna varnost (lokalni prebivalci, kolesarji, pešci), parkiranje, ki je prisotno tudi na izven zato označenih mest, na zemljiščih v zasebni lasti ter hrup, ki je prisoten predvsem na Lajštu.

Ključna slabost oziroma omejitev za razvoj parka je to, da ni jasne vizije razvoja območja, kar je izpostavilo 75% anketirancev. Temu sledi mnenje, da je premalo povezovanja med lokalnimi deležniki (36%) omejitve v prostoru (režimi varstva narave, kulturne dediščine, voda...) (31%9 ter konflikti med uporabniki prostora (30%). Kot ključno rešitev za naslavljanje teh izzivov 80% anketirancev navaja spodbujanje medsektorskega sodelovanja z vključevanjem lokalne skupnosti, 45% jih rešitev vidi tudi v ozaveščanju in izobraževanju, 37% pa v določitvi omejitev za izvajanje določenih dejavnosti.

4.1.9. Varstvo narave

Varstvo narave se izvaja v skladu z Zakonom o ohranjanju narave ter Programom upravljanja Natura 2000, ki tudi za območje Krajinskega parka Zgornja Idrija podaja ukrepe za posamezne habitatne tipe in vrste. Pri načrtovanju dejavnosti in posegov znotraj varovanih območij narave je treba upoštevati varstvene režime.

Krajinski park Zgornja Idrija v celoti leži v UNESCO globalnem geoparku Idrija, ki sovпада z mejo občine Idrija. Geopark svoje aktivnosti izvaja v skladu z zakoni ohranjanja narave in kulture in pravili tematske mreže in v sožitju s preostalimi člani Evropske mreže geoparkov, ki se na ta način skupaj razvijajo. Upravljanje območja se izvaja v skladu z usmeritvami geoparka in na način, da prispeva k izpolnjevanju osnovnih nalog geoparka:

- zaščita in ohranjanje geološke in druge naravne dediščine;
- izobraževanje in interpretacija naravne in kulturne dediščine;
- sodelovanje z lokalnimi turističnimi ponudniki in lokalno skupnostjo.

V skladu z *Odlok o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrija* se pri upravljanju in razvoju celotnega območja upoštevajo sledeče prepovedi in omejitve:

- izvajanje obsežnejših zemeljskih del (poglabljanje, izravnavanje, odkopavanje, lomljenje in gospodarsko izkoriščanje rudnin),
- izvajanje večjih regulacij in večjih gradbenih del v strugah vodotokov s posledico večje spremembe vodnega režima ali spremembe struge,
- gradnja javnih cest, ki niso neobhodne za razvoj oziroma ohranitev poseljenosti območja parka,
- novogradnje objektov, možne so le: nadomestitve, adaptacije in prenove, gradnja novih objektov v okviru obstoječih domačij in gradnja sekundarnih bivališč v že določenih območjih,
- nabiranje rastlin ali njihovih delov v komercialne namene,
- loviti in nabirati živali, razen ribolova in lovskega gospodarjenja,
- prekomerno povzročanje hrupa,
- prepovedano je onesnaževanje vseh vrst.

Pri posameznih varovalnih območjih pa veljajo poleg navedenih prepovedi še varstveni režimi za ožja zavarovana območja, ki prepovedujejo:

NARAVNI REZERVAT:

1. "Bukov vrh"

- prepovedani so vsi posegi in gibanja znotraj rezervata, izjema je le znanstveno raziskovanje rezervata.

NARAVNI SPOMENIKI:

1. "Bedrova grapa"

- gradbena dela vseh vrst,
- postavljanje ali polaganje površinskih kablov,
- jemati kamninske vzorce, opravljati vrtanja in druge posege,
- povzročati vibracije in eksplozije,
- postavljanje vsakovrstnih reklam in napisov,
- zakrivanje ali kvarjenje vedut,
- športne dejavnosti, ki imajo na naravno dediščino škodljiv vpliv,
- zasipavati geološke profile in golice,
- kakorkoli onesnaževati vodo,
- omejevati dostop do vode,
- posegati v obrežno vegetacijo
- odvzemati prod, pesek ali mivko z obrežja, prodišča ali dna struge,
- vsako poseganje na rastišču,
- spreminjanje kulture rastišča,
- trgati cvetje, izkopavati, nabirati, sekati, poškodovati ali lomiti rastline,
- nabirati semena in plodove rastlin, ki so pod posebnim varstvom,
- spreminjati rastlinsko strukturo in mikroklimatske značilnosti biotopa ter vnašanje alohtonih vrst,
- krmljenje divjadi,
- pašništvo,
- gibanje izven obstoječih poti,

2. "Divje jezero"

Poleg prepovedi pri "Bedrovi grapi" veljajo še prepovedi:

- vsakršno poseganje, ki bi spremenilo življenjske pogoje živalim,
- loviti, nabirati, preganjati in uničevati živali,
- spreminjati sestavo biocenozo z naseljevanjem vrst
- približevati se gnezdiščem, jih uničevati, poškodovati, osvetljevati, kakor tudi prostore, kjer se živali hranijo, zadržujejo in razmnožujejo,
- kakršnokoli zakrivanje ali zapiranje vhoda v jamo,
- poseganje v estetsko podobo neposredne okolice jame,
- spreminjanje vegetacijske združbe v neposredni okolici jame,
- obiskovanje jame razen v raziskovalne namene,

- gradnja poti,
- loviti in nabirati jamske živali.

3. "Jama nad Kobilu"

4. "Kramaršca"

- veljajo enake prepovedi kot pri naravnih spomenikih "Bedrova grapa" in "Divje jezero",

5. "Suha Idrijca"

- postavljanje in polaganje vseh vodov,
- jemati kamninske vzorce, opravljati vrtanja in druge posege,
- povzročanje vibracij in eksplozij,
- postavljanje reklamnih in drugih tabel, znamenj ali svetlobnih napisov,
- zakrivanje značilnih pogledov
- športne dejavnosti, ki imajo na naravno dediščino škodljiv vpliv (plezanje po stenah),
- kakršnokoli onesnaževanje vode
- posegati v obrežno vegetacijo,
- odvzemati pesek, prod ali mivko z obrežja, prodišča ali dna struge.

6. "Vrtači pod Petelinovim vrhom"

- postavljanje ali polaganje površinskih energetskih kablov,
- jemati kamninske vzorce, opravljati vrtanja in druge posege,
- povzročanje vibracij in eksplozij,
- postavljanje reklamnih tabel, znamenj ali svetlobnih napisov,
- zakrivanje značilnih razgledov,
- športne dejavnosti, ki imajo na naravno dediščino škodljiv vpliv,
- vsako poseganje na rastišču,
- spreminjati kulturo rastišča, – trgati cvetje, izkopavati, nabirati, poškodovati, lomiti rastline,
- nabirati semena in plodove rastlin, ki so pod posebnim varstvom,
- sekati, obsekavati, lomiti, ruvati ali kako drugače uničevati drevesa, grmovje in zelišča ter njihove dele,
- spreminjati obstoječo rastlinsko strukturo, zastopnost ali osončenost rastišča,
- v gozdni ekosistem vnašati alohtone vrste,
- obešati ali pritrjevati tuja telesa oziroma konstrukcije na deblo ali ostale rastlinske dele,
- krmljenje divjadi in postavljanje solnic, – gradnja obor za divjad,
- hoja izven poti,
- zatiranje škodljivcev s kemičnimi sredstvi,
- pašništvo,
- nabiranje gozdnih sadežev in povzročanje hrupa. Izjemoma je pri vseh prepovedih po predhodnem soglasju pristojne varstvene službe možno manjše odstopanje.

Pomembna naloga upravljavca je vzpostavitev spremljanja stanja naravnih vrednot, rastlinskih in živalskih vrst ter habitatov, ki jo v sodelovanju s pristojnim zavodom za varstvo narave izvajajo strokovni sodelavci upravljavca, naravovarstveni nadzorniki, društva in druga zainteresirana javnost.

Upravljavec območja zbrane podatke letno posreduje na pristojni zavod za varstvo narave.

Pomembno aktivnost upravljavca predstavlja izobraževanje oziroma ozaveščanje, ki prispeva k varstvu narave. Načrtovano naj bo na primer ozaveščanje splošne javnosti v zvezi z domorodnimi ogroženimi vrstami rib in rakov v vodotokih v krajinskem parku. Načrtovano naj bo ozaveščanje in spremljanje morebitnega pojava tujerodnih živalskih in rastlinskih vrst v krajinskem parku. V največji možni meri je treba določiti in izvesti ukrepe za preprečitev razširjanja invazivnih tujerodnih rastlinskih vrst v parku.

Na podlagi stanja naravnih vrednot, rastlinskih in živalskih vrst ter habitatov v parku se pripravi konkretne ukrepe za izboljšanje stanja.

Več kot polovica anketirancev (70%) meni, da so naravne znamenitosti ključne kakovosti parka, ki bi jih bilo treba ohranjati. Kot najbolj pomembne kakovosti parka, ki bi jih bilo treba ohranjati so izpostavljeni Divje jezero (80%), Dolina Idrijce (68%), Dolina Belce (68%) in Strug (60%). Tudi pomen ohranjanja ostalih naravnih znamenitosti je ocenjen visoko.

4.1.10. Varstvo kulturne dediščine

Pri upravljanju in razvoju parka se upošteva zakonodaja, ki ureja varstvo kulturne dediščine. Pri posegih v prostor se upoštevajo pravni režimi varstva posameznega tipa kulturne dediščine.

Za spomenike velja varstveni režim, ki ga določa *Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena*⁷:

- varovanje kulturnih, tehniških, umetnostno-arhitekturnih in zgodovinskih vrednot v celoti, v njihovi izvirnosti in neokrnjenosti,
- podrejanje vsake rabe varovanih enot dediščine in vseh posegov vanje ohranjanju in vzdrževanju varovanih spomeniških lastnosti,
- omogočanje predstavitve celote in posameznih zaščiteneh delov ter tolikšno dostopnost javnosti, ki ne ogroža varovanja spomenika,
- postavljanje trajnih ali začasnih objektov na območju spomenika je dovoljeno samo s kulturnovarstvenim soglasjem pristojnega zavoda za varstvo kulturne dediščine,
- vsi vzdrževalni posegi v spomenike, njihove dele, naprave in stroje so dovoljeni le s kulturnovarstvenim soglasjem pristojnega zavoda za varstvo kulturne dediščine.

Zagotavlja se spremljanje stanja, upravljanje, obnovo in interpretacijo enot kulturne dediščine. To se lahko zagotavlja tudi z vključevanjem enot kulturne dediščine v priprave projektnih idej, ki se bodo izvajale v parku.

⁷ <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO997>

Z izobraževanjem, digitalizacijo in promocijo pomena kulturne dediščine na tem območju se prispeva k dvigu zavesti o pomenu kulturne dediščine pri obiskovalcih.

Poseben status v krajinskem parku imajo spomeniki državnega pomena, ki so vpisani na UNESCO Seznam svetovne dediščine Dediščina živega srebra. Almadén in Idrija. V parku so to: Belčne, Putrihove in Idrijske klavže⁸, s katerimi upravlja Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija (CUDHg Idrija). Ti objekti sodijo med najpomembnejše ohranjene objekte Idrijskega Rudnika živega srebra. Upravljaavec krajinskega parka dejavnosti usklajuje z nalogami in dejavnostmi, ki jih izvaja Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija (CUDHg Idrija). Pri ohranjanju in upravljanju z objekti, vpisanimi na UNESCO Seznam svetovne dediščine se upošteva Operativne smernice za izvajanje Konvencije o svetovni dediščini (Operational Guidelines, 2021), kjer so določeni novi standardi varovanja za spomenike, spomeniška območja in njihova vplivna območja. Med drugim je v smernicah zapisano, da mora imeti vsaka nominacija primeren načrt upravljanja, kjer mora biti navedeno, kako se bo ohranjala izjemna univerzalna vrednost. Predlog Načrta celovitega upravljanja kulturne dediščine in naravnih vrednot, povezanih z idrijskim rudiščem je pripravil javni zavod CUDHg Idrija (november 2017), ki je bil usklajen z deležniki lokalne skupnosti (Občina Idrija, Mestni muzej Idrija) in Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije ter Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Nova Gorica in v letu 2018 poslan na resorno ministrstvo v nadaljnja usklajevanja.

Namen in cilji Načrta celovitega upravljanja kulturne dediščine in naravnih vrednot, povezanih z idrijskim rudiščem je vzpostavitev celovitega, organiziranega, skupnega, učinkovitega in usklajenega upravljanja kulturne dediščine ob upoštevanju varstva naravnih vrednot, povezanih z idrijskim rudiščem, v Idriji, kar bo zagotavljalo zaščito in ohranitev izjemnih univerzalnih vrednot dediščine za sedanje in prihodnje generacije in njihov razvoj. Dokument je temeljna podlaga za uspešno in učinkovito pripravo načrtov upravljanja ter za izvajanje v njih določenih dolgoročnih in kratkoročnih ukrepov ter aktivnosti, ki so potrebni za zagotavljanje ustrezne zaščite, varstva in ohranjanja dediščine na eni strani ter razvoja dediščine in na njej utemeljenih razvojnih priložnosti na drugi strani.

Kulturni in zgodovinski spomeniki ter naravne znamenitosti na območju občine Idrija se varujejo z Odlokom o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju Občine Idrija (Uradni list SRS, št. 16/86, 17/88, Uradni list RS, št. 56/93, 45/97, 131/03, 45/07, 115/07).

Registrirana nepremična dediščina v območju krajinskega parka Idrija se varuje z 42. členom Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 53/11 – popr., 89/11, 107/13, 12/14 – popr., 53/14, 70/16, 40/17 in 50/18), ki za ohranjanje kulturne dediščine določa:

(1) Kulturna dediščina je prikazana v prikazu stanja prostora (objekti in območja kulturne dediščine).

---

⁸ V skladu s Pogodbo o prenosu osnovnih sredstev kulturnih spomenikov državnega pomena Belčne Klavže, EŠD 12, Putrihove Klavže, EŠD 593, in Idrijske Klavže, EŠD 189 v uporabo in upravljanje št. 3340-16-000022 z dne 23. 11. 2016.

(2) Na objektih in območjih, varovanih po predpisih o varstvu kulturne dediščine veljajo pri gradnji in drugih posegih v prostor prostorski izvedbeni pogoji glede celostnega ohranjanja kulturne dediščine.

(3) Na objektih in območjih kulturne dediščine so dovoljeni posegi v prostor in prostorske ureditve, ki prispevajo k trajni ohranitvi dediščine ali zvišanju njene vrednosti in dediščino varujejo in ohranjajo na mestu samem (in situ).

(4) Na objektih in območjih kulturne dediščine, ki so razglašeni za kulturne spomenike, so posegi dovoljeni v skladu z zakonskimi določili oziroma z določili akta o razglasitvi.

(5) Na objektih ali območjih registrirane kulturne dediščine, ki ni razglašena za kulturni spomenik, velja, da posegi v prostor ali načini izvajanja dejavnosti, ki bi prizadeli varovane vrednote ter prepoznavne značilnosti in materialno substanco, ki so nosilci teh vrednot registrirane kulturne dediščine, niso dovoljeni.

(6) Pri načrtovanju objekta in zunanje ureditve v neposredni bližini enot kulturne dediščine, v vplivnem območju enote kulturne dediščine je potrebno upoštevati krajinsko in arhitekturno tipologijo in morfologijo ter estetski vidik, prostorske prvine in razmerja ter preprečevati posege, s katerimi bi se utegnile spremeniti lastnosti, vsebina, oblike in vrednost kulturne dediščine.

(7) Za poseg v registrirano kulturno dediščino, kulturni spomenik, registrirano arheološko najdišče, v vplivno območje registrirane kulturne dediščine ali kulturnega spomenika je potrebno pridobiti pogoje in soglasja pristojne službe za varovanje kulturne dediščine.

(8) Varstveni režim za registrirano stavbno dediščino

Ohranjajo se varovane vrednote, kot so:

- tlorisna in višinska zasnova (gabariti),*
- gradivo (gradbeni material) in konstrukcijska zasnova,*
- oblikovanost zunanjsčine (členitev objekta in fasad, oblika in naklon strešin, kritina, stavbno pohištvo, barve fasad, fasadni detajli),*
- funkcionalna zasnova notranjosti objektov in pripadajočega zunanjega prostora,*
- komunikacijska in infrastrukturna navezava na okolico,*
- pojavnost in vedute (predvsem pri prostorsko izpostavljenih objektih - cerkvah, gradovih, znamenjih itd.),*
- celovitost dediščine v prostoru (prilagoditev posegov v okolici značilnostim stavbne dediščine),*
- znamenja ob cesti in kapelice se varujejo v vplivnem območju, v posameznih primerih je možna tudi prestavitev znamenja, skladno s kulturnovarstvenimi pogoji, in sicer tako, da nove prostorske in izvedbene rešitve podpirajo vidnost in izpostavljenost ob komunikaciji.*

(9) Varstveni režimi za registrirano naselbinsko dediščino

Ohranjajo se varovane vrednote, kot so:

- naselbinska zasnova (parcelacija, komunikacijska mreža, razporeditev odprtih prostorov naselja),
- odnosi med posameznimi stavbami ter odnos med stavbami in odprtim prostorom (lega, gostota objektov, razmerje med pozidanim in nepozidanim prostorom, gradbene linije, značilne funkcionalne celote),
- prostorsko pomembnejše naravne prvine znotraj naselja (drevesa, vodotoki itd.),
- prepoznavna lega v prostoru oziroma krajini (glede na reliefne značilnosti, poti itd.),
- naravne in druge meje rasti ter robovi naselja,
- podoba naselja v prostoru (stavbne mase, gabariti, oblike strešin, kritina),
- odnosi med naseljem in okolico (vedute na naselje in pogledi iz njega),
- stavbno tkivo (prevladujoč stavbni tip, javna oprema, ulične fasade itd.).

(10) Varstveni režimi na območjih kulturne krajine

Ohranjajo se varovane vrednote, kot so:

- krajinska zgradba in prepoznavna prostorska podoba (naravne in kulturne prvine),
- odprt prostor pred nadaljnjo širitvijo naselij,
- sonaravno gospodarjenje v kulturni krajini (tradicionalna raba zemljišč),
- tipologija krajinskih prvin in tradicionalnega stavbarstva,
- odnos med krajinsko zgradbo oziroma prostorsko podobo in stavbno oziroma naselbinsko dediščino.

(11) Varstveni režimi na območjih vrtnoarhitekturne dediščine

Ohranjajo se varovane vrednote, kot so:

- kompozicija zasnove (oblika, struktura, velikost, poteze),
- kulturne sestavine (grajeni objekti, parkovna oprema, skulpture),
- naravne sestavine, ki so vključene v kompozicijo (vegetacija, voda, relief itd.),
- funkcionalna zasnova v povezavi s stavbno dediščino oziroma stavbami in površinami, ki so pomembne za delovanje celote,
- podoba v širšem prostoru oziroma odnos območja z okoliškim prostorom (ohranjanje prepoznavne podobe, značilne, zgodovinsko pogojene in utemeljene meje),
- oblikovna zasnova drevoredov (dolžina, drevesne vrste, sadilna razdalja, sistem zasajanja itd.),
- ekološke razmere, ki so potrebne za razvoj in obstoj drevja,
- rastišče,
- posamezna drevesa (preprečevanje obsekavanja, poškodb itd.).

(12) Varstveni režimi za registrirano memorialno dediščino

Ohranjajo se varovane vrednote, kot so:

- avtentičnost lokacije,
- materialna substanca in fizična pojavnost objekta ali drugih nepremičnin,
- vsebinski in prostorski kontekst območja z okolico ter vedute.

(13) Varstveni režimi na vplivnem območju kulturne dediščine

- ohranja se prostorska integriteta, pričevalnost in dominantnost dediščine,
- prepovedane so ureditve in posegi, ki bi utegnili imeti negativne posledice na lastnosti, pomen ali materialno substanco kulture dediščine,
- dopustne so ureditve, ki spodbujajo razvoj in ponovno uporabo kulturne dediščine.

(14) Varstveni režim v registriranem arheološkem najdišču:

- ni dovoljeno posegati v prostor na način, ki utegne poškodovati arheološke ostaline;
- izjemoma so v registrirana arheološka najdišča dovoljeni posegi, kot jih omogočajo ostale določbe prostorskega akta, ob izpolnitvi enega od pogojev:
- v fazi priprave PGD dokumentacije ali pred posegom v prostor, pri katerem gradbeno dovoljenje ni potrebno, se izvede arheološke raziskave in rezultate upošteva pri vseh nadaljnjih aktivnostih (npr. pri pripravi projekta, pridobitvi gradbenega dovoljenja, gradnji);
- v okviru postopka priprave OPPN se izvede arheološke raziskave v smislu natančne določitve vsebine in sestave najdišča.

(15) V območju »Idrija – historično jedro« EŠD 182 in v njegovem vplivnem območju je za vse posege treba pridobiti kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje pristojne službe. Izjema je izvedba raziskav, ki jih opravi pristojna služba ali se opravijo po naročilu pristojne službe.

V splošnem se v območju EŠD 182 in v njegovem vplivnem območju varuje:

- zgodovinski značaj mesta, podoba stavb, gabariti, oblike strešin, historično kritino, obstoječe arhitekturne detajle;
- tlorisna zasnova objektov;
- odnosi med posameznimi stavbami ter odnos med stavbami in odprtim prostorom;
- pomembnejše prostorske naravne prvine znotraj mesta (parki, potoki, itd.);
- odnos med naseljem in okolico ter podoba naselja v prostoru (vedute gradu, cerkve sv. Antona, jašek Frančiške, Jožefov jašek in jašek Insaghi);
- tradicija idrijske rudarske hiše; novi objekti morajo smiselno nadaljevati tradicijo idrijske rudarske hiše ter pri tem upoštevati naslanjanje na pobočje,
- višinske gabarite; za novogradnje in rekonstrukcije in preнове so omejeni na etažne višine, ki ne presegajo vkopane kleti, pritličja v celoti ali delno na terenu in nadstropja ter mansarde brez kolenčnega zidu;
- strešna krajina mesta; strehe eno in dvostanovanjskih stavb se izvedejo v naklonu od 40 - 50o in z opečno kritino (bobrovec, zareznik); pri poslovnih, večstanovanjskih in industrijskih objektih so poleg tega dopustne tudi ravne strehe v barvah med opečno rdečo preko sive do črne, vendar ne smejo biti v pločevinastih izvedbah.

Več kot polovica anketirancev (63%) meni, da je kulturna dediščina ključna kakovost parka, ki bi jih bilo treba ohranjati. Enote kulturne dediščine, ki jih je po mnenju anketirancev zelo pomembno ohranjati so izpostavljeni Pot ob Rakah (80%), Idrijska Bela – Putrihove klavže (80%), Idrijska Bela – Belčne klavže (80%) ter Vojsko – Idrijske klavže (75%). Tudi pomen ohranjanja ostalih enot kulturne dediščine je ocenjen visoko.

4.2. STRATEŠKI OKVIR

4.2.1. Vizija

Krajinski park Zgornja Idrijca je prepoznavno zavarovano območje, kjer lokalna skupnost ohranja preplet naravne in kulturne dediščine ter značilne poselitve. Visoka doživljajska izkušnja parka se zagotavlja z usmerjanjem obiska, vključevanjem lokalne ponudbe, kakovostno interpretacijo in izobraževanjem.

Krajinski park Zgornja Idrijca **prioritetno ohranja naravo in kulturno dediščino**, ključni vrednosti, zaradi katerih je območje zavarovano. Kljub temu da se na območju prednostno zagotavlja ohranjanje narave in kulturne dediščine ter krajinske pestrosti **se ustvarjajo ugodne razmere za življenje v njem, ki dolgoročno ohranjajo prisotnost lokalnega prebivalstva**, ki so soupravljalci območja.

Raba naravnih virov in trajnostni razvoj območja sta načrtovana na način, da zagotavljata kompromis med varstvom in razvojem območja. Jasna **prostorska in časovna opredelitev izvajanja dejavnosti**, prisotnih v parku, ter pogoji in usmeritve zanje omogočajo ohranjanje narave in kulturne dediščine tudi prek razvoja aktivnosti in ponudbe v parku. Prepoznavnost parka in turistične ponudbe v parku ustvarjajo nova delovna mesta za lokalne prebivalce, turistična sezona pa je podaljšana.

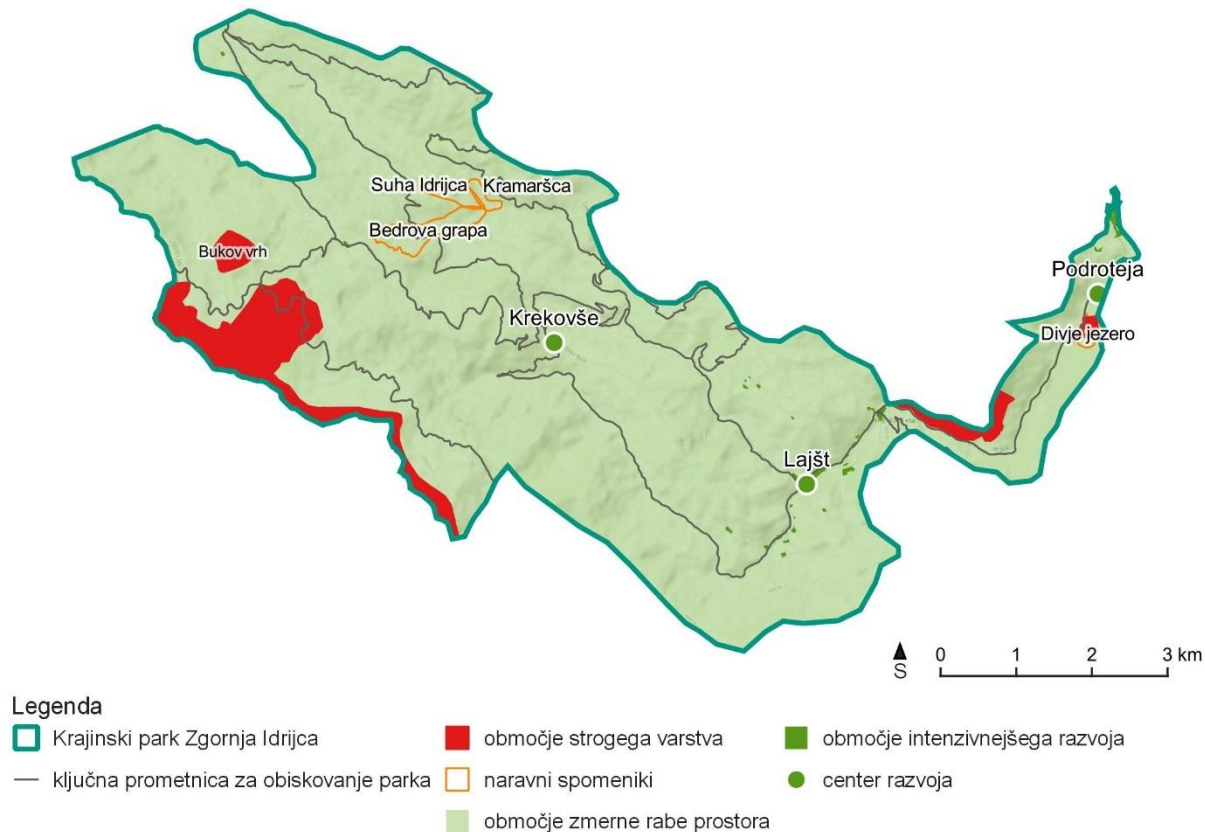
Razbremenitev pritiskov dostopa in obremenitve določenih točk z obiskom je dosežena zaradi **uvajanja trajnostne mobilnosti, upravljanja z obiskom, izobraževanja, medsektorskega sodelovanja in učinkovitega nadzora**.

Izobraževanje in ozaveščanje predstavlja eno ključnih orodij za **doseganje visoke doživljajske vrednosti parka**. Dvig zavesti vseh deležnikov in obiskovalcev o pomenu krajinskega parka se odraža v primernem odnosu do zavarovanega območja in vedenju v njem ter s tem prispeva k ohranjanju dediščine.

Doseganje ciljev, opredeljenih v načrtu upravljanja, je možno zaradi jasne delitve nalog posameznih deležnikov in razumevanja prispevka njihove izvedbe k doseganju vizije oziroma strateških ciljev zavarovanega območja.

4.2.2. Strateška karta razvoja območja

Karta 19: Strateška karta razvoja območja

Strateško lahko območje parka razdelimo na tri območja:

- **Območje strogega varstva** (gozdni rezervati, naravni rezervat)
V gozdovih s posebnim namenom oz. gozdnih rezervatih s strogim varstvenim režimom so prepovedane vse gospodarske, rekreacijske in druge dejavnosti, ki bi lahko kakorkoli spremenile obstoječe naravno stanje in vplivale na nemoten naravni razvoj v prihodnosti. V Bukovem vrhu so prepovedani vsi posegi in gibanje znotraj rezervata (z izjemo znanstvenega raziskovanja rezervata).
- **Območje zmerne rabe prostora** (kmetijske in gozdne površine, znotraj katerih se dejavnosti izvajajo glede na podana priporočila)
Na območju zmerne rabe prostora se opredeli sprejemljive dejavnosti in infrastrukturo ter usmeritve za njihovo izvajanje. Pri usklajevanju dejavnosti se prednost daje gospodarjenju s kmetijskimi, vodnimi in gozdnimi zemljišči. Upoštevajo se omejitve, ki jih določajo varstveni režimi v prostoru. Opredelijo se območja, v okviru katerih je izvajanje določenih dejavnosti sprejemljivo.
Omejitve za izvajanje aktivnosti na območju naravnih spomenikov Bedrova grapa, Jama nad Kobilu, Kramaršča, Suha Idrija in Vrtači pod Petelinovim vrhov se upoštevata v skladu z *Odlokom o ustanovitvi krajinskega parka Zgornja Idrija*.

- **Območje intenzivnejšega razvoja** (naselja, enote razpršene poselitve in območje Lajšta)
Na območjih intenzivnejšega razvoja se primerno uredi obstoječa in prednostno umešča potencialna nova turistična infrastruktura. Na teh območjih se razvija gostinska ponudba in prenočitvene kapacitete na območju obstoječih naselij. Na Lajštu, v Podroteji in na Krekovšah se prednostno koncentrira različne dejavnosti in se jih razvija kot centre razvoja.

4.2.3. Strateški cilji

Z namenom doseganja vizije so bili na podlagi trenutnega stanja v krajinskem parku, potreb in pričakovanj vseh deležnikov opredeljeni štirje strateški cilji. Trije izmed njih predstavljajo tri temelje razvoja, medtem ko je četrti cilj, Učinkovito upravljanje in izvajanje nadzora, horizontalen in pravzaprav pokriva vse tri temelje.

V nadaljevanju so v okviru posameznih strateških ciljev opredeljeni specifični cilji in pa ukrepi, izvedba katerih bo zagotovila doseganje ciljev in s tem vizije območja.

4.3. CILJI IN UKREPI

STRATEŠKI CILJI UPRAVLJANJA PARKA

ID	STRATEŠKI CILJ	ID	SPECIFIČEN CILJ	UKREP
C 1	<p>Ohranjena narava, kulturna dediščina in krajinska pestrost</p> <p>Ohrani se vse bistvene lastnosti naravnih vrednot, habitatne tipe, domorodne rastlinske in živalske vrste v uravnoteženih velikostih populacij ter v dobrem stanju ohranjenosti, poleg tega pa tudi tradicionalno rabo tal, ki se odraža v prepoznavnih krajinskih vzorcih in krajinski pestrosti.</p>	C 1.1	<p>Ohranjene naravne vrednote</p> <p><i>Poleg upoštevanja usmeritev za posamezne zvrsti naravnih vrednot so podani ukrepi, ki bodo prispevali k dobri ohranjenosti naravnih vrednot.</i></p>	<p>Ureditev dostopa do kotlic reke Idrijce</p> <p>Zasnova in ureditev piknik prostorov</p> <p>Presoja vplivov soteskanja na Zgornji Idrijci</p> <p>Vzdrževanje okolice Divjega jezera</p> <p>Spremljanje stanja naravnih vrednot</p>
		C 1.2	<p>Ohranjene vrste in habitati</p> <p><i>Z gozdovi se še naprej upravlja skladno z gozdnogospodarskimi načrti, ki zagotavlja obstoj prioriternih habitatnih tipov. Potrebno je določiti prioriternne habitate in vrste, za katere se opredeli izvajanje monitoringa in nato, v kolikor je to potrebno, opredeli ukrepe za izboljšanje stanja.</i></p>	<p>Opredelitev in določitev prioriternih območij (rastišč) in vrst, ki se ohranjajo</p> <p>Spremljanje stanja območij prioriternih zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst</p> <p>Odstranjevanje invazivnih rastlinskih vrst in spremljanje stanja</p>
		C 1.3	<p>Ohranjene krajinske značilnosti</p> <p><i>Ohranjanje obsega in strukture kmetijskih zemljišč prek ekstenzivnih kmetijskih praks ter preprečevanje zaraščanja.</i></p>	<p>Košnja in paša kmetijskih površin</p>
		C 1.4	<p>Ohranjena nepremična kulturna dediščina</p>	<p>Prezentacija in digitalizacija kulturne dediščine</p>

ID	STRATEŠKI CILJ	ID	SPECIFIČEN CILJ	UKREP	
			<i>Vzdrževanje, obnova, upravljanje in prezentacija enot kulturne dediščine.</i>	Zavarovanje tehniške dediščine – Feldbana ter obnova in vzdrževanje pohodne poti po njegovi trasi Pregled nad vzdrževanjem enot kulturne dediščine	
C 2	<p>Kakovostno doživljanje parka in visoka ozaveščenost o pomenu parka</p> <p>Z načrtom upravljanja se usmerja tok obiskovalcev glede na nosilno zmogljivost posameznih območij. Izobraževanje in ozaveščanje vseh deležnikov prispeva k ustreznemu odnosu do zavarovanega območja in doseganju ostalih strateških ciljev.</p>	C 2.1	<p>Urejena turistična infrastruktura</p> <p><i>Načrtovanje in izvedba turistične infrastrukture, ki zagotavlja visoko doživljajsko izkušnjo območja in prispeva k cilju ohranjanja narave in kulturne dediščine z zmanjševanjem pritiskov obiskovalcev.</i></p>	Spremljanje obiska na najbolj obiskanih točkah	
				Ureditev vstopne točke pri Podroteji	
				Poenotenje usmerjevalne infrastrukture	
				Stojnica z lokalnimi produkti pri Divjem jezeru	
			C 2.2	<p>Ozaveščena javnost in izobraževanje</p> <p><i>Priprava kakovostnih izobraževalnih vsebin s področja naravne in kulturne dediščine za različne ciljne skupine.</i></p>	Prilagoditev turistične infrastrukture za gibalno ovirane osebe ter slepe in slabovidne
		Postavitev in vzdrževanje urbane opreme			
		Izdelava izvedbenega načrta za ureditev kopališča pri Lajštu			
		Določitev prometnega režima			
		Izdelava načrta interpretacije in izvajanje načrta			
		Vzpostavitev mreže deležnikov, ki so zainteresirani sodelovati pri izobraževalnih vsebinah			
Organizacija naravoslovnih dni za otroke					
	C 2.3		Vzpostavljena vodniška služba	Izvedba izobraževanj	

ID	STRATEŠKI CILJ	ID	SPECIFIČEN CILJ	UKREP	
			<i>Vzpostavitev mreže lokalnih vodnikov za različne dejavnosti (pohodništvo, kolesarstvo, ribištvo, ipd.), oziroma področja (naravna in kulturna dediščina, ipd.).</i>	<p>Usposabljanje vodnikov, specializiranih za posamezna področja in rekreacijske dejavnosti</p> <p>Izvajanje vodenih ogledov parka s strani lokalnih vodnikov</p>	
C 3	<p>Trajnostni razvoj območja</p> <p>Ohranitev dejavnosti, ki so prispevale k oblikovanju prepoznavne krajine in razvoj novih, ki so podrejene cilju ohranjanja narave in kulturne dediščine.</p>	C 3.1	<p>Ohranjena poseljenost območja</p> <p><i>Ustvarjanje ugodnih pogojev za življenje lokalnega prebivalstva in opravljanje dejavnosti.</i></p>	<p>Podpora aktivnim kmetijam za razvoj dopolnilnih dejavnosti</p> <p>Izboljšanje prometne varnosti</p>	
		C 3.2	<p>Dodatna delovna mesta v parku</p> <p><i>Podpora pri oblikovanju novih trajnostnih produktov in dejavnosti na območju parka.</i></p>	<p>Izvedba popisa lokalne ponudbe na območju parka in bližnji okolici</p> <p>Izboljšana turistična ponudba v parku</p> <p>Navezava lokalne ponudbe na kolektivno blagovno znamko Idrija izbrano</p> <p>Promocija parka ter lokalnih ponudnikov oziroma njihove ponudbe</p>	
		C 3.3	<p>Urejena infrastruktura in določena pravila izvajanja dejavnosti</p> <p><i>Načrt upravljanja opredeljuje območja varstva in razvoja, znotraj katerih je v času izvajanja načrta treba določiti smernice za izvajanje posameznih dejavnosti ter ureditev in upravljanje infrastrukture, ki je za to potrebna.</i></p>	<p>Določitev območij za izvajanje rekreativnih dejavnosti</p> <p>Ureditev in upravljanje infrastrukture za izvajanje dejavnosti</p>	
C 4	Učinkovito upravljanje in izvajanje nadzora	C 4.1	Učinkovito upravljanje	<p>Zagotovitev učinkovite upravljske strukture</p> <p>Vzpostavljen medsektorski nadzor v naravi</p>	

ID	STRATEŠKI CILJ	ID	SPECIFIČEN CILJ	UKREP
	Komuniciranje, koordiniranje in sodelovanje z vsemi ključnimi deležniki in institucijami s pristojnostmi na zavarovanem območju je ključno za zagotavljanje učinkovitega upravljanja in izvajanje nadzora.		<i>Za uspešno izvajanje opredeljenih ukrepov in doseganje ciljev je potrebno vzpostaviti učinkovito upravljavsko strukturo.</i>	Določitev postopkov izdajanja dovoljenj, mnenj in soglasij
				Razvoj projektnih idej in strokovnih nalog, ki sledijo viziji razvoja območja
				Spremljanje izvajanja načrta upravljanja
		C 4.2	Sodelovanje, povezovanje z deležniki <i>Priprava kakovostnih izobraževalnih vsebin s področja naravne in kulturne dediščine za različne ciljne skupine.</i>	Vzpostavitev delovnih skupin po posameznih področjih
		C 4.3	Upravljanje nepremičnin <i>Učinkovito upravljanje objektov v občinski lasti.</i>	Revitalizacija objektov, ki niso v uporabi
				Oprelitev pogojev rabe turističnih in gostinskih objektov in način gospodarjenja in ponudbe

STRATEŠKI CILJ 1: Ohranjena narava, kulturna dediščina in krajinska pestrost

Na način, da se bodo ohranile vse bistvene lastnosti naravnih vrednot ter vsi habitatni tipi, vse domorodne rastlinske in živalske vrste v uravnoteženih velikostih populacij ter v dobrem stanju ohranjenosti, poleg tega pa tudi ohranjena tradicionalna raba tal, ki se odraža v prepoznavnih krajinskih vzorcih in krajinski pestrosti.

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ⁹ (vir financiranja)
C 1.1 Ohranjene naravne vrednote					
<i>Poleg upoštevanja usmeritev za posamezne zvrsti naravnih vrednot so podani ukrepi, ki bodo prispevali k dobri ohranjenosti naravnih vrednot.</i>					
U 1.1.1	Ureditev dostopa do kotlic reke Idrijce				
	<i>Ureditev obstoječega dostopa pri mostu do kotlic na območju naravnih vrednot Idrijca s pritoki in Idrijca – dolina z namenom preprečevanja razpršenega obiskovanja tega območja ter negativnih vplivov na naravo (npr. erozija, nadelava bližnjic). Zagotovi se usmerjanje obiskovalcev na način, da se do kotlic odpravijo peš z Lajšta, s čimer se zmanjšuje obremenitev območja z motornimi vozili.</i>				
	Urejen dostop do kotlic reke Idrijce	1 (2026)	ZTI	Občina Idrija	10.000 € (projekti: React EU, kohezija, sklad za okrevanje in odpornost infrastrukture v turizmu)
	Umeščena usmerjevalna infrastruktura	1 (2025)	ZTI	Občina Idrija	60.000 € (od tega 10.000 € proračun ZTI, ostalo projekti: React EU, kohezija, sklad za

⁹ Okvirna ocena stroškov ne vključuje stroška zaposlenih oseb na ZTI.

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ⁹ (vir financiranja)
					okrevanje in odpornost infrastrukture v turizmu)
Zasnova in ureditev piknik prostorov					
<i>Ureditev piknik prostorov na območju Lajšta, čemur sledi prepoved kurjenja na prodiščih izven za to označenih mest z namenom preprečevanja negativnih vplivov na naravno vrednoto Idrijca s pritoki. Označevanje prostorov za kurjenje je označeno tudi na promocijskem materialu parka (zgibanke, zemljevidi, ipd.). Možnost najema urejenih piknik prostorov se vključi v enotni rezervacijski sistem, ki ga vodi Zavod za turizem.</i>					
U 1.1.2	Urejeni in označeni piknik prostori	4 (2025)	ZTI	Občina Idrija, ICRA	8.000 € (projekti: LAS, MGRT)
	Vzpostavljen rezervacijski sistem piknik prostorov	1 (2025)	ZTI	Občina Idrija, ICRA	2.000 € (proračun ZTI)
Presoja vplivov soteskanja na Zgornji Idrijci					
<i>Presoja vplivov na naravni vrednoti Idrijca s pritoki ter Idrijca bo izhodišče za opredelitev načina upravljanja z infrastrukturo in izvajanja dejavnosti. Presoja bo opredelila pogoje izvajanja, dopustno število obiskovalcev in podala smernice za upravljanje.</i>					
U 1.1.3	Izdelana presoja vplivov soteskanja na naravo	1 (2025)	ZTI	ZRSVN, Občina Idrija, Lovska družina Krekovše	15.000 € (proračun ZTI)
Vzdrževanje okolice Divjega jezera					
U 1.1.4	<i>Še naprej se izvaja vzdrževanje dveh dostopnih stezic, razgledišč in spremljevalne infrastrukture za obiskovanje naravne vrednote Divje jezero. Vzdrževanje še naprej izvaja Občina Idrija. Poleg tega se z namenom ozaveščanja, izobraževanja digitalizira Divje jezero. V okviru digitalizacije se</i>				

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ⁹ (vir financiranja)
<i>predvideva priprava dveh filmčkov, enega iz zraka in enega kot potop v Divje jezero. Prek interpretacije območja se bo zagotovilo razumevanje tega ranljivega naravnega sistema in pomen ustreznega bontona na tem območju.</i>					
	Redna letna vzdrževalna dela	10 (2031)	Občina Idrija		redno delo
	Digitalizacija Divjega jezera	2 (2030)	ZTI		35.000 € (projekt: Danube Transnational Programme, ...)
Spremljanje stanja naravnih vrednot					
<i>Vzpostavi se redno spremljanje naravnih vrednot, ki bo osnova za pravočasno ukrepanje in preprečitev negativnih vplivov dejavnosti na posamezno naravno vrednoto (npr. erozija zaradi številčnega obiska pri kotlicah, potapljanje v Divjem jezeru, onesnaženje vodonosnika Izvir pri Podroteji). Reden nadzor nad stanjem naravnih vrednot izvaja strokovni sodelavec upravljavca in/ali naravovarstveni nadzornik.</i>					
U 1.1.5	Vzpostavljen spletni obrazec za obveščanje o stanju narave	1 (2022)	ZTI		redno delo
	Izpolnjen obrazec o letnem poročilu o stanju narave	9 (2031)	ZTI	Lovska družina Krekovše	redno delo
C 1.2 Ohranjene vrste in habitati					
<i>Z gozdovi se še naprej upravlja skladno z gozdnogospodarskimi načrti, ki zagotavlja obstoj prioriteten habitatnih tipov. Potrebno je določiti prioritete habitate in vrste, za katere se opredeli izvajanje monitoringa in nato, v kolikor je to potrebno, opredeli ukrepe za izboljšanje stanja.</i>					
U 1.2.1	Opredelitev in določitev prioriteten območij (rastišč) in vrst, ki se ohranjajo				

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ⁹ (vir financiranja)
<p><i>V sodelovanju z botaniki, ki dobro poznajo območje, se opredelijo tista rastišča rastlinskih vrst, ki jih je prioriteto treba varovati. Na identificiranih rastiščih se izvede popis stanja.</i></p>					
	Seznam prioritetnih območij	1 (2023)	ZTI	Muzejsko društvo Idrija	redno delo
<p>Spremljanje stanja območij prioritetnih zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst <i>Za opredeljena območja se vzpostavi sistem spremljanja, ki bo tudi pomembna strokovna podlaga za pripravo prenovljenega načrta upravljanja. V sodelovanju z univerzami / fakultetami se pripravi usposabljanje študentov za spremljanje stanja v obdobju izvajanja načrta upravljanja.</i></p>					
U 1.2.2	Letno poročilo o izvedbi spremljanja stanja	9 (2031)	ZTI	Muzejsko društvo Idrija, študentje	redno delo
<p>Odstranjevanje invazivnih rastlinskih vrst in spremljanje prisotnosti <i>Vzpostavi se evidenca prisotnosti invazivnih rastlinskih vrst in redno spremljanje njihove prisotnosti v parku. S tem namenom se izobražuje, motivira in vključuje zainteresirane deležnike, da sodelujejo v popisu. Lahko se uporabi že obstoječe aplikacije za vnos lokacij, kjer so invazivne vrste prisotne (npr. invazivke.si). Redno se izvajajo ukrepi za odstranjevanje invazivnih vrst (npr. delovne akcije) kot tudi preprečevanje njihovega vnosa (npr. izobraževanje).</i></p>					
U 1.2.3	Vzpostavljena evidenca prisotnosti invazivnih rastlinskih vrst	1 (2023)	ZTI	zainteresirana društva, študentje, dijaki, lokalni prebivalci, ZRSVN	redno delo
	Izvedba odstranjevanja invazivnih vrst na terenu	18 (2031)	ZTI	zainteresirana društva, študentje, dijaki, lokalni prebivalci, ZRSVN	redno delo
<p>C 1.3 Ohranjenе krajinske značilnosti</p>					
<p><i>Ohranjanje obsega in strukture kmetijskih zemljišč prek ekstenzivnih kmetijskih praks ter preprečevanje zaraščanja.</i></p>					

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ⁹ (vir financiranja)
U 1.3.1	Košnja in paša kmetijskih površin				
	<i>Z namenom ozaveščanja o pomenu ohranitve odprtih površin se spodbuja košnjo in pašo na kmetijskih površinah. Zavod za turizem ima predvsem vlogo koordinatorja med ključnimi deležniki (posredovanje med lastniki in zainteresiranimi kmeti in njihovo povezovanje) ter, v kolikor bo izražen interes, poskrbela za organizacijo dogodkov, ki bodo prispevali k dvigu zavesti ter ohranjanju kmetijskih površin.</i>				
	Vzpostavljen kontakt z zainteresiranimi lastniki površin	1 (2023)	ZTI	lokalni kmetje, lastniki zemljišč, zainteresirana društva, ZRSVN, kmetijska svetovalna služba	redno delo
C 1.4 Ohranjena nepremična kulturna dediščina					
<i>Vzdrževanje, obnova, upravljanje in prezentacija enot kulturne dediščine.</i>					
U 1.4.1	Prezentacija in digitalizacija kulturne dediščine				
	<i>Z namenom večje ozaveščenosti o kulturni dediščini znotraj krajinskega parka je treba izvesti digitalizacijo in prezentacijo kulturne dediščine, ki bo prispevala k ohranjanju in ozaveščenosti obiskovalcev o pomenu prisotne dediščine. Za boljše predstavitev in učinkovito ozaveščanje o pomenu Feldbana je ključna digitalizacija interpretativnih vsebin o njem. Predvideva se priprava filma, kombinacija animacije in igranega filma, ki bi predstavil Feldban, prelet trase Feldbana, da si obiskovalci lažje predstavljajo, kje je potekal ter digitalizacija Feldbana, ki bi omogočala ogled prek virtualne resničnosti (VR očala). Ključno je sodelovanje upravljavca enot kulturne dediščine, pristojnega Zavoda za varstvo kulturne dediščine ter Zavoda za turizem, predvsem za pripravo kakovostnih vsebin.</i>				
	Vključena enota kulturne dediščine na spletni strani Geopark Idrija in promocijskemu materialu	10 (2025)	CUDHg Idrija, ZTI	Občina Idrija, ICRA, Zgodovinsko društvo Rapalska meja, ZVKDS, Mestni muzej Idrija	redno delo

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ⁹ (vir financiranja)
	Digitalizacija Feldbana	3 (2030)	ZTI	Zgodovinsko društvo Rapalska meja, ZVKDS, Mestni muzej Idrija	40.000 € (od tega 8.000,00 € proračun ZTI, ostalo projekt: MGRT)
U 1.4.2	Zavarovanje tehniške dediščine – Feldbana ter obnova in vzdrževanje pohodne poti po njegovi trasi <i>Z namenom ohranitve kontinuitete trase Feldbana se poda vloga za vpis tehnične dediščine v register enot kulturne dediščine, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo. Za posege v območje enote je nato treba pridobiti soglasje pristojnega zavoda za varstvo kulturne dediščine. Zavod za turizem poda na Ministrstvo za kulturo vlogo za vpis v register, strokovno pomoč pri pripravi vsebin pa nudi Zgodovinsko društvo Rapalska meja. Po vpisu v register se enoto zavaruje kot lokalni spomenik v okviru Občinskega prostorskega načrta občine Idrija. Zagotoviti je treba finančne vire za obnovo, ureditev in vzdrževanje pohodne poti po trasi Feldbana, da bo zagotovljena varnost obiskovalcev (ureditev mostička in zavarovanje lestve). Uredi se usmerjevalna infrastruktura, ki mora obiskovalca jasno usmerjati po prostoru.</i>				
	Oddana vloga za vpis v register enot kulturne dediščine	1 (2023)	ZTI	ZVKDS, Zgodovinsko društvo Rapalska meja, Mestni muzej Idrija, ICRA	redno delo
	Postavljena usmerjevalna infrastruktura na trasi Feldbana z interpretativnimi vsebinami	1 (2023)	ZTI	Občina Idrija, Mestni muzej Idrija, ICRA	15.000 € (projekt: LAS, MGRT)
	Izvedena vzdrževalna dela na trasi poti	9 (2031)	Občina Idrija	ZTI, ZVKDS, Zgodovinsko društvo Rapalska meja, ICRA	8.000 € (proračun občine Idrija)

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ⁹ (vir financiranja)
	Zavarovanje enote kot spomenik lokalnega pomena	1 (2031)	Občina Idrija	ZTI, Zgodovinsko društvo Rapalska meja	redno delo
U 1.4.3	Pregled nad vzdrževanjem enot kulturne dediščine				
	<i>Na območju parka je prisotnih 28 enot kulturne dediščine. Nekatere izmed njih upravlja CUDHg (Idrijska Bela – Belčne klavže, EŠD 11; Vojsko – Idrijske klavže, EŠD 189 ter Idrijska Bela – Putrihove klavže, EŠD 593), Idrija – Kamšt z vodnim kanalom in jezom, EŠD 187, upravlja Mestni muzej Idrija, ostalih 15 enot pa upravlja Zveza borcev, Župnija Idrija ali so v privatni lasti.</i>				
	Popis lastništva enot kulturne dediščine	1 (2022)	ZTI	ZVKDS, lastniki enot	redno delo
	Dvoletni pregled stanja enot kulturne dediščine	5 (2031)	ZTI	ZVKDS, lastniki enot	redno delo

STRATEŠKI CILJ 2: Kakovostno doživljanje parka in visoka ozaveščenost o pomenu parka

Glede na nosilno zmogljivost območja se določi dopustno število obiskovalcev parka, z načrtom upravljanja z obiskovalci se usmerja tok obiskovalcev, izobraževanje in ozaveščanje vseh deležnikov pa zagotovi ustrezen odnos do zavarovanega območja in prispeva k ostalim strateškim ciljem.

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹⁰ (vir financiranja)
C 2.1 Urejena turistična infrastruktura					
<i>Načrtovanje in izvedba turistične potrebne turistične infrastrukture, ki zagotavlja visoko doživljajsko izkušnjo območja in prispeva k cilju ohranjanja narave in kulturne dediščine z zmanjševanjem pritiskov obiskovalcev.</i>					
U 2.1.1	Spremljanje obiska na najbolj obiskanih točkah				
	<i>Redno spremljanje števila obiskovalcev z obiskom najbolj obremenjenih točk (Divje jezero, plezališče Strug, kopališče Lajšt, Belčne klavže, Putrihove klavže, Idrijske klavže, Lauf in Feldban). To se zagotovi v okviru rednega dela ob vrhuncu sezone (v poletnih mesecih) zlasti s strani informatorjev na terenu. Od junija do septembra se štetje obiskovalcev izvaja vsak konec tedna, septembra, oktobra, aprila in maja pa ob koncih tedna, ko je napovedana lepa vremenska napoved. Na določena mesta, zlasti tista ki so bolj ranljiva ali pa je število obiskovalcev težje oceniti (npr. na klavžah), se namesti števec obiska.</i>				
	<i>Glede na trende, situacijo na terenu in vpliv obiska na zavarovano območje se po potrebi opredelijo izvedbeni ukrepi za učinkovitejše upravljanje z obiskovalci, ki se upoštevajo pri prenovi načrta upravljanja (npr. njihovo usmerjanje na z obiskom manj obremenjene lokacije, urejanje infrastrukture).</i>				
	Vzpostavljen obrazec o štetju obiskovalcev	1 (2022)	ZTI	CUDHg, lokalni vodniki, Lovska družina Krekovše, Ribiška družina Idrija	redno delo
	Nameščene vpisne knjige (Belčne in Putrihove klavže in Feldban)	3 (2022)	ZTI	CUDHg	redno delo

¹⁰ Okvirna ocena stroškov ne vključuje stroška zaposlenih oseb na ZTI.

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹⁰ (vir financiranja)
	Nameščeni števcji obiska	3 (2026)	ZTI	Občina Idrija	2.400 € (projekt: Alpine Space, Danube, Central Europe, SI-AT, ITA-SLO)
U 2.1.2	Ureditev vstopne točke pri Podroteji <i>Ureditev informacijske točke pri Podroteji – star kozolec in parkirišča v neposredni bližini. Glede na lokacijo informacijska točka z izobraževalnimi vsebinami postane ključno vstopno mesto v park, kjer obiskovalci dobijo informacije o ponudbi prostora, možnih dejavnostih in dogodkih, ki se v parku izvajajo, na kakšen način se lahko po prostoru gibajo ter so ozaveščeni o bontonu v parku. Na vstopni točki bo možno uporabiti trajnostne načine vstopa v park (avtobus, najem koles), kupiti lokalne produkte ali prenočiti v apartmaju.</i>				
	Urejen objekt - informacijska točka z informacijami za obiskovalce ob vstopu v Podroteji	1 (2026)	Občina Idrija	ZTI, CUDHg, zainteresirani posamezniki, društva, kmetje	250.000 € (projekt: LAS, MGRT)
	Urejeno parkirišče ob vstopu v Podroteji	1 (2031)	Občina Idrija	ZTI, CUDHg	400.000 € (projekt: LAS, MGRT)
U 2.1.3	Poenotenje usmerjevalne infrastrukture <i>Poenotenje obstoječe usmerjevalne infrastrukture na območju parka, tako da bo skladna s celotno grafično podobo parka, označevanja kulturne in naravne dediščine. Po poenotenju celotnih grafičnih podob bo vsa usmerjevalna in razlagalna infrastruktura, ki bo nastajala v prihodnje (vključno s tisto, ki bo realizirana v okviru evropskih projektov drugih nosilcev), dosledno upoštevana.</i>				
	Pripravljene smernice/pravilnik o uporabi CGP v	1 (2022)	ZTI	Občina Idrija, CudHg Idrija, Mestni muzej Idrija, ICRA	redno delo

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹⁰ (vir financiranja)
	vsebinah, ki so povezane s parkom				
U 2.1.4	Stojnica z lokalnimi produkti pri Divjem jezeru <i>Na območju parkirišča pri Divjem jezeru se v poletnem času (tj. v obdobju vrhunca obiska) namesti stojnica, kjer se prodajajo lokalni produkti in pridelki dokler ne bo vzpostavljena vstopna točka v Podroteji (U 2.1.2), ki bo nato prevzela funkcijo stojnice. Zavod za turizem Idrija motivira vključitev lokalnih ponudnikov. V dogovoru z pridelovalci se lahko prodaja izvaja s strani Zavoda za turizem, ki proizvode odkupuje neposredno od pridelovalcev oz. izdelovalcev, ali pa s ciklično prisotnostjo pridelovalcev/proizvajalcev na stojnici. S tem se promovira kakovostna lokalna ponudba.</i>				
	Vzpostavljena tržnica lokalnih produktov v času poletne sezone	1 (2026)	ZTI	lokalni kmetje in obrtniki, ICRA	4.000 € (proračun ZTI)
U 2.1.5	Prilagoditev turistične infrastrukture za gibalno ovirane osebe ter slepe in slabovidne <i>Glede na specifike prostora in razmer na terenu se preuči zmožnosti prilagoditve obstoječih poti (učnih, tematskih, dostopnih, ipd.), da bodo gibalno oviranim ter slepim in slabovidnim osebam dostopnejše in prijaznejše. Načrtovani posegi morajo biti izvedljivi in sprejemljivi glede na varstvene omejitve v prostoru. Vključujejo tako prilagoditve poti in urbane opreme kot tudi interpretativne in usmerjevalne infrastrukture. To se predvidi ob prvi prenovi obstoječe ali vzpostavitvi nove infrastrukture.</i>				
	Urejena pot za gibalno ovirane osebe ter slepe in slabovidne pri Divjem jezeru	1 (2025)	ZTI	panožna društva/združenja	60.000 € (od tega 30.000 € proračun občine Idrija, ostalo projekt: LAS)
U 2.1.6	Postavitev in vzdrževanje urbane opreme <i>Urbana oprema se umešča zadržano, oblikovana pa je ustrezno temu, da bo nameščena v naravnem zavarovanem območju (zgolj na območjih večjih zgoštitev obiskovalcev, minimalistično in nevpadljivo, iz naravnih materialov). Ekološki otok se uredi na območju kopališča Lajšt, na vstopni točki in pri Divjem jezeru, drugod pa se mesta za odlaganje smeti ukinejo. Na zemljevidu parka se označi mesta, kjer je odlaganje odpadkov možno.</i>				

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹⁰ (vir financiranja)
	Odstranjena obstoječa mesta za odlaganje smeti v parku	20 (2023)	ZTI	Komunala Idrija, Občina Idrija	1.000 € (proračun občine Idrija)
	Urejeni prostori za ločeno zbiranje odpadkov	3 (2023)	ZTI	Komunala Idrija, Občina Idrija	50.000 € (proračun občine Idrija v višini 25.000 €, ostalo projekti)
U 2.1.7	Izdelava idejne zasnove za ureditev centrov razvoja <i>Za trajnejšo ureditev območja kopališča pri Lajštu, informacijske točke v Podroteji in objekta na Krekovšah se izdelajo idejne zasnove za njihovo ureditev, ki ga v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani pripravi občina. Ta ureditev preuči tudi možnost ponovne vzpostavitve otroškega bazenčka na reki Idrijci nad mostom.</i>				
	Izdelana idejna zasnova	3 (2023)	Občina Idrija	Fakulteta za arhitekturo	redno delo
U 2.1.8	Določitev prometnega režima <i>Vzpostavitev trajnostne mobilnosti na območju parka neposredno odgovarja na ključno težavo območja - rast motornega prometa in s tem pomanjkanje parkirnih mest. Vse aktivnosti so vezane na umirjanju motoriziranega prometa ter izboljšanju pogojev za obisk območja z uporabo javnega prometa in/ali drugih oblik trajnostne mobilnosti (kolesarjenje, peš, ipd.)</i> <i>V okviru tega ukrepa so predvidene naslednje aktivnosti s ciljem zmanjšanja motoriziranega prometa v parku:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Določitev, ureditev in upravljanje parkirišč (sistem za izrekanje kazni, tehnična oprema, ...), - Ureditev polnilnice za e-kolesa na Lajštu, - Vzpostavitev javnega prevoza in določitev izvajalcev storitve (nakup traktorske prikolice za prevoz obiskovalcev po krožni poti Lajšt – Belca – Krekovše – Idrija – Lajšt), - Vzpostavitev in označitev avtobusnih postajališč na relaciji Podroteja – Idrijska Bela ter vzpostavitev enosmernega prometa (izmenično na pol ure), 				

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹⁰ (vir financiranja)
	<ul style="list-style-type: none"> - Ureditev postajališč za avtodome v okviru vstopne točke v Podroteji, oziroma kot dopolnilna dejavnost na kmetijah/gostinskih obratih, oz. v okviru primerne registrirane dejavnosti in stavbnega zemljišča. - Preveritev možnosti vzpostavitve dostopa do Idrijskih klavž (vsaj peš in s kolesom). <p>Zgoraj navedeni ukrepi na noben način ne bodo omejevali prometa z motornimi vozili za prebivalce znotraj parka in/ali posameznike ali službe, ki na območju oparka opravljajo gospodarske dejavnosti (npr. gospodarjenje z gozdom in kmetijskimi zemljišči).</p>				
	Izposoja e-koles in polnilnica za e-kolesa (na Lajštu in na vstopni točki v Podroteji)	2 (2026)	ZTI	Občina Idrija, najemnik gostinskega objekta na Lajštu	15.000 € (projekti: Alpine Space, Danube, Interreg, ITA-SLO, SI-AT)
	Vzpostavitev sistema za izrekanje kazni	1 (2022)	Občina Idrija	ZTI	3.000 € (proračun občine Idrija)
	Nakup parkomata	1 (2022)	Občina Idrija		7.000 € (proračun občine Idrija)
	Nadgradnja javnega prevoza (določitev in označitev avtobusnih postajališč)	1 (2022)	Občina Idrija	ZTI	15.000 € (proračun ZTI 3.000 € in proračun občine Idrija 12.000 €)
	Določitev in označitev javnih parkirnih mest na območju parka	1 (2022)	Občina Idrija	ZTI	5.000 € (proračun občine Idrija)

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹⁰ (vir financiranja)
	Kupljeno prevozno sredstvo (npr. kombi, traktorska prikolica, ipd.) za javni prevoz obiskovalcev na relaciji Lajšt – Belca – Krekovše – Idrija – Lajšt	1 (2027)	ZTI	Občina Idrija, ICRA	20.000 € (projekti: LAS)
	Urejeno postajališče za avtodome	2 (2027)	Občina Idrija	ZTI, ICRA	20.000 € (proračun občine Idrija)

C 2.2 Ozaveščena javnost in izobraževanje

Priprava kakovostnih izobraževalnih vsebin s področja naravne in kulturne dediščine za različne ciljne skupine.

U 2.2.1	Izdelava načrta interpretacije in izvajanje načrta				
	<i>Načrt interpretacije je ključna podlaga, ki združuje potrebe upravljanja in želje obiskovalcev, s katerim se določi najučinkovitejši način prenosa sporočila ciljnemu občinstvu. Načrt interpretacije vključuje tako naravno, kulturno kot tehnično dediščino, ki se nahaja na območju KPZI. Predvidi se aktivnosti tako za obstoječo registrirano dediščino, kot neregistrirano (npr. gozdarsko kartografsko gradivo, gozdarski mejniki, idr.). Aktivnosti oz. interpretacijski programi, ki se jih v skladu z načrtom izvaja, so na primer vodenje po parku za obiskovalce; promocija, ozaveščanje prek različnih medijev; izvedba naravoslovnih taborov za otroke; izvajanje okroglih miz, sestankov, strokovnih vodenj, delavnic – komunikacija in koordinacija.</i>				
	Izdelan načrt interpretacije (del Strategije razvoja turizma Občine Idrija 2022 – 2030)	1 (2023)	ZTI	CUDHg, ZRSVN, ZGS, SiDG, izbrani zunanji izvajalec	15.000,00 (projekti: LAS)
U 2.2.2	Vzpostavitev mreže deležnikov, ki so zainteresirani sodelovati pri izobraževalnih vsebinah				

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹⁰ (vir financiranja)
<p><i>Vzpostavitev evidence zainteresiranih deležnikov, ki bi glede na svoje delovanje in interes lahko prispevali k različnim izobraževalnim aktivnostim v parku. Bodisi monitoringu stanja, raziskovanju, pripravi različnih izobraževalnih vsebin in podobno. V mrežo bi se lahko vključila tako zainteresirana društva kot posamezniki. Spodbujalo se bo povezovanje parka in njegovih aktivnosti v delovanje zainteresiranih deležnikov in obratno, vključevanje zainteresiranih deležnikov v dogodke ali siceršnje strokovno delo v parku.</i></p>					
	Vzpostavljena evidenca društev	1 (2022)	ZTI	Vsa vključena društva, ki bodo del mreže	redno delo
	Vzpostavljena evidenca zainteresiranih lokalnih prebivalcev	1 (2022)	ZTI	Vsi zainteresirani lokalni prebivalci, ki bodo del mreže	redno delo
	Vzpostavljena evidenca z izobraževalnimi ustanovami	1 (2022)	ZTI	vse zainteresirane izobraževalne ustanove	redno delo
U 2.2.3	<p>Organizacija naravoslovnih dni za otroke <i>Organizacija in logistično-izvedbena podpora različnim tematskim naravoslovnim taborom za otroke na različnih lokacijah. Kot najbolj ustrezni sta identificirani dve in sicer lovsko koča na Krekovšah in območje na Lajštu, kjer se bo v prihodnosti uredilo šotorišče, poleg tega pa še gozdarska koča na Krekovšah, ki bi s tovrstnimi izvedbami pridobila na vsebini in bi pomenila tudi revitalizacijo obstoječega objekta. V pripravo vsebin bi se lahko poleg upravljalca parka vključili tudi zainteresirani deležniki iz U 2.2.2.</i></p>				
	Izveden naravoslovni dan	9 (2031)	ZTI	Vrtci, šole, taborniki, skavti, Zavod za gozdove, SiDG, botaniki, Ribiška družina Idrija, Lovska družina Krekovše, zainteresirani lokalni prebivalci in društva	3.000 € (proračun ZTI)

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹⁰ (vir financiranja)
C 2.3 Vzpostavljena vodniška služba					
<i>Vzpostavitev mreže lokalnih vodnikov za različne dejavnosti (pohodništvo, kolesarstvo, ribištvo, ipd.), oziroma področja (naravna in kulturna dediščina, ipd.).</i>					
U 2.3.1	Izvedba izobraževanj <i>Zaposleni pri upravljavcu parka bodo izvajali izobraževanja za zainteresirane skupine in jim na ta način predstavili park, aktivnosti v parku in s tem krepili okoljsko zavest in ozaveščenost.</i>				
	Izvedeno izobraževanje	9 (2031)	ZTI	Lokalni vodniki	redno delo
U 2.3.2	Usposabljanje vodnikov, specializiranih za posamezna področja in rekreacijske dejavnosti <i>Priprava rednih usposabljanj oziroma tečajev za ciljno skupino lokalnih vodnikov z licenco. Na tečajih se bo vodnike seznanilo oz. izobrazilo z novostmi, morebitnih konfliktih med različnimi uporabniki prostora, prometnim režimom, varstvenimi režimi, bontonom idr.</i>				
	Izvedeno obnovitveno usposabljanje/tečaj	10 (2031)	ZTI	CUDHg, lokalni vodniki	redno delo
U 2.3.3	Izvajanje vodenih ogledov parka s strani lokalnih vodnikov <i>Park bo preko svojih komunikacijskih kanalov promoviral vodene ogledе parka in tematska doživetja glede na različne aktivnosti (npr. pohodništvo, kolesarstvo, ribištvo, tek, ipd.).</i>				
	Izveden voden ogled parka s strani lokalnih vodnikov	20 (2031)	ZTI	Lokalni vodniki	redno delo (tržni delež)

STRATEŠKI CILJ 3: Trajnostni razvoj območja

Na območju parka se ohranjajo dejavnosti, ki so prispevale k oblikovanju prepoznavne krajine in razvijajo nove, ki so podrejene cilju ohranjanja narave in kulturne dediščine.

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Indikator	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹¹ (vir financiranja)
C 3.1 Ohranjena poseljenost območja					
<i>Ustvarjanje ugodnih pogojev za življenje lokalnega prebivalstva in opravljanje dejavnosti.</i>					
U 3.1.1	Podpora aktivnim kmetijam za razvoj dopolnilnih dejavnosti <i>Pomoč kmetijskim gospodarstvom pri ohranjanju ekstenzivnega kmetovanja in razvoju dopolnilnih dejavnosti, tako z vidika administracije kot povezovanja z drugimi deležniki. Podpora njihovim dejavnostim je ključna za ohranjanje aktivnih kmetij in s tem krajine in biotske pestrosti na območju parka. Organizira se delavnice na temo, ki jo predlaga zainteresirana lokalna skupnost, v nadaljevanju se izvedejo tudi ogledi dobrih praks (študijske ture).</i>				
	Izvedena delavnica	10 (2031)	ICRA	lokalni prebivalci, ZTI, Občina Idrija	1.000 € (proračun ZTI)
U 3.1.2	Izboljšanje prometne varnosti <i>Priprava strokovnih in prostorskih podlag, uskladitev poteka obvozne ceste med hišama v Idrijski beli z nosilci urejanja prostora ter izvedba celovite presoje vplivov na okolje. Izvedba obvozne ceste Idrijska Bela je nujna zaradi prekomerne obremenitve s prometom pri zožitvi med dvema stanovanjskima hišama. KPZI je zgolj eden izmed deležnikov v procesu, nosilec ukrepa je Občina Idrija.</i>				
	Priprava dokumentacije za izvedbo obvozne ceste	1 (2026)	Občina Idrija	ZTI	50.000 € (proračun občine Idrija)

¹¹ Okvirna ocena stroškov ne vključuje stroška zaposlenih oseb na ZTI.

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Indikator	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹¹ (vir financiranja)
C 3.2 Dodatna delovna mesta v parku					
<i>Podpora pri oblikovanju novih trajnostnih produktov in dejavnosti na območju parka.</i>					
U 3.2.1	Izvedba popisa lokalne ponudbe na območju parka in bližnji okolici <i>Na podlagi poznavanja trenutne ponudbe v parku bo upravljavec območja lahko izvajal promocijo obstoječe ponudbe ter spodbujal razvoj tiste, ki je v parku zaenkrat še ni. Prav tako bo izveden ukrep prispeval k boljšemu mreženju ponudnikov in oblikovanju skupne ponudbe.</i>				
	Izveden popis	1 (2022)	ZTI	ICRA, Občina Idrija	redno delo
U 3.2.2	Izboljšana turistična ponudba v parku <i>Glede na trenutno stanje v parku se razvoj spodbuja predvsem na področju kulinarične ponudbe ter tradicionalnih dogodkov. Kulinarična ponudba se razvija kot spremljevalna aktivnost vodenih ogledov parka, s čimer se zagotovi njihovo dodano vrednost (na primer pri lovski koči na Krekovšah). Že tradicionalne dogodke v parku (vikend brez avtomobila, vodenje po Feldbanu, Perkmandlčkov festival, teden Geoparka, Aktivna Bela) se nadgrajuje, poleg tega pa se vzpostavlja tudi nove.</i>				
	Izveden tradicionalni dogodek	25 (2031)	ZTI	Občina Idrija, Zgodovinsko društvo Rapalska meja, lokalni vodniki, Lovska družina Krekovše, ID20, Društvo ZAKONcTEDNA, gostinski ponudnik na Lajštu	redno delo, projekti
U 3.2.3	Navezava lokalne ponudbe na kolektivno blagovno znamko Idrija izbrano <i>Lokalno ponudbo se trži in razvija v navezavi s kolektivno blagovno znamko Idrija izbrano z namenom boljše prepoznavnosti. Spodbuja se uporabo lokalnih pridelkov pri lokalnih gostinskih ponudnikih.</i>				
	Število produktov, vključenih v	5 (2031)	ZTI	lokalni ponudniki	redno delo

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Indikator	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹¹ (vir financiranja)
	blagovno znamko Idrija izbrano				
	Število gostinskih ponudnikov, ki v ponudbo vključujejo lokalne pridelke	1 (2031)	ZTI	lokalni ponudniki	redno delo
Promocija parka ter lokalnih ponudnikov oziroma njihove ponudbe					
<i>Na podlagi promocije parka in celostne ponudbe v njem se krepi prepoznavnost parka. To vključuje sodelovanje na turističnih sejmih, celostno predstavljeno ponudbo v parku na spletni strani Geoparka Idrija; oglase v medijih; vključevanje ponudnikov oziroma ponudbe v brošure in zemljevide; deljenje vsebin na socialnih omrežjih.</i>					
U 3.2.4	Udeležba na turističnih sejmih	20 (2031)	ZTI	lokalni ponudniki, Občina Idrija, lokalna društva	5.500 € (proračun ZTI)
	Nadgradnja vsebin spletne strani Geopark Idrija	1 (Celotno obdobje izvajanja načrta upravljanja)	ZTI	lokalni ponudniki, Občina Idrija, lokalna društva	redno delo
	Objava vsebin v medijih in družabnih omrežjih	240 (2031)	ZTI	lokalni ponudniki, Občina Idrija, lokalna društva	redno delo
	Promocijski material	10 (2031)	ZTI	lokalni ponudniki, Občina Idrija, lokalna društva	redno delo
C 3.3 Urejena infrastruktura in določena pravila izvajanja dejavnosti					
<i>Načrt upravljanja opredeljuje območja varstva in razvoja, znotraj katerih je v času izvajanja načrta treba določiti smernice za izvajanje posameznih dejavnosti ter ureditev in upravljanje infrastrukture, ki je za to potrebna.</i>					

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Indikator	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹¹ (vir financiranja)
U 3.3.1	Določitev območij za izvajanje rekreativnih dejavnosti <i>Z namenom usklajevanja vseh interesov in omejitev v prostoru se v sodelovanju z deležniki v prostoru (društvi ki izvajajo aktivnosti) opredeli prioriteta območja, znotraj katerih se predvidi izvajanje posameznih rekreativnih dejavnosti. Območja se opredeli v sodelovanju s pristojnimi nosilci urejanja prostora, izvajalci rekreativnih dejavnosti (društva, lokalni vodniki) ter ostalimi lokalnimi deležniki. Urejanje infrastrukture za izvajanje dejavnosti se izvaja skladno s prostorsko opredelitvijo izvajanja dejavnosti in vključuje:</i> <ul style="list-style-type: none"> določitev rekreacijskih poti, uskladitev z lastniki (po potrebi pridobitev soglasja), določitev upravljavca in vzdrževanje, pripravo dokumentacije (pridobitev soglasij) in ureditev gorsko kolesarskih poti ali enoslednic, določitev upravljavca in vzdrževanje, pripravo usmeritev za izvajanje drugih rekreacijskih dejavnosti (na primer: plezanje, soteskanje, tek na smučeh, turno smučanje, krpljanje, fotolov, kopanje, kajakaštvo in supanje, adrenalinski park, zipline), določitev upravljavca in vzdrževanje. 				
	Izdelana karta območij izvajanja posameznih rekreativnih dejavnosti z opisom in usmeritvami za njihovo izvajanje	1 (2025)	Občina Idrija	ZRSVN, ZVKDS, ZTI, društva in lokalni vodniki, lastniki zemljišč	3.000 € (proračun ZTI)
U 3.3.2	Ureditev in upravljanje pohodne in kolesarske infrastrukture <i>Ukrep vključuje aktivnosti, ki bosta prispevali k ustrezni opremljenosti za izvajanje aktivnosti v parku ter hkrati čim bolj ustrezala potrebam uporabnikov prostora. Gre za ureditev in upravljanje že obstoječih kolesarskih poti in ureditev poti Idrija – Rake – Strug – Fežnar - Lajšt).</i>				
	označena in upravljana pohodna pot od Idrije do Lajšta	1 (2031)	ZTI	Občina Idrija	2.500 € (proračun ZTI)
	označeni in trasirani (GPS sled) gorsko-kolesarski poti	2 (2024)	ZTI	Občina Idrija	1.000 € (proračun ZTI)

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Indikator	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹¹ (vir financiranja)
	(krožna pot po parku in pot od Idrije do Zadloga)				

STRATEŠKI CILJ 4: Učinkovito upravljanje in izvajanje nadzora

Komunikacija, koordinacija in sodelovanje z vsemi ključnimi deležniki in institucijami, ki so pristojne na zavarovanem območju je ključno za zagotavljanje učinkovitega upravljanja in izvajanje nadzora.

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹² (vir financiranja)
C 4.1 Učinkovito upravljanje					
<i>Za uspešno izvajanje opredeljenih ukrepov in doseganje ciljev je potrebno vzpostaviti učinkovito upravljavsko strukturo.</i>					
Zagotovitev učinkovite upravljavske strukture					
<i>Vzpostavi se ustrezno, organizacijsko zaključeno strukturo in zagotovi zadostna finančna sredstva za njeno delovanje. Skrbela bo za učinkovito upravljanje z zavarovanim območjem Krajinski park Zgornja Idrija in tudi izvajala predmetni načrt upravljanja. Poleg tega je potrebno nenehno stremeti h krepitvi znanj in kompetenc zaposlenih glede na aktivnosti in tematska področja, ki se odvijajo v parku. Upravljanje zavarovanega območja zaradi nenehnega pojavljanja novih aktivnosti, dejavnosti, načini rabe prostora in posledično tudi pritiskov, posredno tudi povezanih s podnebnimi spremembami, terja strokovno podprt kader, ki se bo s temi izzivi lahko spoprijel. Upravljavska struktura se vzpostavi redna komunikacija in sodelovanja z ZRSVN, ZVKDS, Geopark Idrija, UNESCO, društvi, zainteresirano javnostjo in drugimi relevantnimi deležniki v krajinskem parku.</i>					
U 4.1.1	Izdelana sistemizacija delovnih mest	1 (2022)	ZTI	Občina Idrija	redno delo
	Odobren letni kadrovski načrt	10 (2031)	ZTI	Občina Idrija	redno delo
	Sprejet letni proračun za izvajanje Načrta upravljanja KPZI	10 (2031)	ZTI	Občina Idrija	redno delo

¹² Okvirna ocena stroškov ne vključuje stroška zaposlenih oseb na ZTI.

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹² (vir financiranja)
U 4.1.2	Vzpostavljen medsektorski nadzor v naravi <i>Izvajanje naravovarstvenega nadzora je eden izmed ključnih elementov zavarovanih območij. Upravljavec (ZTI) mora v okviru svojih rednih nalog celotno obdobje izvajanja načrta izvajati nadzor v naravi. V izvajanje tega nadzora bo vključen naravovarstveni nadzornik, ki bo zaposlen v okviru ZTI, deloma pa se bo izvajal tudi v sodelovanju z drugimi javnimi službami (npr. naravovarstveni nadzorniki iz vrst ribičev in lovcev), kot tudi revirnimi gozdarji in drugimi.</i>				
	Zaposlen naravovarstveni nadzornik	1 (2023)	ZTI	Občina Idrija	redno delo
	Vzpostavljen medsektorski nadzor v naravi	1 (2022)	ZTI	Ribiči, lovci	redno delo
U 4.1.3	Določitev postopkov izdajanja dovoljenj, mnenj in soglasij <i>Ker je Zavod za turizem Idrija nedavno prevzel vlogo upravljavca zavarovanega območja in s tem tudi pripadajoče naloge, je treba razjasniti določene postopke, ki so potrebni za izdajo raznih dovoljenj, mnenj in soglasij. Da bodo postopki ustrezno izvajani se poišče pomoč zunanjega pravnega strokovnjaka, ki bo razčistil nekatere pravne dvome in sodeloval pri vpeljavi postopkovnih procesov.</i>				
	Opredeljeni postopki za izdajo dovoljenj, mnenj in soglasij	1 (2023)	ZTI	Izbrani zunanji izvajalec	4.000 € (proračun občine Idrija)
U 4.1.4	Razvoj projektnih idej in strokovnih nalog, ki sledijo viziji razvoja območja <i>Z namenom pridobivanja finančnih sredstev ter krepitevi kapacitet upravljalvskega telesa je vključevanje v projektna partnerstva nujno. Načrt upravljanja postavlja strateške usmeritve parka in podlago za razvoj projektnih idej. Za njihovo realizacijo je treba vzpostaviti projektno pisarno, ki bo nudila podporo pri snovanju, razvijanju in izvajanju projektov.</i>				
	Vzpostavljena projektna pisarna	1 (2023)	ICRA	ZTI, Občina Idrija	redno delo

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹² (vir financiranja)
U 4.1.5	Spremljanje izvajanja načrta upravljanja <i>Upravljavec mora slediti sprejetemu načrtu upravljanja, saj predstavlja strateški in izvedbeni okvir njegovega delovanja. Na letni ravni se izvede presečni pregled izvajanja (monitoring) in po potrebi poda priporočila za izvajanje samega načrta, v kolikor izvedba ukrepov ne sledi viziji razvoja območja. Na osnovi spremljanja izvajanja načrta upravljanja se lahko dopolni ali prilagodi upravljalvske ukrepe oziroma poda priporočila za njihovo izvedbo ali pa spremembe ob prenovi načrta upravljanja.</i>				
	Izdelano poročilo o izvajanju načrta upravljanja	9 (2031)	ZTI	Občina Idrija	redno delo
C 4.2 Sodelovanje, povezovanje z deležniki					
<i>Priprava kakovostnih izobraževalnih vsebin s področja naravne in kulturne dediščine za različne ciljne skupine.</i>					
U 4.2.1	Vzpostavitev delovnih skupin po posameznih področjih <i>Krajinski park mora v svoje delo nenehno vključevati lokalne deležnike, zlasti pri razvoju območja. Obstoječi in bodoči ponudniki posameznih aktivnosti, namestitvenih kapacitet, produktov ali proizvodov so ključni deležniki snovanja ponudbe v prihodnje. Zavod za turizem nudi pomoč društvom pri razvoju njihovih dejavnosti, tako z vidika administracije kot povezovanja z drugimi deležniki na način, da je ponudba aktivnosti v parku celostna ter da se aktivnosti dopolnjujejo in ne izključujejo. Vzpodbujanje njihovega razvoja je ključno za ponudbo aktivnosti v parku.</i> <i>Zainteresirane deležnike se povabi k razvoju posameznih področij. V sklopu delovnih skupin, ki se redno sestajajo, se obravnava tematike, ki jih izpostavijo deležniki. Predstavljajo gonilo razvoja posameznega področja, ki pod vodstvom ZTI, ki organizira različna izobraževanja, vodene ogledne dobrih praks doma in v tujini, motivira lokalne pobudnike za razvoj dejavnosti ter nudi administrativno podporo pri tem.</i>				

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹² (vir financiranja)
	Izveden sestanek delovne skupine ali delavnic	20 (2031)	ZTI	lokalni ponudniki, zainteresirani lokalni prebivalci, Občina Idrija, lokalna društva	redno delo
C 4.3 Upravljanje nepremičnin					
<i>Učinkovito upravljanje objektov v občinski lasti.</i>					
U 4.3.1	Revitalizacija objektov, ki niso v uporabi <i>Za razvoj turizma na območju krajinskega parka je ključna tudi revitalizacija dveh objektov v občinski lasti. Gre za kozolec v Podroteji, ki bo preurejen v vstopno točko v park z interpretativnimi vsebinami ter ponudbo lokalnih produktov in proizvodov kot tudi izhodišče za nadaljevanje poti v park peš ali s kolesom. Drugi objekt, ki ima prav tako lahko dolgoročno pomembno vlogo za ponudbo v parku, je gozdarska koča na Krekovšah, ki bi lahko dolgoročno služila vključevanju interpretativnih vsebin, izvedbo naravoslovnih taborov, delavnic itd. Za revitalizacijo objektov in oblikovanje interpretativnih vsebin v njih je ključno, da se pridobijo finančna sredstva.</i>				
	Revitalizirani objekti: Krekovše, gostinski objekt na Lajštu, športno igrišče na Lajštu	3 (2030)	Občina Idrija	ZTI	850.000 € (projekti: LAS, MGRT, kohezija)
U 4.3.2	Opredelitev pogojev rabe turističnih in gostinskih objektov in način gospodarjenja in ponudbe <i>Za objekte v javni lasti, za katere se podeljuje koncesijo za upravljanje koncesionarju je treba opredeliti natančne in jasne pogoje upravljanja. Te naj vključujejo opis posamezne dejavnosti, ponudbo, odpiralni čas, pogoje za izvedbo dogodkov, način urejanja in upravljanja prostora ipd., da bo raba tega objekta ali prostora v skladu z vizijo in strateškimi cilji razvoja krajinskega parka. Gre se za to, da se s pogoji doseže enoten izgled in ponudbo gostinskih in drugih turističnih objektov v parku in s tem prispeva k visoki doživljajski vrednosti območja. Opredelitev pogojev naj se smiselno prenese tudi v občinski prostorski načrt.</i>				
	Opredeljeni pogoji načina gospodarjenja	1 (2022)	Občina Idrija	ZTI	redno delo

ID cilja / ukrepa	Naziv kazalnika	Ciljna vrednost (leto)	Izvajalec ukrepa	Sodelujoči	Okvirna ocena stroška ¹² (vir financiranja)
	z objekti/območji ki se dajo v najem/koncesijo				

V. poglavje

PROGRAM IZVAJANJA NAČRTA UPRAVLJANJA

Načrt upravljanja Krajinskega parka Zgornja Idrija

5.1. NAČRT DELOVANJA IN RAZVOJA JAVNE SLUŽBE

V Zavodu za turizem Idrija je na dan 1. 12. 2021 zaposlenih 11 delavk, od tega ena zaposlena za polovico delovnega časa uveljavlja pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega zaradi starševstva, čistilka pa je zaposlena za 2h na dan.

Zaposlene izvajajo naslednje redne delovne naloge:

- aktivnosti vezane na dejavnosti Geoparka Idrija,
- vodenje centra za obiskovalce in z njim povezane dejavnosti (TIC, trgovina, razstava, turistični aranžmaji),
- organizacija in promocija prireditvev,
- aktivnosti vezane na kolektivno blagovno znamko ter
- trženje in promocijo destinacije.

Stroški dela so delno kriti iz občinskega proračuna (72 %), deloma (28 %) pa iz drugih virov (tržne dejavnosti in projekti).

Za izvajanje načrtovanih ukrepov in aktivnosti v Krajinskem parku Zgornja Idrija Zavod za turizem Idrija trenutno ne razpolaga z zadostnim in ustreznim kadrom. Trenutne naloge vezane na upravljanje parka zaposlene opravljajo v okviru Geoparka, kar je že pred prevzemom upravljanja krajinskega parka predstavljalo polno delo zaposlenih. S sprejetim načrtom upravljanja ob trenutni strukturi in številu kadra, Zavod za turizem Idrija ne bo mogel izvesti vseh predvidenih ukrepov.

Za uspešno uresničevanje programa načrta upravljanja načrtuje zavod v letu 2022 eno dodatno zaposlitev za potrebe izvajanja aktivnosti Krajinskega parka Zgornja Idrija in sicer za delovno mesto višji naravovarstveni svetovalec, ključna pa je tudi zaposlitev naravovarstvenega nadzornika. Le na podlagi obeh zaposlitev se bo lahko pričelo z izvajanjem opredeljenih ukrepov in s tem tudi spremljanju stanja prostora in izvajanje nadzora.

Povprečna plača enega zaposlenega na Zavodu za turizem znaša 25.000,00 EUR letno.

Tabela 14: Kadrovski načrt Zavoda za turizem Idrija za leto 2022

Vir financiranja	Delovno mesto	Delež zaposlitve na dan 30.11.2021	SKUPAJ	Delež zaposlitve na dan 31.12.2022	OCENA 2022
Proračun občine	Direktorica	1	8,5	1	10,75
	Vodja Geoparka	0,8		1	
	Poslovna sekretarka	1		1	
	Samostojna delavka za trženje in PR	0		0	
	Strokovna delavka za pospeševanje prodaje	0,8		1	
	Strokovna delavka - projekti	0,5		0	
	Strokovna delavka - Geopark	1		1	
	Referent za prireditve	1		1	
	Višji naravovarstveni svetovalec	0		1	
	Naravovarstveni nadzornik	0		1	
	Vodja TIC	1		1	
	Turistični informator	1		1	
	Čistilka	0		0,25	
Sredstva Evropske unije ali drugih mednarodnih virov skupaj s sredstvi sofinanciranja iz državnega proračuna	Direktorica	0	1,9	0	1,5
	Vodja Geoparka	0,2		0	
	Poslovna sekretarka	0		0	
	Samostojna delavka za trženje in PR	1		1	
	Strokovna delavka za pospeševanje prodaje	0,2		0	
	Strokovna delavka - projekti	0,5		0,5	
	Strokovna delavka - Geopark	0		0	
	Referent za prireditve	0		0	
	Višji naravovarstveni svetovalec	0		0	
	Naravovarstveni nadzornik	0		0	
	Vodja TIC	0		0	
	Turistični informator	0		0	
	Čistilka	0		0	

5.2. SPREMLJANJE IZVAJANJA NAČRTA UPRAVLJANJA

Načrt upravljanja Krajinskega parka Zgornja Idrija predstavlja podlago za izvedbo konkretnih ukrepov za doseganje zadanih specifičnih in strateških ciljev. Načrt predvideva izvajanje aktivnosti iz proračunskih sredstev upravljavca Zavoda za turizem Idrija, Občine Idrija ter zunanjih finančnih virov.

Spremljanje izvajanja načrta upravljanja je predvideno na letni ravni. Za vsak ukrep je treba opredeliti nosilca ukrepa, ki je odgovoren za njegovo izvajanje, s tem pa tudi spremljanje in poročanje o doseženem napredku.

V skladu z 9. členom Odloka o ustanovitvi javnega zavoda - Zavod za turizem Idrija (Uradni list RS, št. 55/10, 73/10, 55/11, 84/11, 104/13, 20/19), Zavod za turizem Idrija na letni ravni svetu zavoda poroča o delu zavoda.

Poroča se na Podlagi doseganja kazalnikov, ki so uporabljeni za ovrednotenje dosežkov ukrepov Načrta upravljanja.

Tabela 15: Pregled načrtovanih kazalnikov

Šifra ukrepa	Ime kazalnika	Ciljna vrednost	Ciljno leto	Vir podatkov
U 1.1.1	Urejen dostop do kotlic reke Idrijce	1	2026	Evidence javnega zavoda
	Umeščena usmerjevalna infrastruktura	1	2025	Evidence javnega zavoda
U 1.1.2	Urejeni in označeni piknik prostori	4	2025	Evidence javnega zavoda
	Vzpostavljen rezervacijski sistem piknik prostorov	1	2025	Evidence javnega zavoda
U 1.1.3	Izdelana presoja vplivov soteskanja na naravo	1	2025	Evidence javnega zavoda
U 1.1.4	Redna letna vzdrževalna dela	10	2031	Evidence javnega zavoda
	Digitalizacija Divjega jezera	2	2030	Evidence javnega zavoda
U 1.1.5	Vzpostavljen spletni obrazec za obveščanje o stanju naravnih vrednot	1	2031	Evidence javnega zavoda
	Izpolnjen obrazec o letnem poročilu o stanju naravnih vrednot	9	2031	Evidence javnega zavoda
U 1.2.1	Seznam prioriteten območij	1	2023	Evidence javnega zavoda

Šifra ukrepa	Ime kazalnika	Ciljna vrednost	Ciljno leto	Vir podatkov
U 1.2.2	Letno poročilo o izvedbi spremljanja stanja	9	2031	Evidence javnega zavoda
U 1.2.3	Vzpostavljena evidenca prisotnosti invazivnih rastlinskih vrst	1	2023	Evidence javnega zavoda
	Izvedba odstranjevanja invazivnih vrst na terenu	18	2031	Evidence javnega zavoda
U 1.3.1	Vzpostavljen kontakt z zainteresiranimi lastniki površin	1	2023	Evidence javnega zavoda
U 1.4.1	Vključena enota kulturne dediščine na spletni strani Geopark Idrija in promocijskemu materialu	10	2025	Spletna stran Geopark Idrija, evidence javnega zavoda
	Digitalizacija Feldbana	3	2030	Evidence javnega zavoda
U 1.4.2	Oddana vloga za vpis v register enot kulturne dediščine	1	2023	Evidence javnega zavoda
	Postavljena usmerjevalna infrastruktura na trasi Feldbana z interpretativnimi vsebinami	1	2023	Evidence javnega zavoda
	Izvedena vzdrževalna dela na trasi poti	9	2031	Evidence javnega zavoda
	Zavarovanje enote kot spomenik lokalnega pomena	1	2031	Register kulturne dediščine
U 1.4.3	Popis lastništva enot kulturne dediščine	1	2022	Evidence javnega zavoda
	Dvoletni pregled stanja enot kulturne dediščine	5	2031	Evidence javnega zavoda
U 2.1.1	Vzpostavljen obrazec o številu obiskovalcev	1	2022	Evidence javnega zavoda
	Nameščena vpisna knjiga (Belčne in Putrihove klavže in Feldban)	3	2022	Evidence javnega zavoda
	Nameščeni števci obiska	3	2026	Evidence javnega zavoda
U 2.1.2	Urejena informacijska točka	1	2026	Evidence javnega zavoda
	Parkirišče	1	2031	Evidence javnega zavoda

Šifra ukrepa	Ime kazalnika	Ciljna vrednost	Ciljno leto	Vir podatkov
U 2.1.3	Pripravljene smernice/pravilnik o uporabi CGP v vsebinah, ki so povezane s parkom	3	2022	Evidence javnega zavoda
U 2.1.4	Vzpostavljena tržnica lokalnih produktov v času poletne sezone	1	2026	Evidence javnega zavoda
U 2.1.5	Urejena pot za gibalno ovirane osebe ter slepe in slabovidne pri Divjem jezeru	1	2025	Evidence javnega zavoda
U 2.1.6	Odstranjena obstoječa mesta za odlaganje smeti v parku	20	2023	Evidence javnega zavoda
	Urejeni prostori za ločeno zbiranje odpadkov	3	2023	Evidence javnega zavoda
U 2.1.7	Izdelana idejna zasnova	3	2023	Evidence javnega zavoda
U 2.1.8	Izposoja e-koles in polnilnica za e-kolesa (na Lajštu in na vstopni točki v Podroteji)	2	2026	Evidence javnega zavoda
	Vzpostavitev sistema za izrekanje kazni	1	2022	Evidence javnega zavoda
	Nakup parkomata	1	2022	Evidence javnega zavoda
	Nadgradnja javnega prevoza (določitev in označitev avtobusnih postajališč)	1	2022	Evidence javnega zavoda
	Določitev in označitev javnih parkirnih mest na območju parka	1	2025	Evidence javnega zavoda
	Kupljeno prevozno sredstvo (npr. kombi, traktorska prikolica, ipd.) za javni prevoz obiskovalcev na relaciji Lajšt – Belca – Krekovše – Idrija – Lajšt	1	2027	Evidence javnega zavoda
	Urejeno postajališče za avtodome	2	2027	Evidence javnega zavoda
U 2.2.1	Izdelan načrt interpretacije (del Strategije razvoja turizma Občine Idrija 2022 – 2030)	1	2023	Evidence javnega zavoda

Šifra ukrepa	Ime kazalnika	Ciljna vrednost	Ciljno leto	Vir podatkov
U 2.2.2	Vzpostavljena evidenca društev	1	2022	Evidence javnega zavoda
	Vzpostavljena evidenca zainteresiranih lokalnih prebivalcev	1	2022	Evidence javnega zavoda
	Vzpostavljena evidenca z izobraževalnimi ustanovami	1	2022	Evidence javnega zavoda
U 2.2.3	Izveden naravoslovni dan	9	2031	Evidence javnega zavoda
U 2.3.1	Izvedeno izobraževanje	9	2031	Evidence javnega zavoda
U 2.3.2	Izvedeno obnovitveno usposabljanje/tečaj	10	2031	Evidence javnega zavoda
U 2.3.3	Izveden voden ogled parka s strani lokalnih vodnikov	20	2031	Evidence javnega zavoda
U 3.1.1	Izvedena delavnica	10	2031	Evidence javnega zavoda
U 3.1.2	Izvedena obvozna cesta	1	2026	Evidence javnega zavoda
U 3.2.1	Izveden popis	1	2022	Evidence javnega zavoda
U 3.2.2	Izveden tradicionalni dogodek	25	2031	Evidence javnega zavoda
U 3.2.3	Število produktov, vključenih v blagovno znamko Idrija izbrano	5	2031	Evidence javnega zavoda
	Število gostinskih ponudnikov, ki v ponudbo vključujejo lokalne pridelke	1	2031	Evidence javnega zavoda
U 3.2.4	Udeležba na turističnih sejmih	20	2031	Evidence javnega zavoda
	Nadgradnja vsebin spletne strani Geopark Idrija	1	2031	Evidence javnega zavoda
	Objava vsebin v medijih in družabnih omrežjih	240	2031	Evidence javnega zavoda
	Promocijski material	10	2031	Evidence javnega zavoda
U 3.3.1	Izdelana karta območij izvajanja posameznih rekreativnih dejavnosti z opisom in usmeritvami za njihovo izvajanje	1	2025	Evidence javnega zavoda
U 3.3.2	označena in upravljana pohodna pot od Idrije do Lajšta	1	2031	Evidence javnega zavoda

Šifra ukrepa	Ime kazalnika	Ciljna vrednost	Ciljno leto	Vir podatkov
	označeni in trasirani (GPS sled) gorsko-kolesarski poti (krožna pot po parku in pot od Idrije do Zadloga)	2	2024	Evidence javnega zavoda
U 4.1.1	Izdelana sistemizacija delovnih mest	1	2022	Evidence javnega zavoda
	Odobren letni kadrovski načrt	10	2031	Evidence javnega zavoda
	Sprejet letni proračun za izvajanje Načrta upravljanja KPZI	10	2031	Evidence javnega zavoda
U 4.1.2	Zaposlen naravovarstveni nadzornik	1	2023	Evidence javnega zavoda
	Vzpostavljen medsektorski nadzor v naravi	1	2022	Evidence javnega zavoda
U 4.1.3	Opredeljeni postopki za izdajo dovoljenj, mnenj in soglasij	1	2023	Evidence javnega zavoda
U 4.1.4	Vzpostavljena projektna pisarna	1	2023	Evidence javnega zavoda
U 4.1.5	Izdelano poročilo o izvajanju načrta upravljanja	9	2031	Evidence javnega zavoda
U 4.2.1	Izveden sestanek delovne skupine ali delavnic	20	2031	Evidence javnega zavoda
U 4.3.1	Revitaliziran objekt	3	2030	Evidence javnega zavoda
U 4.3.2	Opredeljeni pogoji načina gospodarjenja z objekti/območji ki se dajo v najem/koncesijo	1	2022	Evidence javnega zavoda

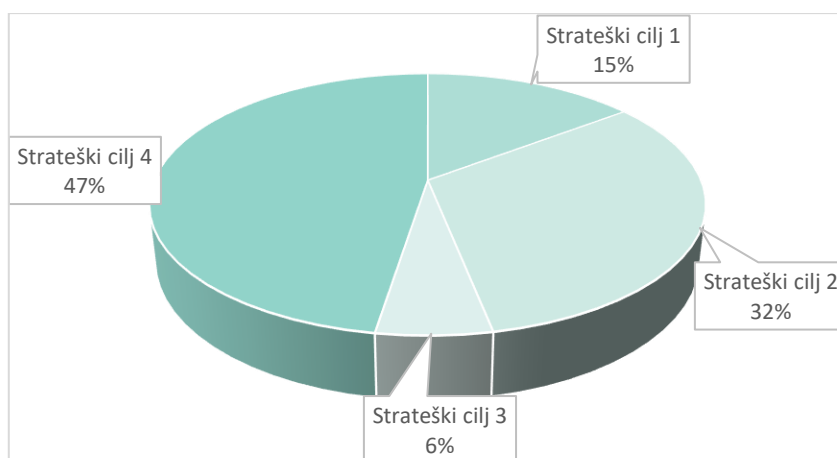
V kolikor Zavod za turizem Idrija na podlagi poročil ugotovi, da je treba načrt upravljanja zaradi nastanka nepredvidenih razmer prilagoditi, pripravi spremembe načrta upravljanja, ki se sprejmejo na enak način kot načrt upravljanja. Pobudo za spremembo načrta upravljanja lahko poda tudi lokalna skupnost iz območja parka, pri čemer mora biti pobuda utemeljena in vsebovati predloge za rešitev.

5.3. FINANČNI NAČRT ZA IZVAJANJE NAČRTA UPRAVLJANJA

V spodnji preglednici je podan finančni okvir za izvajanje Načrta upravljanja Krajinskega parka Zgornja Idrija za obdobje 2022-2031. Finančni načrt je pripravljen na podlagi:

- trenutnih proračunov Zavoda za Turizem Idrija oziroma njegovega dosedanjega dela namenjenega izvajanju nalog v okviru upravljanja Krajinskega parka Zgornja Idrija,
- ocene potreb po kadrih, potrebnih za izvedbo načrta upravljanja in z njimi povezanimi stroški dela,
- ocene načrta potrebnih finančnih sredstev za izvedbo posameznih načrtovanih ukrepov.

Slika 5: Razdelitev finančnih sredstev po strateških ciljih

Kot je prikazano v zgornji sliki, je glede na razdelitev finančnih sredstev:

- 14,7 % namenjenih izvajanju ukrepov s področja ohranjanja narave, kulturne dediščine in krajinske pestrosti (Strateški cilj 1),
- 32,1 % namenjenih ukrepom za kakovostno doživljanje parka in visoko ozaveščenost o pomenu parka (Strateški cilj 2),
- 5,7 % namenjenih spodbujanju trajnostnega razvoja območja (Strateški cilj 3) in
- 47,5 % namenjenih učinkovitemu upravljanju in izvajanju nadzora (Strateški cilj 4) od katerega je 57,8 % namenjenih revitalizaciji objektov, ki trenutno niso v uporabi (infrastrukturalna dela).

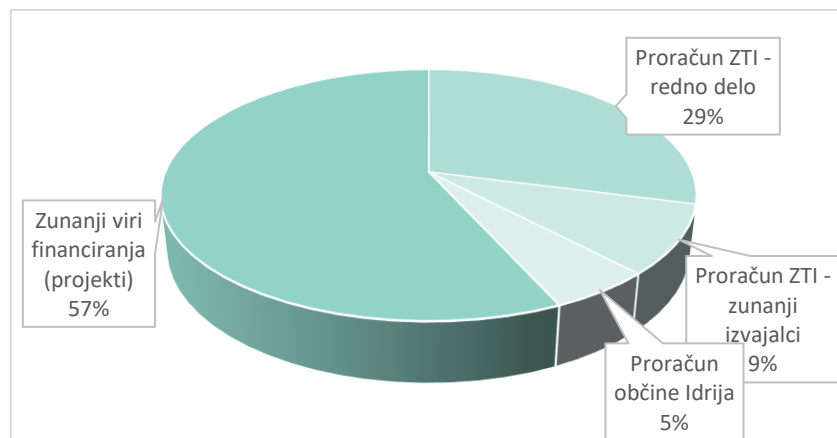
V spodnji preglednici je podan finančni okvir po posameznih strateških in specifičnih ciljih ter po posameznih virih financiranja.

Tabela 16: Finančni okvir glede na strateške in specifične cilje ter vire financiranja v EUR

Šifra cilja	Proračun ZTI - redno delo	Proračun ZTI – zunanji izvajalci	Proračun občine Idrija	Zunanji viri financiranja (projekti)	SKUPAJ
Strateški cilj 1 - skupaj	262.500,00	35.000,00	8.000,00	150.000,00	455.500,00
C 1.1	-	27.000,00	-	103.000,00	130.000,00
C 1.2	-	-	-	-	-
C 1.3	-	-	-	-	-
C 1.4	-	8.000,00	8.000,00	47.000,00	63.000,00
Strateški cilj 2 - skupaj	125.000,00	10.000,00	103.000,00	757.400,00	995.400,00
C 2.1	-	7.000,00	103.000,00	742.400,00	852.400,00
C 2.2	-	3.000,00	-	15.000,00	18.000,00
C 2.3	-	-	-	-	-
Strateški cilj 3 - skupaj	112.500,00	13.003,00	50.000,00	-	175.503,00
C 3.1	-	1.000,00	50.000,00	-	51.000,00
C 3.2	-	5.500,00	-	-	5.500,00
C 3.3	-	6.503,00	-	-	6.503,00
Strateški cilj 4	400.000,00	216.000,00	4.000,00	850.000,00	1.470.000,00
C 4.1	-	216.000,00	4.000,00	-	220.000,00
C 4.2	-	-	-	-	-
C 4.3	-	-	-	850.000,00	850.000,00
NU KPZI 2022 - 2032 SKUPAJ	900.000,00	274.003,00	165.000,00	1.757.400,00	3.096.403,00

Kot je razvidno iz zgornje preglednice, izvedba Načrta upravljanja v predvidenem obsegu pomeni skupen znesek v višini 3.096.403,00 EUR. Od tega proračun Zavoda za turizem Idrija predstavlja 39,9 %, proračun občine Idrija 5,3 % in zunanji viri financiranja 56,8 % skupnega proračuna, kot prikazuje spodnja slika.

Slika 6: Razdelitev sredstev po virih financiranja

Izvajanje načrta upravljanja v zgoraj navedenih finančnih okvirih je neposredno povezano z dejansko višino letnih proračunskih sredstev upravljavca (Zavod za turizem Idrija), Občine Idrija ter uspešnosti pri črpanju evropskih sredstev. Ker je realizacija finančnega načrta in s tem tudi načrtovanih ukrepov močno odvisna tudi od pridobivanja zunanji virov financiranja, je temu namenjen poseben ukrep (U 4.1.4 – Razvoj projektnih idej in strokovnih nalog, ki sledijo viziji razvoja območja).

V spodnji preglednici je razviden finančni okvir za izvedbo načrtovanih ukrepov glede na vire financiranja po posameznih letih izvajanja.

Tabela 17: Finančni okvir glede na vire financiranja po letih v EUR

Vir financiranja	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Proračun ZTI - redno delo	50.000,00	75.000,00	75.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00
Proračun ZTI – zunanji izvajalci	13.423,22	34.423,24	34.798,18	34.463,88	26.963,88	26.163,88	26.163,88	26.163,88	26.163,96	25.275,00
Proračun občine Idrija	43.333,33	43.722,21	26.722,21	26.722,21	16.722,21	4.222,23	888,88	888,88	888,88	888,96
Zunanji viri financiranja (projekti)	51.257,76	277.646,21	242.646,21	242.646,21	215.646,21	149.666,23	146.332,88	146.332,88	146.332,97	138.892,44
SKUPAJ	158.014,31	430.791,66	379.166,60	403.832,30	359.332,30	280.052,34	273.385,64	273.385,64	273.385,81	265.056,40

5.4. TERMINSKI NAČRT

Terminski načrt sledi finančnemu načrtu izvajanja načrta upravljanja za obdobje desetih let.

Gantogram v nadaljevanju prikazuje časovno izvedbo posameznih ukrepov znotraj štirih strateških ciljev: Ohranjena narava, kulturna dediščina in krajinska pestrost (SC 1), Kakovostno doživljanje parka in visoka ozaveščenost o pomenu parka (SC 2), Trajnostni razvoj območja (SC 3) in Učinkovito upravljanje in izvajanje nadzora (SC 4). Kot je razvidno iz preglednice spodaj, izvajanje vseh štirih strateških ciljev poteka v celotnem desetletnem obdobju izvajanja načrta. Prikaz je vezan na mejnik realizacije kazalnika, ki je opredeljen pri posameznem ukrepu. V primeru, da je za določen ukrep opredeljenih več kazalnikov, se v prikazu upošteva tistega, doseganje katerega je predvideno najpozneje.

Predmetni načrt upravljanja je prvi načrt upravljanja za Krajinski park Zgornja Idrijca. Iz tega izhaja velik poudarek na ukrepih, predvidenih v okviru strateškega cilja **Učinkovito upravljanje in izvajanje nadzora**, na podlagi katerih se bo vzpostavila upravljavska struktura upravljavca parka. Posledično so to ukrepi, ki se bodo izvajali v začetnih letih predvidenega desetletnega obdobja, doseganje kazalnikov pa bo temelj nadaljnjega upravljanja z območjem: zaposlen naravovarstveni nadzornik, vzpostavljena projekta pisarna, opredeljeni postopki za izdajo dovoljenj, mnenj in soglasij itd. Posledično je tudi več kot polovica predvidenih finančnih sredstev za izvajanje načrta upravljanja namenjena temu specifičnemu cilju.

Z vzpostavitvijo učinkovite upravljavske strukture se bo zagotovilo tudi naravovarstveni nadzor nad območjem in opredelilo načine izvajanja aktivnosti v parku. Poleg nadzora in usmerjenega izvajanja različnih dejavnosti, je prioriten tudi ukrep 2.1.8 Določitev prometnega režima v okviru specifičnega cilja **Kakovostno doživljanje parka in visoka ozaveščenost o pomenu parka**. Promet je trenutno najbolj obremenjujoča dejavnost v parku, ki predvsem v viških obiska (poletni meseci) preseže meje sprejemljivosti. Ključna je izvedba aktivnosti, ki bo že v začetnih letih obdobja izvajanja prispevala k reševanju problema oziroma izboljšanju stanja. Gre za vzpostavitev sistema izposoje e-koles in polnilnice za e-kolesa (na Lajštu in na vstopni točki v Podroteji), vzpostavitev sistema za izrekanje kazni ter nakup parkomata, nadgradnjo javnega prevoza (določitev in označitev avtobusnih postajališč), ko bodo ti kazalniki doseženi pa tudi določitev in označitev javnih parkirnih mest na območju parka, nakup prevoznega sredstva (npr. kombi, traktorska prikolica, ipd.) za javni prevoz obiskovalcev na relaciji Lajšt – Belca – Krekovše – Idrijca – Lajšt ter ureditev postajališč za avtodome.

V okviru specifičnega cilja **Ohranjena narava, kulturna dediščina in krajinska pestrost** je izvedba ukrepov, ki so usmerjeni v ureditev območij z namenom preprečevanja negativnih vplivov na naravne vrednote, določitev območij za izvajanje monitoringa ali izdelave strokovnih podlag predvideni v začetnih letih, ostali, usmerjeni v spremljanje oziroma monitoring ter vzdrževalna dela, pa se bodo izvajali v celotnem obdobju izvajanja načrta.

Specifičen cilj **Trajnostni razvoj območja** večinoma vključuje ukrepe, ki se bodo izvajali vsako leto. Gre predvsem za ukrepe, ki bodo zagotovili sodelovanje med različnimi deležniki ter

aktivnosti, povezane s promocijo parka. Izmed ukrepov velja izpostaviti ukrep 3.1.2 Izboljšanje prometne varnosti, v okviru katerega se do leta 2025 predvideva priprava dokumentacije za izvedbo obvozne ceste v Idrijski Beli.

Tabela 18: Terminski načrt izvajanja Načrta upravljanja

Cilj oz. ukrep	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
SC 1: Ohranjena narava, kulturna dediščina in krajinska pestrost - skupaj										
C 1.1 - skupaj										
U 1.1.1										
U 1.1.2										
U 1.1.3										
U 1.1.4										
U 1.1.5										
C 1.2 - skupaj										
U 1.2.1										
U 1.2.2										
U 1.2.3										
C 1.3 - skupaj										
U 1.3.1										
C 1.4 - skupaj										
U 1.4.1										
U 1.4.2										
U 1.4.3										
SC 2: Kakovostno doživljanje parka in visoka ozaveščenost o pomenu parka - skupaj										
C 2.1 - skupaj										
U 2.1.1										
U 2.1.2										
U 2.1.3										
U 2.1.4										
U 2.1.5										
U 2.1.6										
U 2.1.7										
U 2.1.8										
C 2.2 - skupaj										
U 2.2.1										

U 2.2.2										
U 2.2.3										
C 2.3 - skupaj										
U 2.3.1										
U 2.3.2										
U 2.3.3										
SC 3: Trajnostni razvoj območja - skupaj										
C 3.1 - skupaj										
U 3.1.1										
U 3.1.2										
C 3.2 - skupaj										
U 3.2.1										
U 3.2.2										
U 3.2.3										
U 3.2.4										
C 3.3 - skupaj										
U 3.3.1										
U 3.3.2										
SC 4: Učinkovito upravljanje in izvajanje nadzora - skupaj										
C 4.1 - skupaj										
U 4.1.1										
U 4.1.2										
U 4.1.3										
U 4.1.4										
U 4.1.5										
C 4.2 - skupaj										
U 4.2.1										
C 4.3 - skupaj										
U 4.3.1										
U 4.3.2										
NU KPZI 2022 - 2031 SKUPAJ										

VI. poglavje

LITERATURA

- /1/ Bat, M., Černe, A., Kunaver, J., Radinja, D., 1996: Regionalnogeografska monografija Slovenije – 2. del: zahodni predalpski svet. Elaborat. Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Ljubljana
- /2/ Čar, J., 1972. Nekaj osnovnih podatkov o osamljenem krasu na Idrijskem. Naše jame 13. Ljubljana
- /3/ Gams, i., 1972. Prispevek h klimatogeografski delitvi Slovenije. Geografski obzornik 19-1. Ljubljana
- /4/ Habič, P., 1969. Kraški svet md Idrijo in Vipavo. Dela SATZ 21. Ljubljana.
- /5/ Kordiš, F., 1986. Idrijski gozdovi skozi stoletja. Priročnik. Soško gozdno gospodarstvo. Tolmin
- /6/ Kosmač, A., 2014. Krajinski park Zgornja Idrijca, varstveni režim, območja zgostitev naravovarstveno pomembnih vrst (zaključna naloga). Univerza na primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije
- /7/ LUZ, 2008. Strokovne podlage za prostorsko urejanje območja Krajinskega parka Zgornja Idrijca
- /8/ Marušič, J., Hladnik, J., Kravanja, N., Bartol, B., Dešnik, S., Habjan, J., Hudoklin, J., Kolček, A., Pisano, S., Simič, M., Tavčar, E. 1998. Krajine Predalpske regije. Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje, Ljubljana, URL: <https://www.krajinskapolitika.si/wp-content/uploads/2018/10/2-predalpske.pdf>
- /9/ Ministrstvo za kulturo, Tehnični generalni sekretariat, 2010. Dosje serijske nominacije Dediščina živega srebra, Almadén in Idrija, Španija. URL: <https://www.idrija.si/DownloadFile?id=78237>
- /10/ MKGP, 2021. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: Javno dostopni podatki: Grafični podatki RABA za celo Slovenijo, URL: <https://rkg.gov.si/vstop/>
- /11/ Nared J., Perko D., 2010. Na prelomnici: razvojna vprašanja Občine Idrija, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, Ljubljana, 224 str.
- /12/ Občina Idrija, 2018. Strategija razvoja turizma Občine Idrija 2019-2023
- /13/ Ptice Slovenije, citirano november 2021 URL: <https://www.ptice.si/ptice-in-ljudje/ptice-slovenije>
- /14/ Topole, M., Zorn, M., 2010. Naravnogeografske značilnosti Občine Idrija. V: Na prelomnici: razvojna vprašanja Občin Idrija, 11-33, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Ljubljana
- /15/ UNESCO World Heritage Centre, 2021. Operational guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention/Operativne smernice za izvajanje Konvencije o svetovni dediščini, Paris. URL: <https://whc.unesco.org/en/guidelines/>
- /16/ Urbanistični inštitut RS, 2020. *Strokovne podlage za OPN občine Idrija: Usmeritve za oblikovanje objektov, usmeritve za objekte za kratkotrajno bivanje*
- /17/ Urbanistični inštitut RS, 2020. *Naše hiše, priročnik za lastnike, načrtovalce in izvajalce novogradenj in prenov stanovanjskih stavb v občini Idrija*
- /18/ ZaVita, 2019. Okoljsko poročilo za pete spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Idrija (SD OPN5) – Okoljsko poročilo za mnenje o ustreznosti – Dodatek za presojo sprejemljivosti plana na varovana območja – sem vpisala med vire
- /19/ ZaVita, 2020, Študija nosilne zmogljivosti za Krajinski park Zgornja Idrijca URL: https://issuu.com/visit-idrija-slovenija/docs/tudija_nosilnih_zmogljivosti_za_krajinski_park_zg
- /20/ Zavod za turizem Idrija, 2021. Poslovno poročilo za leto 2020
- /21/ Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Nova Gorica s sodelavci, 1992. Krajinski park Zgornja Idrijca (strokovne osnove za razglasitev)
- /22/ Zavod za gozdove Slovenije, Območja enota Tolmin, 2015. Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarske enot IDRIJA I) 2015 – 2024)
- /23/ Zavod za gozdove Slovenije, Območja enota Tolmin, 2018. Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarske enote IDRIJA II (2018 – 2027)
- /24/ Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Tolmin, 2021: Dvoletni načrt za XII. Zahodno visoko kraško lovsko upravljavsko območje za leti 2021 in 2022, URL:

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/DLUN_2021/n_DLUN_2021-2022_Zahodno_visoko_krasko_LUO.pdf

/25/ ZRSVN OE Nova Gorica, 2007. Naravovarstvene smernice za strategijo prostorskega razvoja in prostorski red Občine Idrija

ZAKONODAJA

/26/ Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18 in 82/20), citirano november 2021 URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1600>

/27/ Odlok o Občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija (Uradni list RS, št. 38/11, 107/13, 53/14, 70/16, 40/17), citirano oktober 2021 URL: <https://www.rpls.si/Predpis.aspx?id=64090&obcina=IDRIJA>

/28/ Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16), citirano november 2021 URL: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO270>

/29/ Zakon o sladkovodnem ribištvu (ZSRib) (Ur. L. RS, št. 61/06), citiran oktober 2021 URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3600#>

VIRI PODATKOV ZA KARTOGRAFSKE PRIKAZE

Pri vseh kartografskih prikazih je uporabljena kartografska podlaga ESRI Topo, dostopna prek vtičnika QuickMapServices, območje Krajinskega parka Zgornja Idrija iz .shp sloja ZAV_OBM_POLIPolygon, ARSO, 2021, pri večini kart pa je vključen tudi prikaz ključnih prometnic za obiskovanje parka, pri katerem gre za izbor ključnih prometnic iz razpoložljivega .shp sloja Zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture, Grafični podatki gospodarske javne infrastrukture (ceste), ki je dostopen na portalu E-geodetski podatki, GURS, 2021. Vsi v nadaljevanju navedeni viri so dostopni v obliki .shp datotek.

/30/ Karta 1: Širši prikaz lege Krajinskega parka Zgornja Idrija: GURS, 2021. Geodetska uprava Republike Slovenije, WFS storitev: Občine.

/31/ Karta 2: Obseg krajinskega parka Zgornja Idrija po naseljih: GURS, 2021. Geodetska uprava Republike Slovenije, WFS storitev: Naselja.

/32/ Karta 3: Lastništvo zemljišč: Občina Idrija, 2021. Sloj lastništva zemljišč v parku, prejeto po e-pošti.

/33/ Karta 4: Dejanska raba tal: MKGP, 2021. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: Javno dostopni podatki: Grafični podatki RABA za celo Slovenijo, URL: <https://rkg.gov.si/vstop/>

/34/ Karta 6: Vodna telesa vodotokov in stoječih voda: DRSV, 2021. Direkcija Republike Slovenije za vode, portal eVode: Točkovni podatkovni sloj hidrografije in Vodna telesa jezer: Vodno telo, URL: <http://www.evode.gov.si/index.php?id=108>

/35/ Karta 7: Naravni rezervat, naravni spomeniki in naravne vrednote: ARSO, 2021. Agencija Republike Slovenije za okolje, Spletna objektna storitev (WFS) za izdajanje okoljskih prostorskih podatkov: Zavarovana območja (poligoni), Register naravnih vrednot (območja), Register naravnih vrednot (točke), Register naravnih vrednot (jame), URL: https://gis.arso.gov.si/wfs_web/faces/WFSLayersList.jspx

/36/ Karta 8: Ekološko pomembna območja: ARSO, 2021. Agencija Republike Slovenije za okolje, Spletna objektna storitev (WFS) za izdajanje okoljskih prostorskih podatkov: Ekološko pomembna območja, Ekološko pomembna območja (jame), URL: https://gis.arso.gov.si/wfs_web/faces/WFSLayersList.jspx

- /37/ Karta 9: Natura 2000 območja: ARSO, 2021. Agencija Republike Slovenije za okolje, Spletna objektna storitev (WFS) za izdajanje okoljskih prostorskih podatkov: NATURA 2000, URL: https://gis.arso.gov.si/wfs_web/faces/WFSLayersList.jspx
- /38/ Karta 10: Enote kulturne dediščine: MK, 2021: Ministrstvo za kulturo, Direktorat za kulturno dediščino, Varstveni režimi kulturne dediščine (eVrd), URL: <https://data-mk-indok.opendata.arcgis.com/>
- /39/ Karta 11: Kmetijske površine glede na dejansko rabo tal ter zemljišča v uporabi kmetijskih gospodarstev (GERK): MKGP, 2021. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: Javno dostopni podatki: Grafični podatki RABA za celo Slovenijo, Grafični podatki GERK za celo Slovenijo, URL: <https://rkg.gov.si/vstop/>
- /40/ Karta 12: Lastništvo gozda (glede na dejansko rabo tal): MKGP, 2021. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: Javno dostopni podatki: Grafični podatki RABA za celo Slovenijo, URL: <https://rkg.gov.si/vstop/> in: Občina Idrija, 2021. Sloj lastništva zemljišč v parku, prejeta po e-pošti.
- /41/ Karta 13: Vodotoki, vodovarstvena območja in lokacije zajema vode za potrebe mHE: DRSV, 2021. Direkcija Republike Slovenije za vode, portal eVode: Točkovni podatkovni sloj hidrografije, Vodovarstvena območja, določena na podlagi občinskih odlokov in Vodna dovoljenja, URL: <http://www.evode.gov.si/index.php?id=108>
- /42/ Karta 14: Ceste in označena parkirna mesta: GURS, 2021. Geodetska uprava Republike Slovenije: portal E-geodetski podatki, Zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture, Grafični podatki gospodarske javne infrastrukture (ceste), URL: <https://egp.gu.gov.si/egp/> ter ZaVita, 2020, Študija nosilne zmogljivosti za Krajinski park Zgornja Idrija: lokacije parkirnih mest, URL: https://issuu.com/visit-idrija-slovenija/docs/_tudija_nosilnih_zmogljivosti_za_krajinski_park_zg
- /43/ Karta 15: Električna energija in vodovodno omrežje: GURS, 2021. Geodetska uprava Republike Slovenije: portal E-geodetski podatki, Zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture, Grafični podatki gospodarske javne infrastrukture Električna energija in Vodovod, URL: <https://egp.gu.gov.si/egp/>
- /44/ Karta 16: Ceste in turnokolesarska pot: KTK PZS, 2021. Planinska zveza Slovenije, Komisija za turno kolesarstvo: Slovenska turnokolesarska pot, sloj etape, ki poteka na območju KPZI, prejeta po e-pošti.
- /45/ Karta 17: Planinske poti, tematske poti ter Via Alpina: GURS, 2021. Geodetska uprava Republike Slovenije: portal E-geodetski podatki, Zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture, Grafični podatki gospodarske javne infrastrukture (ceste), URL: <https://egp.gu.gov.si/egp/>. ZTI, 2021. Zavod za turizem Idrija: sloji tematskih in učnih poti v parku, prejeta po e-pošti. Via Alpina, 2021, URL: <http://www.via-alpina.org/>
- /46/ Karta 18: Strateška karta razvoja območja: ARSO, 2021. Agencija Republike Slovenije za okolje, Spletna objektna storitev (WFS) za izdajanje okoljskih prostorskih podatkov: Zavarovana območja (poligoni), URL: https://gis.arso.gov.si/wfs_web/faces/WFSLayersList.jspx. Občina Idrija, 2021. Občinski prostorski načrt, sloj namenske rabe tal, prejeta po e-pošti. ZGS, 2021. Zavod za gozdove, WFS storitev: Gozdni rezervati.

VII. poglavje

PRILOGE

Priloga 1: Seznam ožjih zavarovanih območij v Krajinskem parku Zgornja Idrijca z oceno stanja in dejavniki ogrožanja (Vir: Naravovarstveni atlas in ZRSVN OE Nova Gorica)

Zap. št.	ID	Ime zavarovanega območja		Leto prvega zavarovanja	Površina (ha)	Ocena stanja in dejavniki ogrožanja
1	872	Bukov vrh	naravni rezervat	1993	20	Stanje: naravno dobro ohranjeno uvršča se v med maloštevilne popolnoma naravno ohranjene predele v Sloveniji Dejavniki ogrožanja: /
2	873	Bedrova grapa	naravni spomenik	1993	40,28	Stanje: njen gornji del, je zaradi težke dostopnosti naravno dobro ohranjena Dejavniki ogrožanja: /
3	874	Divje jezero	naravni spomenik	1993	8,13	Stanje: naravno dobro ohranjeno Neposredna okolica jezera je urejena kot „muzej v naravi“, nazadnje je bila infrastruktura preurejena leta 2010 ter naknadno letno vzdrževana.
4	875	Jama nad Kobilu	naravni spomenik	1993	/	/
5	876	Kramaršca	naravni spomenik	1993	7,64	Stanje: zaradi odmaknjenosti in težke dostopnosti je območje dobro naravno ohranjeno Dejavniki ogrožanja: divje soteskanje
6	877	Suha Idrijca	naravni spomenik	1993	13,59	Stanje: naravno dobro ohranjeno
7	878	Vrtači pod Petelinovim vrhom	naravni spomenik	1993	21,12	Stanje: naravno dobro ohranjeno

Priloga 2: Seznam naravnih vrednot v Krajinskem parku Zgornja Idrijca z oceno stanja in dejavniki ogrožanja (Vir: Naravovarstveni atlas in ZRSVN OE Nova Gorica)

Št.	ID	IME	KRATKA OZNAKA	POMEN	ZVRST	Ocena stanja
1	41	Divje jezero	Izvirno kraško jezero, vokliški izvir, prelom, nariv, nahajališče kranjskega jegliča ter nahajališče endemične podzemeljske favne	državni	HIDR, GEOMORF, GEOL, BOT, ZOOL	<p>Stanje: dobro Jezero in okolica ter prispevno območje je ohranjeno. Ni znakov ogrožanja flore in favne (2015 - ZRSVN OE Nova Gorica). V okviru projekta obnove turistične infrastrukture ob Divjem jezeru je bila leta 2012 okolica preurejena, in sicer sanacija pešpoti in razgledišča, obnova stopnic, tlakovanje ploščadi, sanacija podpornega zida na desnem bregu, zamenjava in obnova varnostnih ograj ter čiščenje lovilnih mrež na strmih pobočju nad jezerom. Pešpot okoli jezera je bila z ograjo prekinjena, ogledati si ga je možno iz dveh razglednih ploščadi iz dveh strani, do katerih se dostopa po dveh različnih stezicah. Po preureditve se okolica v vzdržuje s strani Občine Idrija.</p> <p>Dejavniki ogrožanja: - hoja zunaj dovoljenih poti - divje potapljanje v Divjem jezeru - povečan turistični obisk v poletnih mesecih, posledično povečan hrup ter smetenje</p>
2	75V	Idrijca s pritoki	Idrijca s pritoki, levi pritok Soče	državni	HIDR, GEOMORF, BOT, ZOOL	<p>Stanje: naravno dobro ohranjeno Reka Idrijca je naravno ohranjena na odsekih od povirja do klavž na Idrijci in od strojnice HE Mrzla Rupa do kopališča na Lajštu. Stanje Idrijce na na odseku od Podroteje do sotočja z Belco je naravno dobro ohranjeno in zaenkrat ni ogroženo (2017 - ZRSVN OE Nova Gorica). Zaradi hidroelektrarn HE Mrzla Rupa, HE Mesto, male HE na desnem bregu Idrijce tik pred sotočjem z Ljubevščico z desne pred mestom Idrija in HE Marof, je zmanjšana količina vode v strugi na odsekih: - od klavž na Idrijci (pod njimi je zajetje) do strojnice za HE Mrzla Rupa na levem bregu pod Tratnikom, - od jezua pri Kobili v soteski Strug do strojnice za HE Mesto na levem bregu</p>

Št.	ID	IME	KRATKA OZNAKA	POMEN	ZVRST	Ocena stanja
						<p>v mestu Idrija in - od nekdanjega fiksnege topilniškega jezua (od leta 1992 je postavljen mehki jez) do strojnice HE Marof v Mokraški vasi. Na območju kopališča Lajšt je bilo v preteklih letih izvedenih več ureditev za namen kopališča in vodnogospodarskih ureditev. Od Lajšta do Mejce so na brežinah Idrijce na več odsekih obrežne ureditve, predvsem pa različni zidovi na desnem bregu, povezani z zaščito cesto po dolini Idrijce in prehodi preko Idrijce (most pri Fežnarju, več brvi).</p> <p>Dejavniki ogrožanja:</p>
4	3359V	Strug	Ozka dolina Idrijce med Fežnerjem in Podrotejo, rastišče Kranjskega jegliča (<i>Primula carniolica</i>), dobro ohranjen termofilni bukov gozd (gozdni rezervat)	lokalni	BOT	<p>Stanje: naravno dobro ohranjeno Ob levem bregu Idrijce poteka steza do Idrijske Bele. Ob stezi so v jami Kevdrc zabeleženi mali podkovnjaki (<i>Rhinolophus hipposideros</i>). Sicer je jama bogato kotišče te vrste (90 osebkov v sezoni 2014/15 (podatek iz monitoringa netopirjev)). Ob desnem bregu Idrijce poteka avtomobilska cesta. Na skalah nad potjo je bil zabeležen kranjski jeglič (<i>Primula carniolica</i>) na treh lokacijah (GK: 423434, 92087; 423527, 92066 in 423821, 91900) v delu Struga, ki poteka v smeri JV-SZ. V delu Struga, ki poteka v smeri SV-JZ se v skalah nad cesto kranjski jeglič ne pojavlja. Opažen je bil tudi v desnem bregu Idrijce pri brvi med Divjim jezerom in jezom pri Kobili (GK: 424961, 93530). Na obeh bregovih se je oglašala črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>).</p> <p>Dejavniki ogrožanja:</p>
5	3509	Bedrova grapa	Profil karnijskih plasti s fosili in sedimentološkimi posebnostmi, rastišče vseh treh vrst jegličev,	državni	HIDR, GEOMORF, BOT, GEOL	<p>Stanje: zgornji del grape je naravno dobro ohranjen, v spodnjem delu so vidne posledice intenzivnega gospodarskega (gozdarstva) izkoriščanja. Leta 2014 je bilo območje močno prizadeto zaradi žledoloma. V naslednjih letih se je izvajala sanacijska sečnja (pod nadzorom ZGS, ki se je že skoraj v celoti zaključilo leta 2020).</p>

Št.	ID	IME	KRATKA OZNAKA	POMEN	ZVRST	Ocena stanja
			grapa desnega pritoka Idrijce			Dejavniki ogrožanja:
6	3517V	Belca - dolina	Dolina Belce, desnega pritoka Idrijce	državni	HIDR, GEOMORF, GEOL, BOT, ZOOL, EKOS	<p>Stanje: naravno dobro ohranjeno Po dolini teče več cestnih komunikacij, zlasti gozdnih. Izvirno območje je bilo z izgradnjo zajetja popolnoma degradirano (1999). Leta 2013 je bil ob vodotoku zgrajen vodovod Idrija- Idrijska Bela z črpališčem in vodohramom, lociranim v Idrijski Beli, od kjer so izpusti viškov speljani v Belco. Na območju sotočja z Idrijco (kopališče na Lajštu) je bila leta 2013 izpeljana rekonstrukcija obstoječe premostitve z izgradnjo novega mostu.</p> <p>Dejavniki ogrožanja:</p>
7	3530	Bukov vrh	Bukov sestoj s pragozdnim značajem na severnem obrobju Trnovskega gozda (gozdni rezervat)	lokalni	EKOS	<p>Stanje: naravno dobro ohranjeno V pragozdu ni bilo gozdnogospodarskih posegov. Območje je izločeno kot gozdni rezervat, kot področje brez gospodarjenja. Na dnu je manjša vodna površina, ki služi za napajanje divjadi.</p> <p>Dejavniki ogrožanja:</p>
8	3535	Črna draga	Kraška depresija, mrazišče na Trnovskem gozdu, ledeniški drobir	lokalni	GEOMORF, GEOL	<p>Stanje: naravno dobro ohranjeno Posledice žledoloma iz leta 2014.</p> <p>Dejavniki ogrožanja:</p>
9	3541V	Idrijca - dolina	Dolina Idrijce, levega pritoka Soče	državni	GEOMORF, HIDR, BOT, EKOS	<p>Stanje: Dolina Idrijce do sotočja z Belco je naravno dobro ohranjena Na sotočju je naravno kopališče in rekreacijsko območje Lajšt. Pobočja doline prekrivajo bukovi gozdovi, ki so bili prizadeti zaradi žledoloma. V dolini je več zgodovinskih in tehničnih spomenikov, med katerimi izstopajo vodne pregrade klavže. Na območju Idrijskih klavž je zajetje za MHE Mrzla Rupa. Zaradi cestnega udara pod Tratnikom je precej zmanjšan obisk, kar iz vidika ohranjanja narave posredno pripomore k ohranjanju naravnega</p>

Št.	ID	IME	KRATKA OZNAKA	POMEN	ZVRST	Ocena stanja
						stanja. Dejavniki ogrožanja:
10	3545	Tratnikovi usadi	Golica zgornjetriasnih kamnin s fosili in jaspisom	državni	GEOL, GEOMORF	Stanje: Območje Tratnikovih usadov je zelo podvrženo intenzivni eroziji, kar predstavlja naravno stanje Dejavniki ogrožanja: /
11	3549	Kramaršca	Soteska Idrijce, stičišče 4 grap, slapovi, najzahodnejši izdanek magmatskih kamnin v Sloveniji, rastišče idrijskega jegliča (Primula x venusta)	državni	GEOMORF, HIDR, GEOL, BOT	
12	3575	Krekovše - nahajališče fosilov	Nahajališče triasnih megalodontidnih školjk pri Krekovšah na Idrijskem, locus typicus	državni	GEOL	Stanje: naravno dobro ohranjeno Dejavniki ogrožanja: - bližina ceste profil deloma ogroža - nedovoljeno pobiranje fosilov
13	3583	Mali Govci - sestoj črnega bora	Avtohtoni sestoj črnega bora na Malih Govcih	lokalni	EKOS	Stanje: naravno dobro ohranjeno Črni bor uspeva le na najbolj izpostavljenih, skalnatih delih območja, spodnje dele pa porašča v glavnini bukev. Večina območja je določena za varovalni gozd. Dejavniki ogrožanja:

Št.	ID	IME	KRATKA OZNAKA	POMEN	ZVRST	Ocena stanja
14	3598	Sončni rob	Botanična lokaliteta na severnih obronkih Trnovskega gozda	lokalni	BOT	Stanje: v naravnem stanju Dejavniki ogrožanja: /
15	3600V	Strug - tektonsko okno	Enojno tektonsko okno v dolini Idrijce	državni	GEOMORF, GEOL	Stanje: naravno dobro ohranjeno V območju se nahaja Plezališče Strug ter več pohodnih poti. Dejavniki ogrožanja: - neurejenost pohodnih poti - povečan obisk pohodnikov
16	3603	Suha Idrijca	Šoteska in grapa Črnega potoka, desnega pritoka Idrijce	državni	GEOMORF	Stanje: v naravnem stanju Dejavniki ogrožanja: /
17	3606	Ladinijske plasti pod Rižnikarjem	Golice triasnih ladinjskih plasti z ostanki amonitov v zgornjem delu doline Idrijce	lokalni	GEOL	Stanje: zgornji profil je v naravnem stanju, na spodnjem profilu prisotna močna erozija Zaradi zaprte ceste pod Rižnikarjem je dostop do profilov mogoče le iz smeri Idrijskih klavž. Na spodnjem profilu ob cesti ni opaziti sledov iskanja fosilov, pač pa zelo intenzivne pobočne erozije golice. Zgornji rob pobočja nad golicco že močno štrli nad profilom in ga ogroža. Dejavniki ogrožanja: - na spodnjem profilu je prisotna intenzivna pobočna erozija golice. Zgornji rob pobočja nad golicco že močno štrli nad profilom in ga ogroža.
18	3607	Vrtači pod Petelinovim vrhom	Mrzišči severno od Golakov	lokalni	BOT, DREV	Stanje: v naravnem stanju Dejavniki ogrožanja:

Št.	ID	IME	KRATKA OZNAKA	POMEN	ZVRST	Ocena stanja
19	3711V	Trebuščica	Najdaljši levi pritok Idrijce v dolini Trebuša	državni	HIDR, GEOMORF, BOT, EKOS	Stanje: v naravnem stanju V park segata le dva krajša povirna kraka Trebuščice. Dejavniki ogrožanja:
20	4180	Putrihove stene	Botanična lokaliteta in strme stene na severnih obronkih Trnovskega gozda	lokalni	BOT, GEOMORF	Stanje: v naravnem stanju Po območju poteka lovska pešpot imenovana Gamsarica. Dejavniki ogrožanja: /
21	4501	Zala	Desni pritok Idrijce	državni	HIDR, EKOS	Stanje: dobro ohranjeno Dejavniki ogrožanja: - bližina zelo obremenjene prometne povezave Godovič - Idrija
24	4644	Idrijsko rudišče	Idrijsko živosrebrno rudišče z vhodi v rudnik	državni	GEOL	Stanje: dobro ohranjeno V park sega le manjši del območja Idrijskega rudišča. Dejavniki ogrožanja:
25	3503	Babji zob v dolini Belce	Skalni samotar v dolini Belce	lokalni	GEOMORF	Stanje: v naravnem stanju Dejavniki ogrožanja: - zaradi bližine cestne povezave Idrijska Bela - Krekovše je potencialno ogrožen.
26	3538	Divji potok	Izvir na levem bregu Idrijce nad Idrijskimi klavžami	lokalni	HIDR	Stanje: v naravnem stanju Dejavniki ogrožanja:
27	3566	Jesen ob Rakah	Mogočen jesen ob Rakah v Idriji	lokalni	DREV	Stanje: drevo je bilo pred približno 10 leti ranjeno (razpoka) po celotni dolžini zaradi udara strele. V krošnji so tudi štrclji posameznih odlomljenih vej.

Št.	ID	IME	KRATKA OZNAKA	POMEN	ZVRST	Ocena stanja
						Dejavniki ogrožanja:
29	40547	Jama nad Kobilu	Vodoravna jama	državni	GEOMORFP	Stanje: v naravnem stanju Izvirna jama. Dejavniki ogrožanja:
30	41168	Jama pri Vojkovi plošči	Spodmol, kevdrč	državni	GEOMORFP	
31	41169	Pod kevdrum	Spodmol, kevdrč	državni	GEOMORFP	
32	41170	Ravbarska jama pri Idriji	Spodmol, kevdrč	državni	GEOMORFP	
33	41171	Divji možje	Spodmol, kevdrč	državni	GEOMORFP	
34	41172	Špranja nad Kobilu	Spodmol, kevdrč	državni	GEOMORFP	
35	41975	Jama pri Kobili	Vodoravna jama	državni	GEOMORFP	
36	42046	Jama nad jezom pri Kobili	Spodmol, kevdrč	državni	GEOMORFP	
37	42047	Jama nad studenčkom	Brezno	državni	GEOMORFP	
38	42076	Brezno nad Strugom	Brezno	državni	GEOMORFP	

Št.	ID	IME	KRATKA OZNAKA	POMEN	ZVRST	Ocena stanja
39	42113	Brezno v Strugu	Brezno	državni	GEOMORFP	
40	42494	Brezno s tremi vhodi	Brezno	državni	GEOMORFP	
41	45000	Divje jezero	Jama stalni izvir	državni	GEOMORFP	Stanje: naravno dobro ohranjeno Dejavniki ogrožanja: - potapljanje je v neskladju z varstvenimi režimi zavarovanega območja, zato takšno aktivnost odsvetujemo
42	45163	Izvir pri Podroteji	Jama stalni izvir	državni	GEOMORFP	Stanje: degradiran vhod zaradi zajetja vode za vodooskrbo Idrije Dejavniki ogrožanja: - onesnaženje vodonosnika
43	49109	Ledenica pod Ciganskim vrhom	Brezno s stalnim ledom	državni	GEOMORFP	
44	49391	Brezno 2 pri Dol ledenici	Brezno	državni	GEOMORFP	
45	49389	Poslušanje 1	Brezno	državni	GEOMORFP	
46	4586	Vojsko - lipa pri hiši št. 94	Stara lipa pri hiši št. 94 pri Habetu na Vojskem	lokalni	DREV	Stanje: Votlo deblo, se na zunanjem obodu zarašča Drevo na videz deluje vitalno (stanje leta 2012)
47	50924	Na Ključih 5	Brezno	državni	GEOMORFP	

Priloga 3: Seznam elementov spomenikov, kulturne dediščine in vplivnih območij v Krajinskem parku Zgornja Idrija z oceno stanja in dejavniki ogrožanja (Vir: Register kulturne dediščine in ZVKDS OE Nova Gorica)

Zap. št.	EŠD	Ime enote NKD	Zvrst	Režim	Pomen	Ohranjenost in ogroženost
1	12	Idrijska Bela - Belčne klavže	profana stavbna dediščina	spomenik in vplivno območje spomenika	državni	Objekt se vzdržuje. Klavže so bile v osemdesetih statično sanirane. Leta 2018 so se zamenjale letve in skodlasta kritina dvokapnice na kamnitih stebrih, ki zaključuje vrh vodne pregrade. Predvideva se postavitve varnostnih ograj. Objekt upravlja CUDHg Idrija.
2	183	Idrija - Grad	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Objekt je vzdrževan. Objekt upravlja Mestni muzej Idrija.
3	184	Idrija - Rudarska hiša Bazoviška 4	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Objekt je vzdrževan. Objekt upravlja Mestni muzej Idrija.
4	185	Idrija - Rudnik živega srebra	profana stavbna dediščina	dediščina (del)		V obravnavanem vplivnem območju mestnega jedra Idrije se pretežno nahajajo le novogradnje. Varuje se posamezne objekte tehnične dediščine in posege, ki imajo negativne vplive na državne spomenike tehnične dediščine Idrije.
5	186	Idrija - Rudniško gledališče	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Objekt je trenutno brez funkcije. Predvidena je popotresna obnova gledališča z dozidavo s strani Občine Idrija, ki je lastnik stavbe in investitor obnove.
6	187	Idrija - Kamšt z vodnim kanalom in jezom	profana stavbna dediščina	spomenik in vplivno območje spomenika	državni	Objekt je vzdrževan. V letu 2020 se je zamenjala skodlasta kritina, strešni pomoli in popravila zunanja vrata. Objekt upravlja Mestni muzej Idrija
7	189	Vojsko - Idrijske klavže	profana stavbna dediščina	spomenik in vplivno območje spomenika	državni	Objekt se vzdržuje. V osemdesetih letih so na jezu potekala obnovitvena dela, ki pa niso obsegala statične prenove. Saniralo se je vrh kamnite ograde in ga prekrilo z dvokapno leseno streho krito s skodlami. Leta 2018 se

Zap. št.	EŠD	Ime enote NKD	Zvrst	Režim	Pomen	Ohranjenost in ogroženost
						je izvedla statična utrditev temeljev in kamnite stene pregrade ter zamenjava letev in skodlaste kritine strehe. Istega leta je bila postavljena varnostna graja in posledično izboljšana varnost obiskovalcev. Objekt upravlja CUDHg Idrija.
8	593	Idrijska Bela - Putrihove klavže	profana stavbna dediščina	spomenik in vplivno območje spomenika	državni	Objekt se vzdržuje. Od osemdesetih do konca devetdesetih let so potekala temeljita obnovitvena dela. Rekonstruirali so leseno dvokapno streho krito s skodlami in utrdili kamnito konstrukcijo zidu s ponovnim fugiranjem in injektiranjem. V letu 2018 so zamenjali letve in na novo prekrili 407 m2 strehe z novimi macesnovimi skodlami. Predvideva se postavitve varnostnih ograj. Objekt upravlja CUDHg Idrija.
9	3134	Idrija - Jožefov jašek	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Objekt je potreben vzdrževalnih del. V letu 2021 je predvidena obnova stavbnega pohištva in v letu 2022 obnova strehe. Lastnik in investitor vzdrževalnih del je Občina Idrija.
10	4803	Vojsko pri Idriji - Partizanska bolnišnica Pavla	memorialna dediščina	dediščina		Primerno stanje - raba dediščine.
11	4805	Vojsko pri Idriji - Arheološko najdišče Drviše-Habe	arheološka dediščina	arheološko najdišče		Primerno stanje - raba dediščine. Potrebne bi bile predhodne arheološke raziskave za določitev vsebine in sestave najdišča kot tudi vzdrževanje dediščine (preprečevanje zaraščenosti, sekanje dreves po navodilih zavoda itd.).
12	4819	Idrija - Rudniški magacin	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Primerno stanje - raba dediščine.

Zap. št.	EŠD	Ime enote NKD	Zvrst	Režim	Pomen	Ohranjenost in ogroženost
13	4822	Idrija - Frančiškov jašek	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Primerno stanje - raba dediščine. Objekt upravlja CUDHg Idrija. V objektu gosti Mestni muzej Idrija s stalno razstavo rudniških strojev in naprav (Tehnični oddelek).
14	4826	Idrija - Antonijev rov	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Primerno stanje - raba dediščine. Objekt upravlja CUDHg Idrija.
15	4932	Hudo polje - Spomenik partizanski bolnišnici Pavla	memorialna dediščina	dediščina in vplivno območje		Prezentacija bolnišnice je dobro ohranjena. Glede na to, da je lokacija v gozdu je treba skrbeti za redno vzdrževanje
16	7460	Idrija - Topilnica rudnika živega srebra	profana stavbna dediščina	vplivno območje spomenika (del)	državni	Objekt se vzdržuje. Objekt upravlja ga CUDHg Idrija.
17	13808	Idrija - Kapelica v Podroteji	sakralna stavbna dediščina	dediščina		Primerno stanje, dediščinske lastnosti so pretežno dobro ohranjene, potrebno je redno vzdrževanje kapelice, čiščenje okolice, predlagamo drenažo, barvanje fasade in preprečitev parkiranja ob objektu ter odstranitev smetnjakov z območja varovanja.
18	15223	Idrija - Dobov drevored ob Rakah	vrtno-arhitekturna dediščina	dediščina		Potrebno je redno strokovno vzdrževanje. Manjkajoča drevesa se dopolnijo z novimi.
19	16820	Čekovnik - Domačija v Rižeh	profana stavbna dediščina	dediščina (del) in vplivno območje (del)		Stavbe na domačiji so potrebne investicijsko-vzdrževalnih del.
20	16829	Idrijska Bela - Znamenje pri Rupniku	sakralna stavbna dediščina	dediščina in vplivno območje		Znamenje ni ogroženo, redno naj se vzdržuje, predlagamo barvanje fasade po barvni študiji ZVKDS
21	16832	Idrijska Bela - Znamenje pod Tršanovšami	sakralna stavbna dediščina	dediščina in vplivno območje		Slabo stanje, poškodovane so dediščinske lastnosti, prisotni so znaki propadanja. Potrebna so investicijsko

Zap. št.	EŠD	Ime enote NKD	Zvrst	Režim	Pomen	Ohranjenost in ogroženost
						vzdrževalna dela in redno čiščenje okolice znamenja ter vodnega vira.
22	16842	Idrijska Bela - Kapelica v Manjšku	sakralna stavbna dediščina	dediščina		Slabo stanje, poškodovane so dediščinske lastnosti, vidni so znaki propadanja. Potrebna so investicijsko vzdrževalna in restavratorska dela.
23	16878	Vojsko pri Idriji - Znamenje pri domačiji Omevkar	sakralna stavbna dediščina	dediščina in vplivno območje		Primerno stanje, dediščinske lastnosti so pretežno dobro ohranjene – potrebno je sprotno vzdrževanje in odstranitev info tabel v območju varovanja
24	19485	Vojsko pri Idriji - Spomenik kurirjem	memorialna dediščina	dediščina		Spomenik je dobro ohranjen, poskrbeti je treba za redno vzdrževanje
25	19488	Vojsko pri Idriji - Spominska plošča bitki NOB	memorialna dediščina	dediščina		Spominska plošča je dobro ohranjena, poskrbeti je treba za redno vzdrževanje
26	21167	Idrijska Bela - Spominski plošči padlim borcem in talcem	memorialna dediščina	dediščina in vplivno območje		Spominski plošči sta dobro ohranjeni, poskrbeti je treba za redno vzdrževanje
27	21169	Idrijski Log - Spominska plošča Janku Premrlu-Vojku	memorialna dediščina	dediščina in vplivno območje		Spominska plošča je dobro ohranjena, poskrbeti je treba za redno vzdrževanje
28	23188	Mrzla Rupa - Arheološko območje Tabrovše	arheološka dediščina	arheološko najdišče (del)		Slabo stanje dediščine, območje dediščine je neraziskano. Zaradi pozidave in zemeljskih posegov (urejanje dostopov itd.) močno ogroženo. Potrebne so raziskave za določitev vsebine in sestave dediščine.
29	11058	Vojsko pri Idriji - Zaklavžarjeva kašča	profana stavbna dediščina	dediščina in vplivno območje		Dobro stanje, dediščinske lastnosti so ohranjene. Kašča je bila leta 2000 celovito obnovljena, leta 2004 izdelane kopije stenskih poslikav na fasadi. Potrebno bi bilo menjati leseno strešno kritino (skodle) in sanirati omet v kletnih prostorih.

Izdelovalec: Zavod za turizem
Idrija
Mestni trg 2
5280 Idrija

Idrija.

Odgovorni nosilec naloge: mag. Valerija Božič, dipl. oec.

Ključni strokovnjak: Mojca Gorjup Kavčič, univ. dipl. inž. geol.

**Zavita, svetovanje,
d.o.o.**
Tominškova 40
1000 Ljubljana

Vodja projekta: Matevž Premelč, univ. dipl. geog.

Ključni strokovnjaki:

Klemen Strmšnik, univ. dipl. geog.
Aleksandra Krajnc, univ. dipl. geog.
Sabina Cepuš, univ. dipl. ekol.
Eva Harmel, mag. inž. kraj. arh.
Sašo Weldt, univ. dipl. biol.
Jerneja Harmel, MSc okolj. znan., R Avstrija
Matjaž Harmel, univ. dipl. inž. gozd.
Samo Škrjanec, univ. dipl. inž. gozd.

**Ostali
sodelujoči:**

ZRSVN OE Nova Gorica, ZVKDS OE Nova Gorica, Občina Idrija, Zavod za gozdove OE Tolmin, Zavod za ribištvo Slovenije, Slovenski državni gozdovi (SiDG), CUDHg Idrija, ICRA Idrija d.o.o.,— Lovska družina Krekovše, Ribiška družina Idrija, Mladinski center Idrija, Plezalno društvo Idrija, Klub idrijskih študentov, ID20, Društvo ZAKONcTEDNA, Tekaško smučarski klub Idrija, Košarkarski klub Hidria, Kolesarsko društvo Sloga, Zavod Hg trail, Plesni klub Idrija, Športno društvo Biba, Zgodovinsko društvo Rapalska meja, Okrepčevalnica Fežnar, Jamarski klub »Srečko Logar« Idrija, Planinsko društvo Idrija, Društvo tabornikov Rod srebrnih krtov Idrija, upravljalec gostišča na Lajštu, Vojni muzej Idrija, Muzejska zbirka 1. svetovne vojne Črni Vrh nad Idrijo.

**Ključne
besede:**

krajinski park | upravljanje | zavarovano območje | trajnostni razvoj

Datum:

6. 5. 2022

